

KAIS. KÖN. HOF BIBLIOTHEK

54821-B

Ait-

~~43. Apr 65.~~

54821-B.

1594.

54821-B.

FELSŐ-EÖRI
PYRKER JÁNOS LÁSZLÓ,

*Patriarcha Egri Érsek,
Heves és Külső-Kolnok egyesült Vármegyék
örökös Fő-Ispánja,
Csász. Kir. Belső Titk. Tanácsos,
a Vas-Korona Rendének Nagykeresztese.*

A'

SZENT HAJDAN'

GYÖNGYEI

FELSŐ-EÖRI
PYRKER JÁNOS LÁSZLÓ

PATRIÁRCHA EGRI ÉRSEK

UTÁN

KAZINCZY FERENCZ

A' PESTI MAGY. KIR. EGYETEM' MŰHELYÉBEN

MDCCCXXX.

ELŐSZÓ

A' Tunísiás' és Habsburgi Rudolf' Éneklője a' Szent Hajdan' Gyöngyeiben úgy jelen meg mint magas gondolkozású, szent érzésű Ember, isteneitől ihletett Költő, nagy céljainak teljesen neki-készült Tudós és Művészetek' Avatottja. Hexameterai gyönyörködtető hullámzásokban csapkodják a' fület, 's tanúlt, igen gazdag, virágos beszédét, mellyen báj és méltóság vetélkedve áradoznak, a' magyar születésűben, magyar ajakában azok is, kiknek nyelveken munkáját dolgozá, irígyelve csudálják. 'S ennyi tulajdon itt a' legteljesb eggyhangzásban olvad össze, 's egyike másikat nem elhomályosítja, hanem kölcsönösen emeli, ragyogtatja.

Mint levének e' szent Énekek, a' nagy Író maga adja előnkbe hymnusi lángolású Előszavában, a' Hárfához. Mély romlottságban látá korunkat, hova azt esztelenségink 's vétkeink buktaták. Kivergődve a' közép

századok' borzasztó éjéből, gígási vakmerőséggel akaránk berontani az istenek' lakjaiba, hogy megfoghassuk a' megfoghatatlant, 's megcsalva gondolatlan reményünkben, 's elvakítva az emberi szemnek elviselhetetlen fénytől, tagadánk a' mit szemünk nem látott világosan, bár szívünk érzett. Elhidegvedve így mind az eránt a' mi szent, 's nem ismerve semmit, a' mi tiszteltetni érdemel, önmagunkat tevénk tárgyává imádásunknak, 's nem arra leve gondunk a' mi felemeljen, hanem a' mi alá vonjon, még szorosabban földhöz köthessen. Nem vala külömség a' szent és nem szent között; egyik hatalom a' másikat ravaszkodás 's erőszakok által igyekezők megfosztani igazaitól, 's a' gonosz elárada minden karban. Az leve minden vágyunk, hogy pilloghassunk, bár ál fényben és lopottban, 's örömekeket élhessünk, bár mocskosokat. Így rontá el gondolkozásunkat az erkölcs, 's erkölcsünket a' gondolkozás.

A' lelkes Költő, felmelegülve az eláradott métely' látásában, hatalmas karral kapcsolódott húrjai közzé, hogy a' megcsábúltakat halálos álmokórságokból, mint egy máso-

dik Orpheus, felferje, 's a' földi örömeiktől a' lelkiek felé vezérelje. Bízakodást, hitet, hűséget taníta Istenhez, megnyugvást a' legfőbb bölcsesség' végezésiben, még mikor ez bennünket szenvedni, gyötrődni, veszni hágy is, magunk' megtagadását magzati hűségben, szeretetben; és hogy, mint az a' hét hős fiu' hős anyja, legyünk készebbek veszni mint tisztünk mellől eltántorodni, Isténüinktől, atyáinkról ránk maradt és igaznak ismert válasunktól, hazánk' hűségétől, gyáva rettegés vagy gyalázatos haszon miatt elállani, azokat megtagadni, elárulni.

De e' fenntebb vallási 's erkölcsi cél itt subordinálva van az alantabbnak, a' poetainak, mert poetai műben poetai tökély a' fő cél; ama' kettőnek ez alól csak kicsillámlani szabad, de minél nagyobb fényben. 'S a' szent Költő ezt cselekszi, midőn Mózeszt adja, a' minden tekintetekben hasonlíthatatlant, azt a' jobb Romulust és Numat egyszersmind, és Sámuel, a' tüzzelkű Illyést, 's ennek tanítványát Elizéust, 's azon fegyvertelen népecskét, melly az undok, lelken uralkodni akarót megalázta, magát szabaddá tette, nem fegyveres hadai' sokaságá-

val, hanem csüggedhetetlen lélekkel, honja' szent szeretetével, férfias elszánásával, mellyet Istenbe vetett hite, bizodalma hatalmasan nevelt, nagyobbított. E' szent, e' minden tekintetekben tiszteletes czél ömlött el az egész munkán, de az Olvasót különösen a' mindenik Ének mellett álló függelékben ragadja meg ájtatosság' lángjával. És ha az imádság nem egyéb mint lelkünk' felemelkedése Istenhez a' tisztelet', hála', bizakodás' és engedelmesség' érzésiben, úgy a' Szent Hajdan' Gyöngyeit nem kéteskedhetünk Imád-ságos-Könyvnek hirdetni, mert a' lelkes Olvasó' kezében az, még pedig egyike a' legjobboknak, miket a' nem jók' számtalan sokaságában bírunk. A' melly érzéseket a' mi Éneklőnk lelkeinkben gyúlaszt, nem betegeskedő pietismus, hanem ép érzés, egésséges, erős, és magas, 's azok előtt is tiszteletes, kik érzeni nem akarnak, hanem csak látni. — De tekintsük a' Munka' becsét poetai tekintetekben, és a' melly ragyogást arra Nyelv és Mesterség árasztanak.

Epopea nincs isteni sugalások, segédek nélkül, mert az Épós' Múzája csuda nagyságú tettek által akar hatni, mint a' Drámáé

szívnek kedves borzasztások és rettegtetések, 's a' Lyráé tüzes bátor szárnyalgások által. De a' Görög Mythológiának ma már senki nem hiszen, 's midőn az istenek' és emberek' atyja barna szemöldöke' hunyorításával eget földet hoz rengésbe, mi nyugalomban maradunk; az allegorikai istenségek pedig igen világosan árúlják el a' megszorúlt Művész' szerencsétlen küszködését. A' mi Költőnk tehát nagy bölcseséggel bánt, midőn tárgyat énekeihez azon világból választá, hol Jehova elhagyá egeit, leszálla az első emberekhez, őket maga oktatá a' maga isméréstére, maga vala a' választott népnek mind Istene mind Királya, őket kormányozá, 's harczolgata érettek és általok. A' Szent Hajdan' Énekei így nyerék azt a' nagyság', fennség' characterét, mellyet semmi más tárgyban nem láltak volna. Eggyütt reszketünk Mózással a' lángoló bokor előtt, eggyütt reng keblünk a' néppel, midőn Jehova villámlások és mennydörgések közt adja ki parancsajt a' hegyen, nagyobbaknak érzük magunkat azok' csudáltában kiket a' magas érzésű Költő szent-ség' nimbusában láttat velünk, 's irtózás és szent bosszú tölti el mellyünket azon fenevadak ellen, kik az emberi jusokkal játszanak,

's hóhéri csigázásokkal parancsolják a' mit fogadni nem szabad.

De ha a' nagy bölcseséggel választott tárgy segélé az Éneklőt egyik részről, a' másíkról ártá neki, mert azon Könyvekből vétetvén, mellyek nekünk is szentek, az ezeknek tartozott tisztelet eltilta minden változtatást, minden toldalékot, a' mi profánus tárgynál szabados, sőt szinte köteleesség volt volna. Innen, és egyedül innen van, hogy Sámuel, Illyés, Eliza nem teljes nagyságú Épósok, hanem csak Épósi festések. Maga Mózes is, és az Épósi előadásra Mózesnél még alkalmatosb Makkabéusok, nem adnak elég bőv tárgyat olly nagyságú Hőskölteményhez, melly a' Tunisiással és Rudolphiással megmérkezhessék. Annál inkább kell tehát csudálnunk a' nagy Éneklő' teremő lelkét, melly a' szűk határu mezőn erejét annyi bölcseséggel, annyi szerencsével fejté ki, hogy itt felejtethjük a' tárgy' soványságát. Mindenik Éneke egy egy oltártábla, mesterisen alkotva, mesterisen rajzolva, erővel és bájjal festve, világítva. Azt érezzük olvasások alatt, a' mit egy lélekkel dolgozott oltártábla előtt, hol térdeink, lángot adván érzésinknek a' Mű-

vész, önként hajlanak meg Isten előtt; 's itt ez vala az egyik cél.

Valljuk meg, 's örvendő szerencsének, hogy ezt vallhatjuk, e' szent Énekeknek az adja egyik érdemét, hogy a' nagy Költő fel van avatva a' Mesterség' titkaiba, 's nem keresve azt, sőt hogy azt teszi olykor talán meg sem sejtve, az egyik Mesterség' mezejéből a' másikba csap által, 's szóval fest. Mert haki ismeri a' Raphael' sajátosságait 's azon arczokat, melyeket a' Mesterségnek ez a' hőse nem a' természet, nem az iskolák, hanem forró képzelésének sugalatai után teremte; haki tudja, hogy ez a' senki által utól nem ért melly kényességgel bána festékeivel, és hogy azokat nem felkente táblájira, hanem zómánczként összeolvasztotta; haki tudja, melly szerelemmel festé Guidó a' maga Angyalait, 's itt a' Patriarcha-Érsekeit látja, 's Mirjámot és Idort látja, nem fogja e itt a' Guidó', nem e a' Raphael' neveiket fel fel sikoltani? Mirjám és Idor úgy nem természet és iskola után festett arczok mint a' miket Raphaelnél találunk, 's a' Szent Hajdan' Angyalainak testek is aetheri, ált-látszó testek, ezeknek öltözetek is szívárvány-

ból vannak szöve. (Lássd azt, a' ki Saul előtt mennyei nyugalomban szövi koszorúját.) — Apollon, egyik vezére Antiochusnak, diadali szekeren megyen csatába, 's a' szekérke fut a' lovak után; 's íme előttünk a' Victória' cameója, mellyen az elmés Művész eltérel a' vastag igaztól, 's a' lovakat fék, hám, kötelek nélkül hagyja, nehogy karcsú derekok 's vékony lábszáraik' szépsége feldaraboltassanak, összeszeldeltessenek. — A' bús anya lomhára' hátán megyen a' Kármelre; szolgája előtte lépdél, 's kantaránál fogva vezeti a' rest állatot; 's íme előttünk egy új Szaladás Egyiptusba, csak hogy nem értjük, hova leve a' gyermek Jézus a' szent Szűz' öléből. — Saullal a' varázs' barlangjába lépünk; látjuk a' hegy' belsőjébe mélyen benyúló üreget; a' lámpa' vas horgát, az árnyék' fekete foltjait a' falon, a' rőt tündérfényt, 's a' százesztendő, kiszáradott karú vént, rongyai közt, szűkszálmájú almán, 's azt hisszük, egy kedves úgynevezett Éjida rab van előttünk; azt hisszük, a' Steinwycek' templomaiba lépünk, mellyeknek gothízlésű oszlopfalai közt úgy vész el habozva a' szemnek a' világ, mint a' fülnek a' hang. — 'S ki láthatja a' lég' sok és soknemű scénáját,

a' veres lángolásban kelő reggeleket, a' nyár' olvasztó delét, a' szürkülő alkonyt, 's azt a' megmarkolható setétet Egyiptusban ; ki a' már már ránk szakadó fellegeket, ki az elementumokat irtózatossá harcaikban egymással, és osztán azt a' nyugalom' tábláját, azt a' zivatar után még fenntebb szépségben ragyogó természetet, hogy mind arra örömmel ne emlékezzék, mit a' Vernétek, Lutterburgok, Poussinek, Claudok, Wutkyak lopdostak el a' természettől. Hisszük hogy a' mi Költőnk, teremtető phantasiájának nagy gazdagságával, szerencsésen fogta volna adni a' mit adott, ha az olasz földet nem laktá, ha a' Mesterség' fenntartóját, ébresztőjét, ápolóját, az örök Rómát nem látta, ha Canóvát nem ismerte volna is ; de azt is hisszük, hogy nem e' szerencséjével, ha ez a' teremtető lélek a' Mesterség' nagy művei által nem élesítetett volna ki. Ott Phidiás tanúla Homértól: itt a' nagy Költő a' régi és új idők' nagy Művészeitől ; ők egy anya' szerető gyermekei.

A' Szent Hajdan', a' Tunísiás' és a' Rudolf' Éneklője' érdemeinek nincs szükség magyarázóira azoknál, a' kiknek természet

és tanulás adtak erőt kiismerni, mi szép ; de
örvendve mondjuk el, mit ítél e' dolgozások-
ról a' külföld, 's ezeknek nyelvén, nehogy
az Olvasót gyanú szállhassa meg, hogy for-
dításunkban a' szó nem tisztán adatott.

Sophonizon, von Prof. Paulus, zu Hei-
delberg. 1825. VII. Band, 2. Heft. —
„Pyrker selbst hat an Voss seine Rudol-
phiade geschickt ; — „in dankbarer Aner-
kennung dessen hoher Verdienste um die
deutsche Literatur. Ein richtiges Selbstge-
fühl sagte dem Schöpfer dieses in unserer
Zeit sich sehr auszeichnenden Epos, dass
Voss der Mann sey, der seinen Werth rein
und ganz anerkennen werde. Mit einer
Theilnahme und Freude, wie sie die jetzigen
Stimmgeber auf dem deutschen Pindus nur
gar zu selten veranlassen, bietet unser Ho-
meride dem Geistesverwandten die Rechte.“

„Wie sicher des classischen Lorbeers
Dieser seyn darf, beweist die sinnvolle An-
lage des Ganzen sowohl, als die sachgemäs-
seste Ausführung fast aller einzelnen Theile
der vielgewandten, lebendigen Einheit. Vor-
trefflich ist das Ebenmass des Ganzen geord-

net, um immer durch den Wechsel von Gegensätzen das Geschehene anschaulicher zu machen, auch durch unerwartete, aber wohl vorbereitete, und in das Ganze miteinwirkende Nebenerfolge den Lauf der Hauptbegebenheit lebendig fortzubewegen.“

„Jede Saite des Gemüths wird abwechselnd angeregt, aber nicht durch stürmende Heftigkeit, wie so oft die moderne Genialität ertobt, wenn durch krampfhaft verzerrende Überspannungen die Begeisterung errungen scheinen soll. Genau trifft das Gedicht bey jeder Darstellung einer Leidenschaft das Maass, welches zur Theilnahme anzieht, und die Mitempfindung einflösst, ohne sie aufzwingen zu wollen. Gerade dadurch erweist sich das wahre Talent, dass Personen und Begebenheiten nicht durch Beschreibungen, sondern durch sich selbst, wie der Dichter ihr Handeln und Reden äusserst natürlich einzuführen versteht, geschildert vor uns stehen. Dieser poetisch wahren Erfindsamkeit wird sich die entsprechende Stimmung gewiss in jedem Gemüth, ohne dass es der Kunst bewusst wird, wie eine freywillige Begleiterin zugesellen.“ —

Allgemeiner Religions - und Kirchenfreund. Von Dr. Benkert. Würzburg, 1828.

I. Band. 2. Heft. — „Was Johannes von Müller (Werke I. Th. S. 121.) von Sophocles sagt: „Es ist nicht möglich die schönste Sprache der Menschen edler zu benützen als Sophokles, oder Würde und Anmuth herrlicher zu vereinigen,“ — das möchten wir auch aus tiefer Überzeugung von dem Dichter dieser Gesänge behaupten. — — Gerne möchten wir unsern Lesern den Reichthum und die hehre Pracht dieser Perlen ausführlich darlegen, wenn eine solche Mittheilung die Gränze einer Anzeige nicht überschreiten würde. Doch wir wollen die Kron- und Schlus-perle des ganzen Geflechtes hervorheben“ — — (a' Szent Hajdan' Gyöngyei elött álló megszóllítást a' Hárfához.) —

— „Was die Tiefe des Gemüthes, die aus diesen Perlen spricht, und die Zartheit der Darstellung betrifft, so ist Recensent mit sich einig, den Dichter über alle neueren zu erheben, und ihm einen ruhmvollen Platz an der Seite des Sophokles zu geben. Man vergleiche zum Beweise dessen jene herrliche Stelle im Oedip. Colon. des Sophokles v.

1536., wo er den Hingang und die Verklärung des Oedipus beschreibt, mit dem III. Ges. des Helias, und zunächst mit jener Stelle, in welcher unser Dichter die Theophanie und den Gottesruf an Helias schildert, so wie dessen Hingang in's Land der Vollendung.“

Ugyan-az. 1829. Május. — „Stets weiss Pyrker den Helden seines Epos so vor das schauende, staunende Auge zu führen, dass alle andere Personen in lebendiger Umkreisung — immer in Unterordnungs-Verhältniss sich um ihn als ihren Mittelpunkt bewegen. Man glaubt ein historisches Meistergemälde stets zu schauen, wo alles auf die Hauptperson, die als des Gemäldes leuchtender Mittelpunkt überall hervorstrahlt, hinstrebt, wo sich Ausdruck, Bewegung, Haltung, Theilnahme des Einzelnen genau auf die Hauptperson bezieht.“

„Die Episoden schimmern nicht als leerer Schmuck; nein, sie stehen mit dem Ganzen in einer so engen Verbindung, in einem so innigen Zusammenhange, dass, würde man sie herausnehmen, das Ganze in seiner Verkettung zerrissen und zerstört würde. Die

Episoden der Tunisias sind nicht von der Art, dass sie losgerissen an jedem andern Orte eben so gut stehen könnten, was Friedrich v. Schlegel an dem Sänger des befreiten Jerusalem tadelt. “

Überall schwebt dem Sänger der Tunisias unverrückt das Ganze vor: nicht einzelne Stellen, nicht einzelne Schilderungen und Beschreibungen sind es daher, die den Leser so unwiderstehlich ergreifen, fesseln, ihn begeistern und entzücken; die Tunisias steht als ein in allen seinen einzelnen Theilen vollendetes Ganze da; und eben dadurch wird ihr das Gepräge eines wahren Kunstwerkes aufgedrückt. — — —

So steht die Tunisias in Beziehung auf des Stoffes und des Helden Auswahl, in Beziehung auf die Episoden und das Wunderbare kunstgerecht und meisterhaft vor uns. Doch was sie erst zu einem classischen Nationalepos stempelt, was ihr erst Unsterblichkeit sichern wird, ist die Vollendung der Sprache und Darstellung, die uns in ihr entgegen tritt. Die Sprache ist die Seele aller Nationalität,
und

und zugleich die bestimmteste und lebendigste Offenbarung derselben nach Aussen, ihre bestimmteste Objectivirung; die Sprache ist es, welche den Nationalen Character, die Individualität einer Nation, gleichsam krySTALLISIRT für Jahrtausende in klarster Anschauung dem Blicke vorführt; sie also nur, in ihrer höchsten Entwicklung und Vollendung, in der vollständigen Entfaltung ihrer Nationalität und Individualität, vermag, als lebendige Trägerin eines wahren, national-heroischen Stoffes, einer Nationalepopöe, diese der Zerstörung der Jahrhunderte, und der dunklen Nacht der Vergessenheit zu entführen.“

„Germaniens herrliche Sprache feiert in der Tunisiass ihren schönsten Triumph. Sie hat in diesem Kunstwerke ihrer Vollendung höchste Stufe erklommen, ist vollendet wie Hellas Sprache in Sophokles Meisterwerken, vollendet wie Latiums Sprache in Virgil's Gesängen, vollendet wie Italiens Sprache in Tasso's Jerusalem, vollendet wie Spaniens Sprache in Calderon's unsterblichen Schöpfungen; vollendet wie Portugals Sprache in Camoen's Lusiade, vollendet wie Albions

**

XVIII

Sprache in Milton's verlornem Paradies. Die deutsche Sprache erscheint in der Tunisias in einer Kraft und Fülle, erstrahlt in einer Majestät, Herrlichkeit, in einem Vollglanz, in welchem nur je eine Sprache von Sterblichen erscheinen kann; die deutsche Sprache kann sich, wie sie in ihrer Vollendung Schönheit in der Tunisias glänzt, ohne umdunkelt zu werden, der vollendeten Sprache Hellas und Latiums an die schimmernde Seite stellen. Der Sänger der Tunisias zeigt dem stauenden Deutschen, welcher Ausbildung, welcher Entwicklung, welcher Vollendung seine Sprache fähig war, zu welcher Höhe sie sich erschwingen konnte.“

Die Darstellung selbst, lebend und webend in dieser vollendeten Sprachhülle ist eben so vollendet, ist die einzig wahre Darstellung einer Epopöe im antiken Charakter, nach dem Muster aller Muster, das die Mutter Natur selbst geschaffen zu haben scheint — durch die Hand des ihr getreuen, sinnigen Griechen — der Iliade und Odyssee.“

„Überall prägen sich in ihr die höchste Objectivität und Plastik, die ungezwungenste

Naivität, die reinste und vollendetste Correctheit, und die lichteste Klarheit, die schönen Eigenschaften des antiken Epos, aus. Die Heldengestalten der Tunisias stehen ganz, wie die der Homerischen Heldenwelt, in sich abgeschlossen, vor unsern Augen; sie scheinen, möchte ich sagen, Statuen zu seyn, denen aber durch irgend einen Zauber Lebens-Odem eingehaucht wurde. Die verschiedenen Beschreibungen und Schilderungen von verschiedenen Gegenständen sind die herrlichsten, objectiven, plastischen Gebilde. Überall zeigt es sich, dass der Sänger der Tunisias stets des epischen Dichters höchste Aufgabe unverrückt im Auge hatte.“

„Pyrrhus gehört nicht zu jenen epischen Dichtern, die nur lieber sich selbst und ihr schönstes Gefühl darstellen, als eine ganze Welt in ihrem Geiste klar auffassen, und sich selbst darin verlieren und vergessen. Nein! überall taucht die Subjectivität des Sängers der Tunisias in den Strom des Objectiven, und geht in seinen Tiefen unter. Der Sänger der Tunisias tritt, ganz wie der Sänger der

Ilias und Odyssee, von seinem geschaffenen Kunstgebilde losgetrennt, hinter dasselbe zurück, so dass nur dieses sich dem Schauenden darstellt; so wie uns nur die Werke der schaffenden Gottheit entgegentreten, aber ihr Antlitz sich unserem irdischen Auge birgt.“

Pyrkernek egyik Recensense (*Morgenblatt*. 1826. Nro 28.) nem érti, ugymond, a' mit vizont Olvasóji nem fognak neki érteni, hogy Munkájához miért választá a' hexametert. A' gáncs onnan eredhete, mert Schlegel szerint, nemzeti Époszhoz nem illik nem nemzeti forma; sőt elengedhetetlenül az kívántatik meg, hogy az Olvasó' füle az illyenben úgy találja fel honja' zengését mint lelke honja' tárgyait. De nincs szchéma, melly minden tárgyra úgy illjék mint a' hexameter; azon éneklé Homér az Achillesz' haragját és az Odysseus' bujdosását, azon Orpheus az Istenek' dicséreteit, azon Bion és Moszchus a' szerelmet és a' csendes kör' boldogságait, azon Hesiodus és Virgil a' mezők' munkájit, 's Horácz a' maga szép leveleit; 's Klopstock és Heyne megbizonyították, hogy Epopoeára nincs alkalmasabb forma. Voss Luízt, Göthe Hermannt és Do-

rotheát, Baggesen Parthenaist, ámbár ezek nem az antik', hanem a' romantik' osztályára tartoznak, hexameterekben adták; 's melly versnemben kívánták volna tehát a' Nemzetiség' tüzes emlegetőji, hogy a' mi Éneklőnk a' Szent Hajdant, 's Tunísiását 's Rudolfját éneklette légyen? Mert az Ottava-ríma, mellyet inkább tanácslanának, úgy nem német, mint a' hexameter nem az. — Így tévesztik meg magokat a' kik többet hisznek a' theoriák' építgetőjinek mint tulajdon érzéseknek, 's ott keresnek Purizmust és Nemzetiséget, hol annak helye nincs.

De ideje, hogy minekutána Olvasóimmal a' Munka' magasztalásait közlöttem, adjam némelly darabjait is, mellyek ezen magasztalásokat igazolhatják. — A' fentebb említett Mirjám és Idor a' Szent Hajdan' Gyöngyeiben az, a' mi Cidli és Semída Klopstocknál a' Messiás' IV. Énekében. Égnek szentelt szűzet, égi tisztaságú szerelmet fest mind a' két Költő; de a' Szent Hajdan' Éneklője még több szentséggel, még több Virgiliusi bátortalansággal, szerénységgel, mintha ideális szépségű festése' becsét nem érzéné: Klopstock tartaléktalan, szertelen hosszaságban,

's összeszedve minden erejét, 's nem minden jele nélkül a' német hideg metaphysicázásnak.

MIRJÁM ÉS IDOR.

Mózes' II. Én. ; 192. v.

Az Izrael' fiai összegyűlnek Mózes és Áron körül, 's még éjjel indulnak a' puszták felé,

Mint mikor a' darvak , közelítvén a' hideg ősz már,
Felgyülekeznek az ér' szélén ; újokra vezérül
Egyet megválasztanak ; az felreppen ; utána
Toldúl csattogatott szárnyán a' többi, 's az égnek
Fellegi közt, hosszú két rendre szakadva , lebegnek.

Sieh', da stand Mirjam, die Gott-gesegnete Jungfrau,
Moses und Aarons Schwesterkind, und blickte nach Jenem,
Im verklärten Gesicht, mit tiefer und inniger Ehrfurcht.
Schön war sie! Wie im Lenz die Ros' und Lilie blühten
Ihre Wangen; ihr Aug' erglänzt' in des lieblichen Veilchens
Unschuld; wie der Zeder ihr Wuchs; des munteren Rohea
Sprung ihr Gang, und ihr Laut der Nachtigall holdes Geflöte.
Ging sie einher in dem Volk, da sah ein jegliches Aug' ihr
Staunend nach; ihr folgt' aus jeglichem Munde der Beyfall;
Denn noch höher ihr Geist, der Scherinn! schöner ihr Herz
noch:

Immer mild und bereit des Segens Fülle zu spenden.

Aber vor Allen hing an der Huld - umstrahlten Jungfrau
Idor, Sohn Jamins, und Simeons Enkel, der schönste,
Trefflichste Jüngling in Israels Volk, mit inniger Liebe.
Allwärts sah er nur sie; nur ihr war jeder Gedanke
Des unendlichen Tags, und der, noch längerén, Nächte
Sinnen und Sehnen geweiht: er athmete, fühlte für sie nur!
Dennoch schreckt ihn die Hehre zurück, und schüchterne
Röthe

Färbt ihm die Wangen, so er bald hier, bald dort auf
den Pfaden,
Die sie wandelte, wie durch Zufall, und immer mit Absicht
Ihr begnend, hervor aus der bräunlichen Locken, das
schwarze

Glühend' Aug, auf sie geheftet, erzittert' und seufzte;
Denn so mächtig sonst die golden strömende Rede
Von den Lippen ihm floss: nicht mocht er jetzo des Herzens
Lieblichsten Laut aushauchen vor ihr, auch mit lispelndem
Wort nur.

Aber die Jungfrau sah, und kannte des herrlichen Jünglings
Stilles Leid: in den froh entschwindenden Tagen der Kindheit
Hielten sie stets im Kreis der trauten Gespielen zusammen,
Und noch war sie ihm hold: doch trennt ihn jetzt von Jehova's
Seherinn unermessliche Kluft: in der irdischen Liebe
Rosenau'n sollt ihr, den Sinnen zu Wonnegenusse,
Nicht die knospende Ros', im lieblichen Duft, sich entfalten;
Nicht umschlingen sie dort ein Kranz vergänglicher Dauer:
Denn ihr winkt ein Ziel hoch über des Staubes Gefilden.

És most Idor' halála. — Eggy csoport
láz felkél, 's Mózesnek ellenkezésével nem
gondolván, mégyen, 's csatára kél.

— — — Auch Idor, der trauernde Jüngling,
Zog vor Allen dahin in den Kampf. Nicht hatt' er der
Feigheit
Schmähliches Murren getheilt an dem Abend; er weilte' in
dem Lager
Einsam stets, und entfernt von dem Treiben geschäftiger
Menschen.
Nun erreichte sein Ohr der Waffen Getös', und er eilte
Mit den kühn Vereinten hinaus nach den dräuenden
Bergen. —

Welch' Geschrey erschallt?... Den Flüchtenden
liegen die Feinde

XXIV

Hart im Rücken, und säen, zur schrecklichen Ernte, die
Leichen

Her in dem stäubenden Feld! Nur wenige kehrten zurücke.
Mirjam erhob sich schnell, im Gefolg mitleidiger Seelen,
Den Verwundeten Hülff und Rettung zu bringen. Sie
schreitet

Unter den Leichen umher, und geusst, wo noch Athem
die Brust hebt,

Trost in das Herz, und Balsamöhl in die blutende Wunde.
Doch nun fährt sie zurück? Wer ist's, der unter den
Ersten

Dort im kühnereu Kampf — denn Gegner auf Gegner
gesunken,

Hüllen um ihn, unzählig, den Grund — erlag, und das
Leben

Matt verhaucht? Ach! Idor ist's, der schweigende Jüngling!
Sterbend dacht' er zuvor: „O, wäre die Holdé zugegen,
Dass mein brechendes Aug', mein schwindender Athem
ihr sagte:

Was ich verschwieg!“ . . . Da beugte sich, Hülff- aus-
spendend, die Jungfrau
Nieder — erkannt' ihn — fuhr todtbleich zurücke; die
Lippen

Bebten ihr: was das strenge Herz im blühenden Leben
Nie bewegt', erschütterte schnell ein sterbender Blick nun!
Schweigend lehrte sie heim in das Nacht- umhüllte
Lager. —

Unmuth lag seit dem auf ihrer finsternen Stirne;
Weder Jehova's Dienst, noch auch des trauernden Volkes
Lieb', erhob sie mehr: all' ihres Glanzes beraubt,
Wie die Ros' in' den Tagen des laut herrauschenden
Regens,

Schien sie, und schmähet' jetzt, von Aaron begleitet,
im Unmuth,

Moses eh'lichen Bund, nach Zipora's Tod, mit der
Fremden.

D'rum litt sie die Strafe der Schuld in schmählicher
Krankheit ;

Ward auf Moses Fleh'n von Jehova geheilet ; und siehe !
Bald umfing sie das Grab in Kadesch wüstem Gefilde ! —

Illyés Sareptában ; Elizéus Súnemben ,
feltámasztják jóltevőjöknek egyetlen fíjokat.
Lássuk , az egymáshoz hasonló két scéna
melly különbözősékekkel adatik :

A' SAREPTAI GYERMEK.

Illyés' I. Én. ; 188. v.

Sagt' es , und eilte voran ; ihr folgte der Greis in
den Vorhof ;

Dann die Treppe hinauf in die Kammer des oberen
Hauses ,

Das von dem Vorhof sich erhob : der stillen Betrachtung
Und des Gebethes Stunden geweiht , und dem Fremdling
zur Herberg'.

Als er den Stab gelehnt an die Wand , und den wolligen
Mantel

Hin auf das Lager gelegt , da brachte geschäftig die Hausfrau
Wasser im Krug , und das Becken herbey — ihr dünkte :
der Krug sey

Voller denn erst ; sie reichte den Trunk dem Greise zur
Labung ;

D'rauf , als dieser , nach Lust , mit zurückgebogenem Haupte ,
Schlürfte vom labenden Krug , und dankend wieder zu-
rückgab ,

Sank sie vor ihm auf die Knie' , und begann ihm die
Füße zu waschen ,

Rufend auch ihren Liebbling herbey , mit ermahnenden
Worten :

XXVI

„Komm, mein Kind, und wasche mit mir dem
Greise die Füße:
Auf dass du früh, gastfreundlich dich zu erweisen dem
Fremdling,
Lernest, und dir durch Mild' und Erbarmungen Segen
bereitest,“ —

Als bald eilte das Kind, den Lehren der Mutter
gehorsam,
Näher; sank auf die Knie', und hielt mit den Händchen
die Füß' ihm:
Heftend den Unschuldsblick auf den Lächelnden! Aber
er legte
Segnend ihm die Händ' auf das Haupt, und sagte mit
Rührung:

„Mögest du, tren dem Gesetz, vor Jehova wandeln
in Unschuld:
Dann ist Fried' in deinem Gemüth, und Segen, die
Fülle,
Blüht um dich her, und blüht um die Dejnigen, immer
und ewig!“ —

Als sie jetzt, ihm trocknend die Füße, die freund-
liche Handlung
Endete, ging sie hinaus, auf dem Herde den Kuchen zu
backen.
Dort eröffnend den Kasten . . . starr und des Athems
beraubet,
Stand sie den Augenblick: denn voll vom weissesten Mehle
War der Kasten, und voll vom köstlichen Saft der
Öhlkrug!
Ach! sie vergass im freudigen Schreck des Küchens und
Backens;
Eilte die Treppen hinauf, und schlug die Hände zusammen;
Jubelte, schrie und weint', und lachte zugleich vor dem
Greise:

XXVII

Schauend den Überfluss nach drückender Noth und
 Entbehrung!
 Jener lächelte nur, und pries im Geiste Jehova's
 Nahmen! Sie ging; bereitete nun die köstliche Nahrung
 Schnell; und sie assen darauf. — Nicht schmolz das Öl
 in dem Krüge,
 Nicht in dem Kasten das Mehl in des Jahrs entrollenden
 Tagen. —

Sieh, auf dem Söller erging sich einst, in der Stille
 des Abends,
 Bethend, der Greis. Ihm pochte die Brust vor freudiger
 Rührung:
 Denn schon nahte der Augenblick, wo kräftig im Glauben
 Zu Jehova, dem Herrn, sich erhebe die Witwe Benaja's,
 Da verherrlicht vor ihr sich erwies die Macht des Propheten.
 Siehe! des Weibes Kind, die zart aufblühende Knospe,
 Welkte dahin, wie Rosenblüth' im frostigen Nordwind;
 Welkt, und athmete matt, und matter, und hauchte den
 Geist aus.
 Unten im Vorhof scholl urplötzlich ein Heulen und Weinen;
 Scholl des Weib's Weh'ruf, in der Still', erschütternd
 dem Ohre!
 Wohl vernahm der Greis die Jammernde; sah mit Ver-
 trau'n dann
 Auf zum Himmel, und stieg die Tæppe herab in des
 Vorhofs
 Hallen. Er sass auf der Bank, und sah verstummend vor
 sich hin.
 Aber mit losgewöhletem Haar, mit bebender Lippe,
 Starrem Schmerz und Verzweiflung im Blick, todtbleich
 und vergehend,
 Trug die Mutter den Sohn auf den Armen heraus in die Halle;
 Nahte mit wankendem Schritt dem Seher, und legte den Knaben
 Ihm zu Füssen. Sie sank, mit brechenden Knien, der Last
 nach;
 Stöhnt' im Fall, und presst' auf die eisigen Lippen des Kindes

6

33

v

D

N

S

7

1.

1

३

XXIX

„Hast du vergessen der Noth, vergessen der Hülfe
und Errettung,
Die Jehova dir gab in der Noth? — Des Guten vergisst nur
Also der Mensch, und labt die Erinnerung nur an dem Übel;
Das ihn manchemal ereilt auf wechselndem Pfade des Lebens?
Hast du Glauben auf Gott, den Einigen? Hast du Ver-
trau'n auch
Auf Jehova's Macht und nie versiegende Weisheit?
Hast du solches, o Weib! dann wirst du erringen die
Hülfe.“ —

Langsam erhob sie ihr Haupt, und dann, den Blick
von dem Kinde:
Nach dem Greise hinauf, bis jetzt ihr Aug' auf dem seinen
Ruht' im Seelenverein — dann sank es wieder hinunter;
Thränen-umhüllt! doch, bald gewahrt' er mit heiliger
Wonne:
Wie die Gebeugte die Recht' aufhob zu dem Himmel,
und dorthin,
Erdwärts blickend, wies, mit verständlicher, stummer
Geberde! —

„Mutter, gib mir das Kind!“ so rief er, und hob
es vom Boden
Als bald auf, und trug's — sie sank ohnmächtig zusammen —
Über die Treppe hinauf, in die Kammer des oberen Hauses,
Auf sein Lager. Er flect', auf die Kniee gesunken, zum
Himmel,
Haltend die Händ' empor gefaltet, im heissen Gebethe:

„Herr! Jehova! mein Gott! Alleiniger, Ewiger,
Höchster!
Soll die Witwe in Jammer vergeh'n, die gütig mich
aufnahm;
Vor Verfolgung und Noth, in ihrem Hause verbergend,
Rettete? Soll sie vergeh'n, ihr Kind in den Armen des Todes
Schauend? Von Dir kommt Hülfe; Du bist allmächtig
und gütig!“ —

XXX

Als er die Worte gesagt, da beugt' er sich über
den Knaben
Dreymahl hin: er hauchte mit Kraft - aussprühendem Odem
Ihm in das Tod - erblasste Gesicht, und drückte die Lippen
Dreymahl ihm auf den Mund. Dann knieet' er wieder,
und rief so:

„Herr! Du sprichst zu dem Berg: stürz' ein! und er
sinket zusammen;
Rufest dem Sturm: und er fleugt im brausenden Flug auf
des Meeres
Fluthen einher; gebiethest dem Blitz: und in stäubender
Asche
Liegt, vernichtet, die Stadt. Dein Hauch heisst fliehen
die Sterne;
Schweben die Sonn' und den Mond im unendlichen ewi-
gen Weltall! —
Hauch' in diess Kind, Allmächtiger, jetzt den Athem des
Lebens!“ —

Als er es rief: da fuhr ein Strahl, in Windesgesäusel,
Durch die Decke herab, und hellte die Stirne des Knaben.
Alsbald regten zum Leben sich die erstarrten Glieder:
Liebliches Roth umzog die erbleichten Wangen; nicht

anders

Als die rosige Früh' auf die schneeigen Lilienblätter
Hauchet den Purpurglanz, so glänzten ihm Lippen und
Wangen

Wieder. Jetzt aufschlug er die festgeschlossenen Lieder;
Sah, mit verklärtem Blick, den Himmel, den weinenden
Greis an;

Setzte sich auf in dem Bett', und schlang, mit leisem
Gestöhne,

Festumklammernd, ihm die Händ' um den Nacken, und
küsst' ihn.

Freudig erhob ihn der Greis auf den Arm, und trug ihn
die Stufen,

Eilenden Schrittes, herab, dass sie polterten. Doch,
 Adoniram's
 Mutter sass, noch schwach aufathmend, nach dauernder
 Ohnmacht,
 Mit gewendetem Rücken dort auf der letzten der Stufen.
 Aengstlich horchte sie auf dem Gepolter; ihr bebten die
 Glieder,
 Schlag das ermattete Herz, in empörteren, stärkren
 Schlägen,
 Bis zum Halse hinauf, und droht' ihr schnelle Vernichtung.
 Sterbend vor Angst, nicht wagte sie hin die Blicke zu
 wenden!
 Doch, als — „Mutter!“ erscholl aus dem Munde des
 jauchzenden Kindes,
 Fuhr sie empor: denn Schreck und Schauer, und kaltes
 Entsetzen,
 Fassten, wechselnd, sie an! und, als der Wiedererweckte
 Lebend, und warm, und hold, und reizender, als er
 zuvor war,
 Ihr an dem Hals hing, oh! da stürzte sie schnell auf die
 Knie' hin,
 Hielt ihn dankend empor, und sagte dem göttlichen Manne,
 Der an der seligen Schau sich weidete, selig die Worte:

„Ha! nun glaub' ich fest, dass Jehova der Einige
 Gott ist,
 Der durch dich, den wahren Propheten, des ewigen Lebens
 Heiligen Pfad mir wies; barmherzig, und gütig, und
 mild ist!“ —

„Recht, oh Weib!“ — so rief Helias — „du sagtest
 die Wahrheit!
 Manches beginnen wir hier in der Wand'rung eilenden
 Tagen;
 Schaffen und bau'n gar viel des Nichtigen; suchen und irren;
 Dünken uns oft am Ziel, in des Fleisches enger Begränzung
 Fern umirrend von ihm: — des ungehorsamen Stolzes

XXXII

Frühes Geschick! — Als dort der Schöpfer hinaus in das
Dunkel
Stiess das Geschöpf, da gab zur Leiterinn Er ihm den Glauben.
Hoch vom Himmel herab, in die Nacht all' endlichen
Strebens,
Strahlt sein Licht, und leitet allein zum Ziel uns hierniden:
Denn es leitet zu Gott, dem Ewigen, Wahren, und Einen!
Folg' ihm getrost! Dir hat, oh Weib, geholfen der
Glaube!“

A' SÚNEMI GYERMEK.

Elizéus' I. Én. ; 177. v.

Draussen im Ährenfeld, umgeben von fröhlichen
Schnittern,
Sass der Vater im Schatten des Baums, und blickte mit
heissem,
Innigem Dank, empor zu dem Ewigen! Goldener Ähren
Fülle wogte vor ihm, und heiter lachte die Zukunft.
Siehe! da lief am schwühlen Mittag der muntere Knabe,
Schnell, zum Vater hinaus, und drückte die glühende Stirne
Ihm an die Brust, und sass auf den Knie'n, die ihn wiegten
mit Liebe.
Plötzlich fuhr der Schrey! „Weh' mir!“ — von den Lip-
pen des Knaben,
Und er sank, erblasst, im Schoosse des Vaters zusammen.
„Trag' ihn“ — so rief er jetzt dem Knecht — „schnell heim
zu der Mutter:
Denn der Knabe erkrankte, vom Pfeil der glühenden Sonne
Schwer getroffen am Haupt: er wird in der Kühle gesunden.“
Alsbald eilte der Knecht mit der theuren Last der Mutter,
Bebend, heim; ihm schien: nicht athme das liebliche Kind
mehr! —

Bleicher, denn ihr verblichener Sohn, und stumm
vor Entsetzen,
Hob ihn die Mutter jetzt auf den Arm, und blickte mit
Augen —
Weis

Weiteröffnet zu schau'n, und dennoch matt und erblindet -
 Toll des Jammers ihn an, wo die Angst erdrückte die
 Thränen;

Dann nach dem redlichen Knecht, und von ihm zum
 schweigenden Himmel,
 Als sie stand, und die Knie' ihr zitterten, starrten sie
 wechselnd,

Mitleid-Rettung-fliehend, umher, und verglommen wie Sterne,
 Die der Nebel umhüllt; doch, plötzlich flammten sie hell auf;
 Ihres Jammers Nacht durchfuhr ein leuchtender Blitzstrahl:
 Rufen wollte sie laut, und die bebenden Lippen bewegten
 Sich nur leise; sie stand ermuthiget; eilte die Treppen
 Aufwärts nach dem Gemach, im Obergebäude des Hauses,
 Das dem Propheten sie einst erbaut', und mit schicklichem
 Hausrath

Selber versah; sie legte das Kind, mit verwendeten Blicken,
 Auf sein Lager; verschloss die Thür, und eilte vom Hause
 Schnell nach dem Ährenfeld, wo ihr Gatt' in den Reihen
 der Schnitter

Schaltete. — „Möge dein Knecht“ — rief sie mit gehal-
 tener Wehmuth —
 „Eilig das Saumthier mir aufsatteln: denn zum Propheten
 Drängt mich ein wichtig' Geschäft; bald kehrt' ich wieder
 zurücke.“

Jener staunte dem Wort: nur im Neumond, oder am Sabbath,
 Ging sie sonst, aus dem Mund' des Propheten, heilige Worte
 Von Jehova dem Herrn, und seinem Gesetze, zu hören;
 Winkte dem Knecht, und bald, empor den ragenden Karmel
 Trabte das Saumthier hin, geleitet vom redlichen Diener
 An dem Zaum, und tragend die Frau zur Wohnung Elisa's. —

„Siehe! die Sunemitinn kommt“ — so sprach zu Ghiesi,
 Seinem Knecht, der Prophet — „lauf' ihr entgegen, und frage:
 Steht es noch gut mit dir, mit dem Gatten, und gut mit
 dem Knaben?“

Hurtig nahte der Knecht, und stellte dem Weibe die Frage.
 Doch, sie, die zuvor den einsigen Führer des Saumthiers,

XXXIV

Rastlos fort zum erschneten Ziel, des frommen Propheten
Wohnung, eilen hiess, vernehmend die schreckliche Frage:
„Steht es noch gut mit dir, mit dem Gatten, und, gut
mit dem Knaben?“

Dachte zu sterben vor Schmerz; und dennoch heftete fester
Sie die Blicke zur Erd', und sprach mit erzwungenem Laut:
„Gut!“

Jetzt erreichend die Höh'n, wo im Schatten der säuselnden
Bäume,

Und an Felsen gelehnt, die Hütte des frommen Propheten
Ruhete, sprang sie vom Sattel herab, und stürzte, voll
Hast, sich

In den Staub: umfasste die Knie' Elisa's, und schluchzte.
Aber Ghiesi, wie oft die Diener der besten Gebiether,
Hart und grausam gesinnt, vor Flehenden schliessen der
Grossmuth

Mild eröffnetes Thor, sprang näher, und wollte mit Unmuth
Sie wegdrängen von ihm. „Lass' sie;“ — so rief ihm Elisa
Zürnend — „ihr Mutterherz beschwert unendlicher Jammer!
Zwar enthüllte mir Jehova's heilige Stimme,
Was da gescheh'n, noch nicht; doch Schreckliches kündet
ihr Aug' an.“ —

„Ach!“ — so jammerte laut die Unglückliche — „hast
du den Sohn mir
Selber nur darum erbethen von Gott, dass ich, elende
Mutter,
Seiner so frühe beraubt, vergehe vor schrecklichem Herzleid?
Weh'! nun liegt er entseelt, — wer rettet vor Angst und
Verzweiflung?“

Schweigend ging Elisa von ihr in die trauliche Hütte;
Weilete nicht, und kam, in der Rechten tragend das
Stäbchen,

Von Tamariskenzweig geschnitzt, und gedörret mit Vorsicht,
An der Gluth: d'rum leicht, dass der Wind es trug in die
Lüfte.

Dieses reicht' er dem Knecht, und sprach die gebiethenden
Worte:

XXXV

„Gürte dich schnell ; dann rastlos fort in die Mauern
von Sunem.

Wohl ist des Grüssens und Dankens kein End' auf bewan-
derten Pfaden ;
Stets von Neuem beginnt der Wanderer : gehet und kehret
Wieder zurück , und grüsst und dankt , der Sitte geziemend ;
Aber nicht wollest du jetzt des Grusses und Dankes ge-
denken ,

Bis du erreichst das Haus der tief bekümmerten Mutter.
Dort auf das schlummernde Kind dann legst du den Stab ,
und bemerkst :

Ob er , leicht , wie ein schwebender Flaum , auf dem Herzen
des Kindes
Steigt und sinkt ; ob er , vom Hauche des Mundes bewegt ,
Noch das Zeichen dir gibt vom tiefverborgenen Leben ?“ —

Jener gürtete sich , und ging. Da stürzte die Mutter ,
Ängstlicher noch , denn zuvor , zu den Füßen des Sehers ;
umschlang ihm ,
Weinend , die Kuie' , und rief : „So wahr Jehova , des
Weltalls

Gott , uns siehet und hört , ich weiche von dir nicht , er-
wählter ,
Macht - begabter Prophet ! bis du nicht , erbarmend , mir
folgest.“

Sagt' es , und hob die Augen zu ihm , mit erschütternder
Angst auf.

Aber er gürtete sich , und folgte der weinenden Mutter
Schnell nach Sunem hinab. Da kam , unferne dem Stadthor ,
Ihm , unmuthigen Blick's , Ghiësi entgegen , und sprach so :

„Siehe ! was half mein Laufen herab in die Wohnung
des Todes ,

Dass der Athem mir stockt' , und in Strömen der glühende
Schweiss rann ?

Was , der Stab auf den Todten gelegt ? mein Lauschen und
Forschen :

XXXVI

Ob er, leicht, wie ein schwebender Flaum, auf dem Herzen
des Kindes

Steiget und sinkt? ob er vom Hauche des Mundes bewegt wird?
Denn da war kein Laut, kein Leben, Gefühl und Empfin-
dung.“ —

Finster blickte nach ihm der Seher, und eilte die Stufen
Aufwärts, schnell zu der Kammer hin, wo auf wolliger Decke
Lag das verblichene Kind, in Tod - annahender Ohnmacht.
Jetzt verschloss er die Thür, dass ihn die erschütterte Mutter
Nicht im Gebeth zu Jehova, dem mild Erbarmenden, störe;
Bethete laut, und rief: „Jehova! verschmähe das Fleh'm
nicht

Deines Dieners im Staub! Lass' wiedergenesen das Kindlein,
Liebenden Ältern zum Trost, und deinen Verehrern zur
Stärkung

In dem Glauben an Dich, den gütigen Vater im Himmel!“
Rief's, und streckte, wie ihn sein liebender Meister gelehret,
Auf den Knaben sich aus; — er presste den Mund auf den
Mund ihm;

Auf das Auge das Aug', und hielt die erstarrten Händchen,
Mitten im heissen Gebeth, und vertrauendem Muth zu Jehova,
Fest in die Hände gedrückt, bis er, auf dem Lager, er-
warmt war!

Siehe! da löste das Band des Gehirn- umstrickenden Übels,
Durch Jehova's Huld, zur Wonne des heiligen Sehers,
Plötzlich sich auf: denn siebenmahl laut nieste der Knabe;
Öffnete lächelnd die Augen; sah, in der dämmernden Stube,
Staunend umher, erhob sich, und sass auf den Knien Elisa's.
Aber er herzte das Kind, und rief in die Halle: — „Ghiesi!
Leite die Sunemitinn herauf in die Wohnung des Lebens.“
Und mit geflügeltem Schritt, von Angst und Hoffnung ge-
trieben,

Stürzte die Mutter herein in die Kammer . . . Sie schrie,
zu dem Himmel
Hebend die zitternden Händ' empor, den jauchzenden
Dankruf,

Als den Sohn sie, erweckt, im blühenden Leben erblickte;
Drückt' ihn fest an die Brust, und küsst' ihn, und sank
zu den Füßen
Seines Erretters hin, und weinete selige Thränen!
D'rauf, vor Wonne der Stimme beraubt, enteilend der
Kammer,
Trug sie ihn auf dem Arm dem lehrenden Vater entgegen. —

Lássunk a' lány scénák után egy ellen-
kező neműt. Júda, a' Mathathiás' fja, meg-
küzd az ellenséggel:

А' МАККАБÉЕК.

I. En. ; 378. v.

Wie der Leu', der erst entwöhnt von der säugenden Mutter,
Im Vertrauen auf eigene Kraft, aus der dunkeln Höhle
Kommend, sich vor den Eingang stellt, und mit glühenden Blicken
Schaut in dem Wald umher: ob mächtige Gegner ihm nahen?
Lechzend nach Blut, sich leckt mit der stachligen Zunge
die Schnautze;
Peitscht den dröhnenden Grund mit dem buschigen Schweif,
das zum Himmel
Wirbelnd der Staub aufleugt; und brüllt, und sträubet
die Mähnen:
Also sass vor den Scharen der Held auf dem Boden, und
blickte
In das Dunkel hinaus, nach feindlichem Blute sich seh-
nend. —

Jetzt erglühete der Saum des lichtergewordenen Himmels
Fern in Osten; im Frühwind flöh'n die umwandernden
Nebel;

XXXVIII

Lerchen wirbelten hoch in dem dämmernden Himmelsge-
wölbe.

Einzeln hier, dann dort, erwacht' ein Laut in der Eb'ne :
So in dem Wald, auf den Höh'n, und in tiefverborgener
Thalschlucht.

Doch, als jetzt ihr Flammenhaupt, im duftigen Goldglanz
Schwebend, die Sonn' erhob, und rings die erwachende
Schöpfung

Jubelte, — siehe! da zog die syrische Macht, auf des
Landmanns

Saaten, in täuschender Stille heran : denn Seron gedachts
Heimlich, im Überfall, zu erwürgen die lagernden Feinde.
Wohl erbebte das Volk von Israel, als es die Reihe
Der gewaltigen Thiere, vor sich, im dräuenden Kampf sah ;
Aber der älteste Sohn Mathathia, des heiligen Greises,
Simon, eilte herab, und sagte zu Iuda, dem Feldherrn :

„Kühner! entbieth' aus dem Heer Freywillige, To-
desgeweihte,

Die, für Gott und die Rettung des Volk's, das Grosse
vollbringen :

Furchtbar ist ihm der Kampf mit dem Riesen-gestalteten
Thier nur ;

Mögen Jene das Schwert mit des langgeschafteten Speeres
Erze vereinen : das Schwert an den Schaft mit kräftigen
Riemen

Festigend ; und im Gemenge der Schlacht, losstürzend vor
Allen

Auf die Thiere, sie kühn verwunden am schrecklichen
Rüssel :

Dass in dem eigenen Heer, von wüthenden Schmerzen ge-
foltert,

Sie Verwirrung verbreiten, und Mord, und grauses Ver-
derben!“ —

Juda erhob das Schwert, und winkte dem sinnigen
Bruder

Beyfall zu. Kaum war in den Reih'n der geordneten Krieger
Kund geworden der Ruf des kühnen Beginnens, da traten
Hunderte vor, und erbothen, voll Muths, zum rühmlichen
Tod sich.

Aber Simon erlas nur Zwölf' aus den tapfersten Männern,
Die sich bewährten, im Schlachtengefeld, ein Schrecken
der Feinde!

Als bald hefteten dies' ihr Schwert mit kräftigen Riemen
An den ragenden Schaft des fernhintreffenden Speeres;
Eilten hinab zu des Hügels Rand, wo dichtes Gebüsch
Sich an dem Pfad hinzog, und harrten, verborgen, der
Gegner. —

Näher und näher erhob sich Gewölk aufqualmenden
Staubes;
Blitzender zuckte das Licht der Strahlen – gekrönten Sonne,
Mitten in Staubesqualm, aus den hellgeglätteten Waffen;
Lauter erscholl der Tritt viel Tausender; schnob das
Entsetzen
Vor den Scharen einher, und nah' war Mord und Gewürge. —

Juda, jetzo die Gegner vor sich, mit leuchtenden
Augen,
Schauend, erhob sich voll Hast; schrie laut, dass die Thä-
ler und Berge
Dröhneten; All' um ihn her erbeben, und oben am Felsriff,
Selbst Mathathias erschrak. Von Furcht und Entsetzen er-
griffen,
Hörten die Feinde den Ruf, und taumelten dahin und
dorthin.

Aber jetzt auf den Höh'n, das Heer der Gegner, mit einmahl,
Nur so schwach an der Zahl, und allein mit dem Schwerte
bewaffnet;

Sonder Panzer und Helm, Streitwägen und Rosse, ge-
während,

Lachte Seron vor Wuth, und rief, voreilend, Apollon,
Der dem Vorder-Zuge geboth, mit höhncndem Blick, so

XL

„Wahrlich, ich dächt' im Geist, ganz Israel stünde
bewaffnet
Wider uns auf, und bereit' uns Tod und grause Ver-
nichtung! .
Soll diess treffliche Heer mit jenem der Feinde sich messen,
Das die verborgenen Höhlen des Wald's, gleich Räubern,
bewohnt;
Waffen- und Wehr-los ist, und jetzt verzweifelnd den Tod
sucht? .
Mögen die Krieger allein, vom hochgethürmeten Rücken
Der, dem Volk Enzsetzen und Angst erregenden Thiere,
Schleudernd den tödtlichen Stein, und schnellend die
mordenden Pfeile,
Jene bekämpfen: sie sich'n der Thier' entsetzlichem Blick
schön.“ —

Rief's; da drängten die Führer zugleich, mit lautem
Gebrülle,
Die Elephanten vor; auch stachelten sie, von dem Thurme,
So zu empören zur Wuth, die Krieger mit stechenden Lanzen.
Bald erwacht' ihr Grimm: sie schritten vor, mit dem Rüssel
Laut sich peitschend die Brust, und schnoben vor glühen-
der Mordgier.
Von der Sehne geschnellt, durchsausten befiederte Pfeile,
Weithin die Luft. Der Schleuderer schwang den spitzigen
Wurfstein
Kreisend umher, bis jetzt die Schnur von dem hemmenden
Finger
Wich; der Stein laut heulend im Luftraum flog, und am
Hügel,
Mit den Pfeilen zugleich, manch' tapferen Krieger zum
Staub warf. —

Nun erhob Mathathias zu Gott, laut stehend die Hände:
„Rett', Erbarmen, dein Volk von dem Feind, der Schmach
und Verderben
Ihm bereitet, mit wüthigem Trotz: verhöhne dich wahren,

Ewigen Gott! O gib uns den Sieg, Allmächtiger! heute,
Dass er erkenne mit Angst, wie mächtig Jehova, der Herr,
ist!“

Sieh', da warfen sich Jene zugleich, die muthig dem
Tod sich

Weiheten zuvor, auf den Feind, zwölf tapfere Männer von
Juda:

Jeglicher drang, mit weitvorragendem Speer, auf das
Thier ein,

Stiess und verwundet' es schnell an dem Rüssel. Nur Do-
rach, aus Gaza,

Fehlte das Ziel: abglitt sein Speer an dem glänzenden Hauer,
Und durchbohrte des Thiers Ohrlipp', die faltig herabhing.
Jetzt umklammert' ihn der Elephant mit dem schrecklichen
Rüssel,

Ihm zermalmend die Brust, und warf ihn empor in die
Lüfte,

Dass er den Sinkenden, Rach-erfüllt, in dem Sande
zertrete;

Aber da sprang Nabal, aus Bethoron, herbey, und er-
hebend

Hoch den Schaft mit dem festgehefteten Schwerte, durch-
stiess er

Schnell das Auge des Thiers, das sonst so klug, so ver-
ständig,

Sinnig und mild hersah, nun hell entflammt von der Wuth
war. —

Jetzt tobten, von Zorn, und furchtbaren Schmerzen
gefoltert,

Die Elephanten im Feld umher: sie warfen die Krieger
Aus den Thürmen herab, und eilten schnaubend zurücke:
Durchzubrechen das eigene Heer, und im rauschenden Strome
Dann zu kühlen die Gluth der tief gespaltenen Wunde.

Ein Gewaltiger sties an Serons rollenden Wagen,
Der, von dem Sessel herab, antreibend die schnaubenden
Rosse,

XLII

Und, erschend von fern, welch' schrecklichen Frevl die
Gegner

An den Thieren verübeten, jetzt die Führer des Heeres
Schalt, und ermahnte zugleich, die Frevlnden niederzu-
schmettern.

Doch, schon lag er im Staub und blutete; lagen die
Rosse,

Lag der Wagen zertrümmert im Feld: denn schnell wie
der Blitzstrahl,

Mitten im Hain, die hundertjährige Fichte zersplittert,
Dass nur Trümmer umher von dem ragenden Stamme sich
weisen:

So zertrümmerte der Elephant den rollenden Wagen;
So zertrat er die Ross' und den lautaufschreyenden Feld-
herrn.

Und alsbald entflohn in wilder Verwirrung die Syrer. —

Jetzt, wie im Lenz, von dem Felsengebirg, gelöset
vom Südwind,

Niederrollt mit Getös' die schreckliche, wilde Lawine,
Stürzt den Wald, fortreist die Felder und blühenden
Matten:

Also kam von dem Hügel herab, die Zierde der Helden
Makkabäischen Stamms, kam Juda, der tapfere Jüngling,
An der Spitze des Heer's. Er lag den Fliehenden hart im
Rücken und tränkte sein dürstendes Schwert im Blute der
Feinde.

So Eleazar, der Held, so Jonathan. Keiner der Krieger
Rastete jetzt; mit dem Mord ertönte des Siegers Gejauchze.

Tausende lagen erwürgt, und deckten die Felder und
Pfade. —

Doch, an dem Zederngehölz, unferne den Mauern
Bethorons,
Stellt' Apollon sich kühn zur Wehr; er hemmte der Seinen

XLIII

Schmähliche Flucht : in dem Kampf mit Ehre zu sterben
entschlossen.

Juda säumte nicht, kam, und sprang vor den muthigen
Feind hin.

Dem Anstürmenden hielt Apollon die ragende Lanze
Weithin entgegen; doch' er schwang sein blinkendes Eisen;
Hieb entzwey den ragenden Schaft, und bohrte das
Schwert so

Tief in des Gegners Brust, das er sank, und das Leben
verhauchte.

D'rauf entriss er ihm schnell das Schwert, das heut in
dem Felde

Führete: um hinfort, in dem Kampf für den heiligen
Glauben,

Für die Rettung des Vaterland's und die Sitten der
Väter,

Golches zu führen, zum Ruhme für Israel, Siege - ver-
herrlicht!

Aber in eiliger Hast entflohn die Trümmer des Heeres,
Das den Juden Vernichtung gedroht; nur Wenige kehrten
Heim in das Vaterland, den Ihren den Jammer zu kün-
den. —

Némelly helyeit kiírnom tiltja a' hely'
szűke; legyen elég csak kimutatnom. Illyen
a' zivatar és a' zivatar' elmúlásával a' meg-
frisúlt mosolygó táj, l. 4. és 124. 125.; l. 94.
és 187. a' reggel; l. 96. és 34. az estve;
l. 24. az Egyiptusi sötét; l. 91. 92. a' nagy szá-
razság; l. 36. a' Veres-tenger' elakasztása;
l. 79. Saul Endorban; l. 20. 21. Jethrónak né-
ma búcsúja Mózesről; l. 10. 11. 12. a' mit Mó-
zes a' természet' munkái, 's az Egyiptusi tem-
plomok, sphinxek, obeliscusok, pyramisek
felől mond, 's több egyebek; nevezetesen

az a' pompás beszéd, mellyel Mózes a' néptől búcsút veszen. Elhagyván ezt, hossza miatt, két más darabra lépek által, melly a' Munka' fő dísze:

Jehova megjelen, 's kiadja Mózesnek a' Decalogus' két tábláját. Ezeknek elsőbbjén azon tisztjeink állanak, mellyekkel Istennek tartozunk, 's a' parancsok' száma itt három. A' nagy Éneklő innen alkalmat vesz az Isten-ség' három személyét innepleni:

Sieh', ein Wettergewölk verhüllt urplötzlich des Berges
Ragende Höh'n; schon zuckt der Blitz, hellleuchtendem
Glanzes,
In die Thäler herab; ihm murr't unendlicher Donner
Nach; Posaunengetön erschallt, und es zittern die Scharen
Israels, die aus dem Lager heraus, durch Moses ge-
führt,
Nahten dem Fusse des Berg's, auf welchem die Herrlichkeit
Gottes
Ruh't im Wettergewölk; denn gleich dem finsternen Rauche,
Der Erz-schmelzenden Essen entsteigt, erhob es sich, stets
noch
Dunkler, zur Luft; stets furchtharer schollen die eh'rnen
Posaunen
Durch der Blitze Gezisch und Gebrülle des schrecklichen
Donners;
Und der Berg erzitterte tief zu den Vesten der Erde! —

Moses sprach, und die Antwort kam aus dem Donner
herüber;
Denn ihm rufte der Herr: er möge hinauf in die Wolke
Kommen, mit Aäron allein, und das Volk entfernter sich
halten
Von dem Saume des Berg's, dass Keinen Verderben ertelle;

Doch blieb Aaron bald, erbebend, zurücke; nur Moses
Rang zu dem Gipfel des Berg's mit Gott-vertrauendem
Muth auf. —

Jetzt trat er aus der Wolkennacht in strahlende Hell' ein.
Hoch in des Himmels Höh'n drang sie, wie ein Tempel-
gewölbe,
Wölbend empor, und drang zu den fernsten Grenzen der
Erde

Rings, im unendlichen Kreis, vor seinem entschleyerten Auge
Erst beugt' er die Stirne zum Staub; dann stand er mit
Ehrfurcht:

Harrend entgegen dem Wink' erharmender, ewiger Liebe.
Noch erbehte der Berg, noch flammten unzählige Blitze
In die Thäler hinab; noch rollte der furchtbare Donner,
Scholl Posaunengetön, als Moses des hohen Gesetzes
Worte vernahm, wie im Freundesruf, vor dem Ewigen selber!

I. „Ich — Jehova allein — bin Gott — Ein
Gott! Nicht auf Erden,
Nicht an dem Himmel ersiehst du mein Bild. D'rum sollst
du nicht Bilder
Dir gestalten zum Gott. Du sollst anbethen den Schöpfer,
Nicht das schwache Geschöpf, willst Du gesegnet von Ihm
seyn!“

Sieh', und es säuselten sanft, wie im Lenzgebüsche
das Lüftchen
Säuselt, dem Ohr des Morchenden hier, die Worte vorüber:
„Der die Welt allmächtig erschuf, ist Gott der
Vater.“

Und alsbald erscholl ein Ruf unzähliger Stimmen,
Gleich dem Brausen des Sturms, ringsher, aus dem kreis-
enden Weltall:
„Hallelujah! Anbethung, Preis- und Ehre dem Vater!“ —

II. „Nenne den Namen des Herrn, den Nah-
men Jehova, nicht eitel:

XLVI

Ehre das göttliche Wort, willst du gesegnet von ihm
seyn.“ —

Sieh', und es säuselten sanft, wie im Lenzgebüsche
das Lüftchen

Säuselt, dem Ohr des Horchenden hier die Laute vorüber :

„Nicht ward Gottes Wort, sein heiliger Name,
geehret,

D'rum dem Ungehorsam zu Theil der Tod! — In der
Zeiten

Füll' erscheint das Wort im Fleisch, gesendet vom
Vater!

Von dem ewigen Tod erlöst der göttliche Sohn nur!“ —

Und alsbald erscholl ein Ruf unzähliger Stimmen,
Gleich dem Brausen des Sturms, ringsher, in dem kreisen-
den Weltall:

„Hallelujah! Anbethung, Preis, und Ehre dem Sohne!“ —

III. Heilig begehe den Ruhetag, das gött-
liche Denkmahl

Der Erschaffung der Welt! In sechs erlesenen Tagen

Ward sie erschaffen vom Herrn: am siebenten ruht' er,
ihm Segen

Spendend. Heilige den, willst du gesegnet von ihm seyn.“ —

Sieh! und es säuselten sanft, wie im Lenzgebüsche
das Lüftchen

Säuselt, dem Ohr des Horchenden hier die Worte vorüber :

„Hehre Geheimnisse beut der Dienst des Ewigen dir zur
Heiligung: einst enthüllt sie der Welt — gleich feurigen
Zungen,

Schwebend herunter — die ewige Lieb' — im heiligen
Geiste!“ —

Und alsbald erbraust' ein Ruf unzähliger Stimmen

Ringsher: „Hallelujah!“ — und es scholl im kreisenden
Weltall

Fort: — „Anbethung, Preis und Ehre dem heiligen
Geiste!“

Erölködések nélkül, 's melly felséges elő-
adás! —

És most —

A' DIADALI ÉNEK.

Mózes' II. Én.; 447. v.

Aber es reih'ten sich jetzt die Männer und Jünglinge,
Frau'n und
Jungfrau'n all', auf Moses Wink, in gesonderten Haufen,
An dem Strande des Meer's. Er stand auf dem ragenden
Felsriff
Höher denn sie; kein Laut erscholl! Da fassten die Künstler,
Jair und Bentubal, die goldenbesaitete Harfe:
Sich', und bald erklang — wie im Blüthengezweige des
Fruchthains
Säuselt des Windes Hauch; und bald, wie er brauset im
Sturme,
Der den nächtlichen Forst durchfährt — der heiligen Harfe
Herz-entflammender Laut, am Fusse des ragenden Felsens.
Moses sah zu dem Himmel empor; er faltete kreutzweis
Ueber der pochenden Brust die Händ', und begann, in der
Saiten
Frohem Getön, sein Jubellied; laut sang ihm das Volk nach:

Mosis Siegeslied. II. Buch. 15. Cap.

„Laast uns singen dem Herrn; denn herrlich erwies
er sich: stürzte
Schnell das Ross und den Reiter in's Meer.“ Die Seherinn
Gottes
Mirjam, Aarons Schwesterkind; erhob in der Rechten
Jubelnd die Pauk', und sang im Reigen der Frau'n und
der Jungfrau'n:

XLVIII

„Lasst uns singen dem Herrn; denn herrlich erwies er
sich: stürzte
Schnell das Ross und den Reiter ins Meer!“ — Mein
Ruhm ist Jehova,
Meine Stärke, mein Heil! mein Gott, d'rum preis' ich
Ihn! meiner
Väter Gott — erheb' ich Ihn! Er, ein Held, und sein
Nahm' ist
Allmacht! — „Pharao's Wagen und Heer stürzt' Er in die
Fluthen,
Und die erlesenen Führer des Heer's versenket' er all' im
Schiffmeer!“ — Sie bedeckte die Fluth: wie Steine ver-
sanken
Sie in der Tief'! — O Herr, voll Kraft verherrlicht, er-
wies sich
Deine Rechte. Sie schlug den Feind! Du stürztest die Gegner,
Strahlend in Fülle des Ruhms! Dein Grimm zog hin, und
verzehrte
Sie, wie Feuer die Stoppeln im Feld. Aufthürmte die
Fluth sich
Deinem gewaltigen Hauch: die strömende stand, und der
Abgrund
Hob aus der Mitte des Meer's sich empor! Da sagte der Gegner:
Will sie verfolgen, erhaschen und theilen den Raub; in
des Herzens
Freud' entblöss' ich den Stahl, und meine Rechte vertilgt sie!
„Doch Dein Hauch stürmt an: alsbald bedeckt sie die
Meerfluth,
Und wie Bley versinken sie All' in den brausenden Wässern!“
Wer gleicht Dir, Jehova, an Kraft? wer strahlet so hehr an
Heiligkeit? ist so erhaben an Ruhm? und so Wunder- ge-
waltig?
„Ha! Du erhobst die Hand, und schnell verschlang sie
der Abgrund!“
Du warst deinem erretteten Volk, erbarmend, ein Führer;
Und voll Kraft trägt Du's zu deinem heiligen Sitz hin!

Erst

XLIX

Erst aufführen die Völker im Zorn, und Philisthims Bewohner
 Tobten vor Wuth; doch Angst verwirrte die Fürsten von

Edom;

Moabs Gewaltige fasste die Furcht, und Kanaans Völker
 Zitterten. Schleudr' Entsetzen und Grau'n aus der mächtigen
 Rechte,

Dass sie erstarren zum Stein, auf sie herunter, so lange,
 Als hinwandelt dein Volk, das Du zum Eigen erwählt
 hast.

Herr! Du führst es dahin! verpflanzest sie All' auf dem
 Berge

Deines erkorenen Erbtheils, dort, an dem dauernden
 Wohnsitz,

Den Du gemacht, und im Heiligthum, das Du selber
 bereifest.

Herrschen wird Jehova der Herr auf immer und ewig! —

„Singen wir dem Herrn; denn herrlich erwies er sich:
 stürzte

Schnell das Ross und den Reiter in's Meer!“ — so scholl
 es von drüben

Jauchzend heran, und in Wonn' erbebte das horchende
 Weltall! —

Ki nem érti itt a' zsidó színt a' tagok'
 parallelismusában? ki nem érti a' nem Eu-
 rópai fordúlást?

— — — Mein Ruhm ist Jehova,

Meine Stärke, mein Heil! mein Gott! drum preis ich
 Ihn; — meiner

Väter Gott! er heb ich Ihn. —

és kit nem fog el a' csudálás, az öröm, 's a'
 legteljesb mértékben, midőn ezeket olvassa:

L

— — — o Herr, voll Kraft verherrlicht,
erwies sich

Deine Rechte. Sie schlug den Feind, Du stürztest die Gegner
Strahlend in Fülle des Ruhms! — Dein Grimm
flog hin —

mint a' villám, melly lobban, 's repül, ki
a' mérhetlenbe, 's nincs ki tudja meddig,
nincs ki tudja hova —

— — — und verzehrte

Sie, wie Feuer die Stoppeln im Feld, Aufthürmte die
Fluth sich

Deinem gewaltigen Hauch —

Az illy helyek kétségbe ejthetik a' fordítót, mert hol a' Nyelv, melly ezeket adja? Elnémúlva látjuk a' rettenetes zajt, mellyet az Úrnak egy gyenge lehelése, de olly hatalmú gyenge lehelése támasztott, hogy a' tenger' irtózatoss hullámai fekvéseiből kifordultanak. — Elő sírokból, Illyés András és Halabóri Bertalan *), vádlott, kárhoztott, nem ismert hősei Nyelvünknek! elő, 's adjátok a' mit Káldi és Rájnis nem adtak, 's mi elremítettek nem merünk, míg egy boldogabb idő bátorra teszen ismét, merünk a' mit merni kell!

*) Amaz Erdélyi Püspök, ez egy ismételten Pap, ki a' Zsoltárokat nem mindennapi beszédben, de csuda szépségű beszédben fordította.

A' Szent Hajdan' Gyöngyei megjelentek Budán 1821., de még ekkor Mózes, Sámuel, és a' Makkabék' negyedik Éneke nélkül; másodszor Bécsben 1826. már ezekkel. — Olasz rímetlen sorokban fordította Gróf Gambara, 's kiadta Bresciában 1824. *Perle dell Antico Testamento* cím alatt. — Ángolyra, jámbusokban, most fordítatnak.

A' Tunisiás megjelent először 1819, másodszor 1820., harmadszor 1826. Bécsben. — Olaszra versekben fordította Troilo Malipiero, 's a' fordítás kijött Velenczében 1827. A' két első Éneket nyolczas rímekre szedte Nicolo Tommaséo, 's kieresztette Milanóban 1826 és 1827. — A' Mathilde' epizódiumát együtt adták ki Vincenzo Monti és Andrea Mafféi, Milanóban 1826. — Mathildnek egy más olasz fordítása Milanóban jelene meg 1825.

Rudolph von Habsburg megjelent Bécsben 1825., másodszor 1827. — A' Költemény' velejét és érdemeit Gróf Mocenigo adta elő egy Academiai Beszédben, melly mellé felvette a' Munka' némelly helyeinek latin és olasz fordításait Prof. Giambatista Svegliatótól; Pádua, 1827. — Hedviget és Wallsteint olaszúl Pier Alessandro Paravia adta, ugyan-ott 1828.

A' Szent Hajdan' Gyöngyeinek némelly helyeit egy Velenczei Szerzetes, P. Paschalis Aucher, ex Congreg. Mechitaristarum in Insula S. Lazari, örmény nyelvre fordította.

A' Tunisiás, legnagyobb részében, Tiritzen készült, 1810. és 1811.; — a' Szent Hajdan' Gyöngyei Szepesen, 1820. 's a' nagy Költő' Velenczei útjában, 's Gödölön, hol, szekérének szerentsétlen felfordulása után Hattvan és Bag közt, kénytelen vala felgyógyulásáig több ideig múlatni; — a' Rudolphiás pedig leginkább azon útjaiban, melyeket 1822. és 1823. a' Gasteini feredőbe (Salzburg mellett), Bécsbe, 's Rómába teve; 's többére menésben levő szekérén, ólommal. — Megfoghatatlan könnyűség! De a' dolog megszűnik lenni megfoghatatlan, ha azt nézzük eggyzersmind, mit ada, 's melly csudálást érdemlő tökélyben.

Az itten annyit szóllaltatott Würzburgi Tudom. Újság (Május, 1829.) Ő Excellenciájának a' Patriárcha - Érseknek Biographiáját adá, de némelly hibás vagy csonka hírekkel, úgy hogy azokat egy később Füzetében (August. 1829.) meg kelle igazítania. Örvendve közöljük azt Olvasóinkkal, kik előtt e' tudósítások nem lehetnek igen nagy mértékben nem kedvesek.

Felső-Eőri PYRKER JÁNOS LÁSZLÓ
született 1772. Novemb. 2d. Lánghon, Fejér
Várm., közel a' Balaton' keleti végéhez. —
A' Fejérvári Gymnásiumba küldve, kedvelt
tanítványa volt Anyósna. A' haldokló egygy
imádságos Rákóczyanum-Officiummal ajándé-
kozta meg, és emez verseket, mint egygy bú-
csúzóúl, írta néki a' Könyvbe :

Bár melly csekély legyen ezen adományom,

Emlékezz meg rólam kedves tanítványom,

'S mivel erkölcsidet mindétig szerettem,

Egygy két szent sohajtást tégy, kérlek, érettem.

De leginkább akkor, midőn már nem leszek,

'S a' halandóságnak karjain enyészek.

Több haszna lesz ennek mintha Könnyet sírnál

Vagy Koporsóm felé néma szókat írnál.

Néhai jó akaród és Tanítód

Anyós Pál.

Kedvelt tanítványa tovább a' még akkor
Paulinus Virág Benedeknek is, ugyan-ott.
Philosophiai pályáját Pécssett végezte el, 's
1792. Aprílisen Triestben kele hajóra. Le-
kerüle Velenczébe, 's az Adria' hajjain ment
Manfredoniáig, 's onnan szárazon Nápolyba.
Ott ismét hajóra ült, 's kiállván egygy rette-
netes vészt, Genuánál lépe partra, honnan
Graubündtenen és a' Sváb földön tére hon-

jába. Engede nagy meghívattatásának, 's még azon eszt. Octóberében Austriának Lilienfeldi Monostorában a' Cisterciensisek' Szerzetébe lépe, 's ott, négy eszt. után, Pappá avattatott. 1798. Oeconomusa vala a' Szerzetnek, 1800. Kamarása és Erdőmestere, 1807. olta pedig, négy eszt. leforgása alatt, Plebánus Tirnitzen.

Társai ismerék másatlan érdemeit, 's 1812. Apátturnak választák meg, 's még azon eszt. August. 8d. a' Praelátusi infulával ékesítetett fel. — Ugyan-az nap, de hat eszt. múlva, 1818. Szepesi Püspökké neveztetett, 's a' követk. év' April. 18d. a' Szent István' Bécsi Székes-Egyházában, a' kilenczvenévű Herczegi-Érsek Hohenwart Zsigmond által Püspökké kenetett fel. De Szepes sem bírhatá sokáig, 's 1820. már Velenczei Patriarchává, Dalmátziai Prímássá, a' Lombardiai 's Velenczei Királyság' Nagy-Dignitáriusává látta magát emelve, 's a' Vas-Korona' Nagy-keresztjével 's Cs. Kir. Belső Titkok Tanácsosa' czímjével tiszteltetett meg. E' méltóságát 1827ig viselte, 's innen az Egri Érseki Szék' kormányzására hozatott vissza honjába. Áltvette azt Septemb. 17d.

Velencze századok múlva is áldani fogja emlékét két igen nagy jótétéért; mellyeknek egyike az, hogy mint Elölülője azon Jóltevő Eggyesületnek, melly a' koldusok' számtalan sokasága' eltörlését tette vala nagy

tárgyává, 1825. egygy Bémutatást teve, 's szerencsés vala a' legkegyesebb Fejedelmet igazságos kérésének teljesítésére hajtani. A' városnak e' végre nagy tőkepénzei voltak, de azok a' franczia uralkodás' rövid ideje alatt nagyon összeolvadtak volt, 's az azt követett idők zavarba hozták a' dolgot. Megnyervén a' mit a' nemes-lelkű Elölülő a' maga közbejárása által hathatósan segéle, az Eggyesület' tizenöt tagjai emlékpénzt veretéknek tiszteletére, az itt következő felülírássokkal :

A' felső lapón,

a' kép körül, melly félarczban áll:

LADISLAO PYRKERIO
PATRIARCHAE VENETIARVM

Az alsó lapon:

VIRO
DOCTRINÆ PRUDENTIA GRAVITATE
PROBATISSIMO
PATRIMONII PAUPERUM STRENUO ASSERTORI
XV-VIRI MENDICITATE EX URBE TOLLEND
UT TANTI PRAESIDIS
AGRIENSEM PONTIFICATUM ADEUNTIS
NOMEN HONOS BENEFACTA
AETERNARENTUR
MDCCCXXVII.

A' másik még nagyobb, még jöltevőbb.
 — A' mindent felforgató időkben Velencze, egykor asszonya Adriának, megfosztatott révétől, 's így királyi fénye 's gazdagsága porba dőlt, palotái elpusztultak. Pyrker látá az inséget, 's megtartó, felélesztő Angyala leve. Előmutatá a' nyomorgást, 's könnyörgése teljesítetett, bár azután már, hogy Velenczét elhagyta. Réve 1829. vala ismét szabaddá téve.

A' Mesterségek' nagy barátja, avatottja, Velenczéből egy nem épen nagy, de igen nagy becsű Képgyűjteményt hozza honja' földére, mellynek egyik fő dísze Titiánnak egy leányportraitja, egy bájjal eltölt fej. Látszik hogy a' Galériát tudós szem választgatta, mert itt nincs semmi, a' mit idővel kivetni kelljen. Egyik lakó - szobájában áll Canovának egy gyermek Keresztelő - Jánosa, de csak gipszben. A' nagy Művész a' Művészség' nagy barátját márványban akará megajándékozni, de a' halál elakasztá feltételét.

Eszterházy Károly Egernek utolsó Püspöke (mh. 1799. Martz. 15d.) áltellenben a' Püspöki kised és disztelen templommal, alkotá a' Lycéumot, királyos költséggel, 's úgy szándékozván, hogy ha majd ezt elvégzendí, elhordatja a' disztelen templomot, 's olyyat állít, melly a' Lycéum mellett méltólag foghasson helyt. Szándéka meggátoltott. Azt Pyrker hajtja most végre, 's úgy

a' hogy azt az Ő lelkétől, tudományaitól, ízlésétől várhatni.

Életének nevezetes napjait említvén, miként hallgathatnám el Június' 9dikét 1828., mellyen Borsodnak Rendei a' magok szeretett Fő - Ispánjokat, Gróf Reviczky Ádám Udvarbíró - Cancellárius Urat., a' Patriárcha Egri Érsek által láták kormányzékébe beiktattatni, 's midőn Annak hallák magyar beszédét, kinek német beszédét a' külföldiek csudálják. Két nagy férfi egy munkálatsban — melly tekintet az!

A' Budai Jóltevő Asszonyi - Eggyesület, melly a' Szent Hajdan' Gyöngyeit nemes céljainak elősegelésére ajándékban vette a' nagy Költőtől, 's Ennek, a' mint nyomtatott számadásából látom, 8682 fnt 45 xrt köszönhet, a' könyv' Budai kiadását a' Patriarchának Höfel János által rajzolt 's Höfel Balázs által vonásos munkában metszett képével ékesítette. Azon el vannak találva az arczvonások, de nem a' lélek is. Melly a' Rudolphiást, 's most az én fordításomat ékesíti, sejdíteti a' Nagyot, a' Jót, a' Nemest.

Fordításom felől pírúlva szóllok. Prózában, bár poetai prózában, adom a' legcsillogóbb nyelvben írt hexametereket! De is-

LVIII

merém erőm' kevésségét, 's gondokkal elter-
helt öreg napjaim ennél egyebet nem en-
gedtek. Azonban örvendek szerencsémnek,
hogy a' nemzet' örök dísze eránt csudáló tisz-
teletemnek e' bizonyságát adhatám, míg majd
eggy boldogabb előáll, és igyekezetemet el-
felejteti.

A'

S Z E N T H A J D A N'

G Y Ö N G Y E I

A' H Á R F A.

'S nékem az estalkony' csöndében bánatot és jajt
Zengsz e megint arany húrjaidon, szent Hárfa,
fülemben?

Oh mi varázsol elő teknődből fájdalom' hangját?
Orczámon végig hév könnyek hullnak; alélva
Hallgatom a' szellők' suhogását, ha nem közelít e
Egy mennybéli Követ, könnyörülő kegygel hogy
engem

E' bús mostanból a' szebb múltakba vezessen,
'S szét oszlassa borúm', melly aggó lelkemet üli.
Mint mikor a' deres ősz' elején eggyyszerre riad fel
A' tél' fergetege; recseg a' tölgy, ágai törnek,
Hull a' zúzos eső, a' hó' pilléji repülnek,
Éjjé vált a' nap, 's mindenszert' elhal az élet:
Úgy sietett megelőzve korát e' gyászos időkben
Elgyengült. vénségre hanyatlani az emberi nemzet.

Rémítő század! legelőbb több frígyesek álltak
Szembe vele a' szörnyű gyötrővel, bajnok erőben
És egygé olvadt lélekkel; végre csak egy már,
Eggytelen egy! — De az ítélet' réz kürtje,
miként a'

Mindent összetörő villám' dörgései, szóllott,
'S im a' fagy' lehelésétől merevítve terült el
A' csata' vérmezején délczeg hada, 's újra sza-
baddá

Tett a' legragyogóbb diadal, 's a' pálma miénk lön.
Elszédíte az öröm 's jobb korral bízata; jaj de
Mint a' csillagos ég' boltján ha kilobban az ál
fény,

Szórja, szikrázza tüzét, szalad és — nincs! hirtel-
len elholt

Csalfa reménységünk. Önhittség, durva szilaj gög,
Félelem és kétségbe rogyás a' földi szerencsén
Egymást váltogaták, 's dúlák a' szíveket. Ez
vont,

Ez rántott el az Istentől, ez szögze le földhöz,
Fényt hagyja hajházni, 's mindennek nézni ma-
gunkat.

Nektek kellene most, szent férfiak, isteni Mózes,
Népednek tisztelt vezetője, és Sámuel, avvagy
Illyés, lángszekeren, 's Elizéus, szállani közzénk,
Felmelegíteni megint elhűlt sziveinket az Úrnak
Szent törvényeihez. Most néked kellene közzénk
Jóni megint, Salomóne, dicső fiak' anyja, di-
csőebb

Tenmagad, hogy minket példád buzdítson az
éltet

Kezdeni az Istenben, ki erővel tölti be keblünk',
A' nagyot, a' szépet 's a' jót egyszerre követni.
'S oh, ti dicsők, titeket nevezének e ajkaim? —

Oh mint

Ömledezik szívem, mikor e' dalt néktek ajánlom!
Hogy megrendülvén, a' tévedt népek az Úrra
Függeszék szemöket, 's bátrabban járjanak útján.
Zengő Hárfa, tehát le faladról! 's öntséd igéző
Hangzatodat dalom' hangja közé, 's lángokra
gyulasszd fel.

Keblemet, és mind azt, ki reád felhallgat öröm-
ben.

M Ó Z E S

HÁROM ÉNEKBEN

ELSŐ ÉNEK

I S T E N

Már elhúzódék a' fekete borúlat, melly ma délben a' Hóreb' ¹ ormain sebesen költ vala, mint egy nyil, 's éjféli sötétet önte a' völgyek közzé. Villámok lobogának dagadozó kebeléből; csak későn követé dörgés; míg végre az éj' homályát meg nem szünetkező tüzek világítgaták. Ropogásokkal úzé egyik mennykő a' másik mennykövet, 's a' szirttetők' csúcsait legalantabb halmaikig rettegés ingatá, félelmetes és irtóztató! —

De nem rendüle meg a' férfi, ki az hegy' oldalán vezette fel behegő nyáját, és immost a' dúlongó vihar előtt a' sziklák' üregébe vonúla. Annak nyílásában ülepedék vala meg, 's elmerülten néze ki a' lobogások közzé. Nyolczvan évet élt vala el, 's szakála még csak kezde őszülni. Habozva folyt az alá keblén és redős köntösén, melyet az

öblös pallást, keleti szokás szerint, nagy lökésekben ölelt vala körül. Alakja mutatá a' hatalmast midőn űlt; ha pedig felemelkedék, 's lángoló szemei végig tekintének a' gyülekezet' hosszú sorain, akkor tisztelet' borzalmi ragadozák meg a' legmerészebbeket is.

'S most mindég komolybb süllyedések közt néze ki a' viharok' rettentéseibe. Bús elkeseredés, a' hogyan az magát irtóztatós csapások, csalás, álnok fortély, 's annak elvesztése után a' mi legdrágább vala szívünknek, szokta arczba ásni, mélyen húzta le szemöldökét, 's nyílt ajkai szótlan rebegének. Hah, tűzsúgár repeszté meg amott a' torlongó felleget, 's a' villámot nyomban csattanás követé; omlott a' zápor, sűrűen, csorogva. Zúgva hömbörögtek a' hegy' patakjai, elborítva tajtékjaikkal, 's az egész természet tengerré lőn. De most elsiketültek az üvöltő szelek; az ég' vizei nem omlának többé, 's a' megszakadt felhő, terhétől megkönnyedve, vigan úsz vala a' mennyek' vidám kék színében, 's öröndve ragyogtatá fejét az estvély' arany sugárai közt. Erdő és fenyér elevenebb zöldben ragyogának, 's az est' lágy szellőji kövérebb csöppet rázogatóának a' fák' lombos gallyairól.

Amaz süllyedt elmével üle mindég barlangja' nyílásában. Szívét, titkosan táplált bánatja közzül, a' Mindenható' ereje, melly felhozá, de el is vivé a' fergeteget, félelem', szeretet', hála' érzelmire serkentette.

Hév könnyek boríták el szemeit; vágyakodva tekingete mindenfelé, ha nem közelít e valaki, ki szíve' aggasztó kétségit eloszlatná.

Ipa jön, Jethró ², fija Reguelnek. Felriasztva álma' látványitól, elhagyá fekvését, keresztül-gázolá a' homokpusztát, 's utána indúla vejének, ki miatt gondokban vala. Még ép öreg; piros orcáját fejr hajai 's áltöszült szakála a' szerint fogá körül, mint mikor a' leányzó' keze liliumokkal szövö körül, pártája' virágai közzé, a' csillogó színében kevélykedő rózsát. Termete kised; bölcsen rendelé el háza' gazdaságát, cselédit úntalan nógatta, hogy egymást-váltogató munkájikban járjanak el serény szorgalommal. Tapasztolások által gyakorlott; heves magasztalója a' múlt időknék; 's szerete tanácsokat osztogatni beszédes öregségében.

„Mózes!“ — hangzék erdön ligeten végig, „Mózes!“ — végig a' Hóreb' vápájiban, midőn közelíte az öreg, 's a' behégő nyáj tudatá vele, hol fekszik őrzője, a' mély andalgásokba süllyedett. „Áldott az Úr,“ úgy mondá, ki téged és nyájadat épen tarta meg. Utánad jövök, elgyötörve szívem' aggodalmaitól, mert a' vész irtózatosa vala.“

Mond; 's amaz hosszú hallgatásban mereszté rá szemeit. De most meghajlék előtte, 's ezt felelé: „Hála tenéked e' szíves jószágért! te soha nem felejtéd a' tiedet. Innen

virúl áldásban minden körüléd; innen nevezhetd magadat boldog férjnek, boldog atyának. De engedj meg, bennem gyanu támad, hogy téged e' rettentő zivatarban ide nem e' gondok hoztak. " — „Igen tehát, te tiszteletlen, te vakmerő!" mond az öreg; „tettetted jöttem feddeni. Nem tudod e melly tájon legelteted juhaidat³? E' hegyet már eldődink Isten-hegyének hívák, mert az Úr itt jelenté ki nekik magát az ő kegyeiben. Juhörző ide közelíteni még soha nem bátorzkodott. Térj magadba, 's gondold meg, melly tette vetemedél. Bosszúra ne ingereld Jehovát!"

Mózes nem felele, 's Jethró megújítja kérdését, de amaz megmarada némaságában. Akkor az öreg, tűzbe lobbanva: „'S te hallgatsz midőn én megmentégedet várom? Nem fordúlok el innen, míg megnyitod végre kebledet, a' mindég - zártat. Ím, negyven évek szállának el fejeink felett, hogy te, idegen köztünk, rettegve, bujdokolva jövéél a' Midián' földére⁴. Nekem hét leányim valának; férfimagzat meg vala tőlem tagadva; 's kimenének az estvély' hév alkonyában, megitatni nyájaikat. Pásztorifjai Amaleknek csoportokban futának elő, elűzni a' kút mellől leánygyermekimet, mert ők találták vala fel, hol állott a' kút bétemetve. Ezeket rettegés szállá meg; de a' vadak megfutamlának haragod előtt. Te segélyökre kelél nekik, 's megtöltéd vállújjakat. Megdorgálám őket midőn haza jövé-

nek, hogy a' szíves idegent vacsorámhoz meg nem hívák, 's később néked adám, én hálás atya, egyik gyermekemet, a' kellekben gazdag Cziporát, ajándék és alkupénz nélkül ⁵, holott ötet, a' pap' leányát, tájunk' legelső ifjai keresték. Lyányom neked egy fiumagzatnál nem ada ugyan többet ⁶; oroszlánnő sem többet hímjének egy kölyöknél; de virítva nevededik a' gyermek, 's ránk gazdagon száll áldás mezeimben és lakomban, miolta gazdaságom' terheit te velem, elgyengült öreggel, egygyült viseled. És még is ennyi éveink' rest elhúzódása alatt a' szerint búsítja el egy gond miattad elmémet, a' hogyan az ősz' ködje búsítja el a' legtisztább ég' boltozatját. Nem érted talán, hova célzok? Még mostanig sem tudatád velünk, honnan jövel, 's bujdokolva? melly tájon születél? származásod, melly nemből vöd, 's Egyptus' termékeny földéről mi hozza Midiánnak hegyei közzé? valamelly gonosztét talán, vagy a' büntetés mellyet retteghetél! — Vagy talán, oh! hogy azt soha se légyenek kénytelenek halani füleim! — vagy talán bálványokat imádasz titokban? Mert bár eddig gáncsatlan-nak leltelek, de íme most a' szent Hórebre merél fellépni! “

Mózes e' szóra hirtelen szökék fel üléséből, 's megszaggatá mellyén ruháját ⁷, szemei a' szerint szikrázának, mint midőn a' fergeteg' sötét éjén villám fut keresztül, 's így felele: „Én e bálványokat? Átok

rám, és minden inség, 's csoportosan átok rám, ha az vagyok. — Távozzál el, — mert különben reád rohanok. “

Jethró ázott szemekkel pillanta most az estvély' rózsatüze felé, melly szelíd nyugalmat hintvén alá, gyönyörködve tükrözé magát e' szép könnyekben. A' haragra-gyúladott azonnal megszeliidüle, 's jobbjá után nyúlva az öregnek, így szóllott: „Bocsássad meg fiadnak szíve' fellobbbanását, tiszteletes atyám, 's emlékezzél hogy bántó név reppene ki a' te ajkaidról is. Mint tűrhetné a' bálványzó nevezetet, kinek lelkében az ollyak ellen örök gyűlölség lakik, és a' ki veszni szeretné látni őket egyetemben? Hah! ez a' szent harag, a' hogyan kén és gyanta pezsgenek elfojtva a' föld' üregében, a' szerint fogyasztja lelkemben a' hatalmasan emelkedő erőt, 's csüggedés rohan rám, midőn elnézem hogy az Úr megvetette népét, mellyet eggykor a' szerint hord a veszélyi közt tenyerén, mint a' keselyű hordja szeretettel fíjait, midőn velek, felrakva őket szárnyaira, a' naphoz emelkedik. “ — 'S itt elszeliidülve bocsátkozván le azon helytt a' holott áll a, — „azt óhajtám, úgymond, hogy jőne valaki, ki előtt keblemnek régolta titkolt aggodalmit felnyithassam, 's váratlanul te lépsz előmbe. — Értsed tehát honnan jövék közzétek; melly tartományból, és melly nemből vevém származásomat, mi hozza ki az átok', oh! és nem az áldás' tájairól; és valamit eddiglen,

elfogva elmém' sötét borújítól, előtted elhallgaték: “

„Lassd, nekem Amráam vala atyám, anyám Jechabed. Nemzetem Lévit mondja ösének, ki Jákób' fija vala, 's ötét mondja atyám 's anyám ⁸. De ők nem áldhaták a' napot, mellyen nekik a' Gózszen' legelőekben-gazdag földén fiu születék. Azt egykor annak Faraója ⁹, kedvelvén a' hozzá hű Józsefet, a' boldogtalan népnek adá. De amannak székébe most egygy más Faraó üle fel, ki elmarczongolva tartalékitól, hogy az Izrael' fiai a' föld' lakosinak idővel veszedelmesek lehetnének, parancsolá, hogy minden férfigmagzatink, mihelyt meg fognak születni, hányassanak a' Níl' árjaiba. Így fekvém már magam is, áldozatja a' vérengező' kegyetlenségének, gyékénykosaramban a' folyam' szélén, 's néném, maga is gyermek még, fuldokolva lesé, mint fognak elnyelni a' habok. De Jehovának irgalma oda küldé ki a' Faraó leányát ¹⁰, 's az illetődve látá meg a' halálra kitolt kisdedet, száná azt elveszni, 's áltadá a' sírátkozó leánynak a' víz' szélén, 's meghagyá neki, keresne szoptatót a' kisdednek, és ha majd nevedetni fog a' gyermek, hozza fel az udvarba. 'S a' leánygyermek azt visszavivé örömében feljajdult anyjához, ki őt titkon táplálgatá vala, minnekelőtte a' szatyorban vesztére kitéteték, ötven napiglan lakja' legtávolyabb rejtekei közt. “

„S a' serdülő gyermek, kit Faraónak szelídlelkű leánya így mentett vala meg az haláltól, immost megjelene az udvarban ¹¹. Valamit Egyiptus tudomány és mesterség körül kezdet oltá tön magáévá, neki válogatott oktatók fejtegeték; varázsoknak nevezé a' hiedékeny nép a' csábúlt csábítókat, kik galád hasznót éhezve, nem gondolának sem valóval sem hamissal, 's a' sokaságot ál útak-ra szédítették. De bátor emelkedésű lelkem rá ismért, mi arany termés és mi polyva. Sokat azon szent tanítások közzül, miket a' Noe' bárkájának hív nyolcza fenntartott, 's a' vétek által megrontott emberi nem az ártatlanság' koraiból még bírt; valami az érzékeknek hízelkedő csalódás' gazos agyagjában gyökereket verhete, összeszedtem, hogy használjam. Az Istentől minden idők előtt alkotott nagy természet' titkos míveit, hogy az keblében mint nemz és foganz, mint köt és old, mozdít és gátol, halálból mint hoz elő életet és éltet mint változtat halállá; a' viharok' dühében mint bög és ordít, mint leng lágyan az esti szellő' fuvalmában; a' villámok' csatáji közt mint szikrázik és mint ront; miként vonz és tol, a' világító testek' számba – vehetetlen sokaságait fejünk felett mint járdaltatja; a' soha nem nyugvó napokból képzelhetetlen sebességgel fényt minden-szerte mint lövell: mind ezek felől énnekem már iskoláim is sokat mondottanak, lelkem sokat még csak sejdíte, 's én mind azt keblem' mélyébe gondosan elrejtettem. Így

nevedém a' férfikoriglan. De a' fejedelmi udvar' vakító csillogási közt is, a' hízelkedések' varázsgőzében, szívem Jehovának tiszteletéért mindenkor hév tüzze loboga, és, bár a' választott kör' kebeléből kiszakasztva valék, lelkem annak javát mindég óhajtotta.“

„A' vérengző, szaporodni látván Izraelnek nemzetségeit, renga gyáva lelkében; udvari csapodárjai pedig még inkább elriasztották. Hogy idővel szabad néppé ne emelkedessenek, hogy az Egyptus' fíjait idővel örökökből ki ne tolhassák; csoportokban hajtató őket vas pálczájával munkára, 's a' legterhesbb dolgoztatások által igyekezék megszögni karjaiknak 's lelkeiknek erejét. Puszták' lakója, nem képzelhetd te, mi számúak az ő virágzó városaik, mellyeket Izrael' gyermekei által magoknak vért veréjétekezve építenének. És, láthatnád csak aranytól csillogó templomaikat, hol az oszlopokon nyugvó mennyezet, hosszú sorokban, árnyékos sétálókat fedez 's ál Isteneket szállásol; látnád, mint elegyíték össze, tanult művészek' rajzolatjai szerint ¹², a' nyugvó oroszlánnő' derekát és lábait, 's a' szemgyönyörködtető asszonyalakot, hogy sorba állítva egymás mellett, őrizeten légyenek a' templom' szentsége előtt; tehetlenek a' nyugtan-rettentő faragványban, mint azon ál Istenek a' kiket ábrázolnak! Vagy csúcsszobraikat ¹³, nem képzelt magasságig vonalkodva fel, 's egy darabból állítva, hogy törvényeiket, a' jókat és rosszakat, képzetükben hirdessék; 's uralko-

dójiknak sírboltjaikat ¹⁴, az eggy pontra négy oldalról szűkültek, hogy hihetetlen messzeségig láthassanak el a' síkpusztákon; csakhogy azok holtjaikat szédítő magasságaik mellett sem óvhaták meg a' sorvadás ellen! Oh, ha látád vala, mint dagasztaták az Izrael' fijaival a' kemény agyagot, 's tüzes kohaikban mint égettették kővé, hogy úntalanúl szaporodjanak tornyos városaik; bizony hevült mellyedben meghasadott volna a' szív, 's megvetéssel néznéd az életet. Búsulatom engem irtózatossá tette ragadt. Magányos ösvénye' szélein, az est' szelíd szürkületében, hörögve lelék eggy sokmagzatú atyát. Embertelen hóhérja délözegen csatogtatá ostorát felette; vér serkendezék az ütés' sebeiből, 's eláztatá a' port, hol a' szerencsétlen kínjai közt fetrengett. Ezt mondám magamban: Jehova útálja a' gyilkost, 's bosszút áll a' vérontásért, a' napok' legelsőjén kezdve szinte az utolsóiglan. De ezt is mondám magamban: Jehova ura életnek és halálnak; ő adta azt, ő veszi el; 's ő kiálta ki keblemből: „öld meg e' gyilkost!“ — Megöltem azt, 's testét elástam a' homokban, a' nyomorgatottat pedig felemelém vállamra, 's honjába vittem, az övéihez ¹⁵. — Hánykódó lelkem mind inkább elkeseredék, 's emlegetém, mint ígérte meg az Úr Ábrahámnak, Izsáknak és Jákóbnak, hogy maradékaikat az áldások' földébe elbéviendi. Hittem az ígéletbe; hittem hogy eljött a' nap mellyben az eltaposott nép ki lesz ragadva

kegyetlen gyötrőjinek markokból, hahogy bizalmát az Úrba veti 's kész leszen lerázni lánczait. Lelkemet hév vágy tölté el, hogy annak szabadítója, hogy vezére lehessenek. De oh, hogy a' nyavalyás halandó' elméjét éjféli sötétek homályosíthatják el, 's a' jónak, igaznak boldogító ösvényéről az ál csillám tévedések' szövevényei közé ránthatja! Ha népemet méltónak látám e hogy szabaddá legyen? Ah, annak nyakát legörbíté a' szolgaság' kemény járma, 's megszokott vala fetrengegni a' megvetés' porában! Ezt kelle kivált akkor tapasztalnom, midőn megdorgálván egyikjekét, az fenyegete, hogy bead a' Faraónál. Elhagyám tehát ama' földet, 's ide szöktem által, hol te az isméretlent nyájasan fogadtad sátorod' lakóji közzé, 's az Úr áldást bocsáta rád is és reám is szíves egygyességünkben. De mi haszon árada rám 's az Izrael' fijaira véres tettemből, melly miatt onnan megfuték? Elaludt a' fény mit nekem Jehova gyujtott, 's itt állok, egyedül, elgyötörve kétségim' homálya közt, hogy népem, élte' romlottsága által, elveszti az ígért áldás' teljesülését. Mert az Úr hallgat énnkem, és immáran negyven évek múltanak el hogy hijába várom e' puszták' magányi között válaszát."

Igy Mózes. Jethró pedig álmélkodva ingatá fejét, 's megszóllala: „Ennyi évek oltá hallgatván, egyszerre szörnyű dolgokat fedezsz fel előttem, 's keblem el van telve borzongásokkal. Úgy monád, e' nagy tette

téged az Úr szóllíta fel. Fogadd szavát, tégyed a' mit parancsol, 's bízzál őbenne; légyen ő segéded most és mindenha! " — Így monda, 's ment, elsietvén homokösvényén, hogy míg útjára a' hanyatlásának indúlt nap fényt vetend, az övéihez érhessen. Azoknak sátoraik közül kékellve gömbölygött a' füst; a' nyáj' őrje szaggatott böffenésekkel hallatá szavát, futott elfogadására, fel fel szökött rá, csapodáran törlőszködék száraihoz, 's elvégre csendesen követé nyomdokit. Nem messze udvara' kerítésétől elébe jövének apróji, csoportokra verekedve, kiket derék vejeinek a' hét leány nevelgetett. A' vidám sereg édeskedve nyúlorgott kezeihez 's tudakolák, hol hagyá az atyát, sógort, barátot, ki nyájokat őrzi. 'S ő körülölelve a' kis csoporttól, csendesen közelíte sátora felé.

Mózes még mindig andalogva üle az Úrnak szentelt hegy' magányos ormán, 's úgy látszék neki, mintha szemei előtt láng lobbant volna fel. Nem vala külömben; egy csipkebokor' ágaiban tűz lángola. „Talán hogy az egyik villám oda szálla le,“ — monda Mózes, — „'s az éjszaki szél a' szikrát lángig gerjesztette.“ — De mindig nevekedő álmélással azt is látá, hogy a' tűz nem fogy, 's a' bokor' ágai 's levelei hamuvá nem égnék, össze nem roskadnak. Felkele tehát ülőjéből, 's ment látni, ha nem csalta e meg tekintete. 'S már közelíte a' csuda látványhoz, 's íme a' Jehova' küldöttje ¹⁶

lelket-rázó hangzattal kiálta rá a' bokorból:
„Mózes, ide ne merj közelíteni; vessd le
láбайдról saruidat, mert szent, a' hol állasz,
a' hely. Én szóllok hozzád, az Ábrahám',
Izsák', Jákób' Istene, kiktől származol.“ —
Mózes térdre omlott, 's lehajtá homlokát a'
földre, az Úr pedig folytatá szavát: „Látom
én nyomorgani Izraelt hóhérjainak jármok-
ban; hallom választottim' kiáltását Egyiptus'
tájairól, 's meg fogom szabadítani népemet,
's béviszem, a' mint megígérém, a' Kanaán'
áldott környékibe ¹⁷; te légy vezérök. Menj
el Faraójokhoz, 's monddjad, én küldelek
őhozá, 's kívánd népem' eleresztetését.“

'S Mózes ezt felelé: „Én menjek e el
a' Faraóhoz, Uram? 's én vezessem e a' te
népedet, mellynél rég olta felejtve vagyok?“
— Jehova erre: „Felruházlak erővel és
hatalommal, hogy mindent véghez vihess;
és miként én küldelek ki mostan tégedet, ti
nekem olly bizonnyal hálaáldozatot fogtok a'
szent hegy' bércein gyujtani.“ — 'S mos-
tan amaz: „Uram, századok folytanak le,
miolta néped Egyiptusban lakozik, 's itt ide-
gen Isteneket láta tiszteltetni, nem tégedet,
az eggyet, örököt. Mit monddjak tehát ne-
kik: „ki küldé hozzájok ¹⁸? — 'S felele
Isten: „Én küldelek, ki voltam és vagyok
és leszek; az Ábrahám, Izsák', Jákób' Iste-
ne; 's ezt Jehova izeni nekik; mert nevem
innentúl ez lészen, most és minden időben.
Vidd meg ezt a' népnek, 's akkor te menj
a' Faraó' királyi székéhez, 's kívánd az

eleresztést; 's ha majd harmad napig menedetek, gyújtsatok hálaáldozatot énnekem. Magát és tartományát csapások fogják érni, és tizszerezek, míg benneteket útnak ereszt; de végre még úzni fog, hogy hagyjátok oda tartományát. Ti pedig akkor gazdag adományokat vesztek a' föld' lakosítól, poltolékként a' sok sanyargatásokért; Én akarom úgy. Azok tieitek maradnak, 's legkésőbb maradékitok is örvendezve fogják emlegetni. "

„Ah, ők engem nem ismernek, 's nem fogják hihetni, hogy Jehova küld!” mondá Mózes rettegve. — Ekkor parancsolá az Úr, vetné el jobbájából pálczáját; 's íme az ellökött pálcza egyszerre undok kígyóvá leve. Mózes iszonyodva szökék vissza a' kígyó elől. De az Úr ismét parancsola, fogná meg azt; 's az undok állat visszaváltozék pálczává. — Most újabb parancsot vevé: rejtené keblébe jobbját, 's azt egyszerre ellepé a' fekély, hogy feje leve mint a' hó¹⁹. De az Úr' parancsára ismét kivoná, 's a' fekélyel elborított jobb éppé leve mint előbb vala. — Ekkor Jehova: „És ki hoz így életre holtat? ki gyógyíthat így bélpoklost? Ki más mint Jehova? Menj tehát, és ha az átalkodottak benned még így sem ismernének az én Küldöttemre, meríts vizet a' Níl' medréből, 's öntözzd meg vele az égő homokot a' folyam' szélein, 's az legottan vérré változik szemeik előtt, 's hirdetni fogja, hogy Jehova az eggy, a'
min-

mindenható; hogy ő ura a' szent folyamnak is, mint azt a' kába nép, mert gondolt Iste-nei abban laknak, nevezni megszokta, 's magát a' folyamot is azonfelül ²⁰. Menj, 's tedd a' mit meghagytam, 's a' Faraó meghajlik hatalmomnak, 's benneteket útnak ereszt. “

„Uram, “ — felele Mózes, nevekedő aggodalmában, — „nyájas szóllás' adománya nekem nem jutott, 's nyelvem lomha és hebegő; én nem fogok megjelenhetni a' Faraó előtt, hogy ott szólljak. “ — „Balgatag! 's ki adott nyelvet embernek? ki nyelvnek hatalmat, hogy szavakba öltöztesse a' gondolatot? Ki nyitja és ki vakítja meg a' szemeket, 's ki oldja fel az ajkat, és ki teszi némává? avagy nem Jehova e? Az én szellemem lebegjen ajakidon, ha majd előtte állandasz, 's rázkodtassa meg hangod az ő füleit; én segélyül lések neked. “

Mózes földre süllyesztett arcczal állt ott, 's azt pirosra festék az égő szent bokor' vereslő lángjai. Nagy gondolatok támadának lelkében. Szédítő magasságból néze a' múltra 's jövődre alá, 's így sohajta fel magában: — „Nagy az Úr az ő irgalmazásban, és már az Éden' virányain kimutató a' megbukott emberi nemnek a' Szabadítót, ki meg fogja törni a' kaján kígyó' fejét, a' rettenetést ²¹! kimutató a' máglyán is, melyre a' bús atya, tisztelvén a' parancsot, egyetlen magzatját már feltevé, 's már felrántotta kését ²², hogy áltverje, és hogy

azt, oh homályos előkép! engesztelő áldozatként mutassa bé az Úrnak. — Ha fogja e kímélni ama' később eljövendőt is? — De Abrahám hallá a' mennyei vigasztalás' szavát, hogy az áldás' sarjadzata, melly megvált bennünket a' bűn' rabságából, 's mindnyájunkra idvet hoz ²³, az ő törzsökéből jövend elő. — Illyetén gondolatok tölték el lelkét, 's e' kérelem' szavaira fakadott: „ Azt küldjed, Uram, a' kit elküldendő vagy ²⁴! “

'S immost újra fellobbana a' bokor, 's mint mennykövek ropognak futásaikban, akképen zenge az Úr' szava: „ Ki merészlené felrántani a' kárpitot, melly az idők' legdicsőbb határait rejtí el? Hatalomban fog állani oldalod mellett Áron, úgy a' Faraónál mint az Izrael' népe előtt, szívet rázó beszédével, 's énáltalam hatalomban. Ezen te testvéred vidám tekintettel 's örvendő ölelések alatt jó immajd elődbe. Tegyétek eggyesült erővel hatalmas tetteiteket; te intézzed őt, bátyád pedig mondja a' mit neki te hagyandasz. Indúlj; fogd a' pálczáat, 's viseljed Jehova' dicsőségére! “

Mózes még harmatozó homlokkal fekvék a' porban, 's rettegetésiben szédelegve. De most lassandan felemelkedék, 's kezébe vevé pálczáját. Setét éj fogá körül mindenhonnan. Csak feje felett vala világ, ott, hol az ég' csillagai folytatják némán örök útjait. Ollykor visszatekintgete a' bokor felé, de azt nem látá többé lángolni, ingatva az

estvély' szelid fuvalmitól, kedvesen suhogának épen maradott levelei. Futa Mózes, megragadva titkos borzalmaitól. De most visszavéve lelke' bátorságát, megállapodék, 's egeknek emelvén karjait, ekképen szóllott:

„Eggy az Isten, 's neve Jehova. Oh, hogy e' boldogító tanítást az én szabaddá tett, az én minden egyéb népektől különválasztott népem el nem tántorodható hűségben tartsa meg! Tisztán fénylik előtttem a' cél mellyre Jehovától szóllítatom, 's engedek hívattatásomnak.“ — Így kiálta haragú szózáttal, 's ment a' hol juhait, elnehezítve álmoktól, a' homokban nyugvának, felis sikolta rájuk, 's tolt is őket előre: 's elére a' magáihoz.

Ott legelébb szunnyadó cselédit verte fel. „Talpra! nyergeljetez nekem tiz lomhárt, megrakva mind azzal, a' mit hosszú útam kívánhat; gyapjas takarókkal, sátorral, élelemmel, 's várjatok a' kapuban; én megyek, 's nőmet költöm fel alvásából.“ — Azok álmélkodva hallák gazdájok' váratlan parancsát, 's gyorsan teljesíték a' mit nekik hagyott. Keresztül méne a' sátor' pitvarán²⁵, hol a' hidegebb éjszakákon a' gyengébb bárány is találá szállást; félre rántá a' rekesz' függelékét, 's belépe a' középső rekeszbe, melly kecskeszörből bordált pokróczok alatt, rúdakra feszítve, a' férfinem' szobáját fedezé; 's elére a' teremig, hol Cziporája szunnyadott vala fiastúl, körülfogva szolgáléanyai által. Itt félre voná a' fityegőt, 's így

kiáltá nőjéhez: Hívem, kelj fel tüstént, 's együtt kebled' magzatjával. Jehovának szózatja elköltöznünk hagy e' sivatagságok közül Egyptusnak boldogabb tájaira, hol testvér bátyám Áron és a' húgom várnak reám, népem pedig ahítva ahítja szabadító-ját, ki azt eltúrhetetlen inségei közül kiragadja. “

Mondá, 's a' sátort egyszerre sírás és zokogások tölték el. Az úrné körül jajongának szolgáléányai; könnyekre fakadozék az maga is, de mindég némán, mert szánta elhagyni a' szerető atyát, a' kedvelt testvéreket. Mózes pedig méne Jethrónak hajléka felé, melly a' falucska' közepében állott, fenntebben mint mind a' többiek és nagyobb tágasságban. Sógorait 's nője' hat testvéreit alvásokban nem háborítá fel; 's belépven az öreghez, lassúdan illenté meg vállát, 's e' rázó szókat mondotta neki: „Atyám, elhagylak, nőmmel, gyermekemmel; úgy akarja az Úr; 's elmégyek Egyptusnak kövérebb tájaira, hogy meglássam, élnek e rokonim, 's felkeresni feleimet. Add atya' áldását reám! Az a' szerint nyugszik a' hű gyermekem, mint a' kiaszott mezőn az ég' élesztő harmatcöppjei. Ha majd munkára szállítand az idő, fiamat és nőmet vissza küldöm hozzád; az ismét termést hoz méhében, és talán him magzatot most is. J e h o v a a' s e g é d, légyen neve. Viseld gondjaikat! “

Igy Mózes ellágyúlva. Rengve emelé az égre karjait az öreg, 's áldás' ígéjit könyörgé

a' búcsúzóra. Ekkor megfogá kezeit; de viszont el is eresztette, mintegy neheztelvén hogy megyen; befordúla sátorá' lepléhez, elrejté fejét vánkossai közzé, 's elfojtott sírással zokoga. Mózes elsieté a' sátorból; de megindúlt lelke mélyen érzé az elválás' szív-ölködőlkö gyötrelmeit.

Mindenható! Egy! a' menny' csillag-zatinak minden sokaságai hirdetnek tégedet; tégedet hirdet a' földön a' számba-vehetetlen lények' csodálást érdemlő alakja, természet, sajátága. De semmi nem inkább mint az ember, kit értelemmel és akarattal ruházal fel, hogy szabadon emelkedjék hozzád, ki örök vagy, és egy, és csak egy! Oh gyászos bukta az első párnak, 's te olly mélyen sülyeszthetéd e el maradékid' hosszú sorát, hogy már nem ismerik az egyet, 's hiu bálványoknak hódolnak, még a' leginkább mívelt nemzetek közt is? De az Örök, irgalmának telje szerint, magának választja Izraelt, hogy általa tartassék fel az egy Isten' hitele a' Válság' nagy napjáig, midőn az Igért előjövend, 's a' mennyből alá-szállott tanításnak győzödelmet szerez, örökre. Hála, o hála őneki, és dicsőség, és magasztalás; mert ő bennünket a' halál' sötétéből élet' világosságába vezérel, 's eljuttat az egy, az igaz, az örök ISTEN' isméréteré.

MÁSODIK ÉNEK

MEGVÁLTÁS

Éj földi Egyptus' környét, mély, néma, irtózatos. Miként szálla eggyyszerre alá, fényes délben, míg a' nap szemvakító lángolással lövellé szét sugárait minden más tájak felett, és a' melly tartományt, a' Jákób' fijától vett jótételért, annak Faraója hála' fejében az Izrael' maradékinak engedett, szelíd kegyel derítgeté. 'S ki parancsolgat így, eltelve isteni hatalommal, a' felhőknek? ki változtatja éjszakák' ijedelmeivé a' fényes delet? — Mózes az! Mind ezt ő tevé Jehovának csodatevő pálczájával.

'S íme nem messze Hórebtől, elébe jöve neki az ő idősebb testvére Áron, Egyptusnak roppant városába költözvén Arabiának pusztájából, szíve' szerelmeseivel. Örvendezések közt ölelék meg egymást a' rég olta különváltak, 's Mózes méne elhíresztelni Jehovának parancsát az Izrael' fijainál, 's

ezeknek eleresztetésöket kíváná a' Királytól ; csodatétekben bizonyítván, hogy az Úrtól küldetett.

De az ő kérése hijába volt, mert a' Faraó' szíve, elkeményedve csillogó nagysága, 's a' dölyf és makacs kéj által, nem hajlék fenyegetés' ígéjire, 's hidegen nézé fennszékéről az inséget, melly immár nyolczadik ízben szálla itt tartományaira ¹. Boldogtalan! 's te fásúlva láthatád vérben hömbörgeni kevély folyamod' hullámain, és hogy abban mind kiveszének a' halak ; hogy abból mind kiszökdellettek a' békák, 's a' város' lakházai és a' tartomány eltelének mocsár-búzzel? Vagy a' szúnyogok' kifogyhatatlan rajzásaikat, 's az öldöklő legyek' gömbölygésit? A' döghalált, melly birtokidban egész tartományokat kipusztíta, 's az undok fekély' beteginek iszonyatos gyötrelmeiket? 'S a' mennykövek' és villámok' szállongásai közt omló jég' pergését, és a' mindent felfaldosó sáskák' képzelhetetlen éh sokaságaikat? Mindég fogadád hogy elereszted Izraelt, 's az által megszüntetéd a' szenvedéseket; de a' mit ígérél, nem teljesítéd, 's a' nép' kiáltásai felhatának az Úrhoz, 's te hanyatt homlok rohansz azon éj' vészeibe, melly boszút hozand reád, még pedig irtózatost!

Jehovának minden újabb ígérét' megszöge mellett rettentőbb leve haragja. 'S most, midőn Izrael ismét a' szolgaság' bilincseiben vala fenn tartóztatva, íme eggy-szerre borzasztó vastag sötétség lepte meg a'

tartományt, míg a' nap Gózsén' földén vídám arcczal mosolygott. Nem éjek' homálya volt az a' sötét, hanem összetömült sűrű feketeség, mint a' mellyben, a' hegyek' aknáji között, lámpa sem önt szívörvendtető világot. Hideg, nedves, tapintható gőz vala az, 's koporsók' penészszaaga, melly most Egyiptusnak tájékin a' több napok' és éjek' számából kivetett hármak' sorában feküdt. A' földműves eggyyszerre állapoték meg jármás ökreivel, 's elakada végig-hasgatni a' megkezdett barázdát. Eggyyszerre szűnt vala meg korogni a' rabszolga' kezében a' malomkő; a' marhaór ott vesztegle rémlett nyájával, hol a' csapás éré vala; a' vadász előkiáltozá futkosó ebeit, 's elnyúlt mellett a' fűben; a' zajgó piacon, hol temérdek sokaság habzott mint a' hánykódó tengerek' hullámjai, 's a' nép' öregei megüledének a' kapukban, hogy a' perlekedőknek igazságot mondjanak; 's a' fejedelmi csarnokok és a' szegény viskók' lakóji közt borzalmak ömlének alá. A' beszéd elhala a' Szollnok' ajakin, megállapodék a' sietve-menő, 's az élet' halotti elsötétedésben némula el, szemnek fülnek irtóztatólag, igen messzére kiterjedve.

De a' rettenés kivált annál vala irtóztató, kit lelke' vádjai marczonglának. Most emlékezék, mint hányatá Izraelnek kisdedit fene örömmel a' Níl' habjaiba, eltökélvén, hogy ki fogja halatni az egész fajt. 'S íme most azoknak eggyike állott előtte; és épen az,

kit a' szatyorban húztak vala ki a' vízből; 's felruházva Jehovától fennséggel, hatalommal, csudatevő erővel, 's mint véres bosszulója a' szenvedett sok sanyarnak. Most emlékezék, mint tartá ezeket a' szolgaság' mindég nehéz béklyójiban; mint tette ki iszonyatos szenvedéseknek, 's embertelen tisztviselőjével mint nyomorgattatá, még ha rá ok nem vala is, hogy aléljanak el terhök' sullya alatt minél előbb; mert most magát őtet is lebilincselve tartá a' legvastagabb sötét, hogy meg nem tudá mozdúlni. Mint mikor a' felhőkben fellobbant tűz iszonyatos csattanással száll alá, 's a' nyáj' jámbor őrjét az agg tölgy' lombos ágai alatt, hol menedéket keresé, halálosan sujtja meg; az még él, még felpillant, 's hallja összefutott társainak jajongásait, mert segéd sohol nincs: akként rémíté el itt a' Jehovától alküldött vak homály a' bűnösöket, 's Egyiptust, az egyik végén kezdve a' másikáig, iszonyatos ijedés töltötte el.

Ottan ültenek ők, 's remegének minden fuvalomra, midőn a' meggyúladott kénköves gőz lángokat hánya fel, 's az éjjelbe borúlt tájt hirtelen felvilágította; midőn az éhségűzte kígyók — oh balgatatag nép! Isten gyánánt tisztelé az undok állatot²! — felsziszegének hozzájuk; 's midőn a' lombos erdők' suhogása a' dühödött szelekben, midőn a' szakadozó szirtek' tompa hömbörgése, midőn a' bérczpatakok' harsogó omlása, 's az erdőklakta fenevadak' siketítő bömbölése,

közlelről vagy messzünnen, hozzájuk elhatott. Akkoron oda hagyá megrázkódott szíveiket minden erő, hogy szunnyalmok nem egyéb vala mint ájulat; de a' zavart szunnyalom nekik nem hoza erőt. A' poklok' rémalakjai fel fel riaszták nyugtokból, 's változtatott szárnyallással újabb gyötrelmek közzé sülyesztették.

'S íme mostan a' fejedelmi csarnokban zengett a' Faraó' jajgatása, mert a' halványarcú ijedség végre csakugyan győzött lelke' átalakodottságán; 's szolgálinak és martalékinak számatlan csoportjaik, mindég készek urok előtt, ki őket éteté 's cizfrán ruházá, porba borúlui, messzére elhallatszósikoltozással kiáltozák urok után: „Mózes! Mózes! jer, könyörülj rajtunk! vess véget valaha inségünknek!“ — 'S Mózes jön, 's megállott a' Faraó előtt; rettenetese hangzék ennek füleiben, keresztül a' mindent elborító éj' borzalmain, a' nemlátott' szózatja: „Mózes előtted áll; miért hangzék nyomorgás' hangzásával az ő neve a' fejedelmi lak' boltozatjaiban?“ — Erre amaz: — „Te rám irtóztatós inséget vonál, irtóztatost tartományaimra. Vétkeztem; add vissza nekünk a' nap' világát, 's vedd valamit kíváandasz!“ — Mózes közelíte az ablakhoz; az ég' örök kegyét előle semmi homály el nem zárá; könyörgő feltekintéssel nyújtá ki az éjféli' rémítésibe hatalmas pálczáját, 's megrázó hangon ezt kiáltotta: „Távozzál el, Sötét!“ — 'S az egyszerre eltűnt,

's az ég' nyájassága ezer meg ezer szemekből mosolyga ki, hogy a' látástól elszokottak hirtelen zárak el a' vakító fény előtt pillájikat, 's elmeredve ültenek. Víg zajongás 's örömsikoltozások és végtelen láрма kele mindenfelé a' tartományban, 's az úczákat eltölté a' munkás sieteg.

Felgyúladt pillantásokkal jára fel és alá Faraó a' hosszú sorban elnyúlt oszlopok' boltozatja alatt, 's keblében harag forrt, azt látván itt, ki őreá és az ő népére annyi inséget vont, 's így szólla hozzá neheztelve: „Ti tehát mentek Hórebnek pusztáji felé, valamennyin vagytok; ifjak, öregek, minden házi cselédjeitekkel; de marháitok itt marad, az országban melly azokat nevelte; úgy kívánja az igazság.“ — „Nem!“ kiálta Mózes haraggal; marháinkban, a' mi talpon áll, csak eggy is itt nem marad. Velünk jó az egyetemben; mert még nem tudjuk minemű áldozatokat kívánand az Úr; tűzben égőket e', vagy véretlent, vagy a' mit neki a' hála készül nyújtani⁵.“ — 'S amaz most annál inkább dúlongva: „Te engem csalni akarsz; nem az áldozattétel a' te gondod, hanem hogy uralkodhassál ezeken. Ez indíta téged, fellázítani népemet, 's idegen földre kivinni. Takarodjál előlem, most és mindenha! 's tudd meg, hogy ha előmbe bátorzkodnál ismét lépni, bizonyos halállal véssz el!“

Mózes monda: „Légyen a' mint akarod; engem többé meg nem látsz. De előbb

hogy mégyek, értsd, mit izen Jehova: „Végig mégyek Egyptusnak széles tartományain, 's előldöklöm annak minden elsőszülöttit, gazdagnál, szegénynél, nagyok és kicsinyek közt, elkezdvén a' faraói szék' virúlva serdülő örökösén, le a' szolga asszonyéig, ki arcza' veréjtekében forgatja a' malomkövet ⁴. Sőt előlöm az Egyptusiak' marhájinak első elletjteiket is, hogy az országban sírás léssen és jajgatás, millyen még soha nem hallatszott, 's akkor el fogsz bocsátani. Népem bízik a' maga idvébe.“ — Ezt mondá, 's távozék a' Faraótól, ki átalzkodott szívvel, 's Istent ingerelve, 's megvetve Istentől, önként ment a' szédítő mélységnek, hol a' legrettenetesebb halál kiterjesztett karokkal várá.

'S íme közelíte a' szörnyü éj, mellyben magát a' Jehova' hatalma, — kegye által Izraelhez, az Egyptus' fejedelme és lakóji eránt pedig átalzkodott gonoszságok' kemény büntetésében, — kinyilatkoztatá, csodál-tára 's elrettentésére minden koroknak. Mert az Izrael' fíjainak házaiknál meg vala ölve a' parancsolt esztendei bárány; már bé vala festve annak vérével ajtó és küszöb, jelensé-gül, hogy engedének a' parancsnek, 's bíznak a' nagy ígéretbe. Kezébe fogva pálczáját, felsaruzva, felövezve, mint kik útnak indulnak, asztala mellett álla kiki, 's ették feldarabolatlanúl sütött bárányokat ⁵, keserü fűvel és kovásztalan kenyérrel, örömszárnyalta sietésben. Kinek gyermekei nem voltanak, előszóllítá ételéhez barátjait és

szomszédit, 's a' hulladékokat megemésztette tűz által. Tartassék így e' néptől ennekutána, magasztalására Jehovának, a' szabaddulás' nagy vacsorája, 's lássa és értse minden, mint szokott ő irgalmazni, 's itt miként fejtette ki a' magáéit Faraónak bilincsei közül azon éjszaka, midőn Egyptus jajgatásokkal siratá a' maga elsőszülöttjeit, 's a' bűnösök keservesen megbánák hogy az Úr' parancsának nem engedtek.

De íme villámlék az égből, 's kiküldve Jehovától leszálla az öldöklések' Angyala, kétélű pallosával jobbjában, tekintetében néma komolysággal, 's haraggal ajakin. Sűgárgzó arcczát akként fedé el bús fátyola, mint midőn a' teljes hold sötét felhők megé rejtetik el; 's üstöke, az egyébkor mennyeisen fűrtözött, mostan össze vala dűlva, 's haragját látszott festeni. Így lépdelle végig a' fejedelmi lakon, felfegyverkezve halál' rémítéseivel; így Egyptus' völgyeiben és síkföldén, valahol hajlékokat lele. Feje magasán nyúla fel, 's lábai alatt rengé a' föld, midőn sietve méne el azoknak lakjaik előtt, 's kardját villogtatva felrántá. 'S a' Faraó' elsőszülöttje, mint a' legutolsó szolgálmeberéé a' tartományban, álmaik közül riadának fel nyoszolyájokban; ő pedig, és valakik őhöz tartoztanak, vádlák magokat, hogy ellenkeztek vala az Úr' parancsával, 's kétségbe esve láták iszonyú kínok közt halni kedveseiket. Elterjedett a' sirás és a' jajgások mindenfelé, 's azok között, kik

hamarább láták meg, anyjok' emlőjin függve, a' napot mint ifjabb testvéreik, egy sem kerülheté el a' halált. Fojtva vala, végig az egész tartományon, a' legvirítóbb ifjúság; számlálhatatlan a' holtak' sokasága; hogy a' kik életben maradának, nem győzék temetni kedveseiket, 's teljesítve volt a' mivel őket Mózes rettegteté vala.

De az Izrael' fiai vig sietéssel evék meg a' szabadulás' vacsoráját, mellyet az Úr parancsola. Eggy szájjal és eggy lélekkel fogadának hűséget Jehovához jó és bal szerencséjökben, 's áldák őtet, míg oda kinn csengett a' jaj, 's Egyptusnak kevély reménye a' porban feküdt.

A' Faraó még éjjel hívatá Mózeszt és Áront, 's ekképen szólla hozzájuk: „Menjete, ti mindnyájan és minden vagyonjaitokkal, 's hagyjátok itt Egyptust, mire e' kimondhatatlan inséget hozátok: de előbb nyerjete irgalmat és könyörülést nekem.“ — Ezt monda elfordított arcczal 's titkos elkeseredéssel, mert szíve' rejtekében bosszút táplála ellenek, de a' mellyet most, ez inségnek közepette, tartóztatott a' félelem. De övele együtt a' lakosok is, hullongani látván az Angyal' sujtogatásaitól magzatjaikat, az Izrael' csoportozó fijainak ezt kiáltozák: „Menjetek tőlünk, hova kedvetek tartja, hogy mindnyájan el ne hulljunk.“

'S mint midőn, múltván már az ősz, a' tavak' szélein összegyülekeznek a' darvak; a' vezér, kit választottanak, eggyszerre száll

's fellegekig emelkedik; a' többi csattogó szárnyan kél utána, 's a' hőbb tájakra indult útmutatót víg sikoltozások közt 's éles ékű sorban követi: azonként gyülekezének Mózes és Áron mellé, a' kik Izraeltől eredtenek, elhatározva, hogy a' melly éj reájok jövend, menésöket kezdik a' puszták felé.

A' seregben vala Mirjám is, az istenihlette szűz, magzatja a' Mózes' és Áron' testvérének ⁶. Mély, forró tisztelet' érzelmeivel tekinte fel ő Mózesre; szép, mint a' mezők' rózsáji és lilioma, midőn elérkezvén a' kies tavasz, bimbójikból kifejlenek; szeme a' fenyér' violájának ártatlan színében ragyogott. Termete, mint a' bérczek' czéd-rusáé; járása, mint midőn a' könnyű gím szökdelget a' rengetegek' szikláján, 's szózatja, mint a' csattogány' szív olvasztó zengzetei. Elmenvén a' sokaságban, rá vala függesztve minden szem, minden szájból magasztalás követé lépdelésit, mert lelke a' Látnokszűznek még szebb; mert még szebb mennyei szíve, melly legfőbb örömét abban találta ha kiöntheté a' szűkölködőre áldásait.

De a' bájok által körülölelt szűzön minden mások felett Idor függe szerelemmel, Jaminnak fija, unokája Simeonnak, a' legszebb, legjobb ifju Izraelben. Mindenben és mindenhol ő egyedül Mirjámot látá; Mirjám vala igen hosszú napjainak és még hosszabb éveinek nyugtalan egygy gondolatja; egyedül a' lányért élt, egyedül a' lányért érzett. És még is mindég rettegésben tartá

a' dicső; és még is félénk pirulás festé or-
 czájit, hamidőn, itt vagy amott a' hol jára,
 mintha történetből, pedig akarva mindég,
 elébe ötölvén, fekete lángszemeit göndör
 barna hajai közzül reá meresztheté, 's resz-
 ketett, és sóhajtozgata. Mert bár mi hatal-
 masan ömlöngött mindég egyébkor ajakiról
 az arany beszéd, de a' szeretett leány előtt
 szíve' édes ígéjit tördelt hangokon sem tudá
 elrebegni. A' magas szűz látá a' szelíd ifjú'
 gyötrődésit; eggykor, a' gyermeki idő' sebes
 szárnyallatú éveiben, 's társaiknak enyelgő
 körei közt, ők szüntelen egymás felé von-
 szódtanak, 's a' leány még mindég érze hú-
 zódást a' jámbor eránt: de azt most az Úr-
 nak szentelt leánytól temérdek hézag sza-
 kasztá el; őt fenntebb cél várá mint az,
 hogy a' fejlengő rózsa keblének bájait a' földi
 virágzat' mezején nyissaki, kedves illatozás-
 ban 's az érzékek' örömeire.

Előlépe most, 's ezt mondá anyja' két
 testvéreihez: „Ti tehát vizitek Izraelnek
 fíjait, kiket a' szolgálat' házából kiszabadí-
 tatok; úgy hagyja azt Ő, az az Eggy! De
 a' sokaság zajg hogy nem viheti annak is
 árát, mit a' Gózsén-földén hágy hátra, és
 hogy veszve van a' díj, melyet nekik a'
 fukar pallér szűken alkuvék és még szűkeb-
 ben fizete veréjtékes munkájok' fejében. De
 lélekben látom, Egyptus' lakóji tolják őket,
 kergetik, 's ezt kiáltják a' béreiket kívánók-
 nak: „Vegyétek edényinket, aranyinkat,
 's valamit bírunk, csak takarodjatok, hogy
 egye-

egyetemben el ne vesszünk!“ Lélekben látom: minden birtok Jehováé; ő int, 's a' nyomorgató' szíve meglágyúl, 's ruhát ad nekünk és aranyat, hogy a' pusztában az oltár' szükségeire szenteltessék ⁷. Azonban emlékezzetek, mit hagyta József, a' mi Megtartónk Egyiptusban, és mit ígérének esk alatt atyáitok a' haldoklónak; 's hozzátok ki az ő tetemeit is e' földről, hogy Kanaánnak áldott tartományában atyájinak hamvai mellett nyughasson. “

'S meglőn a' mit a' magas szűz tanácsol vala. Mózes méne legelől tisztelet' érzésit támasztó méltóságban. Cair - Raemséből szinte Sukkóthig ⁸ vonúla el a' nép, vezetve az Úr' követe által. Hatszázezer csak a' harczolók' száma, kiket nőjeik, gyermekeik és a' cselédség kísére az ég' homályában a' rég olta várt szabadság' szent menedéke felé. De lábaik meg nem botlának a' homályban, nem a' vakító fényben nappal; mert az Úr' Angyala — oh ki lássa azt álmélkodás nélkül! — nappal sűrű felleg' oszlopában méne előttök, 's csillogó tűz' oszlopában éjszaka, 's vezeté a' czélnek, elébb Ethám felé, aztán vissza a' Sástenger' hegyektől-körülfogott széleihez, Pahachiroth' és Migdol' táján, hol forrás bugyog. Úgy akará Jehova, hogy az ő választottjai dicsőitessenek meg a' Faraó' vesztében, a' legkésőbb maradékokig.

A' kajánnak elméjét most bánkódás marczonglá, hogy elámitva a' bűbajos Mózesről, útnak eresztette őket, gyalázatjára magának,

népének kárára; mert íme nem valának több munkásaik, kik érettek dolgozzanak. 'S íme kémjei szaladozva hozzák a' hírt, hogy az útnak-indultak, elhagyva Jehovájoktól, kinek kegyeivel dicsekvének, a' Sástenger' szélein ögyelegnek fel és alá, elkínózva éhségökben⁹. Azonnal felszóllítá hadait. Lovaik hirtelen fel valának kantározva; a' szekerek és a' dárdák' hosszú nyelei messzére csillongának a' mezőben, 's utána iramodék a' megfutamlottaknak.

Leszállott a' nap. Hűves szellők kelének a' tengerből, 's a' környék' elnémúlt tájain mind inkább nyúl vala el az estvély' gyászfátyola, midőn megettek por emelkedék, végig nem látható, 's rettegéssel tölté el az Izrael' fíjait. Eggyzersmind rohanának örjeik a' hegyekről, 's rémülve kiáltozák, alig lihegve ijedtökben: „Jő a' Faraó' serge, olly számatlan sokaságban, mint midőn a' tenger' háborgásai után főveny torlódik a' partokon, vagy csillagok tündöklenek a' menny' boltozatján. Reng lovaik' pattogásától a' föld, 's szekereik' terhétől messze csikorognak a' mezők. Bennünket többé semmi meg nem ment; oda vagyunk örökre! “ — 'S immotan véget nem érő sírás és jajongás méne keresztül sergeiknek minden rendein; mert valamint a' tenger' nyugalmas színén a' dühöngve érkező viharok eggyszerre forgatnak hullámokra hullámokat, 's a' tágas kiterjedésű erdőkben fenyveket fenyvekre döntögetnek: úgy méne végig a' nyu-

galomban táborozó sereg' rendein, felriasztva mindent, a' rettenetes hír. Eggy tiszteletlen vakmerő folt, megszokva dúlongani 's zajgani a' veszélyben, de nem tenni semmit a' mi segéljen a' bajon, néki - mérgesedett tekintettel vevé körül az Úr' küldötteit, Mózeset és Áront, 's mind inkább meg inkább hallatá a' lármás zajongást:

„Jaj nektek, ti kettők! jaj! Ez inségbe a' ti fejességetek vivé a' népet! Hátat fordítátok nekünk midőn még Egyiptusban megmondánk, hogy jobb élnünk amott szolgaságban, mint hogy itt a' minden halálok' legkinosbbika, az éhség, bennünket elöljön; vagy hogy elhagyva minden segédttől, ellensegünknek gyilkos fegyvere által vesszünk. Ti ámitátok el bennünket, 's mi a' ti vétkeitek' áldozatai vagyunk!“

Igy ők, a' lázak. De körülök még hangosabb zaj emelkedék. Mózes méltosággal tekintte végig a' szidalmakra - fakadozó sokaságon, 's így szólla: „Ne engedjétek elcsüggedni lelkeiteket; Jehovának karjai fel vagy-
nak rántva hogy védjék az övéit. Majd nem lesznek, a' kiknek most ijeszt temérdek sokasága. Bíz-
zatok az Úrban, 's segédét várjátok csendes tisztelettel!“

'S felméne a' dombon, melly a' tenger mellett meredek emelkedésben kele, nem messze Baalzephontól, a' barlanglakta nép' tanyájától ¹⁰. Megállapodék az Úr' oszlopa, mintha ott kell vala' veszteglenie a' népnek reggelig. Ekkor leborúla homlokával a'

föld' poráiglan; de most felegyenesedék, 's ezt kiáltá bé az éjszakába: „Uram, kelj fel, és segéljed a' te népedet!“ — 'S a' fellegek' oszlopából szó jöve ki: „Füleim kiáltásodat meghallák. Kishitű, te remegsz e? Menjetek tovább késedelem nélkül.“ — Erre Mózes: „De hová akarod hogy menjünk? ellenjeink hátunk megett: előttünk a' tenger.“ — 'S az Úr monda: „Nyúítsd ki jobbodban pálczádat, 's csapd meg a' víz' habjait, 's eggyyszerre kétfelé válnak előtted. Akkor vidd keresztül rajta hadaidat a' tulsó partig, 's ti száraz lábbal mentek által a' tengeren. Egyiptusnak sergei dühödve omlanak majd utánatok; de én megdicsőítem magamat a' Faraó' minden szekerein és lovain, hogy kénytelenek lesznek vallást tenni, és ezt kiáltani: „Egyedül Jehova az Isten! ő az igaz, az örök, az eggy!“

'S íme a' felleg' oszlopa 's az Angyal az oszlopban, hátra voná magát, 's a' választottak és a' Faraó' népe közt állapotodék meg; ezeknek sötét ború, hogy vesztegleniek kelle egész éjjel: amazoknak világító tűz, hogy a' tenger' medrén áltvonakodhassanak.

Mózes leszálla halmáról és siető lépésekkel méne a' tengerszélek felé. Álmélással nézé őt a' nap, midőn merész jobbában pálczáját felemelé a' vizek felett; 's azonnal megjelenének a' kelet' fuvatagjai, 's ide oda döntögeték a' habokat, 's felforgaták a' tengert legmélyebb fenekéiglen. Az Úr' Angyala pedig, vezérbástyája a' népnek, le-

méne felhőoszlopából a' föld' mélyébe ¹¹. A' forrttyogó tenger alatt napháival és kékelgő kénnel elegy gyanta pezsgett a' temérek sokaságú szirtüregék' sötét kebleikben. Az Angyal' lebegő lábai gyengéd nyomással alig illeték meg a' keményfenekü medret, 's íme annak zárt boltozatjai egyszerre repedezének fel, 's a' pezsgő gyanta pattogva, rémítő szikrázások alatt, 's lángolva csapott ki a' hasadozó szirtboltokon, feltolá a' vállú forma feneket, hogy a' hézag egyszerre bévala töltve, 's Izraelnek rettenő fiai néki bátorodott szívvel menének által a' Sástengeren; mert a' széles utat lábaik alatt a' kelet' fuvalmai egyszerre kiszáraztották.

Mózes előbb égre emelé szemeit, a' hála' könnyeivel elázottakat; tovább legördítette a' sokaságra, melly lebilincselve állott ijedelmétől, mostan pedig már sikoltozék örömében. Egyszerre tolakodának elő mindnyájan; de Mózes őket csoportonként osztá fel, ötven fejet vévén egyyüvé. Mint a' bárány szökdel vígan a' tavasz' zöld pázsítjain, vagy mint a' délczeg paripa nyargal hangosan nyerítve, midőn letépte fékét, 's magát istállójából kiszabadította: a' szerint méne itt a' nép egész éjjel a' tűzoszlop' fényében, míg felhajnalodván a' reggel, a' szelíd-kelesű partok' halmaihoz értenek.

Elmúlt vala az éj, 's keleten bíborfény emelkedék, mindég tisztábban, 's most szinte tüzesen már, innepleni az előlővellett nap' királyi megjelenését. De az nem önte vilá-

gító sűgárt a' tenger' tágas széleire; mert az oszlop, melly szabadulásul világíta a' választottaknak, a' megvetetteket pedig rémítve akasztá el menésekben, magasan vonakodék fel, 's elvégre, mennykövet rejtve dagadozó kebelében, nehéz fergetegként lapúla meg a' tenger felett. Faraójok, midőn a' menéseket gátló köd felszálla vala, 's a' nap' fénye fel kezdé virradni, ezt kiáltotta nekik: „Kelj fel, én népem! üzd, fogd, öld a' hitleneket! 'S akkor majdan osztozzatok zsákmányaikban, de most oltogassuk véreikben a' bosszú' édes szomját. Hogy fegyvereitek ki ne fáradjon véreiket ontani!

Így buzdítgatá hadait az istentelen. 'S eggyeszerre harsogának végig az egész sereg a' kürtök, lovaiknak nyerítésök, a' szekér csikorgás, 's a' fegyverek' csattogási messzére terjedének a' síkon. Kerengve költ, a' hol mozgottanak, a' porfelleg. — Oh ti megvakúltak! Még alig szárada fel könnyetek szemeitekben elsőszülötteitekért; még rengenek karjaitok, mellyek tetemeiket eltakarították; és ti már hitetlenséggel támadjátok meg ismét Izraelt, mellyet inséges szolgaságából önmagatok úzátok el, könyörgve nekik hogy menjenek. Így rohantok önkényt vakmerően elkövetett gonoszságatok' örvényibe! így nyeletitek el magatokat a' vég veszély' éjjele által!

Harsányabb zajgással tolongának immost az Egyptus' hadai az ösvényen, mellyet az Űr mindenhatólag hagyta feltorlódni a' ten-

ger' fenekéből, és már a' túlpart' szélein láták a' kiket magoktól elmenni engedtenek. Eltökélék, hogy leszabdadják őket a' legutolsóiglan. De ők, a' bosszúszomjúzók, az ösvény' közepén érek réttentő végöket. Mélyebben szállott alá a' fekete borúlat ¹², 's kebeléből lángolva csapott egy villám a' sereg' elébe; a' villámot dördület követé, recsedezve és igen hosszan, megrendüle a' föld; siket nyüzsgés tölté el a' tájt nagy messzére, 's a' Faraó kétségbe-esve kiálta fel: „Fussunk, fussunk Jehova előtt! ő harczol ellenünk Izraelért!“ — 's legottan megfordúla lován, 's a' bódúlt had követé futását. Zaj támada mindenfelé, és irtózatoss zavar és kevergés; rendetlenül tolakodék minden; harczolók, lovak, szekerek összecsomódnak, miként a' kifáradásig kergetett szarvas keveri magát hálójába, mellyet a' fortélyos vadász az erdők' bokraiban vona; előbb inai tekeregnek belé, tovább kevés törkei is, hogy meg nem mozdúlhat; mert a' mint kelepczéből kifejtőzni igyekszik, annál inkább szövédik belé, 's végre elalélva dől meg a' fűben: azonként kavarodának össze itt a' gonoszok; a' harczolók sikoltozának, hörgöttek a' lovak, a' tengely' lomha kerekei összetöredeztek, 's elakaszták futásokat.

'S most irtózatoss csattogások közt lobbana fel egyk villám a' másika után, és ím az Angyal ismét leszálla a' tenger' fenekére; ott még egyszer felpillant a' Úrhoz, lágy tapintással érinté meg a' sziklát, 's a' tüzelgő

fenek' feldomborult boltozatja eggyyszerre omlott be; a' kétfelé vált tenger' fala bedőlt, 's habjai jobbról balról harsogva 's tajtékokat fercsegve tértek elhagyott medrökbe. Hah, mi rettentő sikoltások! Hova tűnnek a' Faraó' hadai? hova a' lovagok és szekerek? Habok nyelék e el mindnyájokat? — Úgy vagyon; mindnyájokat elnyelék! Szám-talan holtak úsznak a' vizekben; tompán nyög a' tenger; nem szikrázik többé villám, nem dörögnek többé mennykövek; a' felhő' bús oszlopa ragyogva vonúl el, 's mosolyg minden a' nap' szelíd ragyogásában.

Túl az elcsendesült tenger' szélesen elnyúlt martján állítá meg Mózes a' tolongó sereg' menését. Rémülve reszketének azok az őket kergetők előtt, hallván szilaj sikoltásaikat, 's lovak' nyerítését, 's szekereik' fület eltompító csikorgásaikat. De ijedség, remény, álmélkodás, öröm változták egymást borzongó szíveikben, midőn a' Faraó, elijedve a' villám' tűzétől, megfordítá lovát 's megszabadott. Midőn pedig a' tenger' fenéke béhorpada a' mélységbe, midőn a' kétfelé vált habok ismét összefutának, midőn a' harczolók' végetlen sokaságát, és a' szekereket, és a' lovakat, 's a' kik a' lovakon ültek, sikoltozva nyelé el a' víz; oh akkor a' megszabadultak' ajkairól nem hallatszék semmi hang; elnémuló tisztelettel, álmélkodással borúlnak a' porig, 's a' hála' bőv könnyeivel áztaták meg azt, imádva Jehovát, a'

megtartót, az inség között segéllőt, az erőst és kegyelmest, nyugalmas tiszteletökben.

Mostan pedig, úgy akará Mózes, csoportonként gyűltenek össze a' víz' szélén itt a' férfiak és ifjak, ott az anyák és leányzók; maga ő a' szirt' legfennebb csúcsán álla meg. Elnémúla minden hang. De most Jair és Bentubal, híres hangmesterek, elővevék aranyhúrú hárfájikat, 's azok megzendülének, a' hogyan lágy szellők lengenek a' gyümölcs-termő kertek' virágos lombjai közt; majd ismét mint a' viharok' zúgása, midőn üvöltve érkeznek a' késő éjjél' bús órájiban, 's végig visítják az erdők' agg tölgyeinek ágait. Mózes égre emelé tekintetét, keresztbe csapá karját hangosan dobogó mellyén, 's elkezdé örömdalát énekelni, kísérve a' hurok' kedves zengzetitől, 's az egész nép utána éneklette azt.

MÓZES' DIADALI ÉNEKE.

II. Könyv, XV. R.

„Énekeljünk az Úrnak, mert erősnek bizonyítja magát, 's a' lovat és a' rajta ülőt tengerbe merítette ¹³!“

Jehovának Látnokszüze pedig, Mirjám, lyánya az Áron' testvérhúgának, vette dobját, magasán feltartá azt, 's elkezdé az asszonyok' és leányzók' sergében:

„Énekeljünk az Úrnak, mert erősnek bizonyította magát, 's a' lovat és a' rajta ülőt tengerbe merítette!“

„Az én dicsőségem Jehova; ő az én idvem, az én erőm! ő az én Istenem, 's én őtet magasztalom; atyáim' Istene, 's őtet magasztalom! Ő az erős, 's neve Mindenható!“

„Elmeríté a' Faraó' szekereit és hadait, 's harczolójinak vezéreiket elsüllyeszté a' Sástenger' habjai közé egyetemben!“

„Azokat elnyelék a' tenger' habjai, hogy oda-lőnek mint a' kő, mely vízbe löketik.“

„Oh te erős! jobbod hatalma' teljességében dicsőíté meg magát! megverte a' gonosz kevélyt! dicsőséged' fényes ragyogványában törte össze ellenségiüket. Kirepüle haragod, 's megemésztette őket, mint a' tűz a' mezők' avarját. Hatalmas lehelletedtől felduzzadának a' tenger' hullámjai, megakadának fercsegésökben, 's aljok felemelkedék a' tengernek közepette ¹⁴. Akkoron így szólla a' kevély: Utánok eredek, 's elfogom őket és vagyonjaikat zsákmányúl, 's pallosom véreikben oltja el haragomat, 's jobbam őket eltörli. De a' te fuvatagod előtöre hatalomban, 's őket elboríták a' tenger' hullámjai, hogy mint az ólom, a' szerint szállának alá a' tajtékzó vizekbe.“

„Ki hasonló tehozzád erőben, o Jehova? kinek ragyog így szentsége? ki dicsőége terjed illy szélesen? és ki olly csudálas?

Felemeléd jobbotat, 's az örvény őket azonnal elnyelé! " "

„Irgalommal valál választottid eránt, 's te őket erővel telve vezérled immost a' nekik készített szent lak felé. Felzajdulának ellenünk haragjokban a' népségek; Philisthimnek lakosai dúlongtanak fene bosszújokban; de az Édom' fejedelmet megzavará ijedségek; Moábnak hatalmasai megrendültek, 's reszkettek a' Kanaánt lakók. " "

„Repíts borzadást közzéjek, és rémületet, hatalmas karoddal, hogy meredjenek kővé, valamíg néped járni fogja útját; néped, mellyet sajátodnak választál. Urunk, te azt bizonyosan elviszed oda! áltülteted választott részed' helyére, az állandó lakba, mellyet neki készítettél; áltülteted a' Szentek – Szentjébe, melly a' te munkád. Uralkodni fog Jehova, a' mi Istenünk, örökről örökre! " "

„Énekeljünk az Úrnak, mert erősnek bizonyítá magát, 's a' lovat és a' rajta ülőt tengerbe merítette! " — Ez hangzék által amonnan, 's a' felfigyelő természet örvendezve hallá magasztalások' zengzetit.

Idv teneked, Mózes! oh idv teneked! te kiszabadítád népedet a' szolgaság' jármából, 's útát nyitál neki a' tenger' mélyeiben, hogy mentve légyen a' veszélytől és haláltól. Így kelle néked itt előre menned a'

44 MÓZES MÁSODIK ÉNEK

világ' Megszabadítója előtt, ki eljövend, és nemünket a' veszély' és örök halál' gyötrelmeitől mentté teszi. El valánk veszve mind a' kik vagyunk, és örökre. Elszórva őgyelgénk, mint a' nyáj pásztor nélkül a' sivatagok' pusztájin. De az eljő, 's önként veszi magára a' megbukott első pár' büntetését, magára az egész nem' vétségeit, 's szenved, és meghal. — Ó kegyelem' mélysége és mindenhatóság, ki mérhet meg titeket! Egyedül az Istenember törölheti e el a' Szent ellen elkövetett bűnt? egyedül ő fizetheti e meg tartozásunkat? — Magasztaljátok, népek, az irgalmatost, kinek egen földön meghajlik minden térd; mert azt ő adja, egyedül ő, a' MEGVÁLTÁS' nagy munkájában.

HARMADIK ÉNEK

FELTÁMADÁS

Sinainak szirtes orma kékellve nyúladozik dél felé az égbe; számtalan nép vonúl a' hegy' lábainak görbülésihez, 's előttök — félelmetes nézni! — mint vezér lebeg a' felhő' oszlopa. Azok Izraelnek hadai. Élim és Mára felől jövének, keserű forrásokban ¹ gazdag táborjokból, melyeket az Amrám' fija, kit Jehova csudatevő hatalommal ruháza fel, egy intése által változtata édessé, enyhítéséül a' szomszédoknak. Rephidim előtt is megcsapta a' kemény szirtet, 's az legottan önté vizeit; a' hogyan már előbb a' Sín' pusztájában ² mannát küldte nekik az Úr, és fürjeket egész foltokban, hogy éhségök csudásan elcsilapítassék.

De Rephidim győzni látá Izraelt. Mint a' hegyekről omló zápor' csörgetege, akként omlának itt az Amalék' fiai a' vándor népre. Akkoron Mózes Józsuét, a' Nun' fiját, választá hadai' vezérévé; maga Áronnal és

Chúrral felméne a' halomra; és mig oda alant messzére elhallatszék a' csatára riasztó szózat, könyörgő kezeket emele égre. Népe, tusázatja közt, felpillantá reá, 's bízva hogy ő fogja segélleni, győzelemmel hatott az ellenség' rendei közzé, valamíg a' könyörgő feltarthatá karjait; de hátrált, mihelytt azok lankadának. Akkor ama' kettő segédjére kele a' Mózesének a' maga karjaival, hogy ez feltarthassa azokat továbbá is, míglen leszállott az esti alkony, 's ellenségek megszalada, 's a' mezőben számtalan holtakat hagyott.

Nem messze a' szent Hórebtől, hol egykoron az égő bokor közzül e' biztató szózat harsogott füleire: „Ti nékem hála' áldozatit fogtok benyújtani“ — most elébe jöve az ipa Jethró, és nője Czipora, két fijaival, kiket az nap, midőn Egyiptusból kiköltözék, visszakülde honjokba, hogy szíve' kedveltjei mentve légyenek a' szükség és veszély ellen. Gerzon vala az idősbb' neve, mert idegen földön idegennek született; Eliézernek³ mondá az ifjabbat, mert segéllette Jehova, 's hatalmas karral nyújta neki szabadulást. És minekutána a' viszonzlás' örömeit kiülék, 's Jethró, mindég kész őt segélleni, tanácslá, hogy a' népnek rendelne Bírakat, nehogy ő, maga intézgetvén mindent a' reggel' szürkülése olta az est' alkonyodásáig, végre összeroskadjon a' teher alatt; 's minekutána előbb magasztalá Jehovának erejét és csuda hatalmát, 's bémutatá az egész nép' láttára a' há-

laáldozatot; akkor végre elvála vejétől, a' hatalmastól, 's visszatére honjába.

Izraelnek fiai most a' hegy' lábainál táborozának a' puszta' térein. Jehova szólott, 's Mózes felméne a' Sinai' bérceire. Akkor mondá az Úr: „Ime, én benneteket kihozalak Egyiptusból, hogyan a' saskesely hordja szárnyán fijait. Ha ti, hívek a' kötött frigyhez, engedni fogtok hagyásimnak, én titeket a' földnek, melly mindenszerte enyém, minden nemzetségei között választottimnak fogadlak, 's királyi papságot állítok fel közöttetek. Add tudtára a' népnek hogy tisztúljon meg három napokig, 's én mennydörgésekben jelenek meg előtte.“ 'S a' nép nagy buzgósággal fogada hűséget és engedélyt az Úrnak, midőn Mózes a' hegyről megtére, 's a' parancsot kihirdeté.

'S íme egyszerre fergeteg borítja el Sínainak meredező csúcsait. Már szállongának, 's tüzes szikrázások között, a' völgyekbe csapkodó villámok, 's véget nem érő dörgetegyek röpdösék keresztül az egeket. Alól megszólamlának az ércztrombiták, 's a' nép reszketé. Azt most Mózes a' hegy' lábaihoz vezeté táborából, 's az Úr' dicsősége fellegekbe rejtőzve nyugvék a' hegyen. Mint az érczetek olvasztó kohok' füste, úgy emelkedék a' felleg mindég sötétebben, mindég inkább dagadozva, 's a' trombiták harsánybb hangon recsedezének a' villámok' ropogásai között, 's a' hegy hatalmasan inga, ormain kezdve legalantabb völgyeiig.

Mózes szólla, 's mennydörgések között jöve hozzá a' válasz. Magához hívá őtet az Úr; őtet és Áront, de a' nép távoljogjon a' hegytől, hogy veszély senkit ne érjen. Áront rettegések szállák meg, 's ő hamar el maradt; csak Mózes törekedék fel, az Úrba bízván, a' legfenntebb bérczekre.

'S a' fellegek' éjéből már az ég' tisztájába lépe ki. Magasan emelkedék fel az ég' legtetősből boltjai közzé, melly feje felett, mint egy pompás templom' mennyezete, borúlt össze: 's megmérhetetlen körben ömlészt a' föld' legtávolb határaiig. Homlokát előbb lehajtá a' porba, azután felegyenese-dék tisztelettel, 's nyugalomban várá az irgalmazó örök szeretet' intéseit. Még rengett a' hegy; még lobogának a' völgyekbe szallangó villámok; még dörögtenek a' menny' nyilai; 's recsegett a' trombiták' szózatja, midőn Mózes, egyedül állván az Úr előtt, a' nagy parancs' ígéjít megérté:

I. „ÉN JEHOVA VAGYOK EGYEDÜL ISTEN; AZ EGGY ISTEN ÉN VAGYOK. Mennyen földön nékem képemet látni nem fogod. Képeket tehát istenekké magadnak ne csinálj. Imádjad a' Teremtőt, nem a' gyarló teremtéseket, ha részese vágysz lenni áldásinak.“

'S gyengéd hangon, a' hogyan lágy szellő leng a' tavasz' virágzó bokrai közt, érinté meg füleit e' szózat: „A' ki mindenhatólag teremté a' világot, annak neve ATYA.“

'S

'S egyszerre zenge számtalan szózatok' rikoltozása, mint midőn üvöltve szállonganak a' mindent összeforgató fergetegek a' világok' kerengésiben : „Halleluja! mély tisztelet, dicséret, és magasztalás az ATYÁNAK!“

II. „NE EMLÍTSD TISZTELETLEN AZ ÚR' NEVÉT, 'S AZ ISTENI ÍGÉT TISZTELJED; ha részese vágyysz lenni áldásinak.“

'S gyöngéd hangon, a' hogyan lágy szellő leng a' tavasz' virágzó bokrai közt, érinté meg füleit e' szózat: „Az Úr' Ígéje nem tiszteltetéek mint illet vala, 's halál bosszúlta meg az engedetlenség' vétkét. De az idők' teljében az ATYA ki fogja küldeni testben ⁴ az Ígét, 's az örök halálból szabadulást adand a' FIÚ.“

'S egyszerre zenge számtalan szózatok' rikoltozása, mint midőn üvöltve szállonganak a' mindent összeforgató fergetegek a' világok' kerengésiben : „Halleluja! mély tisztelet, dicséret és magasztalás a' FIÚNAK!“

III. „SZENTELD MEG A' NYUGALOM' NAPIÁT, A' VILÁG' TEREMTÉSÉNEK ISTENTŐL PARANCSOLT EMLÉKÉT. Jehova azt hat kiválasztott napokon teremtetten; a' hetediken megnyugvék, 's áldását árasztá el rajta. Te azt megüljed, ha részese vágyysz lenni áldásinak!“

'S gyöngéd hangon, a' hogyan lágy szellő leng a' tavasz' virágzó bokrai közt, érinté meg füleit e' szózat: „Szent titkokat főd fel

előtted az Úr' szolgálatja a' te megszentelésedre; azokat egygyoron az örök Szeretet nyilatkoztatja ki, tüzes nyelv alakjában szállván alá a' SZENT LÉLEKBEN 5.“

'S egyszerre zenge számtalan szózatok' rikoltozása, mint midőn üvöltve szállonganak a' mindent összeforgató fergetegek a' világok' kerengésiben: „Halleluja!“ 's a' szó végig renga a' kerengő világok' minden sorain; imádás, dicséret, és magasztalás a' SZENT LÉLEKNEK!“

IV. „LÉGYEN TISZTELETBEN ELŐTTED ATYÁD ÉS ANYÁD; 's így neked hosszú élet jutand osztályrészül Kanaánnak áldott téerein.“

V. „NE ÖLJ; a' megölt' vére, mellyet vad kéj onta ki, bosszúért kiált fel hozzám. Éltedet egyedül az Úr szögje meg“

VI. „GYÜLÖLD A' MI TISZTÁTLAN; az megalacsonyít magadat és másokat. Az Úr' arcát az látja meg jutalomként, a' ki magát fertelmekkel meg nem mocskolta.“

VII. „NE LOPI. Gazdagon serked annak a' szerencse' forrása, a' ki másnak sajátját tiszteli.“

VIII. „NE VALLJ HAMISAN. Igazság és hűség hatalmas támaszai a' köz és személynak.“

IX. „NE KÍVÁND MEG A' MÁS' NŐJÉT; az által a' legszentebb kötést bontanád fel, melly embert emberhez csatol.“

X. „NE KÍVÁND BIRTOKÁT; azt tőle elragadni bűn; 's nem csak a' tett bűn: bűn a' vétkes kívánság is.“

„Ezt pedig hirdessed el a' nép között,
's véssd kőbe, 's a' követ parancsold szent helyen őriztetni. Ha engedend parancsomnak,
előtte jártatom Angyalomat a' pusztában, 's az elvezeti a' határig, 's védeni fogja kegyeivel. Hallgassa a' nép Őtet, mert mi egy⁶ vagyunk; ő meg nem bocsátja ha vétkezenedek. Bé viszen benneteket az áldás' földébe, 's elszórva lesznek ellenségeitek.“

Igy az Úr. 'S gyöngéd hangon, a' hogyan-lagy szellő leng a' tavasz' virágos bokrai közt, érinté meg füleit e' szózat: „Igen is, elfogja küldeni egykor a' héke', a' kegy', a' váltság' Angyalát; őtet az ATYÁVAL és SZENT LÉLEKKEL egygy FIUT, ki bünt és halált meggyőző egyetemben.“

Ezt parancsolá nekik, és sok egyebeket, míg a' vándorlás' útján czéliglan menedeknek, hol az Ígért előjön és új törvényt fog hirdetni; ő, Királya⁷ és Istene Izraelnek, idei és örök javok felől gondoskodó törvényeket. Mózes megtartá elméjében a' mit ottan véve vala, 's most leszállott a' fellegek' éje közzül. A' hegyen még számtalan villámok lobbadoztanak; a' dörgetegek még mindég elnémiták a' trombiták' harsogását, 's a' reszkető nép még mindég némán állott a' völgyben. Csak itt meg ott hallatszék a' gyengekoru gyermekek' és a' kisdedeikért gondoskodó anyák' zokogása. De most, megpillantván a' közzéjek visszatérőt, eggyyszerre kiáltának fel mindnyájan: „Jer, hirdessd nekünk Jehovának parancsait, 's engedelme-

sek leszünk erántad. Hirtelen halállal múltánánk ki, ha ő szóllamlana meg, és ha egyenesen hozzánk. “

Mózes immost megrakta tizenkét faragatlan kőből az oltárt, a’ nemzetségek’ szent száma szerint; megöleté az esztendő szulokat, vérökkel béfecskendezé a’ népet annak szent jeléül, hogy egykoron megújítatik a’ frigy, és hogy azt a’ legszentebb vér fogja bépecsétleni, mindeneknek váltságokra a’ vétek’ és halál’ sullyától. “ Nem késett többé, hanem vevé nádját és a’ csemete’ levelét ⁸, ’s felírta reá a’ vett parancsot. Akkor rázó szózáttal felolvasá a’ nép előtt, ’s e’ szózat harsogott felé mindenhonnan: „Megtartjuk a’ mit nekünk Jehova parancsolt! “ — ’s visszatért a’ hegyen nyugvó fellebbe.

Negyven napok és negyven éjek — oh avatás’ szent napjai! — melly sietve repültek el ti Sinai felett a’ boldognak! Ottan látá a’ Frigy’ hajlékát ⁹, a’ maga dicsőségében, békerítő oszlopaival és a’ függő szövédékekkel ’s fedelével, melly azt szél és eső ellen védje, ’s a’ hármass kárpittal, melly a’ templom’ Szentjét előbb tornáczától, beljebb pedig a’ Szentek-Szentjétől elrekesztette. A’ tornácz’ ürében látá a’ szent medenczét, közel az áldozat’ égő oltárához. A’ közép rekeszben jobbra az arany asztalt, szent kenyereivel, balra a’ hétágú gyertyatartót és a’ füstölőt a’ Szentek-Szentje előtt. De magában a’ Szentek-Szentjében álmélkodó tisztelettel látta meg a’ frigyládát, és abban a’

kőtáblákat, melyekre az Úr' parancsai fel valának írva; a' botot és a' mannamértéket, hogy maradjon fenn a' későbbi időknek. Chérubok, áttellenben egymással, imádvá görbülének meg homlokaikkal az arany láda' fődöléke felé; aranyból valának az asztal is, és a' tömjenző, a' gyertyatartóval, 's azt ezeknek szárnyaik kiterpesztve boríták el.

Mózes lehajtá homlokát a' porba, mert fülei meghallák a' Szent ígérlet' ígétit: „Ezután néked a' két Chérub közt nyilatkoztatom ki magamat, 's úgy adom kegyeimmal válaszimot szorongatásaitok' borzasztó kétségeiben. A' Főpap, magára vévén ruháját és ékességeit, ezztendőnként csak egyszer lépjen a' Szentek-Szentjében hozzám, 's én ötlet kegyelemben fogadom el. Neked nem adatik e' kegyelem; mert, halljad azt, te negyven évek olta vezérled Abrahámnak e' maradékát, kiket én népemmé választottam, hogy az, fel és alá bujdosván e' puszták közt, tartsa fenn az egygy és igaz Isten' hitelét a' maga tisztaságában. Légyen e' nép elválasztva a' bálványozóktól mindenha! Megrontá a' vétek, 's a' szolgálás' jármaiban elvesztette a' jó' és igaz' érzését. A' mostani ivadék haljon ki bujdosása' éveiben; közzülök kevesen lássák meg Kanaánnak áldott tartományát; ez helyett nevedekjék egygy új, melly e' pusztában született, 's bírja az a' mit ősei-nek, Abrahámnak, Izsáknak, és Jákóbnak ígérttem volt; 's érezze hogy Jehova hív, irgalmas és kegyelmes.“

Mózes erre: „Úr Jehova, én előtted kegyelmet találtam érdem nélkül; légyen a' hogyan te akarod. Nem remegve többé, mint midőn nekem szavad a' Hóreb' bokrában szállala meg; nem, most már örvendő, teljesen bízva, követem intésidet. Lélekben láttam én az ércz medenczét és az oltárt, 's az asztalt és a' gyertyatartót, 's a' frigy' szekrényét a' Chérubokkal; láttam a' sátort, 's vettem parancsodat hogy mind ezeket állítanám ki számodra bujdosásink alatt a' pusztában. De engedd kérdenem, Uram, mik ebben céljaid? Mert néked ezekben titkaid lesznek.“

Mondá; 's gyöngéden, a' hogyan látgy szellő leng a' tavasz' virágos bokrai közt, ellebbene fülei előtt e' szózat: „Három ízben harsog végig az egek' mindenikén a' Szent a' Teremtőnek, Megváltónak, Szentelőnek. Te nem rengesz e lelkedben az Istenség' mély titkai előtt? Te csak előfutója vagy Annak, a' ki eljő, megszabadítani az emberi nemet az örök halál' kötelékiből, 's visszavezetni Teremtőjéhez. Eljön Az, 's felépíti a' szebb templomat ¹⁰, hol választottjai megszenteltesse. Te csak előképben látod még munkáját; te még csak sejdítgetni fogod a' szent jelenések' órájiban, a' mi idővel néked is teljes ragyogványában fog felfödöttetni.“

Lássd az ércz medenczében a' vizet. Vízzel tisztúlva meg, lépsz az ő szentségébe. Egykor immajd vízzel tisztúlnak meg amazok is a' hármasan - Szent' nevében, 's fel-

avattatnak ég' lakosaivá. Te még tulkokat áldozol neki, 's hálás szíved' adományait a' tűz' oltárán nyújtod be; úgy még csak a' gyermeki kor' ösvényén jársz, 's a' tornác' oltára néked még csak ösvényeden áll ¹¹. Lépj a' Szentek-Szentjéhez; a' kegyesek' könnyörgései kedves illatú füstként emelkednek az egekig ¹². Most az arany asztalon, jobbra, egymáson látod a' kenyereket — oh, isteni bölcsesség' örvényei, ki mérjen meg titeket — de eggykor a' lelkeket eleven kenyér fogja örök életre táplálni, 's azok örömben élesztve kelnek az Úrhoz. Hétágú gyertyatartót látsz balod mellett? Mint a' királyi szék mellett áll imádva hét Archangyal ¹³, 's a' boldogító ország' kezdetében a' Mester' leginkább kedvelt tanítványa, ki őt magát hallá a' tenger-körülölelte szigetben ¹⁴, titkát legelőbb hét pásztornak nyilatkoztatta ki: úgy lángol az ő világa a' homályos kárpit előtt, melly a' Szentek-Szentjét elfogja. Előtted koporsó a' frigy' szekrénye, 's olly sír, mellyből, bételjesedvén az idők, diadalban kelend ki a' világ' Megtartója. Ím a' Chérubok meghajtott fővel állanak, 's kiterjesztett szárnyaikkal fődik el ábrázolatban az Istenség' mély titkait. Te sátort emelsz bujdosásod alatt, 's ismét lebontod: az eggykoron a' Királyok által dicső templommá változtatva fog állani Sionnak ormain; de a' még szebbet, azt a' dicsőt, Ő építendi fel, 's eleven kövekből ¹⁵, 's a' homályból igazság' világos tájaira fogja kiemelni.“

Napok, éjek tűntenek el. Izraelnek istenihlette Vezére lélekben látá, bár csak pillantatokig, a' jövendő' homályos keblét, hogyan a' hirtelenül fel és el lobbant villám' tüze láttatja az éjjelgő tájékokat: a' népet előbb a' Kanaán' áldott környén megtelepedve; majd a' Bírák' kormányát, azután a' Királyokét ¹⁶, végre elvetemedve a' fertelmek' és bálványozás' mély örvényeibe; 's a' két ízben lerontott templomot, 's a' lakosokat ugyan annyszor fogságra víve ¹⁷. Hasztalan hallatják intő szavataikat a' Látnokok. De azok a' nyomorúságok' sokaságaiban vigasztalást is hirdetnek: az ígért időben a' Szep-lőtlen megszűli szabadítójakat; az nekiek élet' ígétit fogja hirdetni, 's megteszi az idők' nagy munkáját. De hogyan? ah! gyalázatos kereszten függ és meghal! Diadal és dicsőség a' halottaiból feltámadottnak! Az Olajfák' hegyéről kél ő, körüllegve kegyelemmel, a' néki-örvendő mennyekbe. 'S ím a' száraz fa mellyen függött, felzöldüle a' felhőkig, kiterjeszté ágait a' világ felett; azok enyhülést nyújtanak a' fáradott' homlokára, az éhezőt élet' kenyerével táplálják, az elalélt szomjúnak erőt adnak, míg oromról oromra lépdelgetvén, az égnek azon magas tájaira hág fel, hol a' Fiu, az Atya' és a' Szent Lélek' egygyességében, egygyháromságú Isten, örökkön örökké uralkodik. "

Mózes alélva dőle el kimondhatatlan örömei közt. De felébredvén álmából, feje mellett lelé Jehovának köre vésett parancsait.

Felvette azt, 's vitte karjaiban, lefelé az hegyről. Oh melly riadás hat ide a' táborból, 's mint döbbennek meg fülei! Látja, 's a' kő tábla kihull ijedsége miatt rengő karjaiból, 's ketté törik. Még távolról kilátá népét, tánczra eredve az arany tulok' oltára körül, hogyan azt a' szolgaság' honjában látta tiszteltetni ¹⁸. Esztelenek! 's ti feledhetétek e, mit teve érettetek Jehova kegyelemből és irgalmasan? feledhetéd e azt, Áron, te is? De nem! te őket az Igaz, az Egy' tiszteletéhez hívád meg más napra, hogy bolondságok' vétjét az Úr' innepén ¹⁹ elikbe állíthassd. Mózes felgyúlada haragjában, 's ledönté, összetördelé a' gyalázatos bálvány' oltárát, 's porrá törve a' tulok' képét, a' hegy' patakjának habjai közzé öntötte bé, hogy a' nép tisztúljon meg annak italától, 's a' bálványzás' vétke előtt szomja' oltásakor is borzadozzék. A' vétkeket halállal büntette, 's Lévinek karjai háromezret pusztítottanak ki. Ugyan-annyin térének vissza az igaz Istenhez az nap, midőn a' tanítványok' egyike mennydörgő szózattal rázá meg a' szíveket, 's az ég' kegye tüzes nyelv' alakjában szálla le reájok ²⁰.

'S midőn más nap derülni kezdte a' reg, Mózes sietve tére vissza Jehovának felhőlakjába, két simára vésett kőtáblával. Ottan sírt vala ő leborúlva a' porig, hogy az Úr bocsátaná meg népe' vétkeit, 's vezesse tovább kegyeivel az ígért' folde felé. 'S az irgalmazó megbocsáta nékiek; a' törvény

újra fel vala vésve a' táblákra, 's az ó frígy egykor az új frígyben fogja lelni megújítását.

'S e' szókat értette a' felhők között: „Elvezetlek benneteket a' czéliglan, a' hogyan megígértem Ábrahámnak, Izsáknak és Jákóbnak, 's beviszlek a' bálványozás' országába. Bálványaik és az ő sokaságok el lesznek törölve; de ti kerüljétek frígyöket, tévedésöket, és a' melly vétekbe elsüllyedtenek. Ti már is vétekezték ellenem, mint amazok, 's kényszerítétek Áront tenni a' mit tőle kívántatok, de ő gondoskodék idvetekről, 's azért megbocsátottam neki. Légyen ő az én papom és a' tiétek, és mint olyan, nyújtson nékem áldozatokat engesztelésül véteitekért. Most előképben lássd mit akarok, 's kenjed fel őt Jehovának papjává.“

Mondá. Mózes látta lélekben a' főpapi öltözetet, 's álmélkodék rajta: a' szarvat, 's e' szókat homlokán: Szent Jehovának, az Úrnak ²¹; a' redős pallástot, olly kék színből mint az egek' mennyezete; az alruhát és az Ephódot, melly mellyén és hátán függe alá, össze csatolva vállain' tündöklő boglárkövel. Látta elől és hátul a' köveket, mik az Izrael' nemzetségit jegyzék, és a' mellypánczélt, melly az Ephód ²² felett arany lánczokon függe, felékesítve csillámló kövekkel: — zafir vala egyik; a' többi rubint, smaragd, gránát, chalcedon, jáspis, onyx, achát, chrysolith, beryll, amethyszt és opál. Mindenikén egy nemzetségnek ol-

vastatott neve. 'S a' pánczél ²³ felett az Urím és Thummim ²⁴, a' régiség' szent kockakövei, mellyek a' választottak közt atyáról fiúra szállottanak; egyyikén álla igen, másikon nem; hogy minekelötte a' népet még királyi hatalom igazgatá, feleletként legyen a' Főpapnak a' kétségek' idejében. Látta ezt a' frigy' sátorában áldozni, felékesítve ezen ruhájival; és hogy mint kergeté minden esztendőben eggyszer pusztáknak a' bakot, megterhelve a' nép' bűneivel, midőn a' könyörgés' és töredelmesség' napjai elmúltanak ²⁵.

És íme, mint lágy szellő leng a' tavasz' virító bokrai közt, füleit e' szózat érintette meg: „Beszédötek legyen Igen és Nem; ezt fogja egykor tanítani a' kegyekkel gazdagon felruházott Oktató. Igen és Nem köti össze az ember' javát 's kárát, midőn igazság vagy csalódás vezérli, midőn amaz boldogítja, 's ez elveszti. Meg fog jelenni ő, kikiáltva előbb a' pusztában, 's kimutatja az igazság', nyugalom', örök boldogság' ösvényit; másoknak bűneiket önkényt vállalja magára, 's vétlen hal meg, áldozat és áldozó eggyszersmind ²⁶, a' keresztfán; 's az elhanyaglott emberiséget megmenti büntetéseitől.“ — Mint hárfák' édes zengzete, a' szerint enyészett el Mózesnek fülei előtt a' szózat.

De immost leszáll a' hegyről, 's jobbjában hozá Jehovának felséges törvényeit. A' nép, lebilincsezve csodálkozása által, alig meré hinni a' mit látott, midőn ragyogva kö-

zelíte feléjek az Úr' sugáriban. Ezért fátýol földé arczát, valamikor jött, hogy a' néppel szólljon.

Bezaláel pedig, Urnak fíja, és Oholiáb, az Achimsáché, megépíték a' hajlékot, 's Mózes elraká a' bútorokat, a' hogyan Jehova neki meghagyta volt. Erre Aront felkené Főpappá, 's ennek magzatjait Nadábot és Abihut oltár' szolgájivá. 'S ím az oltárról illatozva kele a' füst' oszlopa; az esztendő's tulok feldarabolva állott, 's a' nép tisztelet' érezésiben reнге. Mózes lassandan méne fel az hegyre, 's erős szózáttal kiáltozott: „Engedd látnom dicsőségedet, Uram! föld ki magadat Izrael előtt, hogy néked szolgáljon tisztelettel.“ — „Engemet meg nem látandasz; mert ki fogna engem látni és élni?“ e' szózat hallatszék a' sűrű felhőből. De a' felhő egyszerre húzódeék el a' hegy' csúcsain, 's mint a' fellobbant villám' tüze, a' szerint mutatá ki magát Jehovának dicsósége a' nép előtt; tűz szállott az oltárra, 's az áldozatot megemésztette: 's a' szövetség' szekrényét a' felhő harmatozással tölté el.

'S íme mint a' diadalomban visszatérő sereg előtt lebeg a' koszorús zászló, úgy vonúl a' felhő most ismét a' nép előtt ki a' pusztá' messzenyúló térei felé. A' népnek most az vala honja; úgy akará az Úr hogy benne új ivadék serdüljön, melly nem hajlongva a' bálványok' tisztelete felé, 's megtisztulva az alázó szolgaság' romlottságaitól, felnemesítse lelkét, 's hitét az egygyhez, igaz-

hoz, fenntartsa, valamíg Bethlehemben az ígért világosság' napja feltűnik, 's a' vétkes tudatlanság' setétes éjét elúzi.

Évek múltanak el, és íme a' nép végre elért Kanaánnak áldott földéhez. Mózes kemeteket küld ki túl az előttök emelkedő hegyen, 's azokat eggyenként választotta a' tizenkét nemzetségből, hogy tanulnák ki a' tartomány' fekvését és termékeny voltát; 's ha számosak e lakosai, hogy erejek miben áll; és hozzanak bizonyságul zálogot, hogy teljesítve van parancsa. 'S azok mentenek, megtekintének mindent, 's negyven napok múlva visszatérének hozzá, 's az Erkol' völgyéből hozák a' szőlő' nehéz bíborgerézdét, jelül, hogy teljesítve van a' parancs. Józ sue pedig, a' Nun' fija, és Káleb, a' Jephunáé, magasztalák a' tartomány' fekvét, gazdagságait; de a' többiek, gyáva lélekkel, körüljárák az éj' homályában és titkosan feleiket, 's eltölték ál hírekkel, félelemmel, hogy a' tartományban óriási tetemű lakosokat találnak, és hogy az nem áldások' földé, hanem inségé, nyomorúságé. És íme a' táborban sírás és zokogások támadának, 's végigjárák azt; panaszokra fakadtanak Mózes és Jehova ellen, 's visszakiváncoztak a' szolgaság' jármaiba. Hijába mondák Józ sue és Káleb, nem gondolva a' halál' retteggetéseivel, hogy ama' tíz hazug beszédek' elterjesztője; míg felkele Mózes, 's nekik a' rájuk mért büntetést, hogy visszatérnek a' puszták' homokiba, 's negyven évig fognak ottan buj-

dosni, kinyilatkoztatá; és hogy az Egyptus' neveltjeiből egyedül a' Nun' és Jephúna' fiai mennek be Kanaánba, mivel bátor lélekkel tevének bizonytságot az felől, a' mit láttanak. A' serget ennek hallására bánat és nagy szomorúság fogta el.

De már más nap', a' korány' derengésiben, felkele tízezer harczoló, eltökélve lemosni gyalázatját, 's a' hegyeknek indúla, honnan kémjeik visszatértenek. Ilijába inté Mózes a' gondolatlanokat, hogy az Úr nem leend velek, mert a' felhő' oszlopa nyugalomban lebege a' szent hajlék felett. Nem hallgaták szavát. Méne Idor is, a' bús ifju, 's nagyobb tüzzel mint a' többiek. Nem veve ő részt másoknak bosszús panasaikban, 's kerülgeté mindég a' helyeket, hol sokan hemzsegenek. De immost hallotta a' fegyvercsattogást, 's ment, eggyesülve a' néki-bátorodtakkal, merre a' veszélyt fenyegető hegyek nyúlongtanak.

Melly riadás amott! A' megszaladtakat keményen üzik ellenjeik, 's vágják, mint midőn az aratók' sarlóji előtt hullanak a' kalászfők. Csak kevés tére vissza. Mirjám azonnal ment, kísérve némelly szelídebb társaitól, 's vivé segélyit a' sebhedteknek. Amott járdall ő, a' holtak' sorai között, és a' hol még lélegzés dagasztja a' keblet, vigasztalást önt a' szívbe, a' vérző sebbe írt. — De mit akad el egyszerre lépése? Ki az amott, ki a' legmerészebbek közt rogyott le, 's lankadozva lehellé el életét? Ah, Idor

az! a' bánatok' ifja! Elhalván, ezt mondotta még magában: „Oh volna Ő jelen, hogy tört szemeim, hogy elenyésző lehelletem, most mondhatná neki a' mit neki mondani soha nem mertem volt!“ — Mirjám meghajlék felette, rá ismert, 's ijedve szökött vissza; ajkai elkezdének rebegni. A' mi gondosan őrzött szívét az ifju' virágzó életében soha meg nem illette, az most rázá meg, midőn őtet halva látta. — Némán tére a' táborhoz az éj' homályában.

Bánat lepte el ezentúl homlokát, 's elméje sem az Úr' szolgálatiban, sem a' rajta szánakodó sokaság' szeretete által fel nem tudta derülni. Megvala fosztva díseitől, mint midőn a' mezők' kevélységét, a' rózsát, a' jégesővel együtt jövő zápor lesújtotta. Elsüllyedve titkos szenvedései közzé, Áron mellé csatlá magát, ki kárhoztatá vala Mózes, hogy Cziporának halála után idegent veve nőül ²⁷. E' vétke' büntetését szenvedé hosszas sínlésben. Mózesnek könyörgésére egésségét visszanyerte ugyan Jehovától, de őtet így is korán sír fogta be Kádesnek pusztá tájain ²⁸.

Évek múltanak el! Ah sokat szenvedé Mózes, míg hadait csavargó úton elviheté az ígérét' földére. 'S azt nem ő fogja e diadalmas fegyverrel megszerzeni nekik? nem fog e megnyugodni annyi munkája után? nem ott leli e fel sírját, mit rég olta keresé? — Járd bízvást útadat! homályod' rémítései eggykor ragyogó fényben fognak sugározni!

'S melly zajgás csapja meg itt a' fület?
— Hogyan, 's tí, Koráh, Dáthán, Abiron,
arra lázadtok e fel, kit Jehova nevezze Vezér-
tekké? azt merétek e szidalmazni a' nép
előtt? — De ím, meghasad a' föld, 's őket,
és a' kiket elszédítének, elevenen nyelé ke-
belébe!

És tí is, kik Áron ellen támadatok, kik
elragadni igyekezétek papi méltóságát, jer-
tek, 's lássátok vesszejét a' sátorban zöldel-
leni, míg a' tiétek kiszáradott. Az fenn
marad az Úr' sátorában, 's rettenteni fogja
a' később idöket ²⁹. De Áront magához
szóllítá az Úr, 's ő a' Hóreb' aljában lelé
fel sírját; a' hogy az neki és Mózesnek a'
verseny' forrásánál megjövendőltetek, hol
bizatlankodás és harag ragadták volt el. —
„Ti bé nem léptek Kanaánnak áldott me-
zejére!“

Jaj nektek, ti lázak! De idv is egy-
szersmind! — Ezrenként fekszenek immár
földön, kik irtózatoss kigyók' marásaitól hol-
tanak el; ezrenként óhajtják iszonyú kínjaik
közt a' halált. De Jehova parancsola Mó-
zesnek, 's ő mégyen, 's fára von egy ércz
kigyót; 's íme gyógyúlva minden, a' ki bi-
zakodó hittel emelé rá szemeit. Fáról nyúj-
totta egykor almáját a' csábító, melly bűnt
hoza ránk örökségül. Azt ugyan átok éré
büntetésként; de most ő leve bizonyág,
hogy valamin ott jöve fáról a' veszély, úgy
itt fáról az idv; és hogy valamin Mózes
emelé fára a' kigyót; úgy fog fára feszítenni

az

az ember' fíja is, 's valakí benne hiend,
annak élet lesz jutalma örökre ³⁰.

Évek multanak el! Már Ogg a' Basáni,
és Sichon az Amorrheai Királyok, megbuk-
va hódolának Izraelnek. Ah, miért nem törle
el a' bálványozókat a' győzödelem' pallosá-
val, a' hogyan azt Jehova parancsolta volt!
ah, miért egyesüle azoknak megfertőzött
leányaikkal, vétke örömeiben! De íme Phi-
nees, Eleazár' fíja 's unokája Áronnak, fel-
rántá dárdáját, 's azt, a' ki vakmerően szög-
te meg az Úr' tilalmát, ágyasával együtt,
áltverte. 'S ezért ő nyeré jutalmúl, és az ő
nemzetsége, a' főpapi méltóságot. Bileám
áldást könyörge Izraelre, nem átkot; meg-
szégyenülten fut a' Moáb' királya, Balák ³¹;
mert negyvenévi járásaik után íme czélnál
vagnak; látják a' Jordánt, 's feloszták ma-
gok közt a' gazdag országot és annak zsák-
mányait.

Lássd, a' nap szelíden száll alá rózsás
homlokkal nyugotban; elcsendesedének a'
munkák' zajai; lassúdan kelnek az árnyékok,
's éjszakai sötét fedi az elszunnyadt termé-
szetet. Így közelíte Mózes, Istennek és em-
bereknek élt hosszú napjai' rózsafényű est-
véjében bátor lélekkel a' Jordán' széleihez;
megállta ott, 's népének fordúlva ezt mon-
dá: „Száz és húsz esztendőkre nyúla ki éle-
tem. Szemeim el nem homályosultak, erő-
met csonkulás nélkül bírom öreg napjaim-
ban; de Jehova neheztele reám a' verseny'
forrása mellett a' ti vétkeitekért, 's benne-

teket Józue viszen az ígélet' földébe; ő, Nunnak fija, 's diadalmas karral. Tartsátok tiszteletben a' szent frigyét, melyet Sinainak szirtes bércei alatt köténk, midőn az Úr villámlások és mennykövek' ropogásai közt adá ki nekünk parancsait. Garizimnak tetőjiről, ha az Úrnak engedendetek, csak áldás fog rátok szállani; de átok és kárhozat Ébálról ³², ha visszarogytok gonoszságtokba, 's megszőgitek a' mit fogadtatok. Most halljátok énekemet — oh, hogy az nektek intés-ként légyen, 's hűségében megmaradjatok! — az utolsót a' mit nektek adhatok, mi-nekelőtte egymástól örökre elválunk.“

Így szólla Mózes, 's megindúlt lélekkel néze ki a' frigy' sátora felé. Inte, 's megzendülének a' hárfák; ő pedig égre emelé karjait, 's messzére elhallatszó szóval így könyörge:

MÓZES' UTOLSÓ ÉNEKE.

V. Könyv, XXXII. R.

„Egek, halljátok szavamat, 's ajakim' beszédét értse a' föld. Omoljon majd hatalommal, mint a' hegyeken a' zápor' csörgetegetei, majd szelíden mint a' harmat, vagy a' reggel' permetező esője, melly életet ad fünek és virágoknak a' mezőben. Magasztalni fogom a' Jehova' nevét! légyen dicső-

ség az Úrnak, ki minekünk Istenünk! Ő teremte a' világot, 's az ő keze' műveinek mindenike tökéletes. Útjai igazak; ő bástyánk nekünk, a' szent, a' jó, az igaz! A' hitetlenek felkelének ellene; nem méltók többé gyermekeinek mondatni. Hálátalan nép, te így fizeted e vissza a' mit Jehova teve veled, a' te urad és atyád? Emlékezzél a' múltakról, tekints végig a' kiholt nemzet-ségeken; kérdjed a' kik nemzettenek, és felelni fognak szavaidra; szállítsad fel véneidet, 's hallani fogod a' mit érteni vágysz; már midőn a' népeket elszórá, téged választá népének az Ádám' maradékiban, 's határt vona körüléd, és megszámlála; mert, maradéka Jákóbnak, te sajátja vagy öneki, 's kedves szívének örökre. Ott, a' sivatag pusztában körülfoha, oktata, véde tégedet, mint szemének fényét. Mint a' sziklák' sasa fészket rak, kiterpeszti fíjain szárnyait, felveszi őket hátára, 's úgy emelkedik, buzdítgatva bátor repülésökhöz, fel, a' nap felé: a' szerint vezete téged a' te urad Jehova, 's ökivüle nem vala semmi megtartód. Tetőken hordá el tégedet, hogy élnél a' mezők' termésivel; mézet csöpögtete számodra a' kőszálakkal, 's a' kemény kővel olajat. Vajat ada néked a' csorda; a' nyáj tejet, 's a' Bászán' bárányai, kosai, bakjai kövér hússal tápláltanak; élelmed búzaliszt vala, 's örömet hörbölél a' gerézd' édes véréből. Így hizlalá meg kedvesét az Úr; de az sarkával ruga ki ellene; elhagyá a' ki

ötet teremté, 's elállott megtartó Istenétől. Haragra ingerelte Jehovát, idegen Isteneknek nyújtván áldozatokat, kiket előbb nem ismere, és a' kiket nem tisztelének atyáji. Elhagyád Istenedet, a' ki téged alkota, 's feledéd a' ki teremtett. Látta a' vétket, 's haragra gyúladott azok ellen, kik gyermekei valának és még is bosszantották. Ekkor így szólla: „Elfordítom tőlök orczámat, meglátom végre mint járnak, mert elvetemedett ez a' nemzetség. Haragra indítának az által a' mi nem Isten; megbántottanak kevélységökkel; 's viszont én is eggy nép által rontom meg őket melly nem enyém, 's elvesztem oktalanságokban. Haragom lángra fog gyúladni, 's alá csap fenekiglen, megemésztí a' föld' csirájit, 's az hegyeket legalantabb völgyeikig megreszketteti. Fejeik felett összegyűjtöm az inségek' minden teljességeit, rájok lövellem nyilaimat, hogy mindnyájan elvesznek, 's testeiken meghíznak az ég' madarai, hogy rágdosni fogják a' fenevadak, hogy életöket csavargó kígyók' mardosása oltja el. Künn kard, honn ijedség emésztí el ifjaikat és leányaikat, öregeiket 's az ártatlan mellyemőt. És ha majd kiáltandom, hol vannak? el lesz törölve emlékök is. De még mostan kések, mert látom ellenjök' dühét; ezt fognák mondani: „a' mi hatalmas karunk törle el őket, és nem Jehova.“ — Oh tanácstalan nép! megfosztva minden értelemtől! ha volna gondolatod, látnád mi hozza rád vesztedet. Szaladna e

eggy elől ezer, és kettő futamthatna e tízezeret, ha el nem hagyá vala bátyájok, és ha őket az Úr nem adta volna nekik kezekbe? Mert az ő istenök nem mint a' miénk; úgy vallják önmagok. Az ő szőlőtők Sodomai és Gomorai növény; epe az ő gerézdjek, 's a' gerézd' szeme méreg; borok sárkány' és vípera' öldöklő nyála. Nem érted e, hogy mind ez pecsét alatt áll táromban? Enyém a' bosszu és a' jutalom; meg fognak síklani lábaik; közel a' bukás' napja, 's azt utól-éri az idő. Isten megítélendi a' maga népét; kegyét fogja gyakorlani szolgájin, ha látni fogja hogy erejök megcsökkene, hogy elhullottanak a' gyengék, hogy a' megszaladtak semmivé lőnek. 'S akkor ezt fogja kérdeni: Hol vagynak ők, azok a' ti Isteneitek, kikbe bíztatok? a' kik megevék áldozatitok' kövérit, a' kik megivák a' nekik nyújtott borokat, hadd keljenek fel immost, 's hadd segéljenek benneteket. Látjátok e hogy én vagyok Isten egyedül? hogy az nincsen több énkivülem; hogy én ölök és én tartok meg; hogy én sebzek és én gyógyítok; hogy kezeimből senki ki nem feselhet. Az egeken nyújtom ki karomat, és ezt kiáltom: „A' miként én örök olta és örökiglen vagyok, kifenem villogó fegyveremet, jobbomat kiterjesztem ítéletre, bosszút öntök ki ellenségimen, 's eltörölöm a' kik gyűlöltenek. Nyilam részedjék meg az ő vérekben, pallosom hízzék

meg az elhultak' húsán. Pogányok, magasztaljátok az ő népét, mert ő egykor bosszút áll választottinak véreikért, visszafizeti a' mit azok ezen üztenek, 's a' földet, melyen lakoznak, eltölti gazdag áldomásaival! "

Így éneklé magas dalát. Akkor pálczáját letévé Józsuének jobbába, felemelé karjait, 's Izraelnek minden nemzetségeit megáldá az Úr' nevében. Jajgás és zokogások tölték el a' tájt. Ő pedig felméne lassú lépésekkel az Abarim' ormaira, 's körösdeden elsüllyedni láta maga alatt minden hegyet és minden halmot, 's tekintete előtt mélyen ellapúlt a' tartomány. Most a' célnál vala. A' rőzsák közzé hanyatló nap körülfoná sűgárkoszorújával fennkölt homlokát. Hallgatva néze fel a' napra, 's ott zenge a' Jehova' szózatja füleibe: „Tekints ki Kanaánnak messzére kiterjedett tartománya felé. A' miként megesküdtem hogy azt az Ábrahám', Izsák' és Jákób' maradékinak adandom, úgy elviszem. De nem tégedet is.“ — Mózes alig érté a' szót, 's azonnal elhagyá ereje; kiterjeszté karjait, halvány arcczal és megroggyanó térddel, hogy a' föld' anyai keblét, melyből ő is jött, áltölhelhesse. — Mi homályosak az Úr' útjai a' mi szemeinknek! íme Mózes, Izraelnek lelkes és hű Vezére, a' megígért föld' szélén áll, elterülve látja azt maga előtt, 's ott rekeszti be pályafutását.

De, oh öröm-eltöltötte látvány! —
 hunnyadó szemei fényt sejtenek Tábornak
 bércei felett; lebegni látja ott, a' mennyei
 csillámban, a' világ' Megváltóját, és ennek
 mellette magát és a' Thezbii Látnokot, Illyést,
 's magát ötet életre hozva ismét, örökre
 boldoggá téve ³³. — Oh boldog, boldog
 kimúlás! — Vig sikoltással lehellé ki
 lelkét az örök Közbenjáró' keblébe; vig si-
 koltással lép alá a' sírbe; mert egykoron
 majd onnan fog kikelni a' Tábor felé, meg-
 dicsőülve olly boldogságokra, mellyek soha
 ki nem fogynak.

Feltámadás! fény az élet' homályos ös-
 vényén! Sírban fognak egykor aludni mind-
 nyájan a' megszámlíthatatlanok. De meg-
 szóllálnak a' trombiták, 's felkelnek. De
 nem megdicsőítve mindnyájan. Magokra öl-
 tik, mint egy innepi ruhát, a' halhatlan-
 ságot, 's a' megrothadhatatlant rothadás
 hozza elő halálból ³⁴. Háromszorta boldog
 nap! a' Szent még koporsójában fekszik; de
 a' forrtfogó földet ingás, reszketés fogja el;
 meghasadoznak a' szirtek, 's azoknak sötét
 éjjeléből jó elő, feltámadva, 'az élet' és
 halál' ura; harsognak a' Halleluják a' fenn-
 ségben, a' mélységben, és mindenszerte kö-
 rösded. Légyen neki dicséret és magasztá-

72 MÓZES HARMADIK ÉNEK

lás! A' mihez ereje senkinek nem vala, ő
feltöré a' könyv' pecsétjeit ³⁵; ő mutatja
ki helyeinket mennyekben! ő még földi pá-
lyákon is már nagy boldogságait a' FEL-
TÁMADÁSNAK.

S Á M U E L

EGGY ÉNEKBEN

Í T É L E T

„**A**tyám, amott csillong felénk, keresztül ama' hajlék' ablakán, egygy bágyadt világ, 's szállásra inti az érkezőket. Mi kedves vala nekem minden egyébkor az éj' homályai között e' nyájas sugárzat! De oh fussuk az ál fényt! A' melly födelet itt látunk, abban az Endori ¹ varázsno lakik, ki holtakat szállít elő sírjeikből. Uralkodásod' kezdetekor te kitiltál országodból minden bűbájost, holtak-idézőjit, bálványzót, 's Jehovának vöd érte kegyeit jutalmúl. Atyám, Királya Izraelnek, térj ismét magadhoz; ne tedd a' mit másoknak tiltál! Oh, fordúljunk vissza innen!“

„Átok rád, kiálta Saul Jonathánnak, ha gátolni mered menésemet! Nem látd e temérdek sokaságban közelíteni a' Philisteusok' hadát? 'S regek haragomban, meg-gondolván hogy együtt jó velek az Izai' fija is, a' koronám és életem után törekedő? Bizonytalan, mi véget érend a' harcz; kérdést tevék az Úrnál ², de megtagadá tőlem válaszáat. A' Jóshoz tehát! Holtak tudassák velem a' miket ő setét homályba fedett.

Elannyira mély megvételben áll e Saul őelőtte? És miért? avvagy nem maga akará e hogy Kírályá kenettessem?“

Így az elkeseredett Saul, Izraelnek fedelme. De a' mint kettőztetett lépésekkel méne a' ház felé, hirtelen borzasztó rém kele fel szemei előtt, irtózatos, és emlékeztetője hogy kiesett a' Jehova' kegyeiből. Feldöbbenve gondolá el immost, mint indúlt vala ki, alacsony szülék' gyermeke, feltalálni atyja' elveszett szamarait; hogy őt Sámuel mint fogadá hajlékába, 's mint vendéglette meg asztalánál, 's miként kente fel Kírályá Izraelben³; hogy míg kedvében vala Jehovának, mivel a' bálványzókat kiűzte vala országából, győze minden ellenjein; de midőn szemeit a' királyi-szék' ragyogásai közt dölýf és elhittség megvakították, 's arra vemedék, hogy elkészvén Sámuel, ki neki Gilgálnál megigérte vala hogy nála lesz, 's győzödelmet fog könyörögni az Úrtól, vakmerő kezekkel maga nyújtá be Jehovának az áldozatot⁴, mit tenni csak papnak vala szabad; — a' Proféta kijelenté az Úr' haragját, és hogy a' pálcza az ő maradékira áltmenni nem fog. Saul győze ugyan az Amalek', Moáb', Édom', Philisthim' és Amorrhéa' harczolójin, 's bocsánatot reményle nyerni Jehovától, ki szelid, könyörűlő, és irgalmas a' hozzá-térőkhez. Szava most hallatá magát: „Kelj fel, és vágd ki nekem az Amalek' népét, vétkeinek iszonyu büntetésére.“ De Saul, elvakúlva gyalázatos fős-

vénysége által, életben hagyá királyokat és ennek válogatott tulkait, hogy áldozatúl nyújtsa bé, — úgy hazudá azt, az Úrnak 5. Túl ezen felméne a' Kármel' bérceire, nem hogy teljesítse fogadását, hanem hogy ott győzödelmi emléket építsen nevének. Sámuel tehát mostan ezt kiáltá neki: „Engedély kedvesebb Jehovának mint az áldozat, 's házad Izraelben uralkodni nem fog;“ — és hogy ő örökre meg van vetve az Úrtól, mint-hogy Nóbe városban a' papokat és valakik ott laktanak, az öregeken kezdve az emlőkön függő kisdedekig, kiöleté, reszketve dühében hogy Dávid, az Izai' fija, elvivé a' templom' szent kenyerit, és a' melly kardot Góliáthnak oldaláról győzödelmesen levont vala, felövedzette, 's azzal magának a' tartományban bátor maradást szerzett. Mind ezekre emlékezvén most, 's azt hányván hogy a' vétek mindég újabb vétket szül, 's a' gyarló embert az elsüllyedésig rántja, hogy végre örvénybe rogygan; mélyen sóhajta fel kínos gyötrelmei közt.

Erre így felele, felbátorítván lelkét, szelídszívű magzatja: „Atyám, 's te mindég vétkes szándékkal fogod e terhelni az Izai' fiját? Kérlek emlékezzél azon időre, midőn őt udvarodba hozatád, hogy búsult lelkedbe lantja' zengzetével vidám kedvet varázsolt 6; hogy ő teríté le az óriást, hogy az ő vitézsége tartá meg népedet. Szíved el van ugyan keserítve ellene, miolta őt Sámuel, az Úr' akaratjából, Izrael' sza-

badítójának kikiáltotta 's felkente Királlyá; két ízben akarád áltverni dárdáddal, midőn előtted húrjait pengeté; de az Úrnak gondja volt életére. És hány ízben közelíte feléd fegyverével, és még is egyedül prémjét szelte el ruhádnak, 's egyedül poharadat és dárdádat vitte el, hűsége' bizonyosságára ? Szűnj meg őt gyűlölni, atyám! Engem és őtet szíveink' érzései rég oltá eggyesítenek, 's barátságunk túl fog sírjainkon tartani. “

„Hallgass, elmétlen ifju!“ — mondá haraggal a' Király; — ő tőled rabolja el, és a' te nemzetedtől a' pálczát; 's te őt szethetnéd?“

„'S a' pálcza neked örömet hozza e?“ kérdé mélyen sohajtva Jonathán. „Oh, miért kelle Izraelnek a' Jehova' királysága alúl magát elszakasztani! miért kíváná hogy a' kormány, mint más népeknél, halandó' kezében álljon, nem ismerve javát és a' fel-sőséget mellyre méltóztatva volt ⁸! Esztelenségéért eggykor keményen fog bűnhödni. Szerencsétlen atyám, nem mutatja e éji ösvényed mellyen jársz, az Úr miként jelenti magát rettenetesnek hozzád és a' tiedhez? Térj magadhoz, atyám, 's fordulj, fordulj vissza!“

E' szóra feljajdúla Saul, 's mostan még inkább sieté a' hajlék felé. A' varázs' lakja megett felhőkiglen tolakodék fel egy szirt, mellynek üregében a' csüggedett vándor, ha menését, eső vagy zivatar gátlák, védhelyt

talála; mert magát a' bús lakot a' szirt alatt rettegve kerülé az útas. Saul meghagyá a' kettőnek hogy várnák be itt, míg feleletet vészen, 's immost közelíte a' félelmes küszöbhez. Feketébb éj soha még a' völgybe nem szállott; a' sziklák' ormán zajongának az erdők, 's üvöltöző viharok repíték szerte száraz lombjaikat. A' bércz' ömletege harsogva futott alá a' hegyen. A' légben hahongva röpkedének a' baglyok; az éjek' keselyűji kínosan vijongtanak, 's félelem szállá meg a' Saul' két kísérőjit. De ő méne a' hajlék felé, lehajtá fejét az alacsony küszöbnek, 's belépe a' rettentő lakba.

Előtte elnémúla a' világ. Csábúlt lélekkel látni hivé a' bűbajos' borzongó haját 's vad tekintetét, a' jövődő' homályiba meredőket, 's varázslásainak személye körül elszórt eszközeit. De most a' barlang' mélyeiből egy deli növésű ifju fordúla felé, eltelve tekintetében mennyei szelidséggel, 's álmélkodva ugyan hogy közelíteni látá az idegent, de mintha most is magában volna, nyugalomban folytatva munkáját, virágjait koszorúba fűzve. — „Hogyan? Angyal múlathat e' varázs' teremében?“ kérdé a' Király, megdöbbenve a' szép ifju' látásán. Közelébb járúla felé, 's csudálá fejér öltözetét, mint a' mezők' lilioma; 's szépen fűrtözött hajait, 's orcájit, a' szépen pirultakat; de borzadás futa végig minden tetemein. — „Anyád talán távol van?“ kérdé remegő szózattal. — „Távol a' kit

keressz, idegen!“ így folya, hasonló a' legkedvesbb dalhoz melyet fülei valaha hallottanak, rózsaaikairól a' válasz: „Még van időd meggondolni mit csinálsz, mert az ő órája az éjféli. Nyugtassd meg fáradt tetedet e' padon, 's várd itt a' megérkezendőt, ha kedved tartja; vagy távozzál inkább a' helyről. Nem hoz az néked örömet!“

Így a' szépalakú ifju, lassú hangon zengve énekét, míg a' kezdett koszorút tovább szövée. Saul felakadott a' szón, 's letelepedék a' padra. Hosszas némaságát végre e' szóval szakasztá meg: „'S te vidám kedvvel mulathatsz e' barlang' borzasztásai közt?“ — Az ifju felele: „A' szív' nyugalmát egyedül a' vétek úzi el, 's akkor a' királyi paloták is gyötrelmek' szállásivá lesznek, mint a' szegények' lakjai, hol szorultság és inség fog a helyt. Idegen, te nem vagy szerencsés? — „Nem vagyok!“ felele Saul, mélyen sóhajtván vad dühében. Ismernéd te is a' világot, oh úgy oda volna szívedből a' béke, 's gyűlölnéd az élet' örömit! Még most reggeled mosolyg, még most örvendesz napjaid' tava szán: délben meghágtad a' tetőt, 's kevélyen népsz körül, fenntebb helytt állva mint a' föld' gömbölyege: de jaj! közelít az est, 's föld felett sötét borúk tola kodnak; télnek fergetegin jó a' zivatar, 's legszebb virágzatid össze vannak zúzva; elröppennek arany reményid, és örökre. Szerelmet emlegetsz? az örültek' szava! barátságot? az csalárdúl nyújtott gyilkos méz! bizodal mat? vak esztelen-

telenség! Oh lássd, keblemben ápolám a' kígyót; kisíklott onnan, 's rejtekiben lap-pang, 's lesi, gonoszúl mint olthassa el éle-temet. Ismered a' lantost? De inségemnek Sámuel az oka! Keljen ki setét sírjából, 's adja nekem feleletét! — „Idegen!“ mon-dá álmélkodás' hangjával az ifju; „ajkad Sámuelet nevezte e? Én távolý hon' fíja őt nem ismerhetém; de miolta e' vidékeken múlatok, tisztelettel hallom említetni nevét, mert áldást terjeszte el a' tartományban. Oh, mi régen vágyok immár az Úr' kedveltjének tetteit hallani!“

„Ifju, monda Saul, tekinteted olly igen szelíd, 's a' beszéd édesen foly ajakidról; akaratom ellen is biztos ömledezésre vonsz engem; halld tehát, a' mit érteni vágysz. — Elkanának kegyes hitvese Anna őt könyör-gései által nyerte az Úrtól, 's a' templom' szolgálatjára nevelte. Ott hallá az Úr' szavát a' gyermek az éj' borzasztó sötétében; ment, fel-verte csendes nyugtából Élit a' Főpapot, 's bátor lélekkel jelenté ki neki az ítéletet melly feje felett lebege, mivel gyenge volt meg-fenyíteni magzatjainak undokságaikat, 's a' népet veszélyébe süllyesztette. Izraelt eltölté a' közelítő háború' rémítő híre. A' kik meg-fertézik a' Szentséget, most idvöket attól várak, 's vivék a' frigy' szekrényét a' har-czolni tunya nép' csoportjai közt. Jaj! az zsákmánya lón az ellen' hadainak, 's Élinek fíjaival eggyütt el vala ölve a' sereg. Maga ő, a' Főpap, karszékeben üle a' szekrény'

sátora előtt, elvakítva öreg korától és reszketve a' szekrényért. Hullongó fővel fülele ott, 's mind inkább várva nagy nyugtalanúl a' kiküldött hírhozót. 'S íme jön az, elfogyott lélegzettel, 's beszéli mit láta, mit halla, és hogy a' rettenetes ellenhad miként ölte el az Izrael' fíjait, 's a' Jehova' szekrényét, a' diadalt-hozót, elvitte. E' szóra lerogyana az öreg, nyaka szegett, 's hörögve lehellé ki életét 9."

„Sámuel férfivá nevedék. Mióta Mózes elszunnyadva dőle sírjába, Izraelt Bírák kormányozák, lelkes, erős férfiak, mind békében mind háborúban. Bíró leve mostan Sámuel is. Lángoló hévvel kiüzé a' bálványok' tisztelőjit, 's Mispának mezején mennykövek' fergetegében megverte az ellenhadat, 's e' tettei emelék Bírói méltóságra. De a' megtévedett nép Királyt kívána tőle — el tőlem, irtózatoss, — el tőlem, fekete gondolat! te haraggal, te még vérszomjjal töltöd el e' keblet. — Oh holtam volna meg előbb mint ez megtörtént! Rejtve tarták előttem a' kit gyűlölök! válogatott étkekkel tarták őtet! — Oh Nóbe, telve véres, telve borzasztó alakokkal, add ki nekem holtjaidat! Vérökben fekszenek immég mindnyájan! mindnyájokat kard ölte el! tajtékozva hullámlik felém a' vérözön, hogy engem is elnyeljen. El, el! kábulásig ragad e' látvány! — De hogyan? én vagyok e' vétkes e' gonoszban? Ki kerülheti el a' mi eránta elvégeztetett? Én veszélyre születtem. Jaj

nekem! könnyek töltik el szemeimet. Te engem rázó gyötrelmek közt látsz hányattatni, szelíd ifju. Sámuel felől többet nem szólhatnak. De lépjen elő sírjából, 's hallassa válaszát kérdésimre. — Hah, ki szóllít itten engemet? Itt a' várva-várt óra!“

Mondá, 's hévvel kele fel üléséből. A' sötét üreg' mélyéből lassú hörgés jöve elő. Hideg szél húzódék végig rajta, 's az idegent borzalmak ragadozák meg, hogy iszonyodva meredezett üstöke, 's a' falakat vereslő láng világítá, mint midőn az ég' boltozatján villámok lobognak. A' szépalakú ifju nyugalomban szólla most: „Te Sámuel akarod látni? te a' rég olta alvó' ajakiról akarod hallani a' jövendő' megfejtését? tőle vársz oktatást, tanácsot, segílyt? Emlékezzél az élet' szavaira mellyeket néked ő adott; emlékezzél Jehovára, a' te uradra, 's térj vissza hozzá! Segély egyedül őtőle jöhet, ki szelíd és kegyes, irgalmazó a' bűnösnek, ha bízik benne és megbánta vétkeit. Hagyd nyúgodni a' holtakat, 's fuss innen!“

Mondá hatalmas szózáttal. Saul beljebb méne a' borzadások' üregébe; visszapillogott ugyan a' szép alakra, de az eggyszerre eltűnt szemei elől! 's tüzesen folytatá menését a' hegy' mélye felé, míg közelébb látá magát azon fényhez, melly itt a' sötétből kiderenge. Az éjelgő bolt' szirtfaláról egy vas lámpa nyúlt vala ki, 's rőt fényt terjeszte el az akna' fejbutító gőzei közt. Majd tompa visításban húzódék üvöltő vihar az akna alatt

és felett; majd jajgás és nyavalygások törtek elő a' szirtrepedésekből; majd kígyók sziszegének fel a' mélységben. Saul megzavarodva állt itt sok ideiglen, 's ingottanak tetemei. De tekintete ide oda forgott a' kétes fényben, míglen a' bűbájost — már száz évet éle keresztül — szűken elhintett szalmáján elnyúlva pillantotta meg. Bágyadtan emelkedék ki fektéből; száraz koponyájából meredve nézének ki régen elhomályosult szemei; gyér hajai, őszek mint a' tél' hava, vadan fedezék redős homlokát, 's öltözete, a' régen rongyokra szakadozott, lábaitig folyt le válláról. Most kinyujtá ruhája' hasadékin aszu kezait, 's így szólla alig érthető hörgéssel:

„Hah, mi kényszerít téged az éj' homályában 's e' fergetegek közt háborgatni Endornak rejtekeit? Én e' csendes magányban rég olta kerülöm a' halandó emberek' társaságát; én téged nem hívalak; hagyj engemet békémbe! — „Asszony,“ — mondá Saul, felüdült kevélységgel, mert megszoká hogy parancsainak minden megbukjon, — „hallgass, ne ingereld keble'm' dühét! te az éj' országából előidéztetted a' holtakat; kelj fel nekem, 's kiáltsd a' kit meg fogok nevezni, 's aranyom gazdagon fizesse meg szolgálatodat.“ — „Téged, idegen, gonosz szándék hoz e' helyre!“ monda nyüzsgő szózáttal az asszony; — „farkasok csendesen kullonganak a' nyájhoz, hogy a' homálytól segítve, vad kéjjel gyilkolhassa-

nak. Így akarsz e engem veszélyre taszítani? Nem tudod e, a' Király mint üldöz bennünket varázslókat és holtak' felidézőjit? Téged ő küldé ki rám, hogy megölethessem. — „Nem!“ felele a' Király; „eskem Jehovára, az én uramra; én veszélyt neked nem készítek.“ — „'S kit akarsz látni?“ — „Hozzd elő nekem Sámuel, a' Látnokot! Nékem ő sok rosszat tevé, míg élt, 's még is tisztellem őt. Jöjön, 's fedezze fel előttem a' napok' titkait, mellyek rám következnek; mert lelkemet a' jövődő bús gondokkal rettegteti.“

Az agg megrendüle a' szóra, 's azon sötét bolt felé indula meg, melly balra nyílt a' szirt' falában, hogy fényvesztő mesterségeinek csalárd játékát úzhesse, 's előre örvendő galád nyereségének ¹⁰. De mellyéből hirtelenül ijedés' sikoltása repüle ki; előre nyúló karokkal áll, reng, 's tört szózáttal így szól az idegenhez: „Te Saul vagy, a' Király?“ — „Az vagyok! felele ez. — „Hah! itt egy tisztas alak közelít feléd,“ mond a' bűbájos; „felső ruhája mint a' hó; szemei mint szikrázó villámok, 's mellyéig alányúlt szakála feje mint a' kolcsag' szálai. Hova rejtezzem a' rettenetes előtt?“ — „Az Sámuel!“ kiálta Saul, 's homlokával megérinté a' földet, térdre hulla, 's összeredőlt újaival elfödé szemeit. 'S immost a' rém elnémúla a' barlang' nyílásai közt; a' szél nem üvölte többé; a' lámpa elalvék a' boltban, 's a' varázs hátra vonúlt

hogy homályába rejtőzhessen. 'S most kelemetes fény világítá fel messzére a' barlang' sötét üregét; az a' megholt' alakjából sugárlott vala ki, ki most megállá a' Király előtt, 's mély bánatban néze le rá. 'S ekkor édes zengésű beszédben szóllala meg: „Saul, mit kívánsz tőlem? háborgatni jössz e a' holtak' nyugalmát? Esztelen, 's te Jehovát feledheted, az élőt, 's tanácsot és segélyt a' kóporsók közt keressz e?“ — „Uram,“ felele Saul, még mindig értetvén homlokával a' földet; „engem baj és inség veve körül. Nagy hadban tolakodnak ellenem a' Philisteusok, 's Jehova engem elhagyott, mert én a' szent szokás szerint az Úrim és Thummim által kérém meg Papjait és Látnokit, kiknek ollykor álomban szokta kijelenteni a' mi leend, 's ah, nem vettem feleletét! Nyomorúságom tehát hozzád hajta. Te nékem sok ízben adál intést: parancsold most is, mit kezdjek:“ — 'S amaz neki rendítő nyugalomban: „'S nem te távozál e el az Úrtól, midőn magadat elhagyva panaszlod? Így leszen meg a' mit neked megjövendőlttem, hogy a' pálcza el lesz véve tőled, és az Izai' fijának adatik, a' tőled gyűlöltnék; mert engedetlen valál az Úr' hagyásaihoz, 's a' népnek rossz példát adál. A' melly nap feljő rád, veszve lát meg téged és fiaidat. Elnyelend a' sír, hol én már vagyok, 's Jehova Izraelt és egész táborát bosszúnak eresztí. “

Mélyen jajdúla fel Saul, 's arczra borúlva nyúlt el a' földön, 's csaknem elaléla

iszonyú rettegései közt. Midőn magához eszméle, a' reggel' ébredő sugárai behatának a' szirt' üregébe. Bágyadtan kele fel a' föld-ről, 's halvány képpel lépe a' hajlékba, hol a' szép ifjú' intését hallotta volt. Félve pil-lanta körül, ha azt megláthatná e, 's most, hátra-hagyott két kísérőjével, visszatére sá-torába.

Mi zaj ez itt? a' fenyéren már régen fegyverek csattognak. Az elholtak szám nél-kül fekszenek poraikban. Örvendő dühében közelébb és mindég közelébb tolakodott a' győztes, hogy a' halált egy se kerülhesse el szaladásával. De kik kelnek itt rettenhe-tetlen lélekkel a' tolakodóknak ellenekbe? Saul az, és vele együtt három fiai, Jona-thán, Abinadáb, és Malchíza, és némelly kevés híven-maradtjai, eltökelve hogy a' Ki-rályt veszni nem engedik, 's ellenébe ömle-nek a' bizonyos halálnak. Ijászok fogák kö-rül az erőseket. A' Király halálos lövést kapott lapoczkájában, 's a' vér ömlött sebei-ből. Jonathán, ah, a' lágyérzésű derék ifju! által vagyon döfve mellyén, 's porba dőle! Két testvére még hős lélekkel küzd, de elhullanak azok is. Akkor a' szerencsétlen Király, nem remélvén többé az Úr' segédét, fegyvernekéhez fordúla, 's elébe nyújtá da-gadozó keblét, hogy késedel nélkül verje által, minekelőtte az ellenség' hatalmába jus-son 's lábait gyalázatos béklyó terhelje. De ez nem meré illetni a' Királyt, az Úr' paran-csolatjából felkenettet; 's így ő — irtózatoss

látvány! — maga ereszkedik fegyverébe, 's vére között fetrengve lehellé ki szerencsétlen életét.

Rettenetesekek az Úr' ítéletei. Azok ollykor még a' földi pályán érik utól a' bűnöst, de az néha még felemeli fejét, 's bosszantó kevélységgel pillant a' jámborra. Boldogtalan! a' kimúlás' órája közel hozzád. Az téged siketítő kiáltással hív a' Bíró' széke elébe; túl azon pedig vég ítéletre a' trombitaszó fog, midőn megjelenend, a' ki ítélni jó, körülvéve Angyalaitól és Választottitól, 's a' csé sze száll és süllyed. Borzasztó iszonyatos óra! Bár ezt kiáltoznák: „Nyelj el bennünket, o föld, és ti hegyek, borítsatok el bennünket!” azt hijába kiáltoznák. — Mi Urunk és mi Istenünk, irgalmas és kegyelmetes, szállíts te minket szánakodva magadhoz, nagy napján ÍTÉLETEDNEK!

I L L Y É S

HÁROM ÉNEKBEN

4 5 6 7 8 9

1 2 3 4 5 6 7 8 9

ELSŐ ÉNEK

H I T

Erdő-környülrányéklotta barlangjának nyílásában ül vala Illyés, a' Thezbíta, Profetája az Úrnak, elsüllyedve gondolatiban ¹. A' messzére – elzajgó Jordán' sötét völgyei közt vala elrejtve a' barlang ², 's körülé magasan merengének a' szirtek' kopasz csúcsai, hol ritkán lehete emberi nyomot látni. Már elmúlt vala esztendeje hogy őt ide kergeté Jezabelnek vérengező dühe, ki elhajolván Istentől, az egyytől, igaztól, Baalnak ³ szentele oltárt, templomokat és ligeteket, vérenggezve öldösteté a' Látnokok' tanítványit, 's Izraelt sanyargatni meg nem szűnt. De a' Látnok végre elébe lépett Achábnak, 's ösztönözve a' Lélektől, kijelenté Jehovának fenyegetését, hogy tartományaira nem szálland eső, nem szálland eggy harmatcsöp is, míg az átkot ő fel nem oldandja.

Felgyúladott a' dél' melege. A' völgyek' rejtékibe nem hata semmi húsító lebel. Tűz-

tenger' habjai hullámzottanak a' légben, 's az elalélt tölgyeket a' hőség megkoppasztá lombjaiktól, 's a' zöld színt elperzselé a' hegy' aljában és oda fenn a' tetőken. Elepedve állott a' bércz' csúcsain a' gím; 's a' nőstény szarvas és a' szökdelő őz, melly már rég óta nem elle fiaikat, szomjan ültenek a' Karith' medrében, melly vizeit másszor tajtékozva 's messzére-elhallatszó harsogással önté alá a' szédítő magasságú tetőkről. Megrepedett az agyag mindenfelé, 's ahítozá az esők' enyhítésit. — Így pusztítá ki a' tartományt a' Proféta' átka.

'S ím a' tetőkről eggy ifju lépdelle alá, arczában és tekintetében nyájas. Vándornak ismerteté sietése, és az a' remegve tett pilongás mindenfelé, melly kémlelgetni látszott, hol találna rést az erdők' sűrűjiben, haza mehetni. Aszu levelek borították el ösvényét, de azok csak lassúdan zörgöttek az ifju' gyengéd léptei alatt, mint a' távolysuhogások' habzása. A' Látnok felemelé földre meredt tekintetét, 's nézé a' közelítő szép vándort. Ez most álmélkodva nyugvék meg a' nyílás előtt, 's így szólla:

„Béke tenéked, puszták' tisztos örege! Kérlek, mutassd ki nekem, melly ösvény vezérelhetne honomba. Ah, az innen távolysugár! Én ott magasztaltatni hallám Jehovát, 's áltjövék ide, hogy ötet e' szent helyt, hogy ötet az ő hívei közt, én is tiszteljem. Megtevém imádásomat, 's vissza fordúlék honom felé, de erdeitekben eltévedtem. Hév

a' nap; oh enyhítsed szomját az idegen táj' szülöttének! De tudassd előbb velem, mit mulatsz te itt, e' rémítő magányban?"

„Te szomjadat óhajtod enyhíteni?" kérde amaz; ah! enyhülést e' hegyek' forrása többé nem nyújt. Halljad tőlem, és beszélld el immár honodban, Izrael' népe melly inség közt sorvadoz. Miolta Jeroboám Király elpártola Jehovától ⁴, 's bálványainak építé templomokat, e' boldogtalan idők olta a' tartományt hozzá-hasonló fejdelmek igazgatók, de egyyike sem gonoszbb mint Ácháb, férje Jezabelnek, kinek atyja Ethbál, az Astarte' papja, Sídonban az által lépe Tyrusnak Királyi székébe, hogy annak birto-
kosát Philétust megölte. A' gonosz asszony, örököse illy atyának a' vérengezésben, 's bálványok' tisztelésében neveltetvén, utálá Jehovának tiszteletét, 's utáltatá azt férjével is, ki gyenge volt ellent állani nője' dühének. Jezabel vért szomjúhoza, mint a' rengetegek' vadai; lebontatá a' Proféták' iskolájit ⁵, 's tanítványaikat előldösteté, hogy kihaljanak, valakik Izraelt az egyy Isten' félelmében oktathatnák. De engem unszola az Úr' lelke, hogy álljak meg Ácháb előtt, eltelve bátorsággal lelkemben, 's beszédemben hatalommal; megfeddém elvakulását és vétkét hogy a' bálványok' imadásától el nem állott, miért a' régibb királyok, népeikkel egyetemben, olly keményen meglakoltanak, 's elmondám neki az Úr' izenetét, hogy tartományaira sem eső sem harmat nem fogua

szállani, míg én nem oldandom fel az átkot. Hijába várom hogy ő magába fogna szállani, 's megszökém Jezabelnek bosszúja előtt; úgy akará Jehova; 's általa vezérelve e' maganyba vontam meg magamat, hol nekem húst és kenyeret minden reggel és minden este hollók hozának, 's szomjamat bércek' csergetegei enyhítették. Irtózatosan teljesedék be az átok a' kiperzselt tájon mellyet járál; ott ember és marha eggyeránt vesz; de a' forrás immár nekem is megtagadja vizét, mert az ég' tüzes sugárai az utolsó csöppeket is kiszáraszták a' kövek' mohain. Mit használ nekem ezentúl élni? Fejemet lehajtom a' földre, 's el vagyok szánva elaludni a' korpónak. “

„Hogyan?“ kérde a' vándor; „s te nem fognád e többé reményleni az Úr' szabadtását, ki olly sok ízben tapasztolád csudás segédit szükségidben?“

És íme, a' mint ezt mondotta, arcza elkezde ragyogni, 's mennyei szépség lepte el tetemeit. Midőn a' nap körülömlőve rózsatüzével, kilép a' hajnal' kapujin, oh akkor még szemeink elázva, 's szent tisztelet' és imádás' érzései közt áltpillantanak az ég' ékes menyasszonyára; de most kilépe a' kapukon, 's a' kék boltozatról már szétlővelli mindent – éltető sugárait, 's szemeink, megvakulva elviselhetetlen csillogásától, a' föld' poráig süllyednek, 's inganak imádó ajkaink. Az öreg így látá mostan ragyogni a' szép ifju' hirtelen elváltozott arczát, 's álmélko-

dó szemei önmagoktól süllyedének a' föld' porába.

De a' menny' lakója kies hangon így szólla hozzá: „Kelj fel, öreg, 's tégyed a' mit Jehova parancsol. Indúlj Sídón felé, Sareptába ⁶, hol annak Phoéniciai lakosai nyögnek a' kegyetlen Ethbál alatt. Borzadsz e' szóra, mert tégedet Ácháb minden tartományában kerestete, 's Jezabelnek irtózatos dühe szomjúzza véredet? Ne félj! Jehova neked erős bástyád; örömmel tölti el egygy özvegy' szívét, hogy házát szállásul fogja neked ajánlani, 's veled szívesen felosztja a' mi kevese vagy. Ottan kell megdicsőítened az Úr' nevét.“

Ezt mondá az Angyal, 's egyszerre eltűnt a' mélyen - megilletődött' szemei elől. Mint midőn reggeli szunnyodalmunkból felébredünk, 's kétség száll meg, ha valóság vala e a' mi boldogított, vagy hiu játék, úgy nem foghatá meg mostan Illyés a' szent jelenetet. Nem késett tovább; kinyújtotta jobbát pálczája után, mert balja hosszúan elnyúlt pallástját emelgeté, 's áltveté vállain a' báránybőr alruhán ⁷. Így lépegete fel a' sziklákon, nem gondolva izadtságával, melly égő homlokáról csöpedezett, 's orczájiról szakála' ezüst hajjain ömlött el; nem éhségével és szomjával melly ínyéhez ragasztotta vala nyelvét; mert Jehova akará hogy menjen, 's bizodalma nevelé erejét, szívét öröme, lelkét az a' hit, hogy az Úr' akaratját teljesíti.

Rózsákkal körülfürtözve szálla le az est' gyönyörű tájain a' hanyatló nap, 's kedves szellők lengének, merre a' tenger elnyúl vala, midőn a' Látnok Sareptának kapujához közelite. Sűrű porfellegek emelkedének az útakon, midőn a' számtalan nyájak visszatértek legelőjükről aklaikba, kínosan behegve, hogy a' perzselt mező le nem csilapíthatá éhségöket, nem szomjokat a' patakok' kiszott medrei. Sápadt elfonnyadott arcczal állanak a' városon kívül a' lakosok, 's ki ki tekintének, hol kelet hol nyugot felé, ha nem támad e felleg az ég' egyik szakán melly inségök' végét felhozza. Az eb gazdája megett ballaga, nem vigan ugatva most; nem! most csak nyüzsögve, összegörbedve, 's alétan nyult el lábai előtt. Urának újbán könnyezének szemei.

Közel a' kapukhoz Illyés meglátá Benájának özvegyét, veresre - sirt szemeivel. Forgácsokat szede itt, 's fíja, Adonírám, most innen szaladva, majd amonnan, 's víg felsikoltások között hozá neki, a' mi gallytörédeket az út körül talált. Hű gyermek, szép arczban lélekben, jámbor, és mindég kész, teljesíteni a' mit anyja parancsola.

Eggy mennyei sугár hirtelen kapá le a' Proféta' szemeiről azt a' ködfátyolt, melly halandó szemét elfogva szokta tartani, hogy ismerjen az aszszonyra kihez küldetett, és a' ki őtet itt kéteskedő szemekkel csudálgatá. Bizakodó tekintettel szóllítá meg a' csudálkozót: „Béke tenéked, Benája' özvegye,

gye, és fiadnak Adonirámnak! Adj innom,
's hozzd elő a' vizet a' mi még korsódban
áll. Hév a' nap, 's a' távolyról jövő nagyon
ki van fáradva.“

Az asszony álmélkodással hallá szavait.
Sareptában nem vala előtte ismeretlen a' Je-
hova név, bar ő pogány vala; hallá nevez-
tetni a' Profétát is; de az őtet soha nem lát-
ta, és még is nevén szóllítá, magát, elholt
férjét, gyermekét. Szó nélkül fogá meg a'
gyermek' kezét, 's lépteit hajléka felé fordí-
totta, hogy hozza az enyhítő italt, ah, azt
a' nem sokat már! ah, azt az utolsót! 's az
elalélt öreg' szükségén segítjen.

Ez mosolygva pillanta az asszony után,
azon jutalmat forgatván elméjében, mellyet
ennek a' Jehova' kegye készített; 's még ezt
is kiáltá utána: „Hozz az itallal egygy szelet
kenyeret is, te hív, hogy éhségem eny-
hüljön.“

Az özvegy megilletve fordúlt a' Látnok
felé; keblének elviselhetetlen gyötrelmében
rebegének ajkai, 's így felele sirva: „Oh, a'
hogyan a' te istened Jehova az egygy; mert
a' mieink siketek és nénák; 's befogják kö-
nyörgéseink előtt füleiket: nekem semmi sü-
teményem többé, sem lisztem több ládám-
ban mint a' mit tenyerembe szoríthatok, 's
olajom, mint a' mi korsóm' fenekét elbo-
rithatja 8. Épen fahulladékot szedék, hogy
megsüssem lisztemet magamnak és gyerme-
kemnek, és ha majd megeendjük, lefekjünk
és meghaljunk.“

Fuldoklások közt felele így neki az özvegy, 's a' Látnok ekként szólla: „Bízzál az egy Istenbe, 's kenyeret ezentúl bővségben fogsz sütni magadnak és gyermekednek; de most süssd meg nékem a' lepényt, hogy enyhüljek meg. Jehova, Izraelnek Istene, ezt izeni néked általam: Szekrényedben liszted ki nem fogy, sem olajod korsódban, míg az irgalmazó ismét alá árasztja esőjét.“ —

A' kesergő nem érté a' Látnok' szavát, ki a' végett jött hogy bánatját örömmre derítse. De íme jó, 's szelíd hangon ezt rebegé:

„Elhata híre hozzánk is hogy Ácháb téged mindenhol kerestet, bosszúra ingerelve a' kegyetlen Jezabel által. Sötéten ereszkedik alá az éj, 's te idegen vagy az idegen földön. Oh, hogy neked tetszenék megszálalnod a' te szolgálód' lakjában, ma és több napokon végig; te nálam, özvegynél, bátorságban lehetsz. Óva léssesz itt kelepccék és incselkedések ellen szeretettel és hűségben.“

Mondá, 's mutatta a' Látnoknak, merre kövesse őt. Az belépe a' tornácba, és ott tovább a' grádics' lépcsőjin, a' ház' felső kamarájáig, melly csendes elmélkedés, imádság, és idegenek' befogadása végett épült 9. 'S a' mint itten fálnak támasztá botját, 's gyapjas pallástját elteríté a' nyoszolyán, jöve az asszony, 's hozta korsóját és a' mozdót; karja érzé hogy a' korsó most töltöttebb mint előbb vala, 's megitatá az öreget. És a' mint az hátra-vetett fővel ürité a' korsót, 's köszönettel visszanyujtá az asszonynak; ez

letérdele előtte, 's mosogatni kezdé lábait, előkiáltván fiját, és annak illy intést adván: „Jer, fiam, 's mossad együtt velem az öreg' lábait; tanúld szívesen fogadni az idegent, 's másoknak segéllése által megnyerni az Úrét!“

A' gyermek jött, tisztelve anyja' parancsát; leborúla az öreg mellé, tartotta lábait, 's ártatlan nézését felemelé a' mosolygóra. Az pedig áldva nyújtá ki jobbját a' gyermek' fejére, 's így szólla megindúlt lélekkel:

„Járj hűségben Jehova előtt, teljesítvén mindég a' mit parancsola, 's lelkedben béke fog lakozni, 's körüléd és a' tiednél bővségben virágozik áldás, örökkön és örökké!“

És a' mint lábait az asszony megmosá, leméne a' felszobából hogy megsüsse pogácsáját. Felnyitá lisztes szekrényét, és — oh mint meredezék álmélkodásában! — szekrénye tele vala a' legfejérebb liszttel, tele korsója olajjal. Örvendő ijedségében feledé a' dagasztást, a' sütést; felszalada a' grádicson, összezsapá kezeit, sirt és zokogott és nevetett az öreg előtt, egyszerre gazdagnak látván magát a' legirtózatosbb szegénység' csüggesztései után. Amaz némán mosolyga, 's magasztalá Jehovának nevét. Az asszony méne, meggyúrta pogácsájit, 's együtt vacsorála vendégével és gyermekével. 'S a' liszt esztendő't által nem fogya ki szekrényében, nem soha kiüresedett korsajában az olaj.

Az estvély' csendében imádkozva jára fel és alá az öreg a' ház' lapos fedelén. Han-

gos ütésekben dobogott mellye, mert közelített a' pillantás, hogy az özveggy, már meg-erősödvé hitében, Jehovához emelkedjék. Ah, gyermeke, a' szépen fakadozott himbó, fonnyadozni kezdé, hogyan a' kertek' rózsája hervad el, ha leforrázá az éjszaki szél' mérge, 's mindég bágyadtabbá lón, és végre elhala. Siralom és zokogás tölté el az udvart, 's az estvély' csendében rettenetest hangoztak az asszony' jajgatása a' pitvarban. Az öreg érté bánatját, felpillantá az egekre, 's a' folyosóra ment le, melly körülfogá a' pitvart. Ott üle ő, 's némán mereszté földre tekintetét. De szétömlő hajjal, rebegő ajakkal, fájalmától elvadított szemekkel jöve most az asszony, 's karján hozta fiát a' pitvarba; dőlöngve lépe a' Proféta elébe, 's lábaihoz tévé le a' gyermekeket. Maga aléltan dőle el a' kedves teherhez, mélyen sóhajta fel buktában, ajkait a' gyermek' fagyos ajkaira szorítá, renye iszonyú gyötrelmei közt, és sírva kiáltozék. De egyszerre szökött fel dőléséből, körülhordá tekintetét a' pitvarban, meredt szemeit a' Látokra függesztette, tördelte kezeit, 's szavát előbb lassan kezdé, tovább hangosan, sietve, késve, bátran, tartalékkal:

„Isten Profetája, mi közöm vala nékem tevéled, és mi tenéked az özveggyel? — Özveggyel? igen! 's most gyermektelennel is azonfelül! — mi közöd vala néked övele, Isten' Profetája? Azért lépél e hajlékom alá, hogy Jehovának, az egygynek, az igaznak,

engesztelhetetlennek, felfödd hogy egykor én is nem őtet tisztelém? — Büntessen bár érte; de büntetése irtózatossá! — Isten' Profetája, te láttad az angyallelkű gyermeket; láttad szelid lelkét; ártatlan életét; hallád melly édesen folyt ajkairól a' szót; tanúja valál, melly jó volt. Ah, íme halva fekszik itt; itt van kincsem, itt van mindenem! Most vagyok szegény igazán, mert nincs fiam többé!“

Így jajgata az elkeseredett, 's fejét újbán lehajtá a' gyermekekre. Szakadva ömlének szemeiből könnyei, 's megáztaták halvány képét, elkékült ajakait, fagyalt kezét. Immost felkele az öreg; komoly képe sokáig nyugalomban múlata az asszonyon; 's akkor így szóllott dorgálva:

„S te feledhetd, melly nyomorúságban valál, és hogy az Úr neked mint hozza segílyt? Halandók felejtik a' jót, és csak a' bajt emlegetik, melly őket az élet' ösvényén éré. Van e hited Jehovában? bízol e hatalmához, bölcsességéhez? Ha hited van, megnyered segédét.“

Lassandan emelé fejét a' busongó anya, 's akkor pillanta fel a' gyermekről az öregre, míg végre az ő szeme és az ezé lélek' egységében nyugvának egymáson. De most alá süllyedének ismét, eltelve könnyekkel. Ah, az öreg szent örömben látá most, mint emele az asszony könnyörgő kezeket az ég felé, bár szemei néma gyötrelemben a' gyermekbe tapadoztanak.

„Anya, hagyd nekem a' gyermeket,“
mond amaz, 's felvette karjaiba, 's vitte —
ájúlva dőlt el az asszony — a' felházba, 's
végig fekteté nyoszolyáján. Ottan térdre öm-
lék, egekre nyujtá összetapadt kezeit, 's így
kiálta forró könyörgésében:

„Úr Jehova! nekem Istenem! egygy
Isten! örök és hatalmas! Elaléljon e a' ki
engem befogada házába, a' ki engem meg-
tarta üldöztetésimben? elaléljon e fájdalom-
ban, halva látván eggyetlenét? Te minden-
ható vagy, és irgalmas a' hozzád kiáltozónak!“

'S a' mint e' szókat mondotta, három
ízben hajlék meg a' gyermek felett; a' holt
arczra fuvallá lehelletét, háromszor nyomta
száját ajkaira. Ekkor térdre esék, 's így kö-
nyörge:

„Uram! ezt mondod a' hegynek: „Rogyj
össze!“ 's az lelapúl; intesz a' fergetegek-
nek, 's fel vagynak dűlva a' tengerek; 's a'
villámnak, 's hamvaiban fekszik az elsüllyedt
város. Lehelleted a' csillagoknak futást ad,
's járni hagyja a' megmérhetetlen távolyban
a' napot és a' holdat. Lehellj, o mindenha-
tó, életet e' gyermekbe!“

'S a' mint e' szókat mondá, csendes szel-
lő' suhogásában szálla alá egygy sűgár, 's fel-
vidámítá a' gyermek' homlokát. 'S íme élet-
re mozdúlnak meredt tetemei; kedves pi-
rosság terjede el kékké vált orczájin, 's mint
midőn a' rózsáló hajnal bíborszínt vet a' li-
liom' leveleire, úgy pirultanak ismét a' gyer-
mek' ajkai. Ismét megnyitá örökre lezárt

pillájit, 's örvendő szemekkel nézé az eget és a' siránczó öreget, felüle nyoszolyáján, áltveté az öreg' nyakán karjait, és megcsókolá azt. Felörvendve fogá ötet karjaira az öreg; 's levivé a' grádicson, hogy annak lépcsőji rengettenek lábai alatt. A' gyermek' anyja az alsó lépcsőn üle, háttal a' lépdellő felé, még nehezen pihengve hosszan tartott ájúlása után. Most hallá a' lábdobbanást, 's rezzelve pillanta fel, tetemei reszketének, szíve erősb utésekkel vert, 's elfojtást retgettete. Elalélva fájdalmában 's ijedtében, hátra nem mere tekinteni. De midőn megcsapá füleit e' szó: „A nyám!“ felriada, mert ijedség, borzalom, hideg csábulás egymást váltogatva rohanának rá. És midőn a' feltámasztott — alig meré hinni a' mit láta, — elevenen függe nyakán, 's meleg testtel, nyájaskodva, tapadozva belé, 's szebbé léve mint előbb volt — oh, akkor hirtelen ömlött le térdeire, magasan tartá fel a' kedves gyermeket, 's így szólla boldog örömben az isteni férfiúhoz, ki untalanúl legelgeté a' gyönyörű látványon szemeit:

„Oh, most hiszem immár, és erős hitel, hogy Jehova egy Isten, és hogy ő az, a' ki nekem a' maga szent Profetája által kimutató az örök élet' útját, hogy ő irgalmas és kegyes könnyíteni a' halandók' inségein!“

„Asszonyállat, úgy vagyon a' mint mondtad,“ felele a' Proféta. „Gyarló emberek mi sokat kezdünk a' bujdosás' hamar eltűnő napjaiban; gyűjtjük, szaporítjuk a' szük-

ségtelent; keresünk 's megtévedünk; cél-
nál képzeljük magunkat, 's messzére tévede-
zünk tőle a' test' szoros korlátjai közt, bün-
tetéséül engedetlenségünknek. Midőn az Úr
éjnek homályai közzé taszítja ki megbukott
teremtéseit, vezetőül a' hitet adá melléjek.
Annak világa lesugárzik a' magas mennyekekből,
felderíti körülünk a' ködös éjeket, 's egye-
dül ő viszen a' tárgyhoz, az Istenhez, ki
örök, igaz, eggy. Kövessd ezt bízakodó lé-
péssel, 's megtarta a' HIT.

M Á S O D I K É N E K

R E M É N Y

Magányosan halada Illyés a' porzó úton Samaria felé, hol Izraelnek fejedelmei laktának. Amri építé a' várost, Ácháb' nemzöje; 's erős bástyákkal véteté körül királyi csarnokját. Bálványok' imádóji mind, 's ugyan ezért mind megvetve az Úrtól, 's kirekesztve azon örökből, mellyet az Úr Abrahámnak, Izsáknak és Jákóbnak ígére vala; melly atyáról atyára szállott a' hívek közt.

Ma, a' reggel' szürkültében, hagyá el a' Thizbei férjfiu Sareptát és a' szíves özvegy' lakását. Ment, de előbb még megáldá a' szunnyadó gyermeket és ennek anyját, ki térdre ömölve és siránczó szemekkel kéré őt, maradna meg békés hajléka alatt, hol ő áldást árasztott vala el.

'S a' Proféta felele: „Engem Jehovának szózatja hív; még ma Ácháb előtt kell állanom, 's megráznom őtet lelkében, ha nem tér e az egygy, az igaz Istenhez. Te engem

harmadfél éviglen szállásolál házadban, 's Isten ezen jótétedért árasztá el rajtad áldásait. Hűséggel fizetéd vissza a' mit neked ő adott, lemondál a' bálványok' tiszteletéről, elhagyád a' vakságot és csábítóidat, 's nemzeted közt elterjesztéd Jehovának dicséretét 's a' hitet az egybe, igazba, 's ezereknek levél boldogítója. "

Mondá, 's ment. Az asszony veszteg álla, 's rengett minden tetemiben, 's nedves szemeit fuldokolva rejté tenyere közzé. Rövidek az élet' napjai, homályos a' jövőndő, 's az elválás azért olly keserű azon lelkeknek, kik szeretve találkoznak össze az örök hon' tövises útjain.

A' lakosoktól hemzsező Samariát rettenetes éhség szorongatá, 's a' halál ezrenként ölte ki őket mindennap. Királya Ácháb, a' keményszívű, alig sejté meg, hogy körülé érzik az éhség' és szomj' szorongatását. De hogy paripáji 's öszvérei, mik százanként állának pompás istállójiban, gyönyörű növé-süek, és mind igen híres nemzetségek' ivadécai, éhen és szomjan vannak jászolaik előtt, azt elbúsult elmével nézé, 's kivitette erdős völgyekbe, hol másszor füleit a' hegy-patakok' zuhogó omlása gyönyörködteté; maga ő akara nekik zöldellő mezőket találni. Haszontalan volt igyekezete. Ekkor haraggal kiáltá elő Obadiát, a' várnagyot. Az szelíd szívet visele keblében, 's tisztelé Jehovát, híven mindég, 's szeplőtelen tisztaságban. Midőn Jezabelnek gyilkos kardja halálra

küldé az Úr' papjait, és a' kik isteni tanításokat hirdetének, ez nagy gonddal rejte 'el száz ifjat egy éjszaka a' távoly szirtek' barlangjai közzé; eggyikébe ötvent, ötvent a' másikába is, 's az éjfé' homálya közt küldé nekik ételt és italt, hogy megtartassanak a' vérengező asszony' dühe ellen. A' hűnek Ácháb most e' szókat mennydörögte:

„Obadia, menj előre Sidon felé tartományim' éjszaki széleire, 's tekints meg minden helyeket az erdőkben, 's a' tetők' és völgyek' vápái között, 's a' mocsárok' szélein, hogy valahon forrást találhass, és zöld mezőket, szívem' e' kedveltjeinek, kiket én inkább szeretek mint lakosimnak útált, gyűlölts csoportjait. De jaj neked ha gondolatlanak talállak, vagy restnek teljesíteni hagyásomat; mert én később magam is kímégyek utánad erdős tartományimba.“

Az némán hajlott meg előtte szinte a' föld' poráig, és sietett a' helyekre, hova kiküldve volt. Utjában egy öreget láta közelíteni. Még messzéről úgy tetszék neki, hogy tisztas alakja nem ismeretlen előtte. A' hevesen sütő nap nem kedveze látásának; ernyőül fogta tehát szemei elébe karját, megállapodék, 's meredt tekintéssel nézé a' közelítőt. 'S íme az vala, a' ki szemeinek rémlett volt — Illyés, az Úr' Profetája, kit ismert, kit minden mások felett tisztele. Egy-máshoz érvén végre, leborúla neki, összecsapá mellyén karjait, felkölt, és így szólította meg:

„Nem csalának e meg szemeim? Illyést látom e, az én Uramat? e' nyomorúságok' bús évei után látom e egyszer megint?“ — „Én vagyok! „mondá amaz méltósága' érzetében. „De fordúlj vissza, 's add tudtára fejedelmednek, hogy Illyés szállani akar vele. Álmélkodol? 's már e' szóra is elfogott e a' rettegés?“

De Obadia egy tekintéssel, melly szánakozásért könyörge, ezt mondá neki. „Uram, mit véte teellened a' te szolgád, hogy őt feláldozzad a' Király' haragjának? Úgy áldjon meg Jehova tégedet és engemet, ő kémeket küldé ki reád, megesketvén előbb, 's meghagyván nekik, hozzanak bizonysgot a' Királyoktól pecsét alatt, hogy tartományaikban téged sohol nem leltenek: 's én vigyek e hírt neki hogy jelen vagy? Fordulék vala el tőled, 's téged azonban vitt volna el valamelly fergeteg, 's ő hallaná, hogy itt való, de nem találna; életemmel fizetnék a' nem való hírért. Uram, én, a' te szolgád, kicsinységem oltá Jehovát félem; tudod mit cselekvém midőn Jezabel előldösteté a' Látnokokat; hogy százat rejték el éjszaka a' távolyszirtek' üregeibe, egyyikbe ötvent, ötvent a' másíkba is, 's hogy éjenként hordám nekik ételőket, italokat; 's te akarhatnád hogy én menjek, hogy én mondjam: „Király, itt Illyés!“ — Uram, a' szó rám halált hozna!“

'S neki Illyés lángoló tekintettel: „Halljad tehát: eskem Jehovára, ki e' mindent teremtetete és fenn tartja, ő reá, kinek én szol-

gája vagyok; én még ma megjelenek a' te urad 's fejedelmed Ácháb előtt. Menj, vidd e' hírt neki."

Csüggedező bátorsággal méne immost Obadia bejelenteni a' mit Illyés akara. De távol a' várostól, a' nagyúton, melly a' tartományt keresztül szabdalá, temérdek porfelleget látának kelni 's felnyúlrogani egekig. Mint a' mindent-összedúló hadakozások' iszonyatos idejében, most itt, majd amott vet lángokat egy csendes falucska, mellyet a' fuvalkodó győztes feláldozza haragjának; de mindenek felett a' városra szórja kanóczait, 's az ég' tágas boltozatját füst feketíti el: úgy kele most hosszúan elnyúlva a' nagyúton, hosszúan elnyúlva a' nagy út mellett, a' legsetétebb porgomolyag, mert Ácháb képzelhetetlen sokaságban jöve elő embereivel, paripájival. Futott feléje a' nép mindenfelől, 's epedve kiáltozott segélyért a' nagy inségben. Ezrenként szaporodának kísértői szűnet nélkül.

Ezrenként követték a' rettenetes' menését. De most egy álla elébe, eltelve szent eltökéléssel nagy lelkében. 'S midőn a' nép sikoltozni kezdé: „Illyés jön! a' Látnok!“ — a' Király megzavarodva akasztá el csoportja' siető vonulását, vesztegle, 's bevárta hogy megérkezzék. Feledé most a' mivel előbb fenyegetőzött vala. „Ez talán még is tehetne inségünkről, ha esőért könyörgene!“ ezt gondola magában az undok bálványozó. 'S most így szólta hozzá nagy haraggal:

„Hah, te taszítád e' nyomoruságba Izraelt! De most ugyan ki nem sikamlasz kezeim közül mint utóbb. Kérj esőt nekünk Jehovádtól, kit szolgálsz. Te ingerléd haragra ellenünk: te engeszteld meg.“

„Nem én ingerlém: te, te ingerléd őtet haragra, 's atyád, és a' kik hozzátok tartoznak; ti vonátok Izraelre e' nyomoruságot, midőn Baalhoz térétek el tőle, az ál Istenhez. Én csak megjövendőlémmi fogna történni, mint Látnokja az Úrnak, hogy benneteket bánkódás szálljon meg, 's Jehova könyörüljön inségtöken.“

Mint mikor feljajdul a' haragos tenger, 's az iszonyu viharok üvöltve futnak keresztül a' rengetegek' tölgyesein: a' szerint sikoltozék a' zajgó nagy sokaság.

„Engesztelj meg bennünket Jehovával, hogy küldjön esőt reánk; mert ő az egy Isten!“ — És amott egy másik sokaság: „Astartée a' dicsőség! áldás és dicséret Baalnak! Illyés, térj miközzénk, 's nyerd meg nekünk és velünk a' mi Isteneink' kegyét!“ Így zenge hosszú kinyúltában az út és a' táj körösded. Sokára csilapodék el a' siketítő zaj, midőn a' Király újra meg' újra parancsolá, hogy csendesedjenek el; hasonló a' feldúzzadott tengerhez, melly minekutána elnémult is a' vihar, még verdesi martjait, 's tajtékit a' magas egekig fecskendi.

Csendes méltóságában állott a' szent öreg a' sikoltó sokaság közt; harag és szelíd mosoly változtatva festék arczán egymást; lágy

lelke elsimítá az utat a' közel büntetés előtt,
el szívet rázó szánakodása. Fenyegette eme-
lé fel jobbját, 's így szólla az elcsendesül-
tekhez:

„Hamar feledéd, o nép, mennyi keggel
vala erántad eleje olta a' te Jehová; hamar,
hogy atyáiddal mint köte szövetséget, ne-
kik ígervén örökségül e' tartományt; hogy téged
Egyiptusban azonként vona ki a' Faraó' fogsá-
gából, mint a' szerető anya vezeti karjánál
fogva elbukott kisdédét. Nem az ő hatalmas
karja egyenesíté e ki útadat a' Sástenger' ve-
reslő habjain? nem ő temeté e annak habjai-
ba a' Faraót minden hadaival? nem ő vezér-
lett e a' puszták közt? nem ő táplála e ott
csudatégeivel? 'S te elvetemedhetél tőle, az
igagtól, az eggytől, 's bálványokat csinálál
magadnak! Durva érzékek' gyermekei, jer-
tek, lássátok, mit tehet az Úr' karja. Erzéki
jelekben vegyétek azt, és térjete ismét hoz-
zá, megbánva botlásaitokat. — Király, küldd
ki híreszidet, hogy gyűljenek össze a' Baal'
papjai; négyszáz ötven az ő számok, 's az
Astarte' papjai azon felül; annyi az ezeké is,
kik ligeteikben ocsmányságok által tisztelge-
tik — oh iszonyú vadulás! — az Istennét,
és a' kiket Jezabel ön asztaláról táplál. Jaj
neked, Király, mert öelötte ezek kedvesek!
Sietve szállítassd fel őket a' Kármel' hegyére,
hogy világosodjék ki, Jehova e igaz Isten,
vagy Baal, és ez az Astarte.“

Futva menének ki a' híreszek. A' szám-
talan sokaság nyomban követé a' Királyt és

a' Látnokot, ki legelől járdalla. A' sereg li-hegve lépdelle az egekig tornyalgó Kármel' oldalain; de az öreg könnyedén siet fel, mint valamelly erős-inú fiatal. Keblét és ingó tagjait az a' szent buzgalom erősíté, hogy Jehovának dicsőségét fogja elősegélleni, 's a' népet kiszabadítja vétkes vakságából, 's a' Jehova' tiszteletének visszanyerheti. A' dél' olvasztó melegében íme már fáradozva hágák meg azon dombok' egyikét, mellyek lankásan kelnek a' hegy' délnyugoti oldalán. Ott egy kerekded tér nyúla el, másszor bu-ján borítva be zöld fűvel, 's mindenfelől sötét czedruserdő záró körül. Illyés ennek közepében állapodék meg; 's elnedvesedének szemei, látván az oltár' romjait, mellyen egykor Jehovának nyujtatának áldozatok; de a' mellyet a' Jezabel' dühe halomra bontata.

A' Látnok elsüllyedve álla meg itten. Nyugotnak fordúlva kitekinte a' czedrusok' bérczein a' tenger' végig-láthatatlan síkjára. De most délnek valának intézve szemei. A' kékellő Olajfák' hegyét látá lebegni Jeruzsalem megett, 's a' Golgatha' halmát, és lélekben a' boldogabb jövődöt, 's világosságot ottan hol a' jelenkor' megtévedt nemzetre csak homályos képek hatottanak. Hangosabban vert szíve keblében, 's szemei tisztább tüzekben lángoltak, midőn felemelé kezzeit, 's hála' érzésivel pillanta fel égre. De szelíd pillantása elkeseredés' bánatjává változott, végig nézván a' sokaságon, 's ennyi ezrek'

ezrek' szemében elmétlen vakulást, vétet; és csalódást látván. Haraggal ingatá fejét, 's így szólla a' sokasághoz:

„Izrael' fiai, miért szolgáltok ti, változó elmével, Baalnak most, most ismét Jehovának, azon tilalom' ellenére, mellyet a' ti atyáitok' Vezére kőtáblára vése fel, hogy Jehován kívül idegen Isteneitek ne legyenek? A' ki nektek Isten, legyen az Baal, legyen az Jehova, szolgálatok egyedül.“

Mély némulás szállá meg a' népet. Szíveiket megilleté a' beszéd' lánghatalma. De Ácháb haragtól elveresedett tekintettel álla szorosan a' Proféta mellett, 's csak őreá nézének ezrenként, ki uralkodói hatalomban parancsola, 's Baalnak vala tisztelője. 'S íme jönnek a' Baal' papjai, négyszáz ötvenen, ordítva és énekelve, kifelé a' czedruserdőn; a' bálvány' ligetének papjait Jezabel nem engedé összegyűlni, tartván, nehogy Illyés, a' gyűlölt, rájuk veszélyt vonjon. 'S ajkait ekkor kesernyés mosoly voná félre, sőt ő, a' különben szelíd, még fel is kaczaga, 's ezt mondotta a' néphez:

„Lássátok, én egyedül állok itt; Baalnak papjai pedig négyszáz ötvenen közelítenek víg éneklések közt; az ámitók és ámitottak! Menjetek, és hozzatok elő két tulkot a' gulyából melly az erdők között legel; válasszanak azokban egyet ők, én a' másikat fogom venni. Darabolják fel annak tete-meit, mint ők szokták áldozatjaikban, 's tegyék fel máglyájokra; 's hívják segélyül

azt, a' ki nekik Isten: azt teszem majd én is. De halljátok: ők, és én, a' tüzet kiki a' maga Istenétől fogja könyörgeni; 's a' ki azt alá küldi a' maga egéből, a' ki azt hajdan Ábelnek, nem Kainnak áldozatjára szállította le, az léssen Isten! az ad feleletet a' kérdőnek.“ —

Hangosan kiálta fel a' nép: „Légyen az szent jel minekünk! bizony, öreg, te jól szóllál; oldja fel az a' kérdést.“ — Ácháb kedvetlenül inte javalást a' sokaság' kiáltására. 'S azok előhajtának két tulkot az erdőkből, erősen tartva szarvaiknál: 's áltörvén a' tömött sokaságon, megállának velek a' szent Proféta mellett. Elkapva fájdalmától hogy a' Baal' papjait már oltári öltözeitekben látá állani a' Király körül, bosszúsan ezt mondá az összegyülekezetekhez:

„Elő, bátran! elő! hallátok mi könnyű lésszen itt Baalnak a' győzödelem. Állítsatok oltárt, 's az egyik tulkot daraboljátok fel áldozati szokásotok szerint azon Istennek, kit ti tiszteltek. Légyen tiétek az elsőség, mert ti sokan vagytok. Kiáltsatok hozzá erős hangon, hogy bocsásson tüzet a' neki nyújtott áldozatra, 's én esztelen, szolgálja Jehovának, megszegyenülve álljak előttetek.“

Azok megháborodva állottak, 's rettegve néztek egymásra. Akkoron Asned, az ő Főpapjok, kilépe a' sorból, 's erősen csikorgatá fogait. Homlokát összebarázdálá a' kevély átalakodottság, 's borzas haját arany szöveték foná keresztül, beírva érthetetlen je-

gyekkel. Arany öv szorítá ágyékához is a' sarkig ömledező gyapottruhát. Most felemelé vesszejét, 's bátor bizakodást hazudva, hollott lelkét csüggedelmek fagylalák, megdorgálá intésitől függő társait, 's ekképen szólla hozzájuk:

„Áldozátok meg e' tulkot, 's kiáltatok fel Baalhoz, az erős Istenhez; hogy az agyafúrt öreg szégyenüljön meg előttetek!”

Így ő. Amaz némán mosolyga magában, 's leüle a' Jehovának szentelt oltár' om-ladékin; tenyerében nyugtatá állát, 's nézte, a' papok mint sietének összehordani a' köveket, 's mint iparkodának felállítani az oltárt, négyszögűen alakjára, 's bőven felhalmozva földdel; 's a' bőgő tulkot mint ölék le, 's feldarabolt tetemeit mint rakák az oltárra, 's hozzá fogának az áldozathoz.

'S ekkor elkezdé a' Főpap. Irtózatosa hallani egyesült ordításaikat. Tombolának és ugrándo-zának az oltár körül, 's ezt kiálták: „Baal, hallj meg minket! Bocsáss tüzet alá! Oh, hallgassd meg kiáltásunkat, 's bocsáss tüzet alá!” Így kiáltoznak a' papok szinte délig pihenés nélkül, de nem vala a' ki kiáltásokat meghallja az egekben; nem volt a' ki lángban, a' ki dörge-tegekben nekik feleletet adjon. — Akkor az öreg ezt kérdé:

„Miként esik hogy Baal nem hall, nem lát, 's elnémúla? Mély elmélkedésekbe süllyedt e el? Vagy talán eltávozott honjából? talán elfoglalák dolgai? Kiáltozatosk hozzá,

az erőshez! Vagy talán alszik? Oh kiáltsatok Istentekhez, hogy ébredjen fel!“

Igy bosszantgatá a' haragra dühült papokat, 's előre hajtott testtel pálczájára támaszkodék, mert azok újra hallaták siketítő ordításaikat. És íme az őrjöngők összemélték testeiket késekkel és szíjakkal, hogy tetemeikről csorgott a' vér ¹; mert ez vala szokások a' bálvány' papjainak a' tartományban. Már közelíte az óra, mellyben Jehovának tisztelőji, a' törvény szerint, be szokták vala nyújtani estveli áldozatjaikat a' templomban ², 's Baaltól még nem jöve felelet.

Ekkor felgyúlada az öreg. Ellöké pálczáját, 's inte a' népnek, 's az reszkető varakozásban közelíte felé. Némán, könnyekkel elfutott szemekkel választa ki Jehovának eldöntött oltára' kövei közül tizenkettőt, mert annyi nemzetet választa ki Isten is Jákóbnak gyermekei közül, 's megraká belőlök az oltárt. Inas-karu férfiakat szállíta elő; azok megásák az árkot olly szélesen, a' mennyibe a' földmíves a' véka' egygy negyedét elvetheté. Felrakta hasábjait, a' tulkot darabokra szabdalta, 's elterítette az oltáron. 'S mind ezt elvégezvén, parancsoló szózáttal mondá a' népnek:

„Hozzatok egygy köből vizet, és még egygszer annyit, 's öntsétek meg vele az oltárt, a' hasábokat, 's a' Jehovának rendelt áldozatot.“

'S íme az áldozatról és a' fahasábokról és az oltárról özönben csorgott a' víz, 's el-

tölté az árkot széléiglen. A' tolongó sokaságot ámulás ragadta meg. 'S a' mint az estveli könyörgés' ideje békövetkezék, Illyés előlépe tisztelést parancsoló ábrázattal, megállta az oltár előtt, magasan nyujtá fel az égre kezeit, 's így könyörge:

„Nyilatkoztassd ki magadat, Jehova, Abrahám', Izsák', Jákób' egygy Istene, és a' mind azoké, kik tégedet hiven keresnek, megismernek, szeretnek. Nyilatkoztassd ki magadat, Mindenható, ma e' nép előtt, a' te egeid' tüze által, hogy ez lángolva a' szeretet' lángjában, ezután tenéked szolgáljon, és higgye, hogy a' mit itten én teszek, az a' te szent munkád. Hallj meg engemet, Jehova! halld meg az én kiáltásomat! hogy e' nép térjen vissza szolgálatodba, és tőled soha többé el ne tántorodjék!“

Alig mondá ki az utolsó szót, 's íme egy villámsugár, végetlen és irtózatos, csattanva ömlött alá, hosszúan kísérve az ég' durranásától. Kármelnek csúcsai megrendültenek; fercsegve hánykódek a' tenger; a' recsegő erdőt üvöltve röpkedé végig a' fergeg' szele; és — oh csuda! — az áldozat meg vala emésztve a' hőmbergő tüztől, meg vala a' fa is, 's a' föld és a' kő. A' láng' fuvalma felnyalá a' vizet az árók' széles tek-nőjéből.

Halványan állá sokáig a' nép, és még rengve ijedtében, 's nem foghatá meg a' mit itten történni látott. De most mindnyájan földre süllyedének. Acháb meghajtotta tér-

deit; a' Baal' papjai visszavonúltak. Sírás, zokogás hallatszék végig az egész sokaságon, 's Izrael vallást tön: „Úr Jehova, te vagy egyedül Isten! te vagy az egyedül, oh irgalmazó!”

Így engesztelé meg Illyés a' népet és a' tartományt Istennel. A' Baal' papjai megfutamodának szemei elől. De a' Látnok fel-emelé kezét, és e' mindent-összetördelő szokat mondotta:

„Ragadjátok meg őket, a' gonoszokat! Itten állok, 's Jehovának nevében mondom ki rájok az ítéletet, ki életnek és halálnak ura. Te, Izrael, Isten' népe vagy: Ácháb neki csak kenetje. Mint merészlének ők felkelni az Úr' törvényei ellen? miért csábítanak benneteket öldöklésekre 's Baalnak szolgálatjára? De ők, a' bálványozók, nem fogják tovább csöpögtetni szíveitekbe az esztelenség' tanításit. Ragadjátok meg őket, vigyétek le a' Kisonhoz, 's öljétek meg, hogy vérök folyjon el együtt a' patak' habjaival.”

Ácháb javalást inte a' Proféta' szavaira, 's a' nép hirtelenséggel rohana a' papoknak, 's meglőn a' mit Illyés hagyott. Ez pedig a' Királyhoz fordúla, 's így kezdé vigasztaló beszédét:

„Örvendj szerencsédnek, ha megbántad vétkeket! mostan pedig siess az erdők' árnyékába, 's ebédedet tartsad ott. Légy gondok nélkül, úgy tetszik, közelítő zápor' zajgását hallják füleim, 's a' nyomorgató átok el lesz fordítva országodtól.”

A' mint a' Király eltávozik, Illyés fel-
méne a' Kármel' bérceire. Leüle a' mohos
köveken, térdére hajtá fejét, 's így szólla az
ő szolgájának, Hakimának:

„Nézz ki a' szikla' párkányáról a' tenger'
síkja felé, míglen én imádkozom, én szol-
gám, 's add tudtomra mit látasz.“ — Im-
már hatszor küldé vala ki azt, végig tekin-
teni a' tenger' síkján, 's az mindég jöve, 's
így szóllott: „Semmit nem láttam, Uram!“
— De hetedikszer hallván ura' kiáltását, fu-
ta, 's ezt mondotta neki: „Eggy kisedet fol-
tot látok kelni a' tenger' síkjából, kisededet,
mint az ember' ökle.“

„Menj le tehát Áchábhoz“ mondá a'
Proféta, „'s vidd izenetemet hozzá. „há-
moltassa fel lovait, és siessen lakja felé;
mert ha késend, irtózatossá zápor fogja verni
útjában.“

Hakima alig ére le a' Királyhoz, 's az
eget fekete ború fedé el. Sipítva jöve az
éjszaki szelek' fuvatagja, 's nem sokára az-
után pattogó szemekben hullának az ég' csöp-
jei, 's megintaták a' szomszéd mezőket. Ácháb
felhámoltatá paripáját, 's nyargalva hajtata
Jezreelbe ³. Illyés pedig felövedzé köntö-
sét, 's buzdítá a' népet hogy a' Királyt tartsa
tiszteletben, mert az elfordítá szívét Baaltól,
az ál Istentől. Derült szemekkel néze ő
már előbb, örvendő látván hogy a' zápor
csörögve szakadt, által Bethlehemnek hal-
maira, 's így kiálta fel:

„Nagyok a' te irgalmaid, Isten Jehova, mi szabadítónk! nagyok a' te irgalmaid erántunk! Ismét megítád kiaszott mezeinket, hogy teremjenek fűvet és gabonát ember' és barom' táplalatára; hogy a' kertek virágozzanak, 's hozzanak gyümölcsöt bővségben. Te a' bünösökről is kegyelmesen gondoskodik. Ottan látom Bethlehemnek halmait, 's szívem így óhajt felkiáltani örvendésiben:

„Egek, harmatozzatok szeliden, és ti felhők, ömöljetek alá az igazon ⁴! Nyilj meg, föld, és teremd elő a' szabadítót! Izrael nemzetségei, terjesszéték ágaitokat, 's teremjete drága gyümölcsöt; mert az Ur' napja közel van. Így fog majd hangosan kiáltani Izraelben eggy Látnok: „Vágyva vágyok látni az ő napjait; látni az ő dicsőségét a' Tábor' bércein. De még derengve szállanak el a' századok, minekelőtte a' vétek' és halál' országát eltörlendi, 's annak helyébe felállítja az életét és világosságát, a' bálványok' tiszteletét pedig egészen eltörli. Oh, mint epednek az ő megjelenése' után hívei! mi csendesíti el az ő ígérete' bételésének éhét és szomját! Ő, a' nyomorgásokba süllyedezett emberi nem' szelid enyhítője; ő, az egek-ből alá szállott vigasztaló, a' REMÉNY!“

HARMADIK ÉNEK

S Z E R E T E T

Tépdelt fellegek közül néze alá a' búcsú-
zó nap a' nyugot' bíborszínű kapujában, 's
eltölté fényével Jezreelnek fokait, midőn a'
Király' szekere kevély oszlopokkal békőri-
tett udvarain sietéssel vágata bé, 's életet
hoza vissza az elcsendesült várba. De a' Ki-
rály zavart ábrázattal lépett Jezabelnek elé-
be; ez uralkodék azon, a' ki a' népen ural-
kodék; a' gyáva férj mindég kész vala vé-
rengező nője' szeszeit teljesíteni, 's elkövet-
ni a' gonoszt. Jehovának mennydörgések közt
ma hallatszott szavai megrázák ugyan szívét,
's a' kegyes Proféta szebb napokat vár vala
Izraelre: de a' föld' fija' elméjét csak földi
gondok foglalák el, 's a' hogyan a' világ' ten-
gelye körül leghevesbben sűrő nap is fel nem
olvaszthatja a' jégkérget, úgy az ő keblét nem
melegítheté fel a' mennyei igazság' szent vi-
lága, míg arra, a' mi örökké tart, egészen el-
keményedék és elhalt. Jezabel dúlongott ha-

ragjában, hallván hogy Illyés a' Baal' papjait előldösteté a' Kíson' szírtes szélein. „Hah, büntessenek meg engem a' nagy Istenek,“ így kiálta kísérőji előtt, ha érettek bosszút nem állok, és már holnap, 's azon órában, melly veszni látá kedveltimet!“

Ijedelem fogá el Illyést. Felszedé magát, 's bujdokolva futott Berzseba ¹ felé, hol hű Hakimáját hagyta vala, 's onnan vissza a' pusztáknak, hol az Arábia' lakosa szabadnak érzi magát homoktengerén, 's kaczagja a' városok' lakójit. Elsorvasztva nagy korától és a' nap' égető melegében, 's éhséget szenvedve, a' genesztye' ² árnyékában üle ott, halálát óhajtottá, tördelte kezeit, 's így kiálta az Úr' egei felé:

„Vég magadhoz engem, Jehova! eleget türtem a' gonoszt, eleget éltem már. Megérttem atyáim' éveiket, 's én jobb vagyok enáloknál? Oh hagyj itt meghalnom, Jehova! hagyj áltszunnyadnom a' jobb életre, hol ki menekedve a' vérengzők' kezeiből, megnyughassak Ábrahámnak kebelében, az örök béke közt!“

Mondá, 's lenyugvék a' genesztye' sötét árnyékában, 's szelíden elszunnyadott. Mennyei lány leblek hozának neki enyhülést, 's egy fenntebb fény orcájira lövellé sugárát; mert íme az Angyal, ki őt a' Karith patakja' erdős barlangjában Sídon felé küldötte ki Benajának özvegyéhez, rózsáló reggel' szárnyain közelíte felé. Lágyan érinté meg az öreg' fejét, 's e' szókat suhogá

neki: „Illyés, kelj fel, és egyél.“ — Illyés felkele, álmélkodva tekintte széllyel, 's meglátá a' pogácsát, mely e' föld' lakóinak szokásaként, parázs hamuban sül³; meglátá feje mellett a' vizes korsót; 's evék és ivék, 's lehajlott hogy elszunnyadjon. De az Angyal lágyan érinté meg újra fejét, és ezt mondá neki: „Kelj fel ismét, Illyés, és végy több ételt és italt, mert útag a' pusztában negyven nap és negyven éjjel fog tartani, hogy meglássd a' helyeket, hol Izrael' népét az Úr csodák által tette naggyá. Így Jezabelnek gyilkos vasa sohol nem lesz ártalmadra.“

Amaz engede a' szónak; evett és ivott, 's szíve kedvvel, tagjai erővel eltöltenek, hogy tűrhessék a' bujdosás' sullyait. Erre hirtelen felkele, indúlt, 's nyugtalanúl folytatá útját, míg elére a' Hórebhez⁴, mely Isten' hegyének neveztetett, mivel itt nyilatkoztatta ki magát, és olly sok ízben.

A' hegy' lábainál, hol vakmerően költ szirtfal húzódek el az ösvény felett, Illyés megpillantá a' barlangot, melyben az Úr Mózeshez leszállott vala. Az estvelgő ég' tájain ferdén lebegő nap' arany tüze már keresztül esillogott a' bokrokon, 's borzongatva vonódek a' puszták közzül a' szél. A' barlang nyájasan látszott neki szállást ajánlani. Pusztá volt körüle a' világ. Szent tisztelettel lépe nyilásába, 's lebecsátkozék a' kőrepedékre, hogy itt megnyúgodjon. 'S a' mint szemei az alkony' világában kimerede-

zének, 's körülrepkedék a' már elmúlt idők képei, íme egy szózat illeté meg füleit, kedves ugyan, de mélyen megrázó egyszersmind:

„Hogyan, Illyés, te, az Úr' követje, elhagyhatád Izrael' tartományait, hol rád olly sok nagy tettek vártanak, hogy elheverd idődet a' pusztában, kifáradva tovább harczolni Jehováért?“ — Illyés erre: „Én a' nagy Jehováért kiharczolám harczaimat, 's látván hogy szögve vagyon szövetsége, hogy oltárai feldúlattak, Látnokjai meg öldöstettek, bálványaikat összetaposám. Ezekben egyedül én maradtam meg, szerencsésen kikerülvén a' rám fenett vasakat. Tovább gátlanom a' veszélyt, arra, én kifáradt öreg, erőt magamban nem érzek.“

Mennyei barátja láttatlan lebegé körül fejét, 's ezt felelé neki: „Illyés, kelj ki barlangodból, mert urad Jehova neked künn a' hegyen jelenend meg, a' hogyan egykoron a' maga népe' vezérének mutatá meg magát.“ — Mondá, de amaz vesztegle, 's renge minden tetemiben; — hogyan láthatná meg ő Jehovát?

'S melly riadozás ez egyszerre a' földön? Visongva jön egy fergeteg — segélj, nagy Isten! — összedönti a' hegyeket, 's a' legrettentőbb sziklákat egyre repesztí. Úgy vagyon; a' fergeteg hatalommal jöve az Úr' előtt; de az Úr nem vala a' visongó fergetegben. Most ingadoztanak a' hegyek, a' szikla recsegett; összetöredezésnek az erdők!

fáji; por kele fel, 's a' megnyillott halmok beomlottak. Úgy vagyon; a' nagy Érkező' jelenléte megrázá a' föld' gomolyát; de a' kengőzű porban, de a' föld' ingásában nem vala Jehova. Vastag felhő fogá körül a' világot; szárnyallva közelítenek a' hömbergő dörgetegek; egy villám, és mingyárt utána ezer más, összeggyesülve csapnak alá, 's azt nyomban csattogva, ropogva, dúlva, tördelve követék a' dörűk' ezredei, mintha el volt volna végezve, hogy a' világok' mindenike elenyésszen. Úgy vagyon; villámok és dörgetegek szárnyallgának Jehova előtt; de Jehova még nem vala a' fergetegben; még nem vala a' villámok' és dörűk' ezredei közt. Csend követé azt mindenfelé; 's most egy szelid lebel lenge körüle; lágy, mint a' melly a' ligetet az első mennyzengés után járja végig. Illyés hallá a' lebel' kedves lengését, 's arcát befedé pallástjával, 's dobogó mellyel lépe a' barlang'elébe, megállott nyílása előtt, 's várakozék. 'S íme másad ízben is szólla neki a' szózat: „Illyés, mit mulatsz te magányodban?”

Ez pedig felele: „Uram Jehova, én térted kivívám harczaimat; erőm immár kifáradá elakasztani özönében a' vétkeket.“ — 'S ismét zenge a' szózat: „Mostan térj vissza Damaskusnak pusztájin, 's önts ki a' felkenés' olaját a' Hazael' és Jehu' fejekre, 's ígérd amannak a' Syria' királyi-székét, 's az Izraelét ennek. Kend fel Elizeust is, a' Saphát' fiját, Abel-Meholában ⁵, az én Pro-

fetámmá magad helyébe; ők kipusztítják a' bűnösöket. Izraelben engem még ezenen tisztelnek; még ezenen vannak, kik térdeiket meg nem görbíték Baal előtt, 's undok csókjaikat nem nyomogatják ajkára ⁶; 's ezért én még mindég védem a' népet; az ő ura Jehova még mindég irgalmazó, még mindég kegyes és hív ő hozzá.

Mélyen leborúlva a' föld' poráig imádá most őtet Illyés; felkölt, megfordúla, fogta pálczáját, 's ment a' pusztákon, míg Abel-Mehola körül felvidúlt szemei kies virányokat látának. Ott az ősznek-hanyatlott szántóföldeken méne a' holdmíves, elhinteni magvait a' mindenttápláló föld' méhébe, 's hangosan serkengeté barázdákat-hasító marhájit. A' rég olta egyedül lakott öreg' szívében örömet támasztott a' munkás élet' látása. — De melly tehetős gazda imez itt, kinek tizeneggy ekéji szeldelnek barázdákat, 's maga a' tizenkettedikkel ballag utánok? Ura e a' tizeneggynek is? — Az; Elizeus.

Szótlán pillanta Elizeus Illyésre, szótlán Illyés Elizeusra. De a' Látnok hirtelen megfordúlt, vállaira veté pallástját, 's ment. Elizeus rá ismere profétai méltóságára, meghagyá szántójinak hogy munkájokat hagynak félbe, 's térjenek vissza házához, és sietett a' Látnok után. „Csak azt engedd, Uram,“ mondá neki, hogy búcsút vehessek atyámtól és anyámtól, 's örömmel fogom követni lépésidet, és örökre.“ — „Légyen a' mint kívánod“, felele amaz; „de vigyázz, hogy

házi gondjaid a' nagy tárgytól soha el ne fordíthassanak. Emlékezzél hogy általam profétai méltóságra avattatál. “

Mondá, 's ment. Elizeus siető léptekkel tére atyja' lakához, előhívá rokonit, hogy vágnák le azon ökrök' egyikét, melyekkel holdját szántotta, 's megsüte ekéje' fájánál, mellyel barázdájit hasogatta. Összetöré az ekét, 's tüzet raka belőle udvarában, jelül, hogy ekéjéről 's minden házi gondjairól lemondott. Arra megevé vacsoráját az öveivel, megszorítá mindenikének jobbját, 's Illyés után erede, kinek magát hív tanítványául ajánlotta vala fel.

Bánat borítá el a' népet, mert az országban magát iszonyu történet adta elő, Jezabel által, de a' Király' vétkével. A' Jezreeli nyári-palota' szomszédjában zöldelle Nábóthnak, a' város' hű lakosának, szőlőkertje. A' Király azért neki gazdag fizetést vagy igen kedvező cserét ajánla; de az Izraelita iszonyodik atyájinak szent örökét pénzért vagy más vagyonért elidegeníteni. Acháb ezen elbúsult; de Jezabel törvénybe idézteté, mintha káromlotta volna Istent és a' Királyt, 's bérbe fogadott tanúkkal bizonyítá be vétkét, 's kiküldé a' Király levelét és pecsétjét⁸ az ártatlanra, 's megkövezteté a' nagyútnál; a' szőlő' kerítése előtt, mellyet az megtagadott vala tőle. „Örvendj,“ — monda a' Királynak, — „a' szőlő tiéd, 's Nábóth nem él!“ Az fogatta lovait, kiment, 's legelteté szemeit az isten-

telenül szerzett birtokon. De már jöve Illyés, az Úr' követje, megbosszulni a' gonoszságot, megállta a' szőlőnél előtte, 's e' réttentő szókkal támadá meg:

„Kezeid vérrel vagynak bemocskolva; megölted az eggy igazat a' népben, 's orgyilkosan tevéd magadévá a' más birtokát. Halljad mit mond néked általam Jehova: Itt, e' szőlő' gátoránál, hol a' nép' legigazabbját megölted, felnyalják véredet az ebek; feleségedet pedig, a' vérszopót, meg is eszik a' város' kapujiban. Ki fogják őt vetni az ablakból; vére béfecskendi a' falakat, 's tete-meit lovak tapossák el.“

Ácháb reszkete és monda: „'S én öltem e meg Jezreelnek polgárát? én öntöttem e ki annak vérét? Bár ellenségem vagy, vándolj ezzel, ha mersz!“ — „Igen is, bálványozó; vádollarak azzal;“ — felele Illyés haragra gyuladván; — „te gyalázatos rab-szolgája e' vadtüzű asszonynak, gyilkosságot követél el az Úr előtt. Reszkess haragjától; az téged, és minden tiedet, el fog emészteni.“

Hallván e' szókat a' Király, lebukott a' földre, porban hajtá meg homlokát, 's zokogva sirt Illyés előtt. 'S ez most újra szóllott: „Látom Áchábnak könnyeit; látom mint fog zsákba öltözni, mint tépi meg testén ruháját⁹, mint sóhajtozgat, 's mint tartand bőjtöt. Azért, ugymond Jehova, neki még ma megkegyelmezek, 's fenn tartom

tom házát, míg ő él; de az vesszen ki gyermekeiben. Így légyen, és így lesz!“ —

És miként teljesedék be az Úr' szava, mellyet Achábnak Illyés által jelente ki? — Acháb háborúba méne, együtt Júdának Jozsafát Királyával, hogy Syriának Benhadád Királyától Gileádnak Ramóth városát erővel elragadja ¹⁰. Júdának Királya hív lélekkel szolgálta az ő Istenét, 's elgondolván melly kétes a' harczok' szerencséje, így szóllott: „Acháb, vizsgáljuk meg, velünk e Jehovának karja?“ A' bálványzó ál Istenek' papjaihoz folyamodék, 's azok neki diadalt ígérének; de Jozsafát a' Jehováétól akará hallani, ha az Úr harczot parancsol e vagy békét. Acháb tehát, nehéz kedvvel meghagyá, hogy a' menyei Látnok Micha ¹¹ jelenjen meg előtte és Jozsafát előtt. — „Mondj biztató szót nekünk!“ így szólla Michához a' Király; „már négyszáz Proféta jövendőle diadalt nekünk Királyoknak.“ Micha felele: „A' hogyan az Úr fog szólani, úgy fedem fel a' jövendőt!“ 's mosolygó arcczal lépe a' két nép' hatalmas fejdelme elébe.

„Acháb kezdé: Megküzdjek e Ramóthért, Gileádban?“ — Micha mondá: „Neked a' te Bölcseid diadalt ígérének: de Jehova ezt mondja: Az egész Izrael mint a' juhok elszórva a' hegyeken, mellyeknek nincsen pásztorok. Uratlan menjenek haza, 's lássanak lenyugvásokhoz.“ — Acháb haragban mondá Jozsafátnak: „A' mint

mondám, az ő ajkai nekem mindég rosszat jósolnak; érje veszély érette!“ — 'S a' Proféta most: „Halljad tehát az Úr' ítéletét; azt nekem álom jelenté ki ez éjjel. Felragadtatván a' magas egekbe, ragyogó szé-
kén látám ülni Jehovát, az Urat, 's jobbjá és balja mellett a' mennyei lelkeknek össze-
gyűlt minden sergeiket. A' séllye' lépcsőji-
ről úntalan jövének a' villámzások és menny-
dörgések; felette csillogó mennyezet bolto-
zódék össze, hasonló a' hétszínű szivárvány-
hoz, előtte pedig végig nem látható távol-
ságiglan terjede el a' sík, mintha kék tenger'
habjain nyúgodna. De a' séllyéről a' szerint
hangzék e' szózat, mint az omló vizek' zu-
hanása, mint harsány trombiták, és mint a'
dörűk' hosszas ropogásai: „Ki viszi rá Achá-
bot, hogy esztelenül Gileád ellen vezérelje
sergeit; fegyverrel nyerni el Ramóthot, 's
ellenjeinek esni kezekbe?“ — Jobb és bal
felé tépdelt zajgás támad, a' hogyan a' vi-
haringatta ligetek zörgenek és suhognak, 's
most eggy lélek lépe fel a' séllye' kristály-
mezejére. Valamint a' ködbe-zárult csillag
csak búsan tekintget elő, úgy halaványúla el
ennek fénye. Lesüllyesztette vala szemeit, 's
így szólla: „Én vivém arra Achábot, mert
hamisan jövendölének Profetáji, az általam
megcsábítottak; harcolni fog, és elhull.“

Acháb renge dühében, 's kiálta: „Ra-
gadjátok meg, 's vessétek kemény fogságba,
's terheljétek le nehéz vasakkal.“ Azok vivék
a' mosolygót. Tisztának érezvén elméjét, ám-

bár lábstarait béklyók szoríták, szabad vala,
's ötet sem a' tyrann erőszak, sem a' földi
élet' szerelme meg nem tántoríthatta, mert
arra méltóztatva az Úrtól, hogy a' tiukokba
borult jövőd' távoly mezeire beláthasson,
mennyei lelke örömmel röppene ki a' föld'
éjeiből, 's tisztább légű tartományokban dő-
szölgött.

Achábnak kiáltása felzajdítá a' tusát.
Gyalázatos hittörése — csak kevéssel előbb
esküvék vala örök békét Benhadádnak, ki,
méltó bosszúra ingerelve, most legvitézebb
harczolóival egyenesen személye' elfogásán
törekedik — leverte kedvét; fegyvert cse-
réle serge' legutolsó katonájával a' királyi si-
sak és pánczél helyett, 's úgy hitte, így ki-
kerülendi a' veszélyt. De íme távolyról egy
nyíl repül, 's keresztül veri ágyékát. „Vir-
gyetek haza a' csatából,“ kiáltá, 's arczára
borulva dőlt el szekeren, 's csorgott vére;
sergei elszórva futamlának meg, 's a' hogyan
a' felénk juhok ögyelegnek a' hegyekben, el-
vesztvén pásztorokat, úgy szaladának itt a'
megréműlt harczolók. Achábnak szekere a'
Náboth' szőleje mellett állá meg, bémoc-
kolva vérével, mert ő kilihegte életét, 's
vérét ebek nyalogták fel, a' hogyan azt a'
Látnok megjövendölte vala.

Az öreg most, kísérve Elizeustól, el-
hagyá Gilgált ¹², 's a' Gázi tetőkre méne fel,
Saronénak kies tájain. A' mint felérének a'
hegyre, 's megpihenének ott, Illyés álmél-
kodva pillanta fel, mert meglátá, és egye-

dül ő, a' halhatatlan barátot, ki Jehovától küldeték, és neki ezt mondotta: „Eljőve a' nap, mellyen tégedet az Úr fergetegek' tűzében emel ki a' földről, 's felviszen a' boldog lelkek' lakozásaikba, kik, bevégezvén futásokat, örök áldások' koronájával közelitenek feléd. Majd meghallod a' hívást. De íme jönnek a' Király' követei, Ahasjas, ki, mint nemzője Ácháb, bálványokat tisztel. Az elesett, 's ágyban fekszik sebei miatt. Akasszad el futásokat, 's add tudtokra a' mit neked Jehova sugallani fog.“

Mondá, és szét foszlott. Illyés elébe méne a' Követeknek; harag szikrázék szeméből, midőn nekik e' dorgáló szókat mondotta: „'S Jehova nem Isten e a' Királynak? Kérdjétek Baal-Sebubtól, az Eskron'¹³ Isténétől, Sephelának völgyében, meg fog e, nem e, gyógyulni? De Jehova általam ezt izeni: „Ki fogja lehelleni életét, mert gonoszt tőn.“ — 'S a' mint ezt mondotta, a' vidám kék egen fekete vihar' borúlatja kele, 's setét éjbe rejté a' földet. Vereslő villámok szikrázának össze vissza a' menny' boltozatján, 's a' hömbergő dörgeteg tompán mormogá végig az elnémult völgyeket.

Azok szaladának urokhoz. A' Király ki küldé katonáját egy Ezredessel, hogy neki Illyést fognák meg. De ezek szemébe nem merének tekinteni a' kegyekkel gazdagon megáldott Profetának, 's a' mélységekből kiáltottak fel hozzá: „Isten' Profetája, szállj alá az hegyről; úgy akarja a' Király.“ —

„Ha Isten' Profetája vagyok, szálljon alá tűz a' felhőkből, 's öljön meg benneteket, gyalázatos szolgái a' vérengezőnek!“ felele nekik Illyés. 'S eggyyszerre megszakada a' felhő, 's a' sebes lángsugar csattanva szálla le; nem követé azt semmi dörgeteg; 's a' kiküldött katonák lélektelenül fekvének porban. Így ingerlé a' Látnokot még egy újabb csapat, 's a' büntető láng azokat is előlte. De a' harmadik csapat' Ezredese jött, leborúla Illyés előtt, 's ázott szemekkel ezt monda: „Isten' Profetája, könyörülj csapatom' életén és az enyémen, 's jer velünk!“ — „Menj velek!“ ezt sugá neki láttatlanul menyeyi barátja. 'S ő méne a' Király' hadaival, 's feddő tekintettel megállá a' Király' ágya mellett, 's így szólla: „Ezt mondja néked az Úr: Te nem öhozzá térél meg tiszteletben, hanem az Eskron' mezejében kérél segílyt Baal-Sebubtól, a' Szunyogistentől; ágyadból tehát ki nem kelsz; vár a' halál, hogy a' bálványzók tanuljanak esteden.“ — 'S Ahasja megholt, a' miért azt neki Illyés büntetésként megjövendőlte vala.

De nyugotban mind inkább hanyatlék a' nap, körülölelve felhőjítől; csak ollykor pisloga még rézverességű arcczal, keresztül a' tömlöngő gőzön, melly, dörgetegeket hordva keblében, az ég' boltjának emelkedék. Illyés némán méne, kísérve Elizeustól, a' Jordán' csillámlásaihoz. Már közelíte az óra, melly őt, kikapva a' földről, villámok, csattogások és dörgetegek közt,

kedvenczétől elválassza. A' lágylelkű öreg azt meg akará menteni az elmaradás' gyötrelmeitől, megállá elkomolyodva egy ideig; de most egyszerre megszóllamlott: „Térj vissza Béthelbe, 's tekintsd meg az ifjúság' iskoláját, mellyet értelmes férfiak nevelnek a' nép' később oktatójivá: én Jerichóra fordulok; úgy akarja az Úr.“ — Amaz felele: „Oh, a' hogy Jehova az eggy Isten, úgy én tőled, szent öreg, el nem maradok!“ — Béthelnek ifjai utánok futának, 's félre vonván Elizéust, ezt mondták neki: „Tudod e hogy Jehova a' te uradat és mesteredet, Illyést, a' földről és miközzülünk még ma elviszi?“ — „Tudom“, „de hallgassatok!“ felele nekik; — 's utána sieté Illyésnek. — Jerichónál ismét megszóllította: „Maradj el itt tőlem; engem az Úr' akaratja a' Jordán mellé szállít.“ De amaz legottan felele: „Az élő Istenre, Uram, én tőled el nem maradok.“ — Az út körül ifjak állának, 's azt kérdék, azt vevék feleletül Elizeustól, a' mit a' Bétheliek. De mintegy ötven követé a' két idegent, 's el nem marada tőle szinte a' Jordánig, 's ottan megmászák azon halmok' egyikét, mellyek zöldellő fejeiket magasra emelik a' víz' habjai felett, hogy tanúi lehessenek, mint veszi fel Isten magához a' szent öreget.

'S az öreg immost a' messzére - elzajgó folyam' szélén állá tanítványával, 's könyörgő szemeket emele égre. Most összehajtá pallástját, letette azt, meg csapá a' vizet, 's o csu-

da! a' habok, jobbra és balra, ketté válnak; a' folyam' zöld vizei úgy állának ingatlanul mint két erős - alkotású falak; 's száraz lábbal menének a' víz' árkába az egyik szélén, száraz lábbal jöttek ki belőle a' másikon. 'S a' két vándor' megett egyszerre összecsapódtanak a' habok; mint mikor a' reggel' evező köde, melyet a' szelek' fuvalmai két felé szakasztottanak, sötétebb kékben mutatja a' menny' mélységét, de most egyesítve a' vadan-vonuló vihartól, ismét együtt repüli körül a' szüntelen forgó földgomolyt: úgy omlának itt egyyüvé a' külön választott habok, 's sietve folytaták útjokat az örök tenger' nyeldeső mélységei felé.

A' hanyatló nap kohtüzeben lövellé keresztül súgarait a' felleg' borúján. Tompa vihar dúlongott a' tájon, 's verdesé a' vizeket, melyek kerengve toldosák vérszínű habjaikat egyik partjoktól a' másikig. Szikrázva szállonganak fel és alá a' villámok, 's a' siketítő dörgeteg hosszúan követé a' lobbanást; fel vala lázadva az egész teremtés, 's a' tisztos öreg megállá a' Jordán' keleti szélén és imádkozék. De most magasan feje felett ezüst színben fejezlott a' kevéssel előbb még egészen sötét felhő; a' mormogó dörgeteg úgy hallatá ércz hangzatában magát, a' hogyan a' vén erdők recsedeznek az éjféli órájában, midőn őket a' versenyző szelek egymásra döntögetik a' rengetegek' völgyeiben. Most megfogá a' kedves tanítvány'

jobbját, és sebesebben lélegzve a' sietés és szíve' rázkódásai miatt, így szólla búcsúzva hozzá: „Áldás hozzád, Elizeus, kedves fiam énnekem! Te híven járál Jehovának szemei előtt. Ne fáradj meg tüzesen csatázni az ő dicsőségéért, 's terjesszed el mindenfelé az egy Isten' tiszteletét. Ha él szívedben valamelly kívánság, nyilatkoztassd ki nekem tartalék nélkül és hamar; int az Úr, meglátjuk egymást.“

'S amaz felele: „Benned, szent férfi, Jehovának hatalmas lelke lakozott. Oh ha azt én, az elmaradott, kétszeres mértékben vehetném, hogy a' szerint harcolhassak az Úrért mint te!“ — 'S Illyés mostan: „Sok a' mit kívánsz; de halljad. Ha látandasz mikor elemeltetem, teljesedve lesz óhaj-tásod.“

'S most megzúdulának a' szelek, 's magasan kapák fel a' felhőkig a' föld' porát. Az éjszakák' sötétébe borult ég' kapuja megnyillott, 's egy villám — nem! ezer egyszerre fellobbant villám, 's ezer mennykövek' durrogása, szikrázva, csattogva repdes-tenek, megkapák és felemelék a' Profetát, mint valamelly tüzes szekér' lángokat-lihegő lovai. Elizeus látá emelkedni, 's örvendezve sikoltozék utána: „Illyés, én atyám! Izraelnek szekerei — villámok és dörgeteg-gek — 's a' szekér' igazgatója, Jehova! Magasztald őtet, én lelkem, mindenha!“

Mondá, 's sietve tért vissza. 'S íme Illyésnek pallástját meglátá a' víz' szélén. Felvevé azt, 's mély tisztelet' érzelmeiben megcsókolta. Megcsapá vele a' hullánzó folyamot, és íme az tisztelettel engede a' választott Profetának, hogy száraz lábakkal mehele keresztül a' vizen. Ott körülfogák az ifjabb tanítványok, zokogva, sírva, örömkömben és bánatjokban, mivel Jehova a' kegyest megdicsőítve vivé az örök lakozásba.

'S Elizeus immosta' így szólla: „Dicsérjétek Jehovát az Urat, örvendező énekekben! dicsérjétek a' szózat' szárnyalló hangzatiban, 's a' dobogó szív' meleg hálája közt, mert könyörülő, kegyelmes, és irgalmas az Úr'; jobbjá felemeli az erőtlenekeket, 's a' kevélyeket porba dönti. Mint a' szerető anya dajkálja a' maga kisdedeit, 's gondját viseli szeretettel: úgy könyörüle ő a' maga népén, 's megbocsátá neki vakságát és a' hálátalanságot. Látátok e melly jó, melly felséges, melly nagyerejű az Úr? Parancsola villámjainak 's a' mindent-összezúzó fergetegeknek, 's azok megfogadák parancsát, 's az ő szent Profetáját kiemelék a' földről. E' lángok, mellyeket itten láttatok, emlékeztessenek kegyeire. A' világ' szeretete keblünkben emésztő és pusztító tűzzé válik; hasonló az a' Samum' ¹⁴ égető lehellétéhez: de a' mennyei szeretet' szelíden-hevítő tüze megtisztítja a' szívet salak-

138 ILLYÉS HARMADIK ÉNEK

jaitól; elúzi belőle a' sötét árnyékokat, 's
eltölti soha el nem fogyható tisztsággal.
Egykor — o boldog nap! — Isten le-
küldi egeiből a' Szeretet' lángját; tüzes nyel-
vek' alakjaiban küldi le azt, a' maga új nem-
zetségére, mellyet örök idők előtt választott.
A' mi ó vala, elmúlik, és minden megújul
a' te országodban, mindent egyé ölelő szent
SZERETET!

E L I Z E U S

KÉT ÉNEKBEN

ELSŐ ÉNEK

H A L Á L

Melley zaj hallatszik Édomnak homokos pusztaíjain! Éjjeli árnyékok borítják el a' földet, 's a' csillagok' ragyoglásai, mérhetetlen távolyból szállván alá, reá csak szűk fényt hincsenek. De tábori tüzek világítanak messzére az ég' boltozatjában; a' lovak' nyerítése 's a' harczolók' hangos lármája borzadással tölti el az ellenkező két serget. Mint mer ide közelíteni, az éj' homályában, az Úr' Profetája, Elizeus?

A' mint Illyés, elkapva a' föld' setét tájairól, rá hagyá a' Jordán' szélén a' profétai méltóság' jelét, a' pallástot, akkor keblét egyszerre eltölté a' szent buzgalom Jehovának dicsőségéért, 's ment, hogy ál utakra tévedt népét oktatás és hatalmas tettek' tevése által idv' útjára vezesse. Mert Jerichóban bővséget és jó ízt ada az ártalmas kútfőnek, összelegyítvén annak vizét valami kevés sóval, 's teljes bizakodásban

tekintve fel Jehovára. Béthelnek vakmerő gyermekire, kik őt szidalommal illették, bűntetést könyörge. Fene medvék jövének elő az erdőkből, 's összetépdélék a' Jehova' megvetőjit, a' kik bálványokat tisztelének, és azért a' Látnokokat gyűlölték.

Ekkor megsejdité táboraikban az ostromlókat. Izrael' fejedelme Jórám eggyesíté a' maga hadait a' Júdai Józsafát és az Édomi Gimál' hadaival, hogy e' hatalmas szövetségben erős legyen eltiporni a' Moáb' ¹ népeit, kik, fellázítva Méza Királyoktól, fegyverhez nyúltanak, 's megtagadák az esztendőnként fizetett sarczot, gyapjas juhnyájokban. A' szövetség' hadai a' Holt-tenger' szotmorú széleiről vonúltak Édom felé, míg eltévedve a' puszták' homokjai között, 's elalélva szomjokban, hétnapi menések után zúgolódva kívánának segédet a' Királyoktól. Izraelnek bálványzó fejedelme, elcsüggedve most, előbb szólala meg a' többinél, 's ezt mondotta:

„Jaj minekünk! minket Jehovának rettentő haragja téveszte e' puszták közé, hol dühös ellenségeink bosszús elmével minden forrásokat bétemetének; hol nem fut semmi folyam, 's a' kiaszott homokot semmi kedves csörgésű patak nem itatja, hogy embernek és baromnak csökkenjen meg minden ereje, 's mi, szánakodást érdemlő áldozatok, Moábnak kardja által vesszünk.“

„Hogyan?“ mondá immost Józsafát; te Jehovárol merészelsz így szólani? Hol valamelly Látnok mingyárt, ki nekünk az

ő nevében fedje fel, a' mit lélekben szemléle? “

'S Édomnak harczolóji sietve hozának elő egy idegent, ki némán ballaga el a' legtávolabb örök előtt. Kémnek nézé minden, olly véggel küldve a' ravasz ellentől, hogy lesné ki, mint áll a' tábor itt. De minekutána Jórámhoz vezetteté, kinél a' fejedelmek hadi tanácsot ültek, az idegen mindennek szemeit magára látá fordítva. És a' mint itt állá, szikrázó szemekkel, kised természetben, 's kora' virító szakában már megöszülve és kopaszon, mert ereiben forrott a' vér, 's keblét tűz emésztgeté; Jozsafát álmélkodva kiálta fel: „Hah, nem de Elizeust látom, Saphátnak fiját? Téged Isten vezérle táborunkba! “ — Jórám pedig nem tűrhétvén a' késedelt, így kiálta fel: „Szóllj, hatalmas Proféta, Jehova, kit szolgálsz, mit végeze? El akarja e törteni Moáb' népét? vagy talán haragjában az egyesültek' sergét adja ellenségeinek kezekbe? Tanuld ki ezt Istenedtől, 's szóllj igazat nekünk. “

Nehéz kedvvel tekinté rá Elizeus, 's így felele haragjában: „Hogyan, bálványtisztlő, 's te engem kérdezs e, Jehovának hívét? 'S miért nem a' Baal' papjait, kiket nemzöd Ácháb szokott vala tudakozni, és a' kiket dühöt-lihegő anyád Jezabel palotájában hizlala? Ne legyen közöttetek Jozsafát, ki nem a' ti hiu Isteneiteket, ki az egyyet, az igazat, tiszteli; úgy én neked, Király, feleletet nem adok; mert tudjátok meg:

engem ide Jehova küld. Parancsoljátok ide a' Lantost, hogy szent énekemet kövesse bázengzetivel, 's elmondom, mit izen az Úr."

Mondá, 's lebecsátkozék a' sátor' nyilásánál a' gyapjas szőnyegre, 's várta hogy érkezzék a' híres lantoló. Ime jön az, erőtlen öreg, ki már esztendők előtt elvesztette szeme' világát, 's sebzett keblében mély bánatot táplála, 's ott, hol nagy sokaságban hemzsegének emberek, mint barátjainak szűk körében, magába zárkozva örökké hallgatott. Mert szeretett nőjét elragadá a' halál, elvirító csemetéjét is, 's ő most az élők, a' vígadók közt egyedül állott. Halkkal lépe a' sátorba. Tartózkodva fogá meg baljával a' vezető fiu' vállát, a' zengő lantot pedig honja' alatt hozá jobbja' tenyerében. Most helyt foga alatt székén, 's vizsga újaival végig röpkedé a' húrokat. Arcza szelíden derüle fel, midőn a' hang' lebegéseire figyele. 'S most jobbja' 's balja' újai tépdélék a' húrokat, hol szelíden, lágyan, hol élesen 's hatalmasan; eggyenként, összeolvadva; 's minden kebelben dagadozni kezdé a' szív; míg végre, mint midőn a' süvöltöző vihar' vad fuvalmai után lágyan suhong a' nyugoti gyenge szellő, a' szent ének' szívólvasztó lebegése édesen fejlett a' hangok' kevert édes szövédékei között.

Elizeus elcsendesedve hallgatá egy ideig a' hárfa' zengését; mostan pedig lelke lángokba gyúlada; halvány arczán elevenebb pirosság ömle széllyel; lengő állásban emelkedék

kedék fel székéről, 's áltlelkesülve így szö-
lott :

„Nagy az Úr, a' mi Jehovánk, 's ha-
talmát menny és föld hirdetik. Azt hallod
az üvöltve jövö fergetegben, azt a' hegypa-
tak' harsogó omlásában, a' zöldellö feny-
ves' bús suhogási közt; azt a' búzakalász' hab-
zó aranyában, a' virág-elborította mezőkön,
's a' csillagos mennyboltozatban. Rettenetest
csattog és ropog a' mennykö' durrogásai közt
's a' villámok' gyors futásában: de még vi-
lágosabban hirdeti kebledben a' dobogó szív,
ha mély rejtekibe tekintesz, és ha irgalmat,
ha segédet vársz tőle, az egytől, öröktől.“

„Halljátok Jehova' szavát, egyesült
Királyok! Ássatok árkokat a' völgyben; ás-
sátok egyikét a' másikára a' mezőken; szél
2 néktek fujni nem fog, 's nem látjátok söt-
tét felleggel bevonva az eget, hogy tinek-
tek esöt hozzon; 's ti még is ellepve fogjá-
tok látni vízzel a' völgyet és a' tábort, hogy
ember és marha megfrissüljenek. Moáb le-
verve fog előttetek megdőlni. De jaj nektek,
ádáz győzők! Eltörlétek e Moábnak minden
erősségeit? városait egyetemben feldúlátok
e? Felrántott baltáitok alatt elhullott e min-
den fa melly gyümölcsöt terem? hús forrá-
saik bétemettetének e fővennyel, hogy az
alélt bujdosót ne éleszhessék? tí az ő gazdag
holdjaikat holt köveccsel terítétek e el, hogy
kopár pusztákká váljanak? Így dühödtök
majd ellenek, vérengző bosszútok által gyú-
lasztva.“

'S elhallgatott a' Látnok. A' zengő lant elnémúlt. 'S ő visszatére oda, hol az ég' határán, ragyogva a' magas felhők között, vár a' kékelgő Kármel.

'S íme a' kelet' kapujából veres arcczal tekinte ki a' hajnalló korány, 's végtelen záport ígére az epedőknek, vagy mindent végig futamló szelet. De egész éjjel nem repdesének a' szelek, 's a' felhők nem hullatának esőcseppeket a' kiaszott földre. Csak immost, a' reggeli könnyörgések' órájában kezd szakadni a' rég olta ahított eső, 's elborítá, a' hogyan azt Elizeus Jehova' nevében ígéré vala, az egész mezőt, hogy a' tábor' népe teljesen megenyhült.

Moáb' vitéz Királya felszóllítá hadait, hogy csapjanak az egyesültekre. Számátlan sokaságban nyúlának el határjok' szélén a' Moáb' vitézei: ellenben az egyesültek' ifjai és öregei is fegyvert ragadoztanak, eltökélve győzni vagy veszni. 'S a' mint az örök megláták pirosítani a' hajnal' fényétől az áradást, úgy hívén hogy az egyesültek meghasonlottanak 's egymást halomra öldösék, 's a' tenger' vizét és a' tágas tért elöntötték vérrrel, rá rohannának a' táborra, 's ezt kiáltozák: „Moáb, tiéd a' győzedelem, jer, és szedd zsákmányaidat!“ — De Júda, eggyesülve Izraellel, fergetek' dühében csapa neki az ellenségnek, a' hogyan szelek dúlonganak az agg erdők' tölgyei közt, végig repesztvén a' legvastagabb törzsököket, bérczeiken kezdve le szinte töveikig: úgy döntögete, hatalmas fegyveré-

vel ezreket egymásra a' szövetséges had, hogy azt irtózatot vala látni. És a' mint erejük előtt megszalada az ellenhad, végig kergeték a' Moáb' mezején, bétemették a' forrásokat, szántóföldjeiket elteríték holt kövekkel, 's Kertjeik' gyümölcsfáit kivagdalák, a' hogy azt nekik Elizeus megparancsolta volt.

Kir-Hareseth ³, az anyaváros — számtalan kissebbek immár porba valának döntve, — a' megfutamlottakat szirtkeblébe fogadta be. Méza a' Király, ellent állá a' parittyásoknak, 's bátor lélekkel verte vissza a' vívó sergeket; de most, bár mi sokakat vere le ellenségei közzül, egészen elhagyá a' remény. Az éj' nyugalmaiban igyekezett keresztültörni a' vívók' csoportjain, bízva híveibe, kik magokat halálra ajánlották fel. Mind hiába! kétségbe esés zavará meg elméjét; mert nem tisztelvén Jehovát, az igazat, az egyet, annak törvényei idegenek valának előtte. Úgy hitte ő, a' csábúlt, hogy az Istenek' haragját a' legkedvesebb vér fogja megengesztelhetni; 's így fiját, széke' örökösét, előlte, 's megáldozá serge' szeméi előtt. Jozsafátnak szelid lelke elborzada az iszonyu látványtól; Gimál tajtékHzék haragjában, 's elvála az Izrael' Királyától, ki őket e nehéz hadra gyúlasztotta, és rájuk ennyi bajt vonszott. Különválva haza felé térének el, 's Moáb felélede rettegésiben.

Sünemnek ⁴ mosolygó virányiból Elizeus víg elmével méne a' Kármel felé. Eloszlatá bánatját a' szerencsétlen özvegynek, ki-

nek gyönyörűen növekedő fiait elfoglalá vala adósa, 's martalékként szándékozott vala a' piacon eladni; mert korsójiban alig fère meg az olaj, mit a' Látnok könyörgésivel nyere Jehovától, és a' mellynek árából kitölt az elfoglalt ifjak' váltsága.

'S íme Súnemben a' Proféta mindég szíves elfogadást talál a' párnál, melly felé Jehovát, de gazdagságinak közepette azon búslakodék, hogy nem vala örököse, ki ezeknek eggykor örvendjen. Teljesedve vala ez óhajtasok is, mert azt nekik megnyeré a' Látnok; 's az ifju virító szépségben nevekedék a' boldog szülék körül.

Künn a' holdmezőben, körül fogva vígaratójítól, egy lombos fa' árnyékában üle a' boldog atya, 's forró hála' érzései közt pillanta fel az Úrhoz. Arany kalászok gazdagsága hullámszott szemei előtt, 's örvendezve néze ki a' vidám jövőndőbe. 'S a' dél' rekkenő melegében imhol jön az atyjához-kívánczó kised, 's égő homlokát ennek keblében nyugtatja, 's felül az őtet szerelemmel rengető térdekre. De most eggyszerre jaidúla meg: „Jaj nekem! oda vagyok!“ 's összeroskada atyja' karjai közt. — „Vedd fel a' gyermekeket“, mondá ez most eggyik szolgálójának, „'s vidd haza anyjához: a' déli nap' nyila meg csapá feje' lágyát, 's rosszúl leve belé; honn, a' hűsben, feléled.“ 'S a' szolgálga felemelé a' kedves terhet, 's elvitte anyjához; rettegve magában, mert a' kedves gyermek nem látszék többé lélegzeni.

Halványabban mint megholt gyermeke,
's elnémúlva iszonyodásában, felvette azt
immost a' szerencsétlen anya; 's rá tekintve
fájdalmai közt, nagyon kinyitott, és még is
nem látó szemeivel, mellyekben az ijedés el-
fojtá a' könnyeket, 's most a' hű szolgára,
és erről a' néma égre. Itt állá ő, 's reszke-
tének térdei, szeme megmerevedék; majd
ismét segélyt, szánást könyörögve pillanta
mindenfelé, 's elhomályosodott, mint egy
csillag, mellyet felhők fognak körül. De
most egyszerre lobbanának fel a' ködbe bo-
rúlt szemek; mély insége' sötét éjét egy
világos fénysugár futá keresztül; hangosan
akara felkiáltani, de rengő ajaki csak szó-
talan mozogtanak. Felbátorodva állá meg,
's ment a' felházba mellyet a' Profetának
építe, 's illő bútorral ön maga tölte meg;
letette a' gyermeket, elfordított szemekkel
nyoszolyájára; elzárta a' házat, 's kisiete az
aratók' mezejére, hol férje munkásait buz-
dítgatá. — „Szolgád nekem nyergeljen meg
egy öszvért,“ mondá elfojtott fájdalom-
ban, — „mert engem sürgető dolog kerget
a' Profetához; nem sok idő múlva megtérek
tőle.“ — Az álmélkodék a' szón, mert nője
csak szombatnapokon, vagy midőn ismét
feltűnt az új hold, ment vala ki a' háztól,
hallgatni a' Profetát, midőn a' törvényt
magyarázgatá; 's parancsola a' szolgának
hogy tenné a' mit ez akara. 'S íme az ösz-
vér már ballag a' Kármel felé, kantáránál

fogva vezetve a' hű szolgától; 's hátán vitte asszonyát Elizeusnak laktához.

„Lásd, a' Sunemita jő, ugymond szolgálához Giézihez a' Proféta; fuss elébe, 's kérdjed, nem érte e baj magát, férjét, kisedét.“ Az ment, 's kérde a' mi neki parancsolva volt. De az asszony, ki a' Proféta lakjaig mindég sietteté az öszvér' vezetőjét, meghallván a' kérdést, ha ő, ha férje, ha a' gyermek jól van e; úgy hitte, elhal fájdalmában, 's földre süllyesztett szemekkel, 's elfojtott kínok közt ezt felelte: „Jól minden!“ — Felérvén a' tetőre, hol a' szent férfi lakja suhogó fák alatt 's szirthez támaszkodva állott, leugrék nyergéből, hevesen veté magát a' porba, áltölelte az Elizeus' térdeit, 's szokogott. De Giézi, mint olly gyakran a' legjobb urak' szolgálói is, vad és kemény szívvvel, béteszik az esdeklő előtt a' nagylelkűség' szelíden megnyitott kapuját, elébe szökék az asszonynak, 's azt visszásan akará eltávoztatni. — „Hagyjad őt!“ mondá nehezteléssel a' Látnok; „az ő anyai szívét gondok terhelik. Jehovának szent szózatja énnékem ki nem nyilatkoztatá ugyan mi történt; de az asszony' lángoló szemei irtóztató történetet gyanítatnak.“

'S ah, — így keserge a' boldogtalan; „'s te nékem azért nyered e meg gyermekemet az Úrtól, hogy megfosztassam tőle, 's szerencsétlen anya, iszonyu gyötrelmek közt aléljak el? Ah, halva fekszik! ki ragad ki engem a' kétségbe-esésből?“ — Némán

tére békés hajlékába Elizeus; nem késék ha-
nem jött, 's hozta kezében vesszejét, mel-
lyet tamariszok ágából metszett 's kiszárasztott
paráznagban, hogy a' szél is elfúhata. Ezt
szolgájának adta, hogy vinné, 's e' paran-
csoló ígét mondotta:

„Övezd fel hirtelen magadat, 's men-
jünk Sünemnek kőfalai közzé. Járt úton a'
köszöngéseknek nincs ugyan soha vége; a'
vándor jön és megyen; idvel mást 's fo-
gadja idvelésöket; úgy tartja a' szokás; de te ne ügyelj a' köszöngőkre, 's siess,
hogy minél előbb a' szomorgó lakjához érij.
Ott rá teszed vesszőmet az elszunnyadt
gyermekre, 's lesni fogod, ha az, könnyű
lévén mint a' pehely, a' gyermek' szívéen kél
és száll e, 's ajka' lehelletétől ingatva nem
adja e jelét hogy az élet benne csak mélyen
elrejtve lappang.

Az felövedzé magát, és méne. A' bús
anya, még inkább elkeseredve omlék a'
Proféta' lábaihoz mint előbb; sírva ölelte ál-
tal térdeit, 's ezt kiáltotta: „A' melly való
hogy Jehova, a' mindenek' ura és Istene,
bennünket lát és hall, én töled, hatalmas
Profetája neki, nem távozom, míg bánato-
mon nem könnyítesz és jössz!“ Ezt mon-
dotta, 's felpillantva rá. A' Proféta felkele,
felövedzette magát, leszálla hegyéről, 's
ment a' hív anyával Sünem felé. 'S ott,
közel már a' kapuhoz, szembe jöve ve-
lek Giézi, 's búsán tekintve rájuk, így szól-
lott:

„Mit használa nekem sietve lépni a' halál' hajlékába hogy lélegzetem elfogyott, 's a' veréjték patakokként csorga végig tetemi-men? Ha vesszöd megmozdul e a' gyermek' szívéen, ha ajkai eresztenek e lélegzetet, azt mind hijába lesegetém, mert benne többé nincs élet, ninesen többé semmi érzés.“

Szomorkodó tekintettel néze Gieázire a' Proféta, 's lépdelgetni kezde a' grádicson a' felház' szobája felé, hol a' gyermek ki vala terítve gyapjas leplű nyoszolyáján, 's halotti ájulásában feküdt. Ekkor magára zárá az ajtót, hogy a' bánatba merült anya' zokogásai meg ne háborítsák, ha majd felkiáltand az irgalmazóhoz. 'S most fenn szóval kezde könyörgeni: „Jehova, ne vessd meg a' te szolgádat, ki hozzád porból kiált fel! Engedd felgyógyúltni a' gyermeket szerető szüléjinek örömökre, és hogy a' kik téged félnek, erősödjének meg a' hitben; mert te irgalmas vagy mindenha.“ — Ezt monda, 's meghajlék a' gyermekén, a' hogyan őt kedves Mestere tanította volt; ajkára szorította ajkát, szemét a' gyermek' szemére, 's kezében melengeté kezeit, míg felkönyörge az Úrhoz. 'S íme a' gyermek agyára szállott gonosz, Jehovának különös kedvezéseiből, fel vala oldva, örömére a' szent férfiúnak; 's a' gyermek hét ízben tüsszente. Mosolygások alatt nyitotta meg szemeit, álmélkodva pillanta széllyel a' derengő szobában, felkölt, 's nyájaskodó szeretettel felüle a' Látnok' térdeire. Az megölelé a' gyer-

meket, 's kikiálta a' folyosón: „Giézi, vezessd fel a' Sunamítát az élet' lakjába!“ — 'S az asszony szárnyas léptekben, öröm és csüggedés között ömle a' szobába. Felsikolta, 's rengő karjait az égre emelé midőn az életre-ébredett gyermeket megpillantotta; mellyére szorította azt, megcsókolta, 's le-süllyede megtartója' lábaihoz, 's boldog könnyek szakadának szemeiből. De most némán, mert szózatjától megfosztá öröme, felölelé a' gyermeket, 's szaladott vele, hogy hontért férjével megpillantassa.

A' távolý bércek megett eltűnt az élető napnak vég sűgára is, elakadott a' munkás élet' minden szorgalma, 's a' mezőt éj borzadalmi lépék el. A' Látnok magában állott, kitekinté a' csendes éj' sötétébe, 's sóhajtott. Komoly halotti gondolatok izgatták fel elméjét. Hosszas hallgatása után végre így szóllala meg:

„Nap és éj, mint élet és halál! Sötét sirba száll az élet, 's hirtelen elalvó fényét örök homály nyeli el. Micsoda? örök homály? — Nem! tudom én hogy él az én szabadítóm; hogy a' porból, amaz ítélet' napján, megdicsőített testben kelek elő; hogy meglátom őtet, a' megtartót, kibe bíztam.⁶ — Nem úgy volna e? — hah! melly irtó-zatos! Még ma mint szökell ereimben a' ke-rengő vér! melly vidám kedvvel nézek ki az élet' tarka zavarjába! mint töltik el füleimet a' legkiesebb hangzások! mellyemben harsog a' beszéd' ereje, melly egész népeket

mozdít meg! — 's holnap? már sírben fekszik a' halott, hidegen, halványan, megmerevedve, 's nem sokára hamuvá sorvadva a' föld' gyomrában!“

Ezer gondolat rendíté meg dobogó szárnyallásiban e' szívet; mennyei magas gondolatok, mellyek ismét felkivánczozának Istenhez. Szám nélkül éltenek azokban a' szent Rény' érzelmei, a' jónak és igaznak mély érzete gondolatot és érzést, értelmet és akaratot, szabadságra gyulasztották; hogy ez a' nem ismért, ez a' romlandó testtől annyira különböző valami, a' Lélek, a' soha el nem halható — hogy az hova leend, — hogy nem tér e valaha vissza, hírt hozni minekünk azon rettenetes túl felől, mellyet vastag homály fedez. De léssen idő — oh a' boldog idő! — mellyben a' holtak' elsőszülöttje⁷ ki fogja szirtkoporsójában a' három napot nyugodni. 'S akkor egy szózat hallatszik majd, mellytől megrendül a' föld' alapja: „Meg van győzve, örökre el van törölve a' halál. Halál, hol a' te diadalmad? hol a' te fulánkod, ó HALÁL⁸?“

MÁSODIK ÉNEK

HALHATATLANSÁG

Hüsen fúva a' reggeli szellő, midőn Elizeus visszatére Gilgálba, hogy meglássa tanítványait, azoknak hű mestere.

„Fiaim! monda, adhattok e ennem? a' reggel' fuvalma csípős, 's a' távolról jövő éhen érzi magát.“ — Szomorúan felelének azok: „Te tudod, tisztelt Mester, hogy a' bálvány' tisztelőji közt sok szükségét látunk; kérdésed ingerli szenvedésünket. E' fazékban valamelly szokatlan éték fő. Egyik izmos társunk a' mezőről eggy igen nagy tököt hozá; kóstold, ha ehetnél e belőle. 'S elő hozák a' fazekat, 's mindenike kóstolá a' főttet. De mindenike fel is kiálta: „Melly ízetlen, melly keserű termés e' veres pép!“ Elizeus, eltelve hittel, felpillantá Jehovához, vevé a' lisztet, mennyi tenyerében elfért, 's belé veté a' fazékba, 's ezt mondá: „Most egyetek, 's enyhüljete meg.“ — És íme a' mérges vetemény ízletes étékké vála,

's táplálatot ada a' kis seregnek, 's az magasztalá Jehovának kegyeit.

'S most felvilágított tekintettel üle; egy mennyei jelenés neki a' szent jövődöböl sokkal magasbb, sokkal dicsöbb csudát mutatata: — Amott, a' fűvel huján elborított hegy' szellős tetőjén, üle tizenkét tanítványainak biztos körökben a' Mester, 's körülök négyezernyi sokaság, melly hogy az ő mennyei tanításit hallja, éhen is utána jött ide. Egyik tanítványa előhozá a' kosarat, 's így szólla nagy gondokban: Csak két kisdéd hal benne, és öt lapos kenyér! — De ő, az isteni férfiu, megáldá a' kenyereket és halakat, 's meghagyá ezeknek, hogy osszák ki az éhezők között. És íme el vala csendesítve a' kínzó éhség, hogy azok vidám kedvvel tekintének körül. Tizenkét virgoncz gyermek jöve elő a' kosarakkal, 's összeszedék a' mi fenn maradt ¹.“

Alázatos szívvel üle most, a' nagy Mester' előképe, Elizeus, 's kitekinthe erkélyéről. Hír terjede el a' tartományban az ő megjelenése felől Gilgálnak kőfalai közt, 's azonnal jöve egy hű földműves, 's áltetőjében húsz árpakenyeret hozza ajándékul a' Profetának, és még zöld vetésből metszett kalászföket. A' város' úczájiról közel száz éh ember tolakodék utána, 's várá segédét. Elizeus látá az éh sokaságot, 's parancsolá szolgájának Glézinek: „Pörgöld meg olajban a' kalászföket, a' mit o' nép enni szeret, 's osszd ki a' szűkölködők közt, együtt a'

kenyerekkel. “ — Nehéz kedvvel mondá a’ keményszívű szolga: „Uram, mint osszam ki e’ kevés kenyeret és az olajban pörgölt kalászföket száz szűkölködő közt? hiszen az tiznek sem elég. “ — „Tedd a’ mit hagy-
tam“, mondá nehezteléssel a’ Proféta; — „Jehova parancsolja úgy; a’ nép kielegítve megyen el innen, ’s dicsérni fogja Jehovát.“ ’S úgy lőn a’ mint megjövendőlé; evének, félre tevék a’ mi fenn marada, ’s dicsérék Jehovát.

’S a’ Látnok most a’ királyi Samariába méne, hol ötet Sulmál, a’ Jehova’ híve, mindenkor szívesen fogadá házánál. Tompa zörgés borítá el a’ város’ úczájit, mert szá-
zanként tolakodának elő szekereken és nye-
ritő paripákon, bekisérti a’ városba Naemánt, a’ Syriai hőst. Naemán nagy tiszte-
letben állá a’ Király előtt, mert ő megalázta az Izrael’ népe’ hatalmát. De az ő teste fejr vala fekélyeitől ² mint a’ hó, ’s Syriá-
nak minden Orvosai nem találának irt, melly
ötet bajából megszabadíthassa, bár aranyát pazarlá rájuk. ’S egyyike az ő szolgálé-
nyainak, kit Naemán fogva vive Izraelből Syriába, így szólla asszonyához: „Ha urunk elmenne a’ Profetához Samariába, bizony az ötet meggyógyítaná undok nyavalyájá-
ból.“

Naemán meghallá a’ bízató beszédet, ’s elméne a’ városba, ’s írást vive Királyától a’ Samaria’ Királyának, hogy kedvenczét gyógyíttassa ki nyavalyájából. ’S Izraelnek

fejedelme megszaggatá mellyén ruháját, 's elijedve így kiálta fel: „'S én Isten vagyok e, hatalmas, emberek' életével és halálával parancsolni? Mint mentsem meg a' Király' kedvenczét útálatos fekélyétől? azt csak Isten teheti. Syriának Királya illyet egyedül azért kíván, hogy ürügye legyen, új hadat kezdeni ellenem.“

Elizeus meghallá a' Király' aggodalmit, 's mondá: „Hadd jöjjön, 's lásson Izraelben egy Profétát, kit Jehovának kegyei megdicsőítettek. Mondjátok ezt a' Királynak.“ — 'S íme megjelent a' Hadi-vezér, 's megállá az Elizeus' lakása előtt; úgy akará a' törvény, hogy a' tiszta külön legyen választva a' tisztátalantól³; 's Elizeus ezt kiáltá Giézinek: „Menj ki az idegenhez, 's mondd neki, feredjen meg a' Jordán' szent folyamjában hétszer, 's meg lesz szabadúlva undok bélpoklától.“

Naemán hallá a' szót, 's haragra gyúlad a lelkében, megbántva már az által is hogy a' Látnok tisztelettel nem lépett elébe. Kevély fényben méne ki a' királylak' falai közül, 's meg pillantván a' Jordánt, veszteg állá annak szélén, 's keblében felzajdult nehezteléssel ezt mondá:

„Így kelle e nékem magamat elcsábítanom, hogy Izraelnek tájékára jöjjek? 's nem azt várhatám e hogy a' hatalmas segéllő előmbé jövend, hogy rám teendi kezét, 's felkiáltván Jehovájához, 's visszaadja egésségemet? Én a' Jordánban feredjek e meg? Mi

kábaság illyet kívánni! 'S a' Parphár és Amana folyamjai ⁴ Damaskus mellett kevésbb gyógyító erővel bírjanak e, mint a' Jordán itt? Ah, reményem kegyetlenül megcsala!"

Igy ő, rengve haragjában. De egyik szolgálja könyörgve mondá neki: „Tedd, kérlek, a' mit a' tiszteletes Látnok kíván, 's lépj a' Jordán' vizébe! Bár nehezebbet kívánt volna, örömmel kellene teljesítened, mert egészségedet ez adandja vissza.“ — Amaz rá gondolá magát, 's hétszer lépe a' Jordán' habjaiba, 's mindég nevekedő bízakodással, míg teljesen meggyógyúlt. Teste olly tisztán jött elő a' vízből, a' millyen az emlékün függő kisdédé. Örvendve méne most a' Proféta' lakjához; nedves szemmel köszönte meg segédét, 's ezt mondá neki: „Megismerem hogy a' te Istened, Jehova, az igaz, a' mindenható, az eggy Isten; hogy ő az, a' ki nek te vezérled útjaira a' megtévedteket. Vedd e' csekély ajándékot, tisztelt Proféta, a' te szolgálótól. — De Elizeus meg siketült kérésének, 's ajándékát el nem fogadta.

Elsüllyedve álla meg előtte Naemán, 's ezt mondá búcsúzásakor: „Adjatok nekem földet e' szent helyről, hogy honomban Jehovának oltárt emeljek, 's azon nyújtsam be neki áldozatomat. 'S ne nehezteljen ő, ha lekisérvén Királyomat a' Rimmon' ⁵templo-mába, midőn ő a' bálvány előtt arczra borúl, Hadi-vezére neki, támaszául nyújtom karomat.“ — „Jaj tenéked, ha Izrael országabeli föld nélkül szükölködöl, hogy Je-

hovának áldozzál, vagy ha neked kedvesebb hívtatalod mint az igaz Isten' dicsősége; úgy te az ő útjaitól messzelgesz!" — ezt gondolta Elizeus, 's hirtelen megfordulván hozzá, e' szókkal ereszté el: „Térj boldogabban honodba! Jehova vezéreljen céljaidhoz!"

'S a' mint Naemán minden léptével távolabb juta honja felé, Giézi utána szaladott. „Uram el nem fogadá ajándékát," mondta magában; „de én azt magamnak adatom." — 'S a' mint a' Syriai hős ezt közelíteni látá, a' Proféta' tekintetéért ki szálla szekereből, 's ezt kérdé elijedve: „Baj nélkül vagytok e honn?" — „Baj nélkül!" felele; „de Ephraimnak sivatagságai között két tanítvány érkezék, kiket ott nehéz inség nyom. Elizeus, az én uram, utánad küldé, 's kér, parancsolj mindenkének egy talentom ezüstöt és két öltő ruhát."

„Fogj két annyit," felele Naemán örömmel, 's meghagyá, hogy két izmos harczoló menjen, 's vigye Giézi előtt a' kívánt adományt. De az álnok a' két izmos harczolót vissza eresztette a' völgyek között, 's az ajándékot elása szállásán, 's ment, szolgálni Elizeust, 's homlokán vídám kedvet hazuda, mintha nem tett volna gonoszt.

De az Elizeus' szemei keresztül látának az álnok' lelkén; 's a' mint ez tudni akará, hol volt légyen egy idő oltá; — „Hol voltam?" felele; „én hol voltam?" — 's azt hazudá rettenésében, hogy ő mindég honn vala. Akkor Elizeus: „'S én nem lát-

láttam e lélekben valakit, leszállani szeke-réből, 's elébe sietni a' szolgának? Illik e pénzt és ruhát szerzeni csalárdsággal, 's házi butor' birtokába jutni, hogy az élet több kéjjel folyjon el? Halljad tehát: Minthogy Jehovának dicsőségét megfertéztetéd a' pogány előtt, 's engem te hozál, hitetlen, e' véték' gyanujába; leljen meg téged a' belpoklosság, és veled együtt a' tiedet, azon gyalázat' büntetéséül, melyet én nem érdemlettem. — Amaz ment, 's a' rettenetes nyavalya egész testét elborítá.

Elizeus pedig méne a' zajgó Jordán' szélein Dothánig ⁶, melly város kemény sziklákön épült. Ott az erdős fenyéren a' tanítványok sűgár gerendákat vagdalának, újra építeni roskadó lakjaikat; 's víg kedvvel munkára szállíták a' közelítő Profétát is. Egyike ezeknek nagy erővel vágá a' fa' derekát, 's a' fejsze lesikamlék nyeléről, 's a' vízbe esett. — „Jaj nekem!“ kiálta amaz; „oda a' fejsze, melyet kölcsön kértem, 's nincs miből megtérítenem a' kárt.“ — A' Proféta' keblét eltölték a' szánás' szent érzései. Szótlan emelé szemeit az égre, megragadá a' fa' tetőjét, letépdellé ágait, 's belökte azt messze a' folyóba; és íme a' bévetett fa által kerengésbe jött habok a' fejszét kitolák a' part' kövecses és nem mély széleire. A' Proféta megragadá a' fejszét, 's áltadá az örvendőnek; az lévén mindég törekedése hogy a' szenvedők' kebleikbe az egy, az igaz Istenhez bizakodást és hűséget öntsön.

Nem sokára azután a' Syriai Benhadád' sergei elboríták Izraelt. De a' Király, Jórám, felszóllítá népeit, hogy Benhadádnak álljanak ellent, 's sűrűen folyt a' vér. A' Syrus véletlen támadást parancsola éjjeli tanácskozásaikban. De Elizeus meginté Jórámot: „Dothánnál jőnek majd nekünk.“ 'S valahol Jórámnak cselet akarának vetni, idves jelentései mindég felforgaták szándékaikat: Dühöngve haragjában, Benhadád ekként halatá neheztelése' szavait:

„Ki az a' hitetlen, ki mindég elárúlja az ellenségnek igyekezetünket? Ti ismeritek a' kajánt, és még sem tudatjátok velem.“ — Ekkor tanácsnokja Elkanán: „Én ismerem az embert, o Király; valamit te titkos kamarádban végzesz, valamihez fogsz, Izraelnek egy kegyvel felruházott Látnokja felfedi az ő Nagyjaiknak.“ — A' Király erre: „Igyekeztek tehát megkapni azt akár kelepczék, akár nyilván erő, akár vérengező pusztítók által.“ És a' mint tovább megérté hogy Elizeus ma Dothán felé megindult, számos hadakat küldé ki oda az éj' homályában, fegyverszekereket, gyalogokat, lovagokat, békeríteni a' várost, 's Elizeust elfogni.

'S a' mint más nap az ő újabb szolgája, Samma, körülvéve látá magokat, előjöve, 's így szólla Elizeushoz: „Jaj nekünk, Uram; a' várost számtalan hadak fogák körül!“ — Elizeus felemelé szemeit az égre, 's lassú szózáttal könyörge az Úrhoz; vonja el a' föld' homályos fátyolát szolgája' szemei elől, hogy

láthasson. 'S ekkoron mondá neki: „Fordítsd tekintetedet a' bércekre; ott több hadakat látsz a' mi felünkön, mint ide alant az ellenén!“ — A' szolga megfordítá tekintetét, 's a' derengő tetőken mennyei sergeket pillanta meg, tüzes szekerekkel és lovagokkal, 's csillámló fegyvereikben, hogy a' szem csaknem megvakúla látásoktól.

Félelem nélkül méne Elizeus az ellenségi sátorok előtt Samaria felé. A' hadak csudálkozva láták menni az idegent; tovább pedig több mint száz harczoló meg indúla, elfogni a' rettenetes Látnokot. — „Jertek utánam,“ ezt kiáltá nekik Elizeus, „'s meglátjátok a' kit kerestek!“ titokban pedig felkiálta Istenhez, 's ezt mondá lassan-rebegő szózáttal: „Csapd meg őket vaksággal, Uram, hogy lássanak, és még se értsék a' mit látni fognak!“ 's a' nyomozók' egész csoportját magával vivé Samariába. Ott húlta le szemeikről a' hemzsegő nép között, a' Király' félelmetes közelségében, a' tévesztő homály. „Öljétek meg őket mind egyig!“ ezt kiáltá a' sokaság. 'S a' Király kérdé: „Proféta, megöldössük e őket?“ Elizeus felele: „Ha más-szor fogál el embereket csatáidban, és ha őket elvivéd városodba, avagy megöldöstéd e? Parancsolj ételt és italt a' szerencsétleneknek, 's az elijedteket eresszd vissza Benhadádhhoz.“ 'S meglőn a' mit tanácsola. Jól tartva tértenek vissza Királyokhoz, 's magasztalák Elizeust; a' Syriai Király pedig megszűnt ólálkodni élete után.

De most véghetetlen sereggel jöve ismét ostromlani Samariát. Látván melly bátor lélekkel viselik magokat a' városbéliel, környülfogá a' falakat harczoló sokasággal, szekerekkel, mélyen hányt árkokkal, hogy éhség nyeltesse el őket. Folyt a' legrettenetesebb vérontás; szám nélkül fekvék porban ember és marha; nyomorúságok kétségbe-esést támaszta, hogy az anyák tulajdon keblek' magzatjai ellen dühöngének; Jórám megtépdellé ruháját, 's így kiálta a' sokaságban: „Ki csala meg bennünket, hogy Samaria nevetni fogja ellenje' fenekedését, és hogy azt örzeni fogja Jehova? Esztelenség volt benne bizakodni; küzdésünk haszontalan, 's irtóztató a' véték' büntetése. Lakoljon fejével Eliseus, a' csábító!“ — De Eliseus bátran lépe szemei elébe, 's így szólla:

„Halljátok mit izen nektek Jehova, az Úr. Holnap bővségben leend nálatok a' búza és az árpa, hogy csúreiteket kevés ezüst pénzen tele tölthetitek.“

'S a' sereg' egyyk Vezére, az, a' kinek jobbja támasztéka volt a' Király' jobbjának, kételkedve ezt mondá: „Ha Jehova akként töltene is gabonát a' maga egeiből, mint a' záport, az még sem történhetne.“ — „Látni fogod,“ mond Elizeus „de gabona téged nem fog táplálni.“

'S melly csoda hozá itt teljesedésbe a' szent férfiu' jövődölését? Íme az a' tábor, mellyet a' Sába' szemei látának meg, lángfegyvereivel szálla alá a' tetőkről, 's éjnek

rémítései közt méne a' Syriai hadak ellen. Távolban a' fegyvercsattogás, közelben a' lég' ordításai, 's a' villámok' lobogása mindenfelé a' sötétben, úgy borzasztá fel minden harczoló' üstökét, a' hogyan a' sü' szálkáji állanak fel; de most midőn lángdárdáikat kezdék rázni, olly dobogások hallatszá-
nak egyszerre, délről és éjszokról, mintha lovak közelítenének, és csikorgó szekérek. Hangosan kiáltanak fel a' Syrusok, 's szaladának, 's oda hagyák hosszúan kinyúlt táborokban sátorait és minden vagyono-
kat. Úgy hitték, Izraelnek Királya eggyesülve jó az Egyptus' és Kanaán' népeivel, 's bosszút készül önteni. Ezt hívék, és sietve hagyák oda állásaikat; 's a' hosszúan kinyúlt tábor elnémúla.

'S meglőn a' mit senki nem várt. A' reggel' közelítésekör híreszek jövének a' Királyhoz 's jelenték mi történt. 'S midőn meg vala vizsgálva, ha való e a' hír, 's kibizonyosodott megfutamlások; tolongva ömlött elő a' városi nép, hogy az üresen maradt táborból aranyat és ezüstöt vigyen a' város' falai közzé, 's kimondhatatlan sokaságú élelmet találja ott, 's felvidámítá szívét kenyér' ételével, melyet már sok idő olta nem kóstolt. A' sereg' Vezére pedig a' setét kapuban dőlt el a' tolongó nép' lábai alatt, 's gabona ötet, a' mint azt Elizéus megjövendőlé vala, nem táplálá.

Évek szálltanak el. Jéhu, Királyá kenve a' Profétától, eltörlé a' föld' színéről az

Ácháb' nemzetségét, a' mindenektől átkozottat; Jezabelt lelőketé a' vár' ablakiból, hol vére, mellyet a' lovak' körmei taposának ki testéből, befesték a' falakat, 's éh ebek harczolák el a' sírtól. Így jövendőlék vala meg Istennek ítéleteit az Illyés' szavai.

De Elizéus, — száz esztendő tölte el immár, — most ágyában fekvék, végső el-lankadásában az öreg kornak. Joás, Izraelnek Királya, belépe setét kamarájába; látá a' haldokló öreget, sírva hajlott felibe, ajkát fagyos ajakára 's harmatozó homlokára nyomá, felvevé egykor hatalmas, már merevedett jobbját, mellyéhez szorította, és így szóllott:

„Atya, 's te itt hagysz e bennünket? te, ki mint Illyés is egykor, felülmúlád Izraelnek szekereit és lovagjait 's válogatott hadi sergeit; nagy és erős, 's megdicsőítve Jehovától az ő csudájiban! Jaj nekünk, kiket akkor hagysz ide, midőn Izrael, elnyomva a' Syrusok' vas járma alatt, hijába tekint megtartó után, 's a' közelítő veszély' rettentései közt eltűnni lát minden segélyt.

A' Látnok visszatérő erőben emelkedék fel nyoszolyáján; lánggal szikrázának szemei, meredten pillanta a' siránczó Királyra, 's ezt mondá neki: „Te sírsz, 's segéd után jajgatsz Izraelnek ellenségei közt? Bízzál Jehovába. Mostan pedig ragadj tegzet és nyilat 7, 's lássad képen a' jövendőt.“

'S Joáz tegzet és nyilat ragada. — „Vond fel az ívet!“ mond az öreg. A' Király felvoná. Amaz titkon könyörge, 's rá tevé

jobbát a' Király' jobbára, 's ezt hagyá:
 „Nyissd meg ablakomat keletnek, 's lövd ki
 nyiladat.“ — A' Király lött. Elizéus pe-
 dig monda:

„Íme a' győzödelem' nyilat Jehovához
 bízakodva löved ki. Te azt a' hadak' tör-
 vényei szerint keletnek ereztéd, merre Sy-
 ria fekszik, jeléül hogy azt bátor lélekkel
 támadod meg. Majd harsogni fognak a' kür-
 tők és trombiták Aphek ⁸ mellett, nem mes-
 sze Damaskushoz, 's fegyvered számtalan
 hadakat verend le. De még egyszer kérde-
 lek: Van e bizodalma Jehovához? 's hány-
 szor mered megverni ellenségedet? Vedd ke-
 zedbe a' nyilat, 's üssd földhöz, jelül énne-
 kem.“ — Három ízben ütö meg nyilcsomó-
 jával a' földet, 's a' Proféta' szemébe nézett.
 De ez nehezteléssel rázá fejét, 's így szólla:

„Bátrabbnak gondoltalak. Te tehát csak
 háromszor reménylesz győzni? Légyen tehát!
 Győzél vala öt 's hat ízben is, 's egészen el-
 törléd vala elleneidet, ha többet bízál a' Je-
 hova' karjába.“ Ezt mondá neki, eldőle
 ágyán, 's kilehellé életét.

Szirtkoporsójában ⁹ künn fekvék már
 esztendő oltá a' szent öreg, midőn egy gyá-
 szos csoport oda hozá ki a' legközelebb meg-
 holt Samariai polgár' koporsóját. A' gyászos
 csoportban vala Micha is, Látnoka Jehová-
 nak. 'S íme Moábnak sivatag hegyei közzül
 tolvajok üténék rájuk. A' kesergők letevék
 a' koporsót, 's elfordíták a' követ a' sírról,
 's holtjokat bélökek a' Proféta' csontjaira, 's

szaladának a' tolvajok elől. De a' holt alig érinté meg az Elizeus' tetemeit, 's lelke egyszerre visszatért elhagyott sátorába; úgy akará azt az Úr' kegye. Felmelegülve kezdé szíve buzgani, 's életet önté a' merevedett tagokba. Mostan megnyitá bezárt szemeit, felpillantott az égre, kikölt a' sírból, 's visszatére a' városba, magasztalván Jehovát, a' hatalmast.

Micha megállott a' szirton. Megvilágosított szemekkel néze alá a' lehanyatló napba, 's ezt kiáltá örvendései közt utána:

„Szállj le nyugalmodba, o Nap! A' szebb hajnalban ismét felemeled sugárló arczodat, 's örömet öntesz a' megfrisúlt természetbe. Igyen látám én kevéssel előbb a' rothadásnak – indultak' lakozásaiból élve lépni elő a' megholtat, kit Jehova felkölte, hogy bizonyosok legyünk az eránt hogy életünk el nem halhat.“

Népek, dicsöitsétek az Urat! Egymást váltó nappalok és éjjelek után felkél a' szebb hajnal, melyet nem követ soha alkonyuló estve, nem soha az éj' rémitő sötéte; melyben az örökké – tartó boldogság' hajlékit el fogja tölteni tiszta fényének csillogó bíborába; a' hajlékokat, melyeket híveinek Az készíte, ki egyg Övele és a' Lélekkel. Oh, Az bizonyosan itt lesz, a' miként megígéré, 's béviszen az örök boldogság' lakjaiba, hol szent törekedésink' jatalmaúl vár reánk a' HALHATATLANSÁG.

A' M A K A B É K

NÉGY ÉNEKBEN

I

MATHATHIÁS

VIGASZTALÁS

Zengj harsánybb szárnyalással o Ének, 's vidd az idők' végzetéig a' hős nemzet' dicsőségét, melly buzogva Jehovának törvényei 's atyájinak szokásai mellett, itt férfi erővel költ a' taposó düh ellen, ott pedig az erőtlenebb nemben egy anyát mutathat, ki gyönyörködve látá hét magzatit veszni Istenéért 's Hazájáért; őt, az Asszonyi Rény' örökké dicső példáját!

Asiának Királya Antiochosz ⁴, kit a' galád hízelkedők a' nagyragyogásúnak nevezének el, számatlan serget küldé, kiveszteti Izraelnek minden lakosit. 'S íme Jeruzsálemet már megvevé győzödelmes fegyvere, 's reggel olta estiglen nyolczvanezret gyilkolta meg közülök: öregeket, ifjakat, férfiakat, szüzléányzókat és szoptató anyákat; ezreket magával vive, 's pénzen adá el, mint

a' mezők' marháját; sokakat elszóra országaiban, 's gyalázatos bilincsekben sanyargatta, míg atyáik' vallásokról lemondottanak. A' szent város' tornyait ledönteté, templomjokat megfertézteté, edényeiket elrablá; úgy az arany oltárt, gyertyatartót, és asztalt; az összetördelt ezüstöt pedig, és a' templom' elásott kincsét, mit gaz árúlok fedezének fel előtte, pénzzé vereté. És — oh irtózatos látvány mind azoknak, a' kik megmaradának a' Jehova' hűségében! — a' Szentek — Szentjében, hol a' Főpap félelemmel és reszketve észtendőnként csak egyszer közelített a' láthatatlan egy Isten felé, és midőn a' kárpit félrekapatott, a' nép remegve pillanta fel utána — ottan most, úgy hagyá Antiochosz, az Olympuszi Zeüsz szobra fogadá hangos éneklések közt a' füstölgő áldozatokat, 's kihirdetteték hogy azt imádná ezentúl minden. Az ősi hit' helyébe, melyet kezdetül maga Isten parancsolt, bálvány' tisztelete lépett. Sionnak megfertőzött tetőjén várat építe, hogy zsoldosinak embertelen sokasága fegyverrel kényszerítse őket, azt tisztelni, a' kit ő parancsoland, a' vérengző! Szünet nélkül ömlött a' vér Jeruzsálemnek úczáján; ezrenként halának meg az igazak' halálával hitőkért és szabadságokért; de földre is ezrenként mentek, rettegven a' halált és csigázásokat, atyáik' vallása mellől, 's megbuktak a' bálvány' oltárinál. Inség és jajgatás tölté el a' város' minden úczáját, és vidékit. —

Most még irtózatossb nyomorúságok várak a' szerencsétlen népet. Mind inkább terjede el a' rémítő hír, hogy a' bosszút-lihegő számtalan hadakat gyűjt össze országa' szélein; 's Asiának szélesen kiterjedett tartományiban mindenfelé kótogások és kolompolások hallatszanak, 's készüle a' számtalan fegyver és a' szolgaság' elviselhetetlen bilincse nagy sokaságban.

És íme maga az ég is irtózatoss és rémítő eseteket horda méhében, 's intő jelt szüle a' megfélemllett népnek. Negyven nap és ugyanannyi éjeken keresztül, a' légben csattogások és csörtetések hallatszottak. Mint az estvély' felhőji tűnnek el a' rózsaszín égről, olly sebesen mint a' gondolat és a' reggeli álom, tűntenek el a' sötét étherben a' légalakok; majd ismét elővágatának tüzes lovaikon, keletről és nyugotról, 's megújíták a' viadalt; arany fegyvereik felvilágosították az éjszakákat, hogyan a' hold szokta, midőn teljes arczában kél elő; magasan ránták fel dárdájikat sisakjaik felett, 's paripájikat egymásnak rugtatók, rettenetes csattogások közt. 'S íme, reggelre virradva, piros harmat függött a' fűszálakon, mint a' vér! Jeruzsálemnek számtalan lakosai irtózattal nézének az égre; a' harczolók felejték a' fegyvert, a' szántónak nem vala gondja bikájára mellyel ugarát hasogató, 's üres vala munkásítól minden műhely, minden bolt. A' nép ömlöngött az úczákra, megállá a' más-

tyákon, 's felkiálta Jehovához, hogy az ég rémalakjai Izraelnek hozzanak idvet.

Győzdelemmel térvén vissza Egyiptusból, a' Király fenyegetés' ígéjit küldé ki serge' nagyjaihoz, kiket a' szent városban hagyott vala, 's a' tartomány' egyéb helyeiben, hogy Jehovának tisztelete legyen örökre kitiltva Izraelnek és Júdának tájairól, 's az a' hit és az a' nyelv, melyet az ő őseik követtek; hogy e' földet ezentúl hellén ajkú nép lakja. Így merte azt parancsolni az idegen! — 'S a' serg' nagyjai vad örömben vevék a' parancsot; a' nép' szent könyveit összetépdélék; oltárokat állítanak az országban mindenfelé; erővel harczolának oda öregeket, ifjakat, férfit és asszonyt, hogy áldozzanak Jehovának bosszantására, 's égyenek sertéshúst, ellenére annak a' mit Mózes, tekintvén az ég' heves hajlatát, tilalmazott. 'S a' ki tántorgás nélkül állá atyjáknak szertartásaik mellett, azt leszabdalák, mint a' marhát, szánazkodás nélkül, bosszantó örömmel, 's embertelen vérszomjjal. Sokan, eliszonyodva a' haláltól 's a' hóhérok' véres ostromozásától, engedének a' parancsnak, 's a' hívek zokogva kiáltozának segéd után.

De a' népben felkele Mathathiás, fija Jochanánnak, Simeonnak unokája, az Úrnak felkenettje és főpapja. Tisztelést parancsoló fennségben lépe ő a' templomba, hol a' szarv dísz ada ezüst hajainak, 's hósín öltözete sarkáig folyt le vállain, 's mellyén az Ephód' kövei ragyogtak. A' nép ötet Isten' áldottjá-

nak hirdeté, 's öt érdemes ifju' nemzőjének, szegények' atyjának, elestek' paizsának, az elnyomottak' védelmező bástyájának. Mély bánat szállá meg az öreget, elnézvén, mint leve oda a' szent város, mint Izraelnek minden fiai. Megtépte mellyén ruháját, 's így szólla fiaihoz:

„Melly elviselhetetlen inség ez, és ki tűrhetné tovább? Idegenek parancsolnak az Úr' örökében, 's az Úr' háza hasonló leve a' megvetett martalékhoz, Jehovának pompás temploma minden edényeitől megfosztatott, 's el vagynak oltva ékei. Gyermekes és öregek ölve vagynak; az úczákat holt testek borítják el, a' férfiak' virága leszabdaltatott, 's gyalázatosan vétettek el tőlök fegyvereik! Szolgaleánnyá vált a' város, a' szabad, 's oda minden dísze; mert pogányok oszták fel örökét magok között, 's a' tisztát inséggel és gyalázattal boríták el. Gyermekes, fussunk innen! A' tengerek' puszta fövenyszélein és az erdők' fenevadai közt jobb lakozni, mint a' vérengzésekkel eltöltött főváros' dögleletes levegőjében!“

Ezt monda, 's ment. Modinba ² vette magát, a' hegyek közzé, 's vitte magával öt fiai, az Izrael' megszabadítására 's örök dicsőségére nevelteket, 's egy kisded hajlék' éjelgő homályában rejtezek el. De a' gonoszt-parancsoló had oda is elhatott, ott is felállítá az ál Istenek' képeit, hogy őket a' remegő néppel imádtassa. Apellesz a' dúlón-gásra küldött sereg' Vezére, ezt parancsolá

Mathathiásnak is, 's így szólla hozzá a' nép előtt:

„Jer, tiszteletes öreg, 's közelíts hódolással a' hatalmas Istenekhez. Vess tömjént a' szenelőbe, 's öld meg nekik gödölyédet a' piacon, hogy valakik Modin' tájait lakják, lássanak tégedet, az öt jeles fiu' még jelesebb atyját, 's serkentessenek engedélyre a' te példád által. Jeruzsálem' népe nekiek már hódolt, 's tette a' mi parancsoltaték. Ha teljesíteni fogod a' mit a' Király vár tőled, házadat arany és ezüst tölti el, 's te és öt fiad legközelebb fogtok állani széke mellett, öneki kedvenczei.“ — De Mathathiás lelketrendítő méltóságban emelé fel szavát, és ezt mondá:

„Bár mind azon népek egyetemben, kiken Antiochosz uralkodik, elhagyják Jehovának törvényit, 's bálványaitokat élő Istenként fogják tisztelni: én, ennek hív szolgálja, tántoríthatlanúl maradok meg fiaimmal, véreimmal, atyáim' szent szabásaik mellett, 's együtt állok 's dölök velek; a' mint Jehova akarandja; ő, az eggy, az igaz Isten!“

És a' mint ezt mondotta, íme előlépe Isachár, eggy megvetett gonosz; régolta útalt a' népben, rég olta kirekesztve az atyák' községéből átokkal-terhelt tetteiért, a' szénre tölté tömjénét, 's így szólla: „Lemondok Jehováról, 's engedek Királyom' parancsának; ezentúl Zeüsz fogom tisztelni, és a' hatalmas Isteneket.“

'S

'S a' mint amaz meggyujtá tömjénét, 's a' pártos esket elmondotta; a' felsereglettek' tömött sokaságában előre tolakodék Mathathiás. Renge minden teteme, mert keblét szent harag töltötte el; 's buzogva Jehovának törvényei mellett, kikapá egyik katona' kezéből a' fegyvert, 's az undok hitehagyottat áltverte; áltverte Apelleszt is, ki olly feltétellel jöve ide hogy megölje Mathathiást; feldönté a' bálvány' oltárát, 's ezt kiáltá a' sokaságnak:

„Jertek, 's kövessetek engemet. Betölt a' rettenetes idő, mellyben mi, kirekesztve a' társasági élet' örömei közzül, egyedül a' puszták' sivatagságiban 's 'az erdők' rejtekiben vagy a' csaták' rendjei között kerülhetünk ki a' vétkes szolgaság' jármait. A' kinek keblében láng ég, 's kész védeni Jehovának törvényeit, jöjön velem! Élünk, vesszünk, de szabadon!“

Víg sikoltások közt jajdúla fel a' sokaság, 's körülfogá az Úr' dicsősége mellett lángolót, ki most ment az erdőséggel elborított hegyekbe. Ezrenként verekedék vele csoportokba a' nép, eltökélt lélekkel, hogy megvet minden hasznót és fényt, 's tántorgás nélkül áll Jehovának törvényei mellett. A' szerető anyák karjaikon vivék kisdedeiket; az atyák kézen fogva sietének el aprójikkal; némellyike hátára vevé elélemedett nemzójét. Így mentek a' puszták felé, hogy a' barlangok' homályi közzé rejtőzhessenek hóhérjaiknak gyilkoló fegyvereik elől.

Jeruzsalem eltelék a' hírrel, hogy Mathathiás Jehovának dicsőségéért mit teve; hogy megölte a' Hadnagyot, 's a' vérengező sokaságot mint dühíté lánggra. Eggyyszerre 's tömött sokaságokban ömledezének le a' szent Sion' megfertőzött tetőjiről a' katonák, hogy azoknak véreikben dúlonghassanak, kik hívek maradtanak az Úrhoz. Mint a' vadak után indúlt ebek az árnyékos erdőkben, hol jobbra, hol balra, elcsapnak, 's vizsga orraikat fel fel ütik ha nem szaglanak e vadnyomot; a' szerint lesék mindenfelé a' megszaladtak' menését. Eggy Jehovától elpártolt asszony kimutatá a' szirtcsúcsokban a' hadnagynak, hol légyenek az üregek, mellyekben a' megszaladtak lappanganak, 's ezt mondotta neki: „Ne ma támadd meg őket, hanem holnap, mert akkor úlik a' szombat' innepét, 's Izrael akkor megnyugszik.“ — 'S úgy lőn. Mathathiás és az ő fiai távoly valának; Modin² mellett gyűjtének serget. Az egyéb sokaság véd nélkül álla; kiki csendesen ül az innep' szent napját.

A' Hadnagy' hírsze felméne a' szirtlakójihoz, 's ezt harsogá füleikbe: „Lázak, másszatok elő barlangotokból, 's áldozatok önkényt a' nagy Isteneknek; 's meg lesz bocsátva hogy eddig engedetlenek voltatok.“ A' nép egygy szájjal felele: „A' hívás benünkét meg nem csábít, 's térdeink hamis Isteneknek meg nem hajlanak, mert egyedül Jehova az igaz, egyedül Jehova az egygy! Elannyira szomjúzzatok e véreinket? Mi

tisztán 's vétek nélkül süllyedünk sírjeinkbe. Jaj jó reátok, mert ég és föld kelnek fel mint tanúk ellenetek, hogy ti mint fenevadak ömlétek a' népre, melly benneteket nem bántott, és a' mellynek az minden vétke, hogy híven tiszteli Jehovát. — 'S ekkor kezdődék a' csata, az a' vitéz férfiakhoz illetlen, mert az fegyvertelen férfiakat, asszonyokat, öregeket, ifjakat és kicsinyeket ölel, szám szerint háromezeret, egész dühvel; előlte a' marhákat is; 's az elhullottak' vérrel mocskos testeiket elégette.

Lángoló fájdalom szaggatá meg Mathiásnak lelkét, midőn meghallá, népe miként mészároltatott. Siránkozva üle a' porban, 's felkiálta Istenhez, szabadulásért. Felgyűjté a' magáéit hogy tanácsot tartson velek, 's eltökélt lélekkel így szólla:

„Hallgassátok figyelemmel szavaimat. Ha az Izrael' fiai fegyver és védelem nélkül húllanak el a' szombatok' napján, úgy nevünk hamar eltűnik a' földről. Álljunk ellent tehát, ha ellenségünk ez nap támadna meg ismét. Az legyen egyedül törvény, hogy a' haza maradjon fenn a' maga épségében, 's küzdjünk meg Istenünkért, Szabadságunkért.“

Javallás követé a' szót minden ajakról. 'S a' hatalommal eltölt öreg sötét erdők' lombjai alól tört ki a' térre, 's választottival megtámadtatá az ellenség' hadait. Dúlongva szabdalá le azon undokokat, kik Jehovától a' bálványokhoz pártoltanak; ezeknek oltá-

raikat felforgatá, képeiket összetördelé; a' városokban és mindenszerte a' tájon, újra felállítá az igaz Isten' oltárait, 's a' hon' in-ségít megbosszulá; hogy Izrael ismét szabadon lélegzett, 's Sionnak tetőjén megrendülének ellenségei.

Syriának hadnagya Séron meghallá hogy Modinnak távolj erdeji közt egy bitang láz csorda — így nevezé a' hőseket, — eltökélé hogy szabadságokért 's atyai vallásokért dicsőségesen megvívna, 's ezzel élne, ezért vésznek. Összegyűjté tehát nagy sietséggel ezredesit és századosait Samariának kőfalai közzé, 's így szólla a' felgyülekeztekhez:

„Vitéz férfiak! Modinnak hegyei közt egy galád láz csoport vakúlt dühében fel mere támadni ellenünk, hogy a' harczok' mezején szerencsáját próbálja, 's magát a' nagyragyogású Antiochosznak hatalma alól kikaphassa. Képzeljétek esztelen merészségét! Megverénk a' galád csoportot, melly magát kevélyen Izrael' fíjainak nevezgeti, 's elsóránk őket minden csatázásinkban, az hogyan a' szél a' szűrűk' polyváját. Megszalad-tanak előttünk, rettegve csak tekintetinket is, 's előre érezvén, hogy veszni fognak. Olly dicsőséget akarok szerzeni nevemnek, hogy emlékezete soha el ne halhasson; látni fogjátok, Séron az ellenhadakat mint töri össze, rettenetességgel és eggyszerre. Még ma, mihelyt szürkülleni fog az estvély, harminczezer harczokban forgott népeimmel neki esem az elszunnyadtaknak, hasonló az esti

fergeteghez, melly senkitől nem várva, meg nem sejdítve, jelene meg, 's összezúgom őket. Első csapatimat, az elefántokkal, Apollon, te fogod vezetni; hosszú nyúlangó orraik előlik az ellenséget, 's körmeik, az érczkemény-ségűek, végig tapossák a' tömött sorokat. Hőseid a' hátaikon álló tornyokból nyilaikat szórják, 's a' láncsák' és parittyák' záporát, hogy ellenségünk, elrémülve az óriási állatok' testétől, feledje a' viadalt, 's futamodjék meg lélek nélkül. Menjetek, előre örvendő a' legszebb győzelemnek melly bennünket ölelni készül, 's öltöztessétek fegyverbe sergeiteket, 's haladék nélkül. „Antiochosz, a' ragyogó“ légyen ez a' mai nap' jelszava az egész seregnél.“ —

Igyen ő felgyülekezett Hadnagyaihoz. — 'S íme nem tölt sok idő belé, 's Samariának kőfalaiból rendes sorokban indúla ki az egész nagy sereg Modinnak erdős hegyeire. Legelől menének a' parittyások, hogy a' tornyot hordó elefántok' sorát védjék; a' föld messzére elrengett a' nehéz marhák' lépdelései alatt. Délczeg elhitséggel jöve Apollon, a' parittyás csapat' vezére, 's maga hajtá négyesét szekereből, melly két kereken repüle ezek után, 's mennydörgő szózáttal kiáltoza mindenfelé. A' hadak' közepében egy másik szekér; négylovú az is, 's aranyozott, és kettős kerekű; Séron rajta, a' Fővezér, ki tízezer embereit buzdítgatá, felfegyverkezteket sisakkal, pánczéllal, láncsával. Az utóhadban, melly annyi harczolókból álla mint

a' két elsőbb, jöve most Zoraim, tűzkeblű hőse a' viadaloknak, 's vezette íjászt. Ez után száz fegyverszekér, 's mindenikében dárdása, kocsisával. Így elrendelve közelíte ellenségei felé a' temérdek had.

Mathathiás, szeretett atyja a' maga népének, nem gyaníta veszélyt. Künn feküdt a' szirtes völgyben, a' setét erdő' lombjai alatt, és körüle szeretett fiai mind; 's elszórva a' völgyekben, 's a' szirtüregek közt sugorogva, 's elnyúlva a' fák' lehullott lombjaikon nyolczezer harczra - elszánt férfiak. Elmúlt vala a' fél éj; tüzeik a' táborban mindenfelé elaludtanak; csak egy helyett gombolyga még az összekapart paráznagból kékelő füst, 's ide oda csapongott a' magasra-fellövellett faderekak' lombos ágai közt. De a' nem tapasztolatlan öreg tudta mit kíván a' veszélyes idő 's az ellenség' fortélyai; 's végig az egész hegysoron öröket állíta ki a' szirtek' csúcsaira, hogy tekintsenek alá mindenszerte, és valami az ellenségi csoportoktól hemzsegő lapályon történni fogna, néki adják hírül.

'S íme, reszkette minden tetemiben, mint a' topolyák' ezüstlevelei, közelíte most Rephim, 's az elszunnyadt öreg' jobbájához nyúla, hogy felébressze álmából, 's neki hírt adhasson. De az megvilágosított szemekkel pillantott a' híreszre, mert épen most hagyá el a' Jehova' angyala, azért jelenve meg, hogy őt álmában erős hitre buzdítsa Istenhez, 's neki győződelmet ígérjen, és ké-

sőbbi dicső jutalmakat. 'S a' híresz így szól-
lala: „Számptalan hadak közelítenek felénk,
kiölni bennünket, 's fegyverszekerek és dár-
dák, hogy hajam' szálai, látván temérdek so-
kaságaikat, felállanak. — De eldőlék irtózá-
somban midőn a' pusztáknak azokat az óriási-
testű állatjait pillantám meg, mellyek mint
mozgó hegyek, járdallanak a' sereg előtt, 's
bástyákat hordanak domboru hátaikon, tele
tömve harczoló férfiakkal, 's irtózatoss orraik
halált, veszést ígérnek. Mert vagy agyaraik
felé befordítva, vagy messze kinyújtva fejeik-
től, azt teszik a' mit kedvek hozza; meg-
ragadják a' harczolót, villám sebességgel fel-
csavarítják, elfojtják, 's haraggal repítik ég
felé, és midőn leesett, ólomnehézségű lá-
baikkal dühösen összetapossák. Bizony, Uram,
ha Jehova még most sem siet megszabadítani
a' maga népét, úgy Izrael el lészen törölve
a' föld' színéről.“

Így a' híresz. — Mathathiás felkele, 's
előkiáltá Abisáczt, a' papot. Az hatalommal
fúva kürtjébe, hogy érczhangja rezegve já-
rá be az erdős völgyek' szirtüregreit, 's eggy-
szerre összegyűjté a' kik el valának szunnyad-
va, az Atya mellé; — mert a' nép Matha-
thiást, szent tiszteletből; így szokta vala ne-
vezni. De Júda, az ifjú kor' virító hőse,
legelső szokelle fel lombos alomjáról, 's azon
szerint néze körül az éj' sötétében, mint a'
felingertett oroszán, midőn szaglása sejteti
vele a' lesbe vonult vadászt; kardját ragadá,
's várta atyjának parancsait. Eljőve Eleázár

is; és most Jonathán; lángoló tüzrel mind ketten, 's nyugtalan' kérdék, testvéreik, Jochanán és Simon, mit hallottak legyen atyjoktól, 's mit akart legyen a' hadi kürt' ércz hangzása?

'S Matháthiás, a' tisztes öreg, most így szólla a' felsereglett néphez: „Ragadjatok fegyvert! azoknak megyünk ellenökbe, kik Izraelre vesztet készítenek.“ — De a' népet elborzasztá a' mit a' megfélemllett híresz beszélla a' sereg' számtalan sokasága és az óriási állatok felől. Megállának tehát Matháthiás előtt, 's legidősebbjek, Sádok, így szólla:

„A' te lelked' tüze nagy, tiszteletes Matháthiás, 's mi azt nem csudáljuk ok nélkül. De az téged megszédít, midőn felejtve bölcseségedet, öreg napjaid' fő díszét, e' marok sergecskét, melly elgyengülve hoasszas koplalásban, magánál kevésbb szám előtt is elrettenhetne, számtalan hadaknak ellenébe viszed ki. Dőreség volna olly fejdelemmel küzdeni meg, kinek Jehova bennünket haragjában ada által, és örökre!“ — De Matháthiás dorgálólág emelé reá karjait, 's e' szókat hallatá: „Óh! a' győződelem' pálmáját a' harcban nem sokaság szerzi. Jehovának hatalmas karja kevés kezekkel olly könnyen kapja ki választott népét a' szolgaság' lánczaiból, mint sokakkal, ha úgy akarja kegye.“

De, lángolva haragjában, Júda kirántá hüvelyéből irtóztató kardját, 's úgy csapa izmos jobbjaival egy czédrus' törzsökéhez,

hogy a' fa' vékonyabb vége messze esék a' vastagabbiktól. Sádok elijedve szökött vissza, 's a' porba hajtá le homlokát; de együtt rendülének meg vele valakik az erős karú Júda' csapását láták. Ez most a' néphez fordula, 's ezt mondá lángoló beszédben:

„Hogyan? 's ti a' számtól rettentek e meg? azon gyalázatosak' sokaságától e, kik fene dühökben a' siránczó anyákat, és a' mellyeikre tapadt kisdedet együtt gyilkolják? azoktól e, kik a' hatalmas férfit és a' virító ifjat pénzen árulják, mint marhát, a' sok országokat bejárt kalmárnak? kik úgy reménylik hogy a' Jehova' dicsőségét a' mi véreinkben fogják elolthatni? Jobb elesni dicsőséges csatában mint gyalázatos napokat élni: Rajta! mi Istenünkért küzdünk, 's életért és halálért! Ne csüggedjete meg; szánjátok el magatokat; az Úr velünk leszen a' tusa' mezején.“ — Így szólla 's ment, 's a' nép fellelkesezve ömlött utána.

Nem az ösvényen, melly a' vándor' lépésit hajlongó völgyeken viszi, hanem erdős tetőken méne most a' küzdésnek gyúladott Izrael' serge, szint' addig, hol a' dombok' legutóbbika Bethoronnak kőfalaiig vonúl el, és zöldellő lábát mosolygó lapályhoz 's aranyfejú búzakaralászokhoz nyújtja ki. Júda ottan rendelé el a' serget. Eleazárt a' bal, Jonathánt a' jobb szarvak mellé állította, hogy népeiket igazgassák a' csata' pusztító fergeteiben. Maga, szemben az ellennel, közepben foga állást, 's örvende hogy testvére,

Jochanán, sarkaiban hágdosott utána. Ma-thathiás a' domb' sziklás ormán állott, körülöntve a' népségtől, legidősbbszű fiával Si-meonnal, 's dorgálva emelé Júdára jobbját, 's ezt kérde tőle, kemény tekintettel:

„Júda, te megmérted e a' czélt? megvizsgáltad e szíved' titkos mélyeit, hogy a' sereg' veszélyes közepére hiu fényvágó 's vak elhittség tola e ki, vagy erős bizodalom az Úrhoz? Felkiáltottál e hozzá segédért? kérdetted e buzgó könyörgésben és szíved' szent izgásai közt, ha tettedet az Úr javallja e?“ — Júda lángoló tűzzel felele: „Igen is, atyám, megmértem a' czélt, megvizsgáltam szívem' mélyeit. Nem hiu fényvágó, nem vak elhittség állíta e' veszélyes helyre; azt nekem Jehova parancsolá; az Úr kiálta ki szívemből, hogy népét vezéreljem győzödelemre.“ — Mondá, 's kirántotta hüvelyéből a' kardot, 's azzal leüle a' fűben, könyökére támasztá fejét, 's lángoló szemekkel néze ki, keresztül az éjjel' sötétén, az ellen' közelítésére. Mint az oroszlánsüldő melly csak most hagyá el anyja' emlőjit, bízva inaiba, kilép setét barlangjából, megáll nyílása előtt, 's a' sűrű erdők között szikrázó pillantatokkal tekint körül, ha nem közelít e hatalmas ellenkezője; szomjúzza a' vért, fülánkos nyelvével törölgögeti borzas ajakit, 's bojtos farkával a' döngő földet csapdosgatja, hogy herengve kél körülé a' por, siv és bög és ordít, 's berzengeti bozontos serényét: a' szerint üle itten hadai előtt az ifju hős, kitekintve az éj'

homálya közzé, 's vérét szomjúzva az ellenhadaknak.

'S a' derengeni kezdő ég' prémjei keletben már pirulának; a' korány' szellőjiben szállongának a' ködök; az emelkedő pacsirták' víg éneke le hallatá magát az ég' boltozatjaiból; a' síkon, az erdőkben, a' tetőkön, a' völgy' hasadékiban, most itt, majd meg ott jelengeté magát ébredező hangzás. De midőn végre párázó aranyragyogásban emelé fel sugárzó arczát a' nap, 's a' természet örvendő tisztelettel idvezlé a' felkelő reggelt; ime a' Syriai had ál csendben vonalga a' földműves' kalászföldjein végig a' hegyek felé; mert Séron úgy akará, hogy Izraelnek itt táborozó népét lepjék meg hadai. Oh, az itt táborozók, igen is, látván a' rettenetes testű állatokat, megháborodának! De Simon, Mathathiásnak legidősebb fija, előjött, 's Júdának, ki az egész serget vezérlé, ezt mondotta:

„Merész! szállíts elő a' seregből néhány szabadkéjűeket, magokat halálra elszántakat, kik Istenért és a' nép' fennmaradásáért készek megtenni a' nagy munkát. A' népet csak a' nagy állatok' látása rémítette el; menjenek hát ezek; kössék kardjaikat dardájik' hegyéhez, 's a' küzdés' tolongásaiban rohanjanak nekik, 's hosszú orraikat vagdalják össze; hogy neki-dühülve kínjaikban, azok tulajdon sergeik közt terjesszenek el halált, veszést, és irtóztató zavart.“

Júda felemelé kardját, 's javalást inte bátyja' elmés tanácsára. A' rendre kiállított seregben alig terjede el a' felszóllítás, 's íme százanként futának elő, teljesíteni a' mire hívattatának. De Simon a' legbátrabbak közül csak tizenkettőt választta el, kik immár eddiglen is vitézeknek mutatak magokat, rettentései mindég ellenjeiknek. 'S ők erős szíjakkal kötözék fel kardjaikat dárdájik' hosszú nyelére, lemenének a' dombon, 's annak aljában a' sűrű csalit közzé rejtvezve várak az ellenségi hadak' érkezését.

Közelébb és mindég közelébb gombolygott mostan a' porfelleg, 's a' sikárlott fegyverek' éleiről tisztább tűzben csillámlott, keresztül a' gombolygó poron is, a' sugárokkal koronás nap' fénye; hangosabban halatszék az ezereknént közelítők' lépdellése; ijedelem lebegett a' csapatok előtt, 's közel vala az öldöklés, a' romlás.

Júda, szikrázó szemekkel látván meg innmost ellenségöket, sietve szökött fel üléséből, 's hatalmasan kiálta, hogy heggyek völgyek megjajdulának, hogy megrendüle körülte minden; 's fenn a' szirtormon Mathathias is megfélemlött. A' kiáltásra ijedelem ragadá meg az ellent, 's ide oda szédélgenek. De most egyszerre tűnt fel az ellenfél' serge a' tetőken, számra olly kicsiny, és csak karddal fegyverkezve fel; sisak és pánczél és szekerek és lovak nélkül, 's Séron kevélyen neveté őket, 's ezt kiáltá Apollonnak, ki a' sereg' elejét vezérlé:

„Oh, én úgy hittem, itt egész Izrael kele fel ellenünk, 's készen vár halál és romlás! 'S dicső sergünk e' kiseddel mérkezzék e össze, melly, mint a' zsiványok' foltjai, e' hegyek' üregiben lakik, 's fegyver nélkül és elcsüggedve, nem győzdelmet vár, hanem halált? Menjenek egyedül azon vitézink, kik parittyát repítenek, és öldöklő nyilakat, az elefántok' hátaikról; azoknak csak meglátása is, meg fogja őket futamtatni. “

Mondá; 's ím az elefántok' vezérei hangos kiáltásokkal nógaták a' rest állatokat, 's a' kik hátokon ültenek a' tornyokban, éles hegyű láncsájjal szurdálák testeiket hogy dühre ingereltessenek. Feldühülének azok, 's verték szügyöket nyúlánk orraikkal, 's forrtogtak gyilkos tűzökben. Sipítva repült végig a' légen a' kilövellett nyíl; a' parittyások hadarák hegyes köveiket, míg a' sineg végre lepattant újaikról, 's a' hegyes kő sipítva repüle el, 's a' domb mellett nyiltól 's hegyes kövektől sok derék harczoló elterüle.

Mathathiás pedig Istenhez emelé fel kezeit, 's így könyörge: „Irgalmazó, védjed a' te népedet mérges megtámadójok ellen, ki ennek átalkodott lélekkel készít veszélyt és gyalázatot, 's tiszteletlen erántad, az eggy, az igaz eránt! Oh, adj ma győzdelmet nekünk, te, kinél nincs lehetetlen, hogy érezze, melly nagy, melly hatalmas vagy te!“ —

'S ím, a' tizenkét jeles, kik magokat már előbb a' szép halálra elszánták, neki-esének a' hadnak. Mindenike a' nagytestű állatok felé tolakodék, hosszan előre-nyúló dárdájával szúrta, döfte, vágta annak orrát. Egyedül Dórách téveszté el tárgyát; dárdája lesiklék az elefánt' sima agyarán, 's a' le szélesen-fityegő fület szúrta keresztül. Az, neki-dühülve, hosszú orrába csavará Dóráchot, recsegve törte össze mellyét és bordájának mindenikét, 's magasan repíté az égnek, hogy nehézsúlyú lábaival összetaposhassa, midőn majd földre zuhan. De most előszökelte Nábál, a' Bethoroni, 's felnyújtván dárdája' nyelét a' karddal, keresztül likasztá az elefánt' szemét, melly külömben annyi értelemmel, okossággal, és olly szeliden tekintget, mostan pedig haragjában véresen lán-gola.

Az elefántok, elkínozva iszonyú fájdalmaiktól, dúlongának a' mezőben, lehányák harczolójikat tornyaikból, 's hörögve és röfögve fordulának meg, összetaposák tulajdon sergeiket, 's mentek, mélyen-szabdalt sebeik' tüzet a' habok' harsogásiban enyhíteni. Eggyike Séronnak peregő kerekébe ötlött, de az kergeté tajtékkal elborított paripájit, látta melly dúlást követte elefántjain az ellenség, szidta vezéreiket, 's parancsolá, hogy a' vakmerőket szabdalják le. De Séron, ki ezekre kevély haragban parancsolgata, ime porban fekszik; foly sebéből a' vér; felforgatva áll a' szekér, eltaposva négy paripája.

Mert olly hirtelen, mint midőn a' szikrázó villám a' százesztendő's fenyőt, az erdő' közepében, egy csapással repeszi végig, hogy a' felhőkig nyúlakodott törzsöknek immár csak hasábjai látszanak: a' szerint forgatá fel a' szekeret a' víznek-futó elefánt, 's összetaposta a' négy paripát és a' sikoltozó vezért; 's a' Syriai hadak összekeveredve futamlának meg.

Mint midőn, közelítvén a' tavasz, a' dél' szelei által felolvad a' hó, 's a' rettenetes gombolyag rettenetes zajban, csatájban hembereg alá, eldönti az erdőket, 's a' mosolygó mezőt és a' virággal elhintett fenyért magával viszi: akképen ömle most a' Makabé törzsök' nagy dísze Júda, a' lelkes, hős ifju, 's hozta magával hadait. Nyomá, 's keményen, a' futamlókat, 's ellensége' vérében itatgatá szomju pallosát. Így Eleázár, a' vitéz szent férfiú; így a' derék Jonathán. Nem hevere eggyike is, 's a' haladók' hörgése 's jajgatása között eggyütt emelkedék az egek felé a' győződel' víg zenéje. Ezrenként hullának el a' kevélyek, 's elboríták a' mezőt és az utakat.

De amott a' czédruserdő mellett, nem messze Bethoronnak falaihoz, Apollon mérészen készül védelemre. Elakasztá az övéinek gyalázatos szaladásaikat, hatalmasan elszánva, hogy magát és hadait, ha úgy hozza az idő, dicsőségben temetteti el. Júda nem késett, 's bátor lélekkel kele szembe a' bátran közelgővel. Apollon messzére kinyújtá

dárdáját a' néki-rohanó felé; de az felránta a' csillámló kardot, a' dárda' nyelét ketté szelé, kardját mélyen döfte mellébe, hogy az egyszerre eldőlt, 's életét kilehellette. Erre kiragadá Apollonnak kezéből a' fegyvert, hogy valamint ma harczola vitézen a' magáéval, úgy ezután mindég ezzel harczoljon, midőn a' hitért 's a' nemzet' szabadságáért 's Izraelnek dicsőségéért fog küzdeni ³. 'S az ellenhad' nagy sokasága, melly ma, kevélyen, vég romlással fenyegeté Izraelt, futa, 's benne igen kevés ére a' magokéihez, megvinni a' gyászos hírt.

De végre itt vala az idő, hogy Mathathias bérekessze életét. Már érzé a' halál' borzasztásait, 's kedvellett gyermekeit ágya' elébe hívatá; felemelkedék nyoszolyájában, 's lassú szózatallal így kezdé:

„Vegyétek áldásomat, gyermekeim, annak jutalmául a' mit tevétek. Az Úr tartson meg benneteket örök ótalmában, hogy járassatok a' hűség' ösvényin, méltók atyáitokhoz. Terhesek az idők mellyeket éltek; a' világban dolyfös kéj és erőszak uralkodik; de végre is eltemeti magát. Ti álljatok tántoríthatatlanok az Úr' törvényei mellett; emlékezzetek atyáitoknak tetteikre, 's keressétek a' dicsőséget, melly nekiek juta, 's így benneteket örök fény és ragyoglás fog követni. Ábrahámot igaznak nevezzük, mert igaznak találatték a' kísértetben. József hatalomban látá magát, az Egyptus' lakóji között, mert tisztelé az Úr' törvényeit boldog és boldog-

dogtalan napjaiban. Phínes buzgott, 's a' papi méltóság néki adaték jutalmul, és az ő maradékinak. Józsue megtevé a' mit Jehova parancsolt, 's Izraelt ő tartotta meg. Káleb igazságot szólla a' nép előtt, 's megkapá örökét az ígére' földében. Dávid szelid vala és lágyszívú, 's őneki adatott, és az ő maradékának, az uralkodás' pálczája, 's minden időkre. Illyés lángola az Úr' ígéje mellett, 's villámok és dörgetegek közt emelteték fel az egekbe. Mivel Sidrách, Misách 's Abdenágo hűnnek; hűtök jutalmat nyere, 's épen jövenek elő a' lángokból. Dánielnek ártatlansága megszeli a' fene oroszlanokat. Így látjátok jutalmazva a' hajdan' derengő reggeli közt mind azokat, a' kik szeretettel bizakodtanak Jehovához. Ne féljete a' bűnös' fenyegetésitől; az ő nagysága por, az ő vége a' férgek; ma pöffeszkedik, mások felett akar lebegni, de holnap senki sem leli nyomát; dolyfét elnyelé a' koporsók' éjjele, és vele együtt kevély szándékait. Légyen bizodalmatok Jehova; hatalmas karja meg fog tartani benneteket, ha törvényiben járandotok. Simeon bölcs férfi, és soktapasztolású. Légyen tehát legidősbb fiam atyja a' többinek, 's intézze ő menéseiteket az élet' éjjelgő homályiban. Júda, az én hősem, ő, ki minden mások felett érdemel Makabének nevezetni, uralkodjék ez a' kedves magzatom a' csaták' vas mezején; ő légyen erős bástyátok; ő harczok' fiai közt nevedett. A' kétővel éljen Jonathán, és Eleazár és Jocha-

nán testvéri egygyességben. Gyűjtsétek egybe valakik hívek Jehovához, hogy vívjanak meg a' szent szabadságért, 's álljanak bosszút a' haza' megaláztatása miatt mind azokon, a' kik azt eloltani törekedtek.

'S itt hátra dőle vánkösain, áldó tekintettel néze végig gyermekein, 's lelkét kilehellette. 'S ezek gyászos kíséretben vivék el atyjok' tetemeit oda, hol öseik' nyugszanak, nem messze Modin' falaihoz, 's Izraelben zokogások hallatszának mindenfelé a' nép' atyja után.

De a' mindenekhez-irgalmas a' mennyei karok' örvendő sikoltozásai alatt nyújtá le Mathathiásnak királyi székéről a' diadal' koszorúját, mert ez, bízva őbenne, félelem nélkül állott az élet' legsötétebb fergetegiben is, 's vigasztalója 's bátorítója volt azoknak, a' kik Jehovába hittek.

II

E L E A Z Á R

SZENT MEGNYUGVÁS a)

Az öreg Eleazár suhogó pálmák' árnyékában üle vala kertje' mélyében, 's mosolygva vonta fel szemeit a' könyvből, mert szívét, azon, a' mit olvasott, szent öröm tölté el. — „Ábrahám pedig felraká a' gyermek' hátára a' fát, mellyen annak meg kelle áldoztatnia, 's hátra hagyá szolgájit. És a' mint fel fel lépegetének a' hegyen; ő kezében vivé a' kést és a' szenet, a' gyermek Ízsák pedig hörögve méne nyomaiban a' teher alatt; monda a' gyermek: „Atyám!“ — 's az felele: „Hallom; mit akarsz?“ — 's Ízsák most: „Látom kezeidben a' szenet és a' kést; de hol az állat, mellyet az áldozat kíván?“ — Ábrahám elfojtá könnyeit, 's fuldokolva ezt válaszolá: „Ne szólj, fiam; Istennek lesz gondja rá!“ — Ezt válaszolá a' gyermek-

nek, nem tekintte hátra, 's felérének a' Mória hegyére. —

„Mennyei ártatlanság!“ kiáltá az öreg Eleazár, — „én benned Megváltóm' előképét szemlélem. Boldogok, a' kik arra vágnak kiszemelve, hogy érte szenvedjenek, 's az élet' tövises ösvényin víg kedvel mennek által a' mennyek' örömvidékeire!“ — Nem álmodá az öreg, midőn ezeknek irigylé boldogságokat, melly rettenetes veszély lebege őfelette. De ő mindent hős lélekkel állá ki Jehovának szent törvényeiért.

Ím, az öreg' nyugalmas ajtajához csattajjal jönnek katonák. Nyájasan mégyen elejökbe, megnyitja nekik az ajtót, 's álmélkodva szólal meg: „Felrántott fegyvereket látok, és fenyegető arczokat? Mit keresnek azok nyugalom' lakjában? Talán a' házban tévedének meg?“

„Nem tévedénk meg a' házban, Eleazár,“ — mondá a' Százados, ki katonáját vezeté; — „mi tégedet keresünk. Antiochosz, Asiának Királya, és így, gondolnám, a' tiéd is, parancsolja, hogy tégedet bilincsekbe verve vinnénk székéhez, a' nép' gyülekezetébe. A' hogyan a' nagy Zeüsz végzett erántad, úgy kell járnod; a' mennybeliek' rendelését sűrű homály fedi.“

Mosolygva felele Eleazár: „Engem akarsz bilincsekben vezetni a' Király' székéhez és a' felgyülekezett sokaság közzé? engem, összeroskadt öreget? Én önkényt kísérlek.“

Vivék tehát a' piacra. Syriának kevély Királya arany székén telepedék le, körül-fogva fegyveresei és a' nagy sokaság által, benyújtani áldozatját az Olympia' Istenének, 's ön kezével adni által azoknak a' győződelem' díját, a' kiket itt diadal' koszorúja várt: — a' szekér' legügyesbb intézőjének; annak, a' ki legtávolabbra löké el a' tányért; a' ki legszerencsésebben találá meg nyilával a' tárgyat; a' ki ellenkezőjét öklözésiben haladta felül; 's a' ki a' pályát leggyorsabban futotta meg; — 's ezt kiáltozá: „Dicsőség a' halhatatlan Isteneknek a' föld' minden népeitől! El vagynak döntve Jehovának oltárai örökre, 's átkozott valaki őtet tiszteli. A' ki azt merendi, én ezennel avatom fel halálnak a' legirtózatosabb gyötrelmek közt.“

Borzadás szállá meg Jeruzsálemnek lakosait, midőn ez a' piacon elhirdettétett. Már sokan nyújták, rettegve a' csigázástól, áldozatjaikat az ál Isteneknek; sokan eltérének az igaz Isten mellől, 's hóhérjaivá lettek azon felekezetnek, melyet hitetlenül hagytak el. Így Jáxon, a' határtalan negédű, ki a' főpapi méltóságot pénzen vásárlotta meg a' Királytól; idegen minden eránt a' mi jó, 's kész elkövetni minden gonoszt honja 's öseinek vallása ellen. Ez rég olta gyűlölé Eleazárt, mert ennek sugárzó tisztasága még feketébbnek, még irtózatosabbnak mutatá az ő elméjét. Bosszúra gyuladva most Eleazár ellen, mert az alacsony mindenha ellensége a' jónak, és mivel ez őtet méltatlannak nevezte

a' papi méltóság' viselésére, bevádlá Antiochosz előtt, hogy Eleazár szidalmazta a' Királyt, 's parancsai ellen, hogy ezután Izraelben hellén szokás és rendtartások tiszteltessenek, ellenkezéssel és tűzre lobbadozva szóllott.

'S a' katonák íme hozzák az öreget, keresztül a' tömött sokaságon, 's a' nép mindenfelé tisztelettel vonult félre előle, 's titkon sóhajtozva annak irtózatossorsán, kihez Izraelben senki nem volt hasonló. Jázon a' királyi szék' lépcsőjén állott, 's olly gonosz örömmel nevette rá, millyennel a' poklok szoktak, midőn kárhozott' lelke érkezik hozzájuk. Pedig Eleazár a' kajánra még itten is szelid megbocsátást pillantott.

Elfordult arcczal, hogy elfödhesse szívének adáz haragját, 's felkönyökölve a' királyi szék' arany karjára, üle Antiochosz, 's előparancsolá Jázont, 's ezt mondá neki: „Áldozzék ez itt Zeüsznak, az ég' és föld' urának, a' hatalmas Istennek, és az egyéb minden halhatatlanoknak, 's meg lesznek bocsátva vétkei. De ha akaratomnak alázatban engedni késnék, akkor hóhérpadra vele! vesszen irtózatossorsán gyötrelmek között!“ Ezt mondá, 's a' katonák a' Jehova' hősét levítették a' viadal' főenyére.

Áltellent a' királyi székkal, melly hét lépcsőken kele ki a' hely' téréből, áll vala az Olympuszi' szobra, 's az felett márvány oszlopokon borúlt össze a' mennyezet. A' bálvány' lábainál egy kerek asztalkáról göm-

bölyögve emelkedék a' tömjén' füste, 's illat-
jával messzére eltölté a' tágas piacztot. Hó-
fejérségű patyolatjaikban állának, áltkötte
ruhájikat arany szövédékjekkel, a' papok,
's éneklék az áldozat' hymnuszát. 'S im' a'
szent öreg rendítő magasságban lépe fel, lát-
va mindenektől kik a' piacon megjelenének,
a' templom' legtetősből polczára; lángtekin-
tetét, a' bámuló sokaságnak fordította, 's
keblébe tündöklő csöppekben ömlöttek a'
könnyek, midőn minden szemet ázni láta
magáért. De most rezzelve rántá vissza ma-
gát, megnyílt ajkai reszketének, tekintete
elalvék 's lassúbb tűzben ége; mint midőn
a' holdat egy elszálló felhőcske fátyolozza
bé. Most mennyei mosoly lépé el ajkait;
meredten néztek ki szemei — mint a' soka-
ság hitte — a' semmibe, mert neki meg-
jelene Uriel, egyike a' menny' lakóinak,
kit hozzá az Irgalmazó küldé alá. Aranyos
szárnyakon bocsátkozék az itt alá, 's két csé-
szét hozá kezében; szelíden mosolygott az
öregre, 's így szólla neki: „Eleazár, te ki-
lenczven évet élél el, és már csak tíz vagy
hátra a' mit várhatsz. Lássad e' csészt bá-
lomban: ez földi éltedet tetszésed szerint
nyúlatja ki. Lássad jobbomban a' másikat:
ez halálra küld, hogy vessz, hogy bátorító,
buzdító példa vessz, a' később nemzetsége-
nek. Mellyikét választád?” — Gyorsan
elébe hajolt a' tiszteletes öreg, 's rengő ka-
rokkal várá a' szép veszést, melly őt az örök
életbe áltviendi. Alacsonynak tetszék neki

az a' gyalázattal terhelt élet, semminek a' fenyegetés' gyötrelmei; 's egyedül azt óhajtván hogy halálában Jehovának nyerhesse meg tetszését, hirtelen nyújtá ki jobbját az Angyal felé; kivette kezéből a' csészét, szájához vitte azt, 's csudatevőleg látá magát megerősítve hogy megvívja a' szent viadalt, hogy megfussa a' dicsőség' pályáját, 's a' diadal' koszorúját a' cél mellett ált vegye.

'S az Angyal' baljából kiesék a' csésze. Eltört az, 's apró cserepekké vala darabolva; ő pedig, a' Halhatatlan, fenntebb ragyogásban karolta által Eleazárnak nyakát, 's ezt mondá: „Eljövök hozzád a' viadal' órájában, 's bátorságot fogok kebledbe lehelleni, 's megédesítem gyötrelmidet a' halálban.“ Ezt mondá jutalmazó pillantással, 's az öreg' szemei elől eltűnt.

Feléje most Jázon közelített, hogy szájába tolja a' megáldozott sertés' húsát, 's ezt mondá neki: „Nyeld el ezt, a' nagy halhatatlanok' tiszteletére, 's kikaplak bajodból.“ — De Eleazár megragadá karját, 's lelöké az oltár' lépcsőjén. És midőn az most felgyúlada, 's szidalmakra fakadott Eleazár ellen, 's nem bíra tovább dühével; íme előjőve Nikánor, ezredese a' Syriai hadaknak, kihez az öreg egykor segílyt könyörögve közelített volt. Nikánor őtet félre vezeté, 's ezt mondotta rettegő szózattal:

„Tiszteletes öreg, emlékezzél vissza azon időkre, midőn egymást Antiochosznak ud-

varában látánk, kit Dicsőnek ismért el a' világ; emlékezzél, hogy ő téged, Izraelnek követét mint tarta tiszteletben, én pedig téged ott miként szerettelek, 's néped' igazai mellett egyedül azért szóllottam, mert Eleazárnak barátja valék, 's megszabadítám a' népet a' szolgaság' inségítől, nyomorúságitól. Gondold meg azt, kedves öreg, 's mentsd meg éltedet, melly népednek is becses, de becses Nikánornak, sőt a' Királynak is. Nyitva előtted az út; ne habozz; térj hirtelen reá, 's harapj olly húsba a' Zeüsz' oltára előtt, mellyet enned vallásod' törvényei nem tiltanak, de olly hús gyanánt, mellyet tiltanak. A' Király kegyelemmel fog látni maga előtt, mihelyt meghallandja hogy követted tanácsomat. Lásd, nagy csöppekben omlának homlokomról veréjéteim; ismerem komoly elmédet, melly tilt eltántorodnod atyáid' törvényei mellől; és még is kérlek, tedd a' mit javaslok. Tartsd meg nekünk e' tiszteletes főt, 's könyörülj magadon, könyörülj a' népen, 's a' téged híven-szerető barátan!"

Így szólla, 's könnyek boríták el szemeit. De Eleazár szelíden nyúla karjához, 's azon helyre vezeté el, a' hol neki ma Jehova előtt kelle ragyogni. Mert az Olympuszi Zeüsz' képe elébe lépe itt; megállott, 's emlékezők elsőségéről, a' mit neki nagy kora adott, 's nemzetsége' neinességéről, mellynek az ő fehér hajai voltak legfőbb dicsze, 's hosszú soráról szeplőtelen életének.

Ezeket gondolá el tiszta elméjében, 's az övéi felé fordúlva így szóllott:

„Izrael' népe, hallgass fel beszédemre. Egy vétkes irgalom ígéretet teve nékem, hogy meg fog a' haláltól, a' gyötrelmekről menteni. Hozassak engedett húst titkon az oltárhoz, és a' tilalmazott-hús helyett egyem a' ~~nem~~ tilalmazottat, 's e' fortély által éltem meg lesz tartva. Izrael' népe, én tennék e illy gonoszt? én hazudjam e a' mi nem szabad? Eleazár, a' nép' oktatója, a' kilenczvenévű öreg, bűnön vásároljon e meg esztendőket, talán csak egy két havat, egy két napot? 'S példája által hamiskodásra, alacsony tettetésre tanítsa e az ifjuságot, hogy átok és gyalázat terhelje a' koporsók' éjszakájában is? Nem, Izrael' fiai, én a' halált választottam, melyre ezeknek már fel vannak rántva bárdjaik. Nem hozna az nekem nyereséget, ha itt a' hóhérlásokat kikerül-ném, 's hazugság és vétek által tartanám meg életemet; de a' földi életben itt, és túl ezen majd amott, láz bűnös, az Úr' haragja' sullyát fognám szenvedni. El tehát a' halálra! Vidáman elmúlt éltém' estvélyét, vétketlenül dobogó szívem' tiszta egét, mostan se zavarja meg az a' mardosás, hogy hasonlatlan valék magamhoz. Példa maradok a' késő időknek hogy egyedül Jehovának rettegjék haragját, ne az embereknek is, kik ma fenyegetőznek, gyötréseket úznak, 's holnap már elnyeli a' sír; példa maradok, hogy járjanak mindig a' nyomon, mellyen

én jártam, 's légyenek mindég készen törvényink, a' haza, 's az atyák' vallása mellett kilehellni lelkeiket. "

Mondá, 's elszánt bátor lélekkel méne, hogy meghaljon. Jázon ingerlő szemekkel pillongott Nikánorra, mert ez, a' kit ő gyűlölt, fortélyosan és siker nélkül igyekezett a' halál elől elkapni. De a' szánakozás Nikánorban is bosszúvá változék mostan, 's dühös vérszomjja irgalma, a' szent öreg eránt, ki őtet kaczaj' tárgyává tevé a' nép előtt.

A' Király, haraggal látván mind ezeket, felzajdula elméjében, 's ezt kiáltá le: „Vigyétek őt, 's a' legirtózatosbb halálra! “ 'S azok vitték, el az oltártól, a' város' sötét kapuján ki, 's a' nép fuldokva 's zokogó sírással követte menését. De Eleazár néma nyugalomban néze ki maga elébe; lángolának tekintetei, 's orcáját pirosbb szín lepte el, mert előtte méne az Angyal; 's csillámló arczát vissza meg vissza fordítá az öreg felé, 's mennyei rózsákat hintetgett útjára. Azok élesztő illatokat lehellgettek.

'S most poroszlóji földre teríték, kinyújták tetemit, lábszárait vas botokkal tördelék össze; ő pedig jajgatva kiálta fel Istenhez:

„Irtózatos a' mit szenvedek, o Jehova! Oh légy segédjére az erőtlen öregnek! Te tudod hogy életemet nem akarám megváltani hívtelenségen. Oldd fel szelíden a' test' kötelékit, hogy lelkem lebegessen fel hozzád, 's eggyesüljön véled örökre! “

Így könyörge ő. Mennyei barátja lehajlott most a' haldokló' arczához, 's szemeiből a' szánakozásnak egy gyönyörű csöppje esett alá; harmatos homloka' tüzet aranytollú szárnyainak lebegésével enyhítette, 's bátor elszánást 's bizodalmat öntö az Úrhoz a' testi hajlékából kifejtőző lélekbe.

Mint mikor a' sziklák' bércein a' reggel' szürke ködje az ég felé csap, 's oda törekszik hogy annak szemet-vidámító kékjében terjeszkedhessék ki; de a' hegy' meredek csúcsai még mindég tartóztatják, 's az gyengéd lábaival a' tetőkbe látszik tapadva: akként reppene fel az Eleázár' lelke, kifeszelve a' test' kötelékeiből, míg szíve már csak alélt ütésekben vere, 's alig érezteté hogy mozog; már már megállott, most pedig megnyugvék, és most örökre !

Mennyei barátja forrón nyomta mellyét az üdvezültnek mellyére, ajakira nyomá a' lelkek' csókját, ama' halhatatlan élet' köszöntését - - - 's egymást ölelve emelkedének fel a' föld' sötét vidékeiről.

Elenyésző hideg tetemít a' portól 's csörgedező vértől megtisztítva, könnyhullatások közt vivé ki enyhelyére a' nép, a' sziklába vágott sirba helyheztetvén azt.

III

S A L O M Ó N E

'S HÉT HŐS FIJAI

SZENT MEGNYUGVÁS b)

„**H**ol Salomóne, te hű? hol múlat az Eli pap' özvegy nője, ki hét fiakat nevele, és a' jóknak örül most? — Ekként a' jövevény, ki az ajtón csak béreppenni lát-szott. — Salomóne megrezzene; úgy hitte, hogy ajtaja bé vala téve. — Nem ok nélkül szállá meg kétség. És még is a' jámbor idegen' tekintete 's nyájas szavai megrázott szívében bizakodást támasztának.

Körülfogva az estvélyi alkony' csendes fényétől, egyedül üle ő lakása' alszobájában, 's szövte gyapotfonalu vásznát legidősbbsz fi-ja' jegyesének, kit a' gondos anya, eltalál-ván a' szemérmes ifju' óhajtasát, maga vá-lasztott meg neki. Most hirtelen kele fel üléséből, sűgár növésében; 's önbecse' bol-

dogító érzésével lépett az idegen felé: „Idegen, idvez légy Istenben az Éli' özvegyénél!“ ugymond. „De mégyek, 's előszóllítom fiaim' egyikét, hogy szolgálatodra lehessen.“

'S amaz mosolygó nyájassággal az asszonynak: „Fiaidat kiküldéd a' gerézdek' hegyére, hogy vigadjanak a' szüret' áldomásiban. Ne rettenj el tőlem, Salomóne; engem az Úr küld hozzád; én egyike vagyok azoknak kik körülé szolgálunk. Izenetével jövők e' vérengező idők' rettentései közt, hogy te és a' tiedid buzdítassatok fel, az Úrba vetni minden bizodalmatokat. Miolta Antiochosz, Syriának Királya, bálványozást tanítat, 's vakságot terjesztget el és csábulást e' földön, 's a' Jehovához híveket kard és kegyetlen csigázások által pusztítatja; a' gyengék közül sokan tántorodának el, 's áltmenének ál Istenek' tiszteletére, min megrettenének a' jók is, látván hogy a' gonoszság jutalmaztatik, míg a' hűség porban sorvad. Mathathiás, a' hősl elkü, szent lánggra gyúlasztá ugyan a' sokaságot; 's eljő a' diadal' napja, mellyben Syriának temérdek hadai futni fognak az ő derék magzatja előtt, 's a' tartomány, megszabadúlva ádáz elnyomójától; szabadon fog ismét lélegzeni! Eleazárnak, a' dicső öregnek, halála ezereket vive ugyan vissza Istenhez, 's újra feléleszté a' bizodalmat a' gyengébbek' szíveiben. De az ellenség abba nem hagyja fene vérontásit, 's Izraelt még rémitőbb bántások fenyegetik, míg végre megtelend a' szenvedések' mérté-

ke, a' Jehovától reá-szabott, mivel a' nép magát tiszteletlenül viselte eránta. Oh, ki védje most azt, midőn Antiochosz felgyúladvad elméjében, halál 's vég pusztulás által ingerli elhagyni Istenét 's az őseitől átvett törvényeket! Eggykor a' népben nagyfelkű férfiak költenek fel, 's hatalomban állottanak a' veszély közt, társaiknak erős védjei. Sőt a' hősek' tüze a' te nemedben is lángola, a' gyengében; 's Debora, Judith Eszter dicső tötteket követének el Istenekért 's hazájokért. De ama' jobb üdők elmúltak! Ki az most, a' kiben lélek találtassék, feláldozni magát Izraelért, és azt, tettei 's példája által, megszabadítani?"

Fenntebb színbe gyúladott a' fülelő' arca. Teljesebb piros szökellett liliumfejségű kebléből sápadozó orcájira, 's földre süllyesztve tekintetét, így felele:

„Az Úr irgalmas és kegyelmező! Távolý állok én azon szent asszonyok megett érdemben és lélek' méltóságában, kiknek neveiket tisztelettel említéd; 's a' legirtózatossb veszélyeknek tennem ki férfias lélekkel magamat, arra nincs erőm. De én Istent meg nem tagadom, de én az ő törvényei mellől el nem állok, ha a' hóhérbárd fõm felett fel rándúl és fõmre le száll is! Idegen, hányszor nem sikolta fel örömében e' szív, ha, körülfogva, gyermekim' csoportjától, elmenék az úczán, 's a' nép rám újaival mutata, 's rám, boldog anyára, idvet és áldást kiáltozott! És én az vagyok, valóban boldog anya vagyok; bol-

dog, midőn Élinek gyermekei megállanak előttem; 's midőn a' kiket néki szültem, a' kiket szeretve tápláltam emlőimen, a' kiket a' Jehova' törvényiben neveltem fel, hogy vétek nélkül járjanak Isten előtt, méltóknak találtsanak atyjokhoz. De örömmel, örvendezések közt avatom őket a' halálnak, ha az Úr' tisztelete 's a' nép' java kívánja vesztőket, 's mélyen bánkódnám sorsomon, ha készen, ha örömmel nem vesznének, hívei az Úrnak mind holtig."

Az Angyal immost közelébb lépe felé. Elfényesedett arcczal pillanta le az asszonyra, ki most egyszerre elvakult; megszorítá jobb-ját, hogy menny föld eltűne előtte, 's ezt mondá neki:

„Választotta az Úrnak, álld meg fogadásodat! Majd, midőn lelked, híven maradva Jehovához, e' földről ellebben, világosságban látjuk meg egymást!"

Mondá, 's a' szóval egyszerre eltűnt. Salomóne, hörögve ijedtében, 's még elvakulva az Angyal' ragyogásától, az ajtó felé tipogott, 's felnyitotta azt. De a' sötét fátyol immost lehulla szemeiről; mindenfelé tekintete, hogy megláthassa az idegent, de többé sohol nem találá.

'S íme gyermekei összefont karokkal tértenek vissza a' gerézdek' hegyéről, körülömlék a' szeretett anyát, 's szóval, csókokkal, 's a' legédesebb nevezetekkel csapodárkodának neki. De ő nem visszonzá köszöntéseiket, nem csókjaikat, nem ölelte meg a' kedves legifjab-

ifjabbat; minden gondja csak az idegen vala, kinek össze kellett velek a' ház előtt akadni, de a' kit azok nem láttak. Hallgatásba süllyedve tére vissza hallgató gyermekei közt, 's beérvén az estvelygő szobába, ezt mondá nekik:

„Csudálatosak az Úr' útjai. Angyala jelent meg nálam, — mert az nem lehet halandó ember — hogy bátorodjunk neki, megvívni Izrael' idvéért, 's az Úr' törvénye 's a' haza mellett szent hűséggel meghalni. Menjetek nyugalomra, kedveseim; én fenn maradok, 's könnyörögve töltöm az éjt.“ — Ezt mondotta, 's ellágyult szívvel vonta félre magát szomorkodó gyermekei' köréből.

'S a' mint a' nap víg sугárokkal löve az hajlék' ablakába, az ébredőzök anyjokat a' szőlőernyőben láták meg, környülfogva fegyveres férfiaktól, 's rohantak kiragadni kezeikből a' híven-szeretettet. Az vidám tekintettel így szólla nekik:

„Gyermekeim! Antiochosz parancsolja hogy jelenjünk meg bírái előtt, 's tagadjuk meg a' mit Mózes rendelt; hogy tagadjuk meg Jehovának, a' mi Urunknak, Istenünknek frigyét; hogy elpártolván tőle, hódoljunk ál Istenekhez, 's legyünk tiszteletlenek az eránt a' mit keblünk javall. Oh! én lánogni látom azon hős feltétet az Éli' magzatának szemeiben, melly nem gondol a' földi étellel, 's később veszni mint gonoszt követni. — Hulljatok földre körülöm, 's kiáltsunk itt, az égnek élesztő színe alatt, a' nap-

nak ragyogó sugárzásában kiáltunk itt együtt: „Isten, ragadj ki bennünket e' nyomorúságból, vagy adj erőt, hogy minek-előtte tőled eltántorodnánk, állhassunk ki minden kint, állhassuk ki a' legirtóztatóbb halált, de vétekre másnak példát ne adjunk!“ — 'S fiai egy szájjal lélekkel felkiáltanak! „Úgy legyen, o Jehova! úgy legyen!“

Igy könyörgének mindnyájan, térdeikre húlva. De most felkelének a' porból, 's vidám arcczal követék anyjokat a' fegyveres férfiak' csoportja közt azon ösvényen végig, melly a' szekérútba csap. Salomóne megpillantá a' kamarát, hol gyermekeit szülte, hol őket tejével táplálta, hol olly sokat túrt és nyomorgott hogy az árvákat táplálhassa; de a' hol férjével, a' tisztával, olly szép éveket is éle. Oh, akkor szemeit nem panaszos könnyek zavarák meg! De hirtelen felszárasztá a' könnyeket, 's bátor elszánt lépésekkel méne, hova hurczoltaték, a' piac felé.

Álmélkodva látá a' nép a' tisztelt asszonyt, mert ő igen ritkán lépe ki csendes lakjából miolta férje megholt; álmélkodva látá gyermekeit, egyetemben kerítve be embertelen fegyveresektől. Az úcza mind inkább kezdé szorúlni; ezer néző töldült a' szent szenvedőkkel a' zajgó piacnak, hol maga a' Király is, arannyal-hímzett bíborában üle erkélyén, 's várá a' hozottakat. Mert ő, a' mint egy este ál orczában járta végig, hogy ne ismértessék, az úczákat, nagy dicséretekkal hallá a' szerencsés anyát 's a'

hozzá méltó hét fiút emlegettetni, kik híven követik atyjok' tanításait, 's anyjoknak ápoló gondjait kegyes éltök által jutalmazták, 's gyermeki és testvéri hűségökkel. "

De mely látvány rettentí itt a' tolongó sokaságot? Itt a' Zeüsz' oltára, ott a' gyilkos hóhérszék, 's a' nagyöblü katlanok, megtöltve pezsgő szurokkal és olajjal; a' tüzes harapók, 's a' bitó' oszlopán a' lábvas és a' horgas korbácsok! Fejdelmének nevében Chuzim a' Vezér, kezdé a' szót:

„Halljátok meg, e' város' lakosai, mely kegyvel bánik Asiának ura az átalkodottakkal. Tisztes férfiak tőnek vádat ezen anya és gyermekei ellen hogy ők szidalommal illeték Antiochoszt, kinek a' nagy Istenek' bölcseséget adának, és hatalmat minden halandók felett. Ime ő fel akarja emelni Izraelnek népét, mely Mózesnek, az ámitónak, törvényei miatt mindeneknél megvetésben van; 's e' vétkes anyának 's fíjainak, irgalma' teljéből, még egyszer és utolszor bocsánatot, sőt kegyelmet ajánl, ha Zeüsznek, az Olympusz' urának, ki minden Istenek és halandók felett lebeg, tömjént fognak gyújtani, és őtet imádandják. Ha pedig megátalkodának nem tenni a' mi parancsoltatik, íme jelen vagynak a' hóhérok, 's az esztelenek még ma ki lesznek törölve az élők' számból. — Makáb, te vagy az előszülött; jer, áldozzál víg kedvvel a' Zeüsz' oltárán, 's adj példát az ifjabbaknak, midőn a' Király előtt állasz, mint tiszteljék őt hűségben, 's tarto-

zó alázatban. Azt kérdem tőled, mi hoz itt hasznót: engedély e, vagy makacskodás?

De a' hú ki sem engedé mondani a' mit az készüle, hanem beszöktetvén szavaiba, ezt mondá tüzeesen: „Ne kérdj semmit! mert én, mert mi mindnyájan, kiket Izrael a' maga örömdalaiban Makabéknek nevez, kiálljuk a' gyötrelmeket, a' halált; de a' ránk örökképen maradt törvénytől, őseink' szent hitétől, soha el nem állunk, a' hogyan Jehova az igaz, az eggy Isten!” —

Szava végig hangzott a' tág piaczon. Antiochosz rengve költ fel bíbor vánkosáról, elannyira ijede meg a' bátor szózaton, 's tajtékzó ajakokkal vad dühében ezt kiáltozá: „Vonjátok a' padra ötet, 's aranyom gazdagon jutalmazza meg csigázástok' munkáját!” Azok utána kapának. — De jaj, oh jaj! melly irtózatot hang közelít itten távolról! A' szerelem' rettegése, a' szerelem' kétségbeesése hangzék a' gyenge leánykebelből, melly itt a' végső polczokról előhata. Salomóne szertelenül ijede meg a' szózatnak; elsápadva pillanta mostan fijára, 's ezt gondolá magában: „Oh csapta volna meg bár az Úr' keze elsiketüléssel, minekelőtte füleihez ért a' hangzat, és szívét meghatotta!” — De Makáb mélyet sóhajtvá fordúla meg a' hely felé, honnan a' rázó szózat jön. Sápadt halvány szín, mint a' koporsóké, 's lángoló piros szökének elváltozva keresztül orczájin, 's ajkai, megnyilva már hogy feleljenek, eggyyszerre némúltanak el. Szerelem' fájdal-

mai közt gondolkozék ugyan ő a' kedves jegyesse, Saróne felől; sóhajtvá látá ugyan eltűnni arany álmait, mellyeknek már olly közel vala bételjesedések; de ment 's nem várá hogy megragadják hóhérjai; és míg a' kétségbe-esett leány összeroskadott, 's elveszve fájdalmiban már porban fetrenge, magát önkényt adá által áldozatúl. — De a' lelkes anya tiszteletes nagyságában pillantott elsőszülöttére. A' hogyan az egekig-meredező havasok' jégormai állanak színetlenül; olly színetlen vala az ő arcza is, midőn az ifjú felpillantá Jehovához, 's magát a' kínos halálra elszáná. Bakóji összeroncsolák tetemit. Testvérei, midőn már halva lébegett a' forrtogó szurokban, sírva buzdíták egymást, hogy vesszenek bátran ők is Jehovának szent nevéért, mint ez.

'S ím Makábon áltesének. — Salomonének elhaló keblében hétélűleg dúlongott a' tör; annak minden döfése, melly a' kedves fiút éré, éré az érzékeny anyát is. Az első már elholt; ki vala szenvedve a' kín melly őt Istenhez vezesse, 's a' hű anya kiállá Jehováért a' minél ember rettenetesebbet nem szenvedhet: látá, nézé fija' gyötrettetését. — 'S anyai szíve ezt még hatszor szenvedje e? Ki adjon itt erőt gyenge asszony' keblének azt elviselhetni? Maga Jehova, az ő bizodalma, az ő irgalmazója! Mert midőn az Úr' dicső hőse kilehellé most életét, nem látva a' sokaságtól, egyedül a' legtiszteletesbb anyától látva, közelíte hozzá a' mennyei ba-

rát, ki neki tegnap az estalkonyban megjelent vala, 's a' meg nem halható élet' fényében tűnt vala el. Íme ez hét elhervadhatatlan koszorút mutata, melyet egy nyolczadik keríte be, egy Édeni virágokból szövött nyolczadik; 's szelíd mosollyal jöve felé, 's erőt, bizakodást, 's türelmet lehelle keblébe. Salomóne, eltelve keblének szent érzéseivel, felpillantva az atyához az egekben, némán hálálta kegyeit, 's így bátorítá a' síránkozó testvérgyermekeket:

„Gyermekeim, ne síránkozzatok a' múlt után. Homlokát már övedzi a' koszorú, melyet az Úr mindnyájatoknak készíté. Nyerjétek el azt ti is. Életet és halált csak egy percz választ el, 's a' jókat áltviszi örökké tartó boldogságba, kövessétek bátyátok' példáját, 's vesszettek Jehováért; hogy legyen meg a' mit Mózes énekele, 's az Úr benneteket úgy tekinthessen irgalommal mint maga szolgájit.“

A' Vezér előkiáltá a' másodszülöttet, 's megbosszantva az elsőnek hősi nagysága által, így szólla: „Jöjön Abír, 's áldozzék az Olympusz' Királya' oltárán, 's egyék tisztelettel az étekből. Értsétek ezt mindnyájan, nyilván hirdetem az egész sokaság előtt: Elevenen fog megnyúzzattatni, ha mint Makáb, megvetné urának, a' Királynak kegyelmét, ki a' pártosokat keményen bünteti.“

Abír engede a' szónak, 's előjött. Eggyaj készülé lereppenni a' szerencsétlen anya' ajkairól, de ő megelőzé a' jajt, legyőzte szí-

ve' ijedségét, megállta, 's ezt gondolá el magában :

„Isten, mint állhatná ki ő e' gyötrelmeket! Kisdedsege' napjai olta szünet nélkül betegeskedve, férfilelket nevele ugyan a' sínlő testben; de oh, könyörüljete rajta, hóhérjai, 's öljétek el hamar! Te pedig, Jehova, adj erőt neki, midőn megküzd a' halállal!“ — Ezt monda hangzat nélkül magában, 's könnyörgve redőlte össze kezeit.

Abír felpillant a' Királyhoz; — arcának mostan még halványabb színe 's mennyei mosollyal eltölt pillantatai szánakodás' érzéseit támaszták a' sokaságban, igen még hóhériban is. 'S ő így szólla: „Miként tehetném én a' mit parancsolsz? mint tagadhatnám meg az eggy Istent? mint tisztelhetném helyette az ál bálványokat? Nem! az nekem lehetetlen; nem, azt én tenni nem fogom! Végezzétek el a' mihez fogtatok!“ — Azok teljesíték a' bosszu' fenyegetését, a' látni is irtózatost! ő pedig, haldokolva, ezt kiáltá a' Királynak :

„Dühös vérengző, te ugyan előlöd földi életünket; de a' világ' Királya azokat, a' kik az ő törvényei mellett megholtak, életre hozza a' jutalom' nagy napján, 's béviszi az öröm' országába.“

Ezt monda, 's élte ki vala lehellve. A' Vezér vad szidalmakban önté ki neheztelését, hogy, a' mint monda, a' Király' parancsát tiszteletlenül megvetik; de még inkább, a' mit nem mondott, hogy néki nem ragyog-

hatott hiusága. Most Machír lépe elő, harmadika a' testvér hősöknek. — A' szerencsétlen anyja a' múltakat emlegeté, 's hullongatá fejét, midőn harmadik fija lépett hóhérai' elébe. Atyjának, leggyengébb évei olta, ez vala kedvencze. Meleg vére és az az ő előre-tolakodó lelke ösztönözték, hogy korán kezdé gyakorlani karját az harc' fegyvereinek forgatásokban. Mosolygva monda Salomonénak, látván azt sok ízben, a' gyermek' atyja: „Kedves, emlékezzél a' mit itten jövendőlök: Machír egykor rettentése leend elleninknek! Lásd mint forgatja a' kardot, mint feszíti tegztét, 's a' láncsát, a' gerelyt mint repíti, 's mint löki a' parittyát: olly bizonyosan töri össze majd ellenségét a' küzdésben, 's visszaserzi honunknak a' szabadságot; dicsősége Izraelnek, 's öreg napjaimnak dísze, öröme!“ — Így atyja. De az örök gondviselésnek másképen tetszett fellőle végezni. Erre emlékezék Salomóne, 's elfoglalá azon gondolat hogy az ember' reménye és szándékai melly messzére tévedeznek az Úr' útjaitól.

'S a' mint Machír előlépe, Chuzím így kiálta a' hóhéroknak: „Szolgák, szeljétek ki szájából nyelvét, minekelőtte még szóllani kezdhet, 's csapjátok el lábait, kezeit. A' pártos még itt is szidalmakra merészel fakadozni.“ — Tüzesebben ragyogott a' derék ifju' orczája; tüzezesebben szikrázának szemei, 's minden vonogatózás nélkül nyujtá ki jobbját és, száját kitétván, nyelvét, 's ezt kiáltá neki:

„Nyelvemet és jobbomat én az Úrtól vevém. Visszá adom neki örömmel, 's azon boldog remény alatt, hogy ő is visszaadja megint nekem, a' melly nap' halottait fel fogja poraiból támasztani.“

Chuzím elsápadva kapá vissza magát. A' Királyt és az ő kísézőit álmélkodás foglalá el, hogy egy gyenge ifju' keblét a' legirtóztatóbb halál' látásában illy hős lélek élesztheti; reнге haragjában hogy a' megvetett nép, mellyet ő eltörteni szándékozott a' föld' színéről, tiszteletlenül meri viselni magát parancsai eránt. — 'S gyermekén szelíd, de felvilágosított szemekkel függ a' boldogtalan anya, 's ezt mondá magában: „Machír felől megjövendőlé atyja hogy hős férfi leend; íme vitézül küzdi küzdését, 's rettenés nélkül mégyen halálnak.“ — A' hős ifjú irtóztató gyötrelmek közt elvesze.

Mostan Júdát hozák elő. Siető lépésekkel szökött utána Achás, mert a' kettő ikerszületésű gyermek vala. „Mint a' két ikercsilag“ — így szóllott az anya a' néphez — „soha külön nem térve, együtt mégyen az ég' boltozatján: úgy itt a' két ikertestvér, kiket én szültem; mert nekik lelkeik, indulatjok, leggyengébb korok olta szorosan egybe voltak szöve. Az én Júdám egykor az erdőkben eltévede. Elbódítva a' gödély-csemete' nagy szagától, a' bokor' árnyában szunnyadott el. Keresénk, nevén kiáltozánk, de mind hijába. A' kis Achás is üzte nyomait, 's a' testvéri szeretet vezére lőn a'

gyermeknek. Még távoly a' csalittól, mely az eltévedtet elrejté, felkiálta örvendezve az ifjabb: „Fel, fel oda, a' hol engem vár az én kedvesem!” — Így valának eggyesülve mindég az életben, eggyesülve most a' halálban is.“

'S a' mint Chuzím a' két ifjat meglátá, ezt kiáltá vad dühében: „'S ti, kígyó' fajzatja, víg arczával, összefont karokkal jötök e, ingerleni méltó bosszúmat? Lakoljatok vakmerőségtekért e' lángoló kádban!” 'S meglőn a' mit a' pogány parancsola. Júda a' Királyra pillantott, 's ezt mondá neki:

„Király, te nem fogsz, mint én, eggy jobb életre feltámadni; 's nekem jobb a' te kezeidből yennem a' halált, 's reményemet, mely az Úrra épült, teljesedve látni meg az egekben.“

Így az ifjabb is: „Király, te is por vagy, 's alá vetve a' sorvadás' borzasztó törvényeinek, mint mink itten, noha most teljes kéjed szerint uralkodol, 's rettegés nélkül térszed a' gonoszt a' mi szívednek tetszik. Ne táplálj hiu reményt lelkedben; ne hidd hogy népünk felejtve van Jehovánál! Majd látni fogod, mely hatalmas az Úr, kinek karja téged és a' tiedet össze fog tördelleni.“

Elmondá, 's azok eggy perczben halának el. Hasonlók az erdők' nyögdeklő lakóijához, kik fészkek olta elholtokig azon ágon hintálának, eggyütt reppenének fel és eggyütt szállának alá; és ha az ágról lehulla a' nőtény, lehulla hímje is, a' vigasztalhatatlan!

Ekként nyögék ki életöket az egymást szerető testvérek.

De a' tiszteletes anya' keblét most aggodalom szállotta meg, ha kiállja e az irtózatot kísértetet Áreth is; ő egyedül ezért reszketett. Az ifjú' elméje nem kaján; de mindég kész ellenkezni testvérivel, vásott-ságból, nem rosszaságból. Mit fog ez tenni most? ezt kérde magától a' rettegő anya. Mert a' magasan felemelt bálványoltárának lépcsőjén összeszótt kezekkel méne fel, 's kertes arcczal tekingete a' szoborra, hol tiszteletet mutatva, hol megvetést, 's kileste a' szilkéket és az áldozatra készített étkeket, 's azzal újra visszatért. És a' midőn őt a' Vezér felszólítja, hogy engedjen a' Király' hagyásának; hogy gondolja meg mit téssen; ha nem jobb e engedni, 's elvenni a' hűség' díját, — még ekkor is sokáig állta magába zárkozva, 's nehéz kedvvel tekintte ki maga előtt. — Salomóne már összetapasztá kezeit, felemelé az egekre, 's könnyölgve kiálta e' szükségében segédért; 's ím Áreth jó, felmosolygva az Olympiusz' szobrára, 's ezt kiálta hidegen és csúfolólag:

„'S ez itt, ez volna e tehát Isten? Mondjátok el csak: midőn kezdetben Isten a' mennyet és földet teremte, és mindeneket ezekben, akkor Isten, az eggy, az igaz, egyedül vala; úgy mondják írásink. Hol vala tehát ez a' Zeüsz, a' kit ti tiszteltek? Láttatok e az Isten' bölcsőjét? Oh, szoptatója fényes nemből vette, úgy hiszem, eredetét;

eggy Isten' szoptatója! 's ki oktatá az istengyermeket beszélteni? Oh ti egygyűgyűek! ti balgatatok! azt hiszitek hogy ismeritek az igazat, az egytet, kit halandó' szemei soha meg nem pillantottak, de a' kit ártatlan keblében minden feltalál, ha akarja. Mert ő üvölt a' fergetegekben, a' nyár' hév szellőiben ő lebeg; ő teremte, ő tart fenn mindent; ő intéz mindent örök bölcsesége szerint. Ti azt hiszitek, hogy ismeritek az egytet, kik több Istenek felől szólatok, 's ön kezeitek' munkáját imádjátok a' holt szoborban!

Mondá; 's eggyyszerre zajgás támad a körülé, 's a' pogányok' csoportjai néki-rohannának, 's vivék a' gyötrésekkel elnehezített halálra. De Áreth még a' halálban is e' szót kiáltá Antiochosznak:

„Király, úgy hiszed, hogy pusztításodat az Izrael' népén te űzöd; de e' hatalmat néked maga e' népnek Istene adá, mert őtet bűneink megbántották. De jaj neked! jobbjá egykor téged veszen elő, mert te vakmerően kelél Jehova ellen; mert te Jehova ellen merészelél harcolni!“

'S a' mint Áreth halva dőle el, előjöve anyja, megállott gyermekeinek holt testeik mellett, 's kiterjesztette felettek karjait. Íme az az ő gyönyörűsége, az az ő kevélysége, a' miért őtet annyiszor irígylé a' nép, romban állá előtte! — 'S jajgatott? sírt? — Nem jajgatott, nem sírt. Szívére szorítá

összeredőlt kezeit, 's így szólla tiszteletes
örvendésiben:

„Hősi lélekkel küzdétek elnyerni az
óhajtott célt és elnyerni azt Istenben. Fejei-
teken látom a' jutalmazó koszorúkat, 's mel-
lyem édes örömben hullámszik. Mert ki ada
nektek annyi erőt hogy illy irtózatoss kínokat
állhassatok ki? Csudálatosan állanak össze
anyátok' méhében testeitek, 's ki foghatá
meg azt? Lelket, szellemet tőlem nem ve-
vétek; én nem szerkezém össze tetemeiteket;
az, a' ki hatalmasan teremte a' világot, a'
ki az ember' születését, a' ki a' számlálhatat-
lan lények' menését, járását, kiszabá, az
adott rá nektek erőt, 's ama' nagy napon
előhozand a' porból; mert ti, hívek az ő
törvényeihez, erős hittel, víg kedvvel vá-
lasztátok halált inkább mint bünt, a' minden
gonoszok' legnagyobbikát.“

'S így mondá ki, Jehovának feláldozott
hat fiai felett, anyai szívének áldó vég bú-
csúját. De most hirtelen rendüle meg lel-
kében, mert még hátra volt legifjabbja,
Sálem. Azonban, míg a' fenevad előlete
a' hat idősebbet, a' szenvedő anya elfordítá
róla szemeit, hogy tántorgás nélkül állhas-
son a' kísértetek közt. Most csendesén álla
meg, 's tördelé kezeit, 's így könyörge fel
Istenhez: „Küldd alá a' gyermekhez An-
gyalodat, hogy az ellenség ne örvendhessen
megbuktán!“ — Míg bátyjai hóhérolta-
tának, a' gyermek a' porban fekvék, 's be-
vonta fejét pallástjába. De most hirtelen

kele fel fekvéséből, 's ezer szemek meredezének a' kedves gyermek' angyali arczára. Álmélkodva néze rá maga Antiochosz is, 's most közelébb inté az erkélyhez. Felkele székéről, 's nyájas hanggal ezt mondotta le hozzá:

„Gyermek, anyád nem gondol ígérem' szelíd ígétével, ha leesküsztek a' Mózes' törvényeiről, melyek benneteket az egyéb nemzetek előtt csak nevetségessé tesznek, és ha Zeüsznek 's az egyéb halhatatlanoknak térendetek tiszteletére; sőt még maga ingerlé bátyáidat hogy ellenkezzenek akaratommal, 's így őket áldozatjaivá tevélángoló bosszúnak. A' te kedvedért anyádnak is meg kegyelmézek, és ha teljesíted a' mit parancsoltam, gazdag jutalmat vészesz tőlem aranyban és ezüstben, paripákban, szekerekben. Te székem körül fiam mellett fogsz állani, egyenlő vele, 's tisztelve mindentől.“

Ezt mondá, 's nyájasan 's csapodárkodva inte alá kezével és szemeivel, hogy az elmerült gyermeket magához szédíthesse. De híjába; a' gyermek elhatározott lélekkel így szólla: „Király, nem teszem a' mit tőlem kívánsz, mert nekem uram és istenem Jehova!“ 'S ezt mondván félre tére anyjától, 's elcsendesülve veszteg állott. — Antiochosz inte az anyának, 's szelíden hangzó szózatalt ezt mondá:

„Anyá, gondold meg, melly sors ér gyermekidet, mivel átalkodottságod őket arra tüzelé, hogy válasszák a' gyötrelmek'

halálát. Még hátra a' legutolsó; szép mint a' tegzes Érósz; mentsd meg ez egyyet, 's ne engeddd, hogy fegyvernekim' haragjának ez is feláldoztassék. Én azt elhalmozom királyi kegyeimmel. Atyja leszek neki, 's nagyra emelem, mint tulajdon fiamat; naggyá teszek vele téged is, hogy kiki boldognak mondjon. Menj, tartsd meg életét! Harapjon az áldozat' húsából a' felgyülekeztek előtt. A' nép miatt kívánom azt. Te kétségeskedhetnél e megtartani gyermekedet? "

A' mint megszűnt szólni, Salomóne nyugodtan így felele a' Királynak: „Jól vagy; láttatni fogom vele hol virágzik boldogság, 's a' jövődő hol termi meg neki gyümölcsét. "

Csudálva látá a' felgyülekezett nép a' tiszteletes asszonyt, midőn most lángoló szemekkel 's inkább elpirosúlt orcákkal ment egyyetlennek maradt gyermeke felé, keresztül a' rá bámúlt katonaság' hosszú sorain. Egyébkor melly lágy, mi szelíd; asszony, a' név' legnemesebb jelentésében! mindég vídám arcczal 's lélekkel gyakorolván a' hitves' és az anya' 's a' ház' gondos asszonya' egymást örökké váltó tiszteit: mostan pedig férfilélekkel látá kínos halállal veszni a' magzatokat, 's hasangó szíve' érzésit hatalommal győzte meg, hogy valaki látá, csudálotta a' hős anyát. 'S most elére szíve' kedvelt gyermekéhez, lehajlott hozzá, 's ezt mondá:

„Fiam, könyörülj rajtam, szerető anyádon, ki téged kilencz holnapig horda szíve

alatt, tejével szoptata, mindeddiglen ápolá; hallgassd meg kérésemet, te, kedves nekem! te, én egyetlenem! emeld egekre szemeidet, 's tekintsd a' földet itt. Íme valamit álmélkodó szemeid ottan és itten látnak, mind az annak munkája, a' ki az embert is teremtetten, 's kihozá semmiből, 's mindent bölcsen rende el. Rettegd a' gonosz' csapodár ígéretit, de ne a' fenyegetéseket. Viseld méltólag magadat testvéridhez, tûrd a' mit tûrnöd kell, 's vessz bátor lélekkel, a' hogy ők vesztek; hogy az ítélet' vég napján tégedet vélek együtt szoríthassalak ez anyai szívre, 's örök vigadás légyen örömem!"

„Anyám,“ — így szökött szavaiba a' gyermek; — mi rettegteti így a' te szívedet utolsó csemetéd miatt? Én egyedül az Úr' törvényinek fogok engedni, mellyeket Mózes hozott le villámok és mennydörgések közt, kőtáblákba vésve, a' szent hegyről; azok úgy kívánják hogy Jehován kívül idegen Istennink ne legyenek. Jer, hív anya, 's halljad, mit mond majd fiad a' Királynak.“ — Vég lélekkel rendüle meg lelkében a' boldog anya. Az Angyal mennyei fényben ragyogott egyszerre a' gyermek' oldala mellett; megfogá jobbát, 's keresztül vezeté a' katonaság' sorain, az erkélyig. Sálem ott így szölla:

„Hah, te, kit nem bölcsesség, nem szelíd nagy lélek díszesít, hogy boldogítsad népeidet, és az enyémet melly téged most egy ideig ural, reszkess a' nagy ítélet előtt; az egyik csésze üresen lebben fel, a' másika, meg-

megterhelve gonoszságiddal, örök jaj' örvényeibe fog elmeríteni; reszkess! még el nem kerülted az örök Isten' bosszúját! Ki van meritve kegyetlenséged' nagy volta Élinek magzatjain; te elölted testvérimet, de azok ingás nélkül állának Jehovának felén, 's bemenének a' boldogságba, melyet az Úr a' magáéinak ígért. Osztozom az ő szenvedéseikben, 's mint ők, örömmel áldozom fel életemet Jehováért. Oh, hogy haragja, melly nehéz sullyal feküdt Izraelen, megengesztelve szenvedésink által, valahára szűnjön meg!"

Mondá, 's az Angyal egyszerre tűnt el anyjának tekintete elől. Ez pedig rohanva közelíte elő; reszkető karokkal áltölelte a' gyermek' nyakát, 's a' hála' kiáltásával kiálta fel Istenhez. — Vad haragban dúlonga Antiochosz hogy a' gyermek ötet így pirítá el a' piacon, 's meghagyá, hogy ostorozzák halálíg. Akkor haraggal vonta vissza magát palotájába.

'S midőn hóhérinak véres kezeik alatt az élet' illatját a' leggyengébb virágszál is ellehellé; akkor álla osztán a' szerencsétlen anya halvány arcban. Szent maga' megadásával viselé ő ma kedves gyermekeinek kimúlásokat. De immár meg vala téve az áldozat; ki vala ürítve a' keserű kehely utolsó csöppjeiig; egyszerre szakadozának meg szívének minden idegei halotti küzdésökben; a' ragyogó szemek' tüze elalvék, orcáját a' halál' sápadt színe vonta be. Megnyílt ajkak-

kal, égre-emelt tekintettel, összeredőlt kezeit lágyan szorította szívéhez; szédelve, tántorogva ingott ide meg' oda, 's elalétan roskadt össze. Eggyike a' fegyvereseknek délczegen verte által szívét, 's lelke, a' boldogulandó, zengő szárnyakon repüle fel az örökhöz, hol ismét feltalált gyermekei vig sikoltozások közt várak. Letérdepelének a' séllye előtt, boldogok hogy örökre láták eggyesülve magokat, 's szemeik csak öröm' könnyeit hullaták.

Hallgatva, bús tekintetekkel tűne el a' piaczról a' sokaság. Ezreknek nem megijesztve, — nem, — felingerelve, fellázasztva voltak szíveik. Illy páratlan nagyságú asszony' halála, hét illy férfilelkű kisdéd' szenvedései, bátorodásra gyúlaszták a' nép' szívét. A' fenevad elvétette czélját. Hazatérve, elbeszélle mi történt, a' férj hölgyének, az anya kisdedeinek; 's a' porzó országútra, a' város' legtávolyabb szögeibe, a' magányos vi-tyillókba hemberegve ment ki mindenfelé a' riadás, mint a' viharoktól korbácsolott hullámok, a' legtávolyabb szélekig; 's mindenfelé csoportozának, élesztve Júdától, a' hívek, eltökélve hogy atyájiknak vallását, törvényeit, szokásait védeni fogják. Így dicsőítette meg magát Jehova a' fényes nemzet' ki-dölteben; így terjede el ismét a' szent hit, hogy az Isten csak egy!

O Szent Megadás az Úrban! nagy és felséges gondolat, 's még nagyobb, még felségesebb, midőn fényes tetté válik; midőn az ember mindenét oda adja a' szent tárgyért, midőn életét semminek tekinti, 's csendesén elvérző szívvel, elnémított panasszal azt is feláldozza, a' mi neki életénél is kedvesebb! — Oh felséges erkölcs! ki tudna téged méltólag magasztalni! — De bár mi nagy legyen az, fénye mint sorvad össze az Emberfija' dicsősége mellett, ki a' maga istenségét elrejté az emberiség' alakjába, 's önkényt megalázta magát; 's viselte gyarlóságunk' sullyát halálíg, még pedig az idvezítő kereszt' haláláig. — Oh melly végig gondolhatatlanúl nagy vala az az ő megnyugvása az Atya' akaratjában, mellyet csak a' Szeráph ért, 's rebegeve imád a' királyi szék' zsámolyánál! — Örök dicsőség a' tiszteletes Eleazárnak! örök dicsőség a' hét nagy fiu' még nagyobb anyjának! Oh mint ragyognak az ő neveik az Élet' könyvében!

IV

JÚDA, A' MAKABÉ

GYŐZŐDELEM

A' restül derengő reggel' szent felszürkültében csengve kél diadalmi ének Sionra. Háladalok zengnek Jehova' tiszteletére, ki megszabadítá az elnyomattakat, 's a' jóknak győzödelmet adott, végig a' hosszú sorokon, mellyek a' hegy' oldalán fel fel vonakódtak, 's vígan emelgeték jobbjaikban a' pálmaágot. Oh boldog látás! íme Izraelnek ismét megengedteték belépni a' szent templomba; 's azon helytt tisztelni a' világ' urát, mellyet maga választott; 's kikapva az ellen' hatalmából, ismét szabadon szolgálni neki! — De ki az, a' ki itt hatalomban járdall a' sereg előtt? Léptei virító erőre 's bátor nagy lélekre mutatnak; barna üstöke lebegve játszik homlokán, 's szikrázó szemeit, — a' rettenetesekeket a' csaták' küzdései közt, —

most könnyeinek szelíd csillogása vonta be,
midőn a' nagy lélekkel nyert győzdelem
után az Úrnak megújított szolgálatjára vezérli
örvendező seregeit.

Júda, Mathathiás' magzatja, vezérle itt
népét Jeruzsálemnek szent hegyére. — An-
tiochosznak kevély Hadnagya Séron nem ré-
gen még az ő hatalmas karja által veszett el.
Ezen a' Király szörnyű bosszúra gyúladott;
's újabb temérdek sereget küldé Izrael ellen,
Ptolomaeusz és Nikánor, 's az ő helytartója
Lysiász alatt, mert ő maga Persziát akará
kirablani. De hadai' nagyjait hamar le-
teríté a' Jehova' erős-karú hőse, 's Antio-
chosz, megértvén ottan mi történt, irtóztató
haraggal kiálta fel: „Büntessenek meg a'
nagy Istenek, ha iszonyatos bosszúmat nem
állom a' lázakon! Dőljenek le Jeruzsálem' kő-
falai, 's ti öldössétek a' véneket és ifjakat,
's a' melly' emőjit és a' jajgató anyákat, hogy
Judéa legyen mint egy koporsó, 's lakosít
ne vessék a' föld' egyéb nemzetségei!“

De a' nyavalyás fenekedő gyalázattal
tére meg honjába Ekbatanába [†], mert tok-
vaj kezekkel szedte ki Persepolisban a' tem-
plom' kincseit és a' szent edényeket. 'S a'
mint bosszúra gyúladva, szekere' hajtóját
sietésre serkengeté, utól-éré Jehovának ret-
tenetes jobbja; kidőle szekeréből iszonyu
gyötrelmei közt, 's jajgatva fetrengett a' por-
ban. A' ki, kevély lélekkel, ki akará nyúj-
tani kézeit a' hold után, hogy azt arany szár-
vainál fogva lerántsa az égről; a' ki a' ten-

ger' hullámjainak 's a' mindent felforgató szélvésznek bilincseket készítgete, 's a' hegyek' szirtjeit a' hércz' csészéjébe akará tenni, itt aléla irtózatoss kínjai közt, 's itt fujta ki, elhagyva mindentől, lehelletét!

Emaus előtt Lysias már szembe álla Júdával, ki csak tízezer népet igazgata, míg amaz százezereket. De ő így szólla vitézeihez: „Ne reszkessetek hogy nekik számok nincs; emlékezzetek, mint védé az Úr a' maga választott népét a' Faraó' seregei előtt. Emeljük fel hozzá könyörgő kezeinket mi is; az Úr emlékezni fog frigyéről melyet Abrahámmal kötött 's Izsáknak és Jákóbnak megújított, 's hatalmas karral megveri ellenséginket, hogy valakik e' földön élnek, ismerjék meg, hogy ő bástyája Izraelnek, most és minden időkre.“ — Ezt mondá Júda, 's könyörgő kezeket emelének égre mindnyájan.

A' távolj hegyek megett csendesen szálla le rózsagőzei között a' tűzarcú nap. Alaklanul folytak szét a' szürkületben a' mezők, 's éj fogta be az elnémult földgomolyt. A' sereg' Fővezére így szólla itt Gorgiaszhoz: „Látád e' szemteleneket? sisak nélkül, páncél nélkül vannak; 's e' nyomoru folt verheté e meg két erős Hadnagyinkat és azt az erős sereget? Talán hogy elmétlen elhittségökben álomnak ereszték magokat, feledvén a' nemzet' dicsőségét és tulajdon nevöket. E' csapás engem nem érhet, 's én összeroncsolom! Válassz mingyárt húszezer harczolót

sergeim közzül; 's menj velek Bethsúra felé, ott foglald el a' tetőket, 's omolj alá rájok mint a' hegyek' csergetegei, midőn megdagsztá a' zápor; hogy felriadva alvásokból, se meg ne küzdhessenek a' sötétben, se meg ne futamodhassanak, hanem véd nélkül hulljanak le gyilkolójik' kardjai alatt. Én utánatok megyek táborommal, 's míg a' reggel feljövend, a' győződelem' rémítésit Jeruzsalem' falaiig terjesztem ki.

Ezt szándéklá a' dolyfös; de az örök Gondviselés egyebet végze. Júda megállott serge' közepében, 's könnyörgő szemekkel tekint a' csillagok' ragyogásaiba. 'S itt véletlen mellette termett egy deli növésű ifjú vitéz, csillámló ezüst fegyverben, megszorítá jobbját, 's ezt mondá neki: „Te éjjeli megtámadást forralsz elmédben; tedd a' mit szándékozol, 's győzni fogsz.“ Ezt mondá, 's ment. Júda rettenve 's örülve ismért benne az Úr' Angyalára, 's azonnal vitte utána sergét. Menések az ellenségi táborok mellett vonúla el. Azt szűk tüzekről lelék felvilágosítva, mért Lysiasz kevéssel előbb kiszedte innen csapatjait, 's az éj' homályában útját tovább folytató.

De midőn most közelebbre értenek a' táborhoz, az ezüst fegyverű ifjú ismét megfogá jobbját, 's ezt mondá neki: „Lökd kanóczaidat a' táborba, 's kezdj iszonyu ordításokat, 's gyilkold az ellent.“ — Júda lánggá gerjeszté a' kanóczokat, 's a' sátorok' vásznába lökte, ezt kiáltozván szünetlenül:

„Nagy a' mi Urunk Jehova!“ — 'S ím az éjszaki szél visitva jött elő a' közel hegyekről, 's a' tábor' sátorain elterjeszté a' mindent megemésztő tüzet, hogy az éjféli' kormos felhőji pirosítani kezdenék, 's a' tartományt rettegéssel tölték el. Júda most fenyegető tekintettel így kiálta az Izrael' népéhez: „Senki ne nyújtsa ki jobbát hogy az ellenség' táborában zsákmányt szedjen; az legyen minden törekedések, hogy ő találja itt vesztét; a' gazdag sarcz önkényt jó osztán kezetekbe!“ — Ezt mondá, 's megfordult, olly feltétellel, hogy hátúlról támadja meg az ellenséget, 's mennyei barátja lángoló tekintettel némo előtte.

Hah, már dühösködik az irtózatoss csata; a' kard immár öldököl az ellenség' csapatjaiban, mert Júdának lelkes harczóloji örvendőve kapák ki azt az elhullottak' kezeiből. Rémkés foglalá el az egész nagy serget, 's kivált annak Vezérét Lysiaszt szédítette meg, ki olly szándékot forral vala, hogy lerontja Jeruzsalem' falait, 's az elfogott lakosokat marhaként ereszti árba. Mert a' tenger' szigettiről, és a' kik Hellásznak boldog szélein lakoztanak, előjöve már a' kereskedő, megvenni aranyon és ezüstön a' föld' lakosait, hogy elszórva egymástól, 's a' bálvány' tisztelőji közzé keveredvén, azoknak hitekhez szokjanak. De a' fenevad nem éle többé, 's Vezére, kit ide küldött, gyalázatosan szalada meg a' halál' mezejéről, melyet az ő harczóloji elborítottak tetemeikkel. — Júda

megfordúlt hogy megpillantsa mennyei harátját, és segélyét elnedvesedett szemekkel köszönje; 's ime az eltűnt a' hős elől, de győződelt jövődőlő tekintettel. — Már csak Gorgiasz dühöng a' tusák' mezőjében.

Hajnalgya kele fel a' reggel, 's közelítnek a' hegytetőken csapatjai. Rémulve látá ezredeit elterülve a' halál' mezejin; a' tábor' romjai füstölgének, 's érkezését bátor homlokkal várá az ellenség. És még is rút-nak tekinté a' megfutamlast; bízott hogy a' vétkeseket el fogja taposhatni, 's szárnyalló sietéssel jött ekő. Júdanak választottjai láták a' végetlen sokaságot, 's a' csillámló sisakot és pánczért, 's a' rettenetes kardokat, még rettenetesebbeket a' lovag' kezébe, ki már vágata délczeg paripáján, 's félve pillantának Vezérökre. De az ahhoz emelé fel karjait, a' ki egeiből nyújtja a' segédet, 's így szólla a' rémultekhez:

„Dicsőség néked, Izrael' megtartója, ki Dávid' karjaival megbuktatád az óriást, 's az ellenségi tábor't Jonathánnak hatalmába jut-tatád; oh, hagyj zavart támadni ellenségünk' hadai között, hogy vesszenek el harczolójik és paripájik; igen nagy sokaságban; hogy hal-janak el mind, és gyalázatosan, 's a' te néped téged' háladalokban magasztolhasson, 's áldozatokat nyújtson oltárodnál, mivel ben-nünket kivonál a' szolgaság' nehéz béklyóji-ból!“

Ezt mondá, 's tábori lármát kezdete. Harsányan recsegett a' hadi-kürt, 's a' lel-

kes sereg új erőre gyűladva tolatodék menése után; felrántá fegyverét, 's rettenthetetlenül vága az ellenségbe. Mint az arató vágja rakásokba pengő sarlójával a' búza' arany fejeit; úgy döntögeté minden mások felett Júda a' kik fegyvere alá jutának. — De ki után merednek itt álmélkodó szemei? áruló fut e által népe közzül az ellenséghez? Kínos-érzés szorítja össze keblét. Eleazár megyen ott, a' Súra' magzatja, egyedül, 's hüvelyébe rejtve kardját, keresztül az ellenségi sorokon.

De a' nemeslelkű ifju nem árulást forrala keblében; sőt úgy indúla ki, hogy bosszút álljon nemzete' szenvedésiért. Mert meglátá a' szirtes halmokról az elefántok' nagy csoportját, és kivált egyikét ezeknek, az arany fékkel, 's a' bíbor czafranggal, arany prémbe szögve, miknek végeikről nagy bojtok függtenek. Legottan így gondolkodék: annak tornyában királyisan maga ő, az ádáz vérengező, fog ülni. — „Hogyan? Eleazár, az a' tiszteletes öreg, szörnyű kínjai közt hál meg Istenéért és honjáért. Az ő nevét viselem én is: ne viseljem e lelkét, együtt a' névvel? Az az aranytól 's bíbortól ragyogó állat dőljön el az én vasamnak, 's omoljon alá a' szerint; a' hogyan a' hegyekről hönge-reg alá egy rettenetes szirtdarab; 's bár temessen el engem magával, de temesse el hátáról lehányt urát is, hogy az ő népeik ne feledjék a' megháborodást, 's bukjanak meg a' Jehováért küzdő kevesek előtt!“

„Ezt mondá, 's' méne. Az ellenség nem
 tartóztatá futásában; úgy hitte hogy gyáva
 lélekkel megúnta a' küzdést, 's nyugtot ke-
 res. De íme már a' rettenetes állat' hasa alá
 jutott. Kirántá fegyverét hüvelyéből, 's szin-
 te markolatjáig dőfé gyomrába, hol neki leg-
 veszedelmesbb a' sebzés. Hortyanva dőlt fel,
 és elveszett. A' föld megrendüle midőn el-
 dőlt. Vastagon szálla fel körüle a' por, 's
 végig hallatszék el a' csata' mezején, mint
 roccsant össze a' hátán - hordott torony és a'
 harmincz küzdő, kik a' toronyban állának.
 De legnemesbb áldozatja, Eleazar, maga is
 halva maradt, rá esvén az állat' iszonyu ter-
 he ²; Gorgiász pedig, ki ellen a' nemes ifju
 fenekedék, rohanva hagyá oda a' csatát, 's
 reszkető csoportjai utána futának. Hah! nem
 merte a' véres ütközet' helyére fordítani is-
 mét szeméit, hol ezereket hagyta hátra halál-
 lal küszködve, ezereket már elhalva, ezereket
 ijedségökben futamlva. Gyalázattal elborítva
 ére vissza honjába, és egyedül; mert minden
 hadai az idegen földön enyésztenek el. A'
 győződelmes Júda pedig megfordúla, 's az
 üresen-maradt táborban sok aranyat és ezüs-
 töt 's drága köveket gyűjtött.

Júdának lelkében öröm kele fel ezeket
 látván; előkiáltá testvérít, kik a' csatában
 mindenkoron oldala mellett harczoltanak,
 Simont, Jochanánt, és Jonathánt, 's így
 szólla hozzájuk: „Földre van terítve az el-
 lenség; jertek vitéz seregünkkel a' Sion' or-
 mára; tisztongassuk meg az Úr' szentségét,

's építsük meg a' mi romlást véve. " — Azok engedének a' szónak, 's legottan megindulának Jeruzsalem felé. És a' midőn felérének Sionra, 's az Ur' templomát elpusztúlva látták; megfertézve az oltárt, a' kapukat elégeve, 's a' tágas tornácot elborítva bojtorgánással, fűvel, bokrokkal; mindnyájan megtépdelék ruhájokat iszonyú kínjaikban, fejüket hamuval hintették be, a' porban fetregének, 's felkiáltának Istenhez.

De a' trombita megszóllala Sionról, — úgy hagyá Júda, mint a' nagy öröm innep előtt ³, 's víg sikoltozások közt özönle a' vígadózó nép. Feddtelen étetű papokat választá a' Szentség' szolgálatjára. Azok legottan kihordának onnan, valamit a' bálványzók állítottak, 's új oltárt alkótának a' régi helyébe, 's ahhoz tizenkét ki nem faragott követ választottak. Nem sok idő alatt minden készen állott a' Jehova' templomában: készen a' frigyláda, 's az arany gyertyatartó, 's a' szent kenyerek' asztala, és a' tömjén' oltára. A' füst kedves illatozásban emelkedék az oltárról, a' hétágú gyertyatartó ismét világot vete a' falakra és a' boltos mennyezetre; a' szentelt kenyerek egymásra rakva állának az aranytól csillámló asztalon. A' szélesen aláítyegő kárpit kétfelé osztá, mint egykor, a' Szentség' ürét, 's az ajtó hangoosan fordúla meg sikárlott sarkain. Kimondhatatlan vala Izraelnek öröme, hogy megéré a' napot.

De most egyetemben jelenének meg a' reggel' szédrengésű fénye alatt a' szent hegy' lábánál. A' hárfák' 's czimbalmok' csengése 's az ércz trombiták harsogása együtt kelének Jehovához az egész nagy sokaság' hálaéneklésével azon jótételért, hogy az Úr őket a' kiheszéllhetetlen nyomorúság, gyálázat, bántás közzül kimentette. Az Ur' papjainak most kelle a' templomot felszentelni, a' hogy azt a' törvény parancsolá: áldozatokkal, és hogy az égő oltár' szarva vérrel legyen béfercsegtetve; 's a' nép nyolcz egész napokon végig ülé a' felszentelés' innepét. 'S így lön az. Mindenikén felméne a' nép a' hegy' szentségébe, arezra borúla ott, 's hangosan hálálta Jehovának kegyeit e' dalában: „Mert irgalmas ő, és az ő kegyelmeinek nincsen semmi határok 4!“ énekszóval és a' hárfák' és czimbalmok' zengésében.

És a' midőn így meg vala újítva a' templom, 's megülve felavattatásának innepe, akkor felkele Júda, 's így szóllott a' figyelmező sokasághoz: Íme megadva látod magadnak Izrael' népe, a' mit az isteni Látnok Mózes énekle amaz énekében: „az egy megfutamtatá az ezreket, 's tízezer szalad kettő előtt 5.“ Oh, rakj arany koronákat szent templomának kapujira, 's annak fokait ékesítsed zsákmánylott paizsokkal; mert ő neked dicső győzödelmet engede! Az ellenég ugyan újra felkél; az ember' élete e' földön örök küzdés és viaskodás. Nékem ezt kiáltja valamelly titkos sugallat: egykor eldőlök

én is a' szabadság' szent tusájában: de ne rettegj; Jehovának jobbjá kisegéll minden bajaidból, ha hív maradsz a' megkötött frigyhez, 's esztelenül bálványoknak nem hajlasz el tiszteelésökre. Oh akkor téged a' Mathathiás' magzatjai, a' hős Simon, Jochanán és Jonathán, hatalmas karral vezetnek el győzödelmedre; a' népek' leghatalmasbbjai baráti szövetségre kérlelnek még ⁶, saját uralkodóidnak fogsz lenni kormányok alatt, mert Júdatól el nem vétetik a' királyi pálcza, míg eljövend az a' régen várt Vezér ⁷, ki újra alkotja országát, 's népét a' szolgaság', veszély' és halál' inségiből megszabadítja. Áldásban virúljon fel néked az ő országa! "

Mondá, és ment. Mélyen megindúlt lélekkel oszlott meg a' sokaság, 's áldotta Jehovát, a' mindeneken-könyörülöt, ki őtet a' maga választott szolgája Júda által kiragadá a' szolgaság' lánczaiból, szabadságát visszaadta, szentségét a' Sionon újra felépítette, 's ígéretet tőn, hogy áldásai a' legkésőbb jövendőkben sem érnek véget.

Oh, eljött Ő, a' régen megígért szabadítója az ő minden ágból és nemzetségből válogatott népének, 's a' számatlanokat szeretettel vezérli a' szebb templomba, a' maga Eggyházába, melly eleven kövekből kele fel, 's hirtelen emelkedék ég felé. Untalanúl dúlonganak ellenkezői a' Szent ellen, de

mind híjába! Az szírtén épült, 's a' pokol'
kapuji rajta diadalmat venni nem fognak.
A' Győzödelmes az egek' örvendő da-
lában járdall; a' Tisztuló a' remény' sze-
líd fényében nyugszik; a' Harczoló ha-
talmas karral öleli által a' földnek megszá-
mláhatatlan nemzeteit⁸. — Így övedzi egy-
koszoru az összekötött hármát; 's imádás,
dicséret és magasztalás zeng az Egynek
a' Szeretet' szövetségében; annak, a' ki ben-
nünket büntől és haláltól szabadít meg; az
örök Közbenjárónak, ki nekünk a' szent
Egyház' anyakeblében nyújt GYŐZÖDEL-
MET.

J E G Y Z É S E K

M Ó Z E S H E Z

I. É N E K

1) **H**óreb, hegy a' Szirtes-Arabiában, a' Széless. 28° 50', vagy 29° alatt. Ennek tágasan elterjedett aljából két csúcs emelkedik, egyike délnek (ma Katalin-hegye); másika éjszoknak, 's ez az, melly a' Bibliában Sinai nevet visel. Ezen utóbb 6000 lábnyira vonakodott feljebb a' tenger' síkjánál. (*Jahn, Bibl. Archaeolog.* I. 80.)

2) Jethró, Reguel' fja, pap vala, még pedig nem bálványzó, a' Midián' földén. II. Móz. XVIII. 12.

3) Josephus Flavius (*Antiqu. Jud.* II. 12.) beszéli, hogy már az itt említett idők előtt az a' beszéd vala az ittlakók közt, hogy Isten a' Hórebén lakik, és hogy Mózes előtt semmi pásztor nem meré ott legeltetni juhait.

4) Midián, Szirtes-Arabiában, hova Mózes megszökött, a' Veres-tenger' szélén. Ettől meg kell különböztetni egy hasonló nevű mást, melly a' Jordántól kelet felé fekvék.

5) A' házassági kütések alatt a' hölgy' testvéri-nek ajándékok adattak, atyjának pedig alkupénz fizetett. A' Keletieknek ezt a' szokását, melly Niebuhr szerint (*Utaz.* II. 420.) még ma is fenn áll, nem csak a' Hebraeusok ismerték, hanem a' Phoeniciaiak

ciaiak is, és a' Görögök, és más egyebek. (*Herodot.* 1. 196. *Strabo*, 745. *Iliad.* xi. 244.)

6) II. Mózes 11. 22. „Szüle neki fiat kit Gerzonnak (*idegennek*) neveze, minthogy az idegen földön idegennek tekintetheték.“ — És tovább 14. 20.: „Mózes a' maga nőjét és gyermekit szamarak' hátára ültette.“ — De mivel 11. 18. az mondatik, hogy Jethró, a' Mózes' ipa, minekutána áltmenének a' Veres-tengeren, Mózeset, ennek feleségével és két fiával, kiknek egyikét Gerzonnak hívták, a' másikat „mivel őtet az ő atyjának Istene feleségeltette és a' Faraó' kardjától megmentette,“ *Eliézernek* (*Isten segélle*) a' puszták' Hórebe mellett meglátogató; — azt kell felvennünk, hogy Eliézer később született, és hogy a' 14. 20. előforduló többes számot a' Leirók megbotolva csúsztatták a' textus közzé.

7) A' ruhák' megtépdelése a' Keletieknél nagy gyász' és bánat' jele volt.

8) II. Móz. vi. 16, 17, 18.

9) A' Faraó név Egyptusban a' Királynak nem személyét, hanem méltóságát jegyzette. — Azt a' Faraót, kiről itt vagyon szó, Appiánus Amasisnak mondja, Eusebius pedig Cenchrisnek; Usher Aménophisnak, 's úgy hiszi, hogy az a' Görögök' Bélusa, ki Danaust és Aegyptust nemzé.

10) Josephus Flávius szerint az ekkori Faraónak ez a' leánya Thermuthis volt. Az Alexandriai Clemens, ki őtet Mürrhínának nevezi, azt beszéli felőle, hogy férjnél volt ugyan, de nem voltak gyermekei, 's ezért fogadta gyermekévé Mózeset.

11) Apost. Cselek. vii. 21, 22.

12) A' Sphinxek' csudaalakja különböző sejdítésekre ada a' később időkben alkalmat. Voltak Sphinxei mind az Egyptusi Mythológiának, mind a' Görögnek, a' mint ezt már Oedipus' története bizonyítja. Az Egyptusi a' szerint adatik rajzolatokban mint egy elsőbb lábaival kinyújtózott nőstény oroszlán, de a' mellynek keble és feje asszonyi alak, elfedve redőkreszedett szüvedékkal. A' Cairo mellett homokba-süllye-

dett és egy darabból faragott Sphinx' hossza 148 láb, magassága több mint 60; de most csak 27 lábnyira áll ki a' homokból. Az Egyptus' papjai a' Sphinxeket templomaik' kapui elébe állítaták, azt akarván általok jelenteni, hogy az ő Isteneik' szolgálatja mysticus értelmet foglal magában. (*Statius, Thebaid. 1.; Dapper, Descript. Afric.*)

13) A' Csúcscsombok (*Obeliscusok*; szorosan fordítva a' görög szót, *Nyársacsák*) a' templomok' udvarainak ékességéül szolgáltak. Egy darab veres gránitból voltak szelve, 's oldalaikat hieroglyphi írások fedték el. Rómának hajdani Császárai közül néhányan hozattak oda Egyptusból ilyeneket 's felállítaták a' legnagyobb Circus és más helyeik' ékesítésére; de azok a' barbarus népek' ottlétük alatt többére feldöntetének, 's összetüredeztek. Csak a' nagy tettek' kivitelében gyönyörködő V. Sixtus állítá fel ismét a' két legnagyobbat: 1588. a' Lateráni Szent János' temploma előtt, 1589. pedig a' Szent Péter' Vatikáni temploma' piaczn. Amannak magassága, a' lábazon kezdve, 115 Párizsi láb, legnagyobb szélessége pedig 9; ennek magass. 78, széless. 8 láb 4 hüvelyk. A' Vatikáni oldalait nem ékesítik ugyan a' Szent-Betűírás' vésései, de minden fennmaradt Obeliscusok közt ez az az egyetlen egy, melly türeést nem kapott. (*Zoega, de orig. et usu Obeliscor. Romae 1797.*)

14) A' Pyramiszok, emlékei az Egyptusi fejedelmek' kevélységének, kik e' négyoldalt hegyesen összefutó roppant alkotmányokat magoknak sírboltul építették, kőből, téglából. Memphis mellett még közel negyven áll; 's legmagosbbika, a' Cheopszé, 600 lábnyi magasságú; annyi a' bázisa is. A' miket Herodotus, Strábó, Diodórus a' pyramiszok felől mondanak, azt az újabbak, 's főképen Savary és Denon, kik Napoléont kiszállása alatt kísérek oda, igen nagy részben valónak találák. (*Grobert, description des pyramides de Gizé.*)

15) Bár mennyire különbözzenek a' vélekedések Mózesnek ezen erőszakos tette eránt, azt lehet ven-

nünk a' Stephanus Mágus' szavaiból (Apost. Cselek. vii. 25.), hogy azt Jehovának indításából tette, kit Mózes élet' és halál' urának nézett. Annak következtetése határozzák el az ő sorsát, 's felhozzák Izraelre a' megszabadulást.

16) II. Mózes iii. 2. „És megjelenék neki az Úr tűz lángjában, egy csipkebokor' közepéből.“ — A' legnagyobb tekintetű Fejtegetők után azt kell elfogadnunk, hogy valahol Isten mondatik szállani, a' szállás Angyal (ἄγγελος Küldött) által megyen véghez. 'S ezen Küldött' személyében némelyek (II. Móz. xxiii. 21. után) a' Szent-Háronuság' második személyét találják.

17) Kanaán (Palaestina, a' Szent-Föld) Syriának egykor legtermékenyebb tartománya. Szomszédja reggel felé, a' Puszta-Arábia; délnek, a' Parán' pusztája és Egyptus; nyugotnak, a' Földközéptenger; éjszakának a' Libán' hegye, melly Phoeniciától választá el. — A' Kanaán nevét Hám tól vette a' Noe' unokájának egyik fijától.

18) A' Hebraeusok Jákóbnak halála oltá 215. esztendőig éltek Egyptusnak bálványokat tisztelő lakosai közt, 's így ott sok Istenek' nevét hallák. Ezért kérdé Mózes, mint neveztessek az ő érzékes honfijainál Isten, az eggy, az igaz. II. Mózes iii. 15. felvilágosítva a' vi. 3. által, láttatja hogy Isten csak ezen időszak oltá nevezteték közönségesen Jehovának.

19) A' belpoklosság Egyptusban honi 's igen veszedelmes nyavalya vala, 's a' fejez gyógyíthatatlannak tartaték. A' Mózes által tett csuda tehát nem hibázható el a' maga célját, 's látván ezt, ötten minden Isten' küldöttjének tekinté.

20) A' Nílust az Egyptiek Istennek nézik, 's eggyzersmind sok Istenek' lakjának.

21) I. Móz. iii. 15. „Ellenségeskedést szerzek közötted és az asszonyállat' magva között, 's ő eltoppa' fejedet.“ — Az Éva' magva a' Messziás. Galat. iii. 8 — 16.

22) I. Mózes xxii.

23) Ez, az I. Mózes xxii. 18. említett hely, melyre Pál Apostol a' felidézett Galat. Levélben céloz.

24) Többen a' régibb Fejtegetők közzül, mint Justín a' Martyr, Tertullian, Cyprián, úgy vélekednek hogy Mózes (II. iv. 13.) a' Messziást értette.

25) A' Szirtes - Arábia' Beduínjai sátorokban laknak 's azok hosszasak. Két vagy három középső rúdjaik magasbbak a' többiekénél, úgy hogy bevonva fekezte kecskeszörből szőtt pokróczokkal, ezek a' sátorok nem rosszúl hasonlítanak tevékhez. Többére három rekeszekre osztatnak; az elsőbe a' tehetösebbeknek cselédjeik, a' szegényeknél a' gyengébb marha szállítatik be, melynek még a' csipős éjjeleken gondra vagy szűksége; a' második rekesz a' férfiaké; a' harmadikban az asszonyok zárkoznak el. Ajtajok egy leeresztett függelék, melyet a' bé vagy kimenő félre emelint. (*Niebuhr Útaz. I. 233.; D'Arvieux III. I. 306.; Shaw; Dombay . . .*)

II. E N E K

1) G ó z s e n földjét kivévén, mely ment vala minden csapástól.

2) A' kígyókat megszelidíteni ismert mesterség vala Egyiptusban, 's a' szemfényvesztők általok hozák rettegésbe a' tudatlan sokaságot; mert a' kígyók ott Isteneknek tekintettek.

3) A' Mózes' törvényei külömbféle áldozatokat parancsoltak: ég ő k e t, tulkok', juhok', bakok' áldozatjára; 's e l e d e l i e k e t (véretleneket), lisztből gyúrt pogácsákból; tovább hálaáldozatok, e n g e s z t e l ő k, 'stbb. III. Mózes I — VII.

4) A' kézi - malmok még ma is szokásban vannak a' Keletiekénél, hol vízi - malmokat igen kised

számban látni. Az őrlés fásasztó munka volt, 's a' Hebraeusok, Egyptiek, sőt a' Görögök közt is (*Odysse.* vii. 104., xx. 105.) rabszolgalyányok tevék. (*Niebuhr' Arábia' Leírás.* I. 51. 's *Utaz.* I. 152., *Shaw* . . .)

5) Mint a' kereszt' vétketlen áldozatja, melynek tetemei meg nem törettek (II. Móz. xii. 46. és Ján. xix. 36.)

6) Mirjám ugyan Mózes' (testvér) húgának mondatik, 's jelen vala midőn ez a' Nílből kivonatott; 's így, midőn a' nép kiköltözék Egyiptusból, jóval idősebb volt kilenczven esztendősnél. De a' Szent Irók gyakran (testvér) húgoknak nevezik a' testvérek' leánygyermekit is. II. Móz. vi. 16. 18. adatik a' Lévi nemzet' elágazása, 's ott a' 20. versben ez áll: „Ámrám pedig nőül vette Jochebedet, az atyja' bátyjának leányát, ki szülé neki Áront és Mózeszt.“ Mirjámról itt nincsen szó. Itt tehát szabad kéjjel és a' hihetőség' jelentésében a' Mózes' testvére-leányának vétetik.

7) A' Bölcses. Könyvében, az Epiphánius', Tertullian', Alexandriai Clemens' írásaikban, 's másoknál, a' kiköltöző Hebraeusok' tette, hogy az Egytusiaktól ajándékot kívántak és kaptak, mentséget találá; mert a' vett drágaságokért ezeknél maradtak házaik és, aratás' idejekor, terméseik.

8) Némelly Magyarázók szerint Raemses város a' mai Cairó; mások szerint így neveztetett az egész táj, a' Faraói lakáson kezdve egészen addig. Az első táborfogás' helye, Sukkoth, nem tudatik.

9) A' Hebraeusoknak, úgy akará Isten bölcs okokból, Kanaánba nem az egyenes útát kelle vennie; hanem minekutána a' hosszas szolgaság az Egyptus' bálványzó lakosai közt őket egészen megalázta 's elvetemítette, negyven esztendőig kelle tévedezniök a' pusztában, hogy eggy külön nemzetté forradhasanak és az igaz vallás' elterjesztésére alkalmasokká váljanak. Ezért fordítá őket a' felhő' oszlopa az egyenes útról vissza a' Sástengerhez.

10) Baal - Zephon sokbarlangú helyet jegyezz. Illyen van Suez mellett.

11) A' Bölcs. Könyve adja azt az egygy, a' Magyarázók' legnagyobb száma által eltévesztett, és még is kirekesztőleg lehetséges értelmét a' Mózes' Győzödelmi Éneke' 8. versének. (Lásd Bölcses. Könyve' XIX: 7.; II. Móz. XV: 12.; Zsolt. LXXVI: 19.; CXIII: 7.)

12) „Jehova a' felhő' oszlopából néze az Egyiptusiakra” — olly' szóllás' neme, melly alatt Zsolt. LXXVI. a' villám és dörű is értetik.

13) E' sora a' Győzödelemdalnak (II. Móz. XV: 20.) a' textusban hátul áll; noha a' mint maga az ének bizonyítja, visszafordulója vala, mellyet az egész sokaság rá kezdé az ének' némelly szakánál.

14) Lásd a' Bölcs. XIX. 7. és feljebb a' Jegyzést, a' 12. Szám alatt.

III. É N E K

1) Egy nap járóra Suezről a' puszták felé még ma is Mózes' forrásainak neveztetnek a' vizetek. — Mara zsidóul *kesserűt* jelent. (*Thevenot Voy.*)

2) A' Sin pusztája; melly még ma is e' nevet viseli, egy hosszú homokos lapály a' tenger mellett, és még ma is kiesbb része Arabia-Petraeának. Rephidim mintegy húsz mföldre fekszik Síntről, 's nyugotnak Sinaitól.

3) Lásd feljebb a' I. Ének alatt, Szám 6.

4) Lásd Szent János Evang. I: 1.

5) Lásd Apost. Cselekv. II: 4.

6) II. Móz. XXIII: 20, 21. „Íme én elküldöm az én Angyalomat, ki előtted menjen - - ő a' ti vétkeiteket el nem nézi, és az én nevem nagyon őbenne” — mond Jehova Mózcának. — Az utolsó

szóknak nincs értelme, ha az Istenség' második személyére nem vitettetnek. (Lássd az I. Ének mellett a' Jegyz. 16 Szám.

7) II. Móz. xix: 6. „Ti lesztek nekem országom, papjaim, 's eggy nékem szentelt nép.“

8) A' Cyprus Papyrus kákacsemete, 's minekelőtte a' papiros feltaláltatott, ennek leveleire, tétetének az írások.

9) II. Móz. xxv: 8. „Állítsanak nekem szentseget, szent helyet.“

10) Az első templomot Jehovának Salamon építette Jeruzsalembe a' Sion' hegyén (I. Kir. vi.); és minekutána az Nabugadonozor alatt elpusztítatott, ismét felépíték a' Babyloni fogságból hazatért Zsidók Cyrus' engedelmevel. (Esdr. i. iii. iv.); de ez az újabb koránt sem hasonlíta fényességben az elsőhöz, úgy hogy Haggeus' ii: 8 és 10. közönségesen az Idvezítőre és az őáltala alkotott Anyaszentegyházra vitetik.

11) Zsidókh. x: 1 — 5.

12) Jelenés. viii: 4.

13) A' hétágú gyertyatartó, a' királyi - szék körül álló hét Angyal' képe. (Lássd Tób. xii: 15. és Jelen. viii. 2.)

14) Jelen. ii. iii.

15) Lássd fentebb a' 9d. Jegyzést és I. Péter ii: 4. 5.

16) Mózes és József után a' nemzet' választott igazgatóji Biráknak neveztetének, csaknem azok, a' mik Rómában a' Dictátorok. Sámuel alatt a' nép Királyt kívánt, 's első Király a' nép közt Saul leve.

17) Salmanassar Assyriai Király elébb a' tíz nemzetséget Assyriai fogságra vitte (II. Királyok xvii: 6.); a' másik kettőt Nabugadonozor Babylonia. (II. Kir. xxv. 11.)

18) Minden bálványzó népeknél az 'isteni tisztelt' fő részei az áldozás, a' vendégeskedés és a' táncz

voltak; 's ezen utolsóbb gyakran undokságokra vete-medett.

19) Bár mely nagyon vétkezett légyen a' maga engedelkenysége által Áron, midőn tőle a' nép azt kíváná, hogy állítsa fel az arany borju' képét; de a' Szent Irás' ezen helyének homályossága mellett: II. Mózes xxxii: 5. „mellyet midőn látott volna Áron, Oltárt építe előtte, és más napra innepét hirdetteté Jehová-nak;” — kétségben marad, ha nem az volt e egyenesen czélja, hogy egy holt bálványkép' kiállítása által ott, a' hol magát az igaz, az élő, a' bölcs Isten mennykövek' dörgésében és ércz trombiták' harsogásában nyilatkoztatta ki, — alkalma volt, a' megtévedt népet az igaz útra vissza vezérlení. 'S valóban nem is látjuk, hogy Jehova az ő ekkori bánását megfenyítette volna; sőt inkább nem sokára azután Főpapnak választá őtet.

20) Apost. Cselek. II. 4. és 41.

21) Szokás vala a' Hebraeusoknál, hogy ők bizonyos mondásokat, a' gyakrabban emlékezés végett, apró czédulatartójikban (Tephilin, Philakteria) homlokaikon 's karjaikon hordják. E' szók: A z Űrnak szentelt, vagy ajánlott, egy aranypléhre voltak vésve, melly egyik fültől a' másikig a' Főpapi tiara (süveg, szarv) alatt nyúlt el. A' Szarv' formája eránt különböznek a' vélekedések.

22) Az Ephód előképe vala a' Püspökök' pontificális mai öltözetöknek, melly tunicella nevet visel, és a' szolgálónak ágyékain elől és hátul alányúl. Jobb és bal vállán egy egy ónyxboglár csatlá össze, 's a' boglárón a' XII nemzetség' neve állott. Maga a' ruha igen vékony czérvává font pamutból vala szöve.

23) A' Melly paizs is illy nemű szövedék, 's négy széleit ugyanannyi hátra vont lánczok szoríták az Ephód felett a' pap' mellére. Ezen állott a' XII nemzetség' neve ugyanannyi drága kövön.

24) Urim és Thummim némelly Tudósok' vélekedéseik szerint, már a' Mózes' kora előtt ismeretes kocakakövek, mellyek közül egyike igenle,

másika nemle, harmadika semmi feleletet nem adott. A' templom' felépítése után nem fordulnak elő többé.

25) III. Mózes XVI: 6. látjuk, hogy az eszten-dőnként tartani szokott engesztelés' innepén a' koczka két kecskebak felett vettetett; egyike meg vala ölje, a' másik szabadon eresztetett a' pusztákba. Az elője-lentést lásd Róm. IV.

26) A' Megváltó Zsid. VII: 26, 27. együtt ne-veztetik áldozatnak és Főpapnak.

27) IV. Mózes XII: 1. Mózes, hihetőleg Czipo-rának halála után, Aethiopiai nőt veve. Jehovának törvényei megengedék az idegent feleségül venni, csak ne Kanaánbelit. Áron és Mirjám nem javallák a' tet-tet, mert úgy hívék, hogy Mózesnek a' magok nem-zetségekbeli legtekintetesebb ház' gyermekét kellett vol-na elvennie.

28) A' szelíd Olvasó bocsássa meg az Éneklőnek, hogy a' Szent Irónál is szeretetre méltónak festett Mirjám vétke' és halála' nem ismért oka helyett egy új gondolat bátorodik elébe terjeszteni.

29) Felzúdulván egykor Mózes és Áron ellen az egész nép, (IV. Mózes XVII.) a' tizenkét nemzet-ség' fejei Jehovának parancsára fel valának szállítva a' beszéllgetések' sátorába a' Szentek' Szentje mellett, 's mindenikének ott kelle hagyni a' maga mandolafából szelt pálczáját. Más nap kivilágosodék, hogy egyedül az Áron' pálczáján vala elevenen a' levél és a' gyű-mölcs, annak jeleül, hogy az ő nemzetségét illeti a' Papi méltóság.

30) Az Izraelíták békételenkedének az Úr ellen, a' magok hosszú útjok alatt, 's Jehova kígyókat kül-de rájuk, hogy mardossák össze. De most parancso-la Mózesnek, hogy egy ércz kígyót függesse fa ka-róra, 's a' ki reá fogna pillantani, meggyógyúl. (IV. Móz. XXXI.) — „Kígyó alakjában 's fáról csábítatott el az első emberpár: fáról kelle jönnie idvének is“ — úgymond a' leginkább kedvelt tanítvány (Ján. III. 14, 15.

31) Balák, Moabiták' Királya elkülde Bileá mért, hogy akassza el átkai által az Izraelíták' előmenetelét,

minekutána már az Amorrheitákat meggyőzőék. De néki akarhatja ellen, szájából átok helyett csak áldás jöve. (IV. Móz. XXII, XXIII, XXIV.)

32) A' Garizim és Ébál hegyei közt nyúlt el egy keskeny völgy, melyben a' nevezetes Sichem fekvék. A' törvény' megtartójinak Mózes a' Garizimról áldást hirdettete, a' törvény' megszegőjinek az Ébálról átkot és minden csapásokat. (V. Móz. XXVII.)

33) A' Christus' Színelváltoztatásakor a' Táboron az ő tanítványai Mózes és Illyést mellette láták lehegni. (Máté XVII. 3.)

34) I. Korinth. xv. 53, 54.

35) Jelen. v: 8.

S Á M U E L H E Z

1) Endor homályos hely, nem messze Sünemtől, hol Saul a' Philisteusok ellen táborba költ (I. Sámuel XXVIII: 7.)

2) A' kétséges esetekben Jehova a' Papok és Proféták által kérdetett meg, minthogy ezeknek megszokott vala jelenni álmaikban. A' Főpap a' kérdést a' frigy' sátorában tette az Urim és Thummim által. (Lássd feljebb a' Jegyzéseket Mózes' III. Énekéhez; Szám 20.)

3) Saul, Kísnak fija, a' Benjamin' nemzetéből, kiméne felkeresni tehetős atyjának elveszett számárkanczáját. Jehova kijelenté a' Profetának, hogy ezt kenje Királlyá Izraelben. Ez teljesíté a' parancsot, minekutána Sault elébb a' hely' legelső férfijainak társaságokban megvendéglette. (I. Sám. IX. X.)

4) Nem bizakodva Istenhez, Saul arra vetemedék hogy maga nyújtsa be áldozatját, a' mit tenni csak Papnak vagy Profetának vala szabad.

5) Saul a' Proféta által vevé Jehovának parancsát, hogy az Amalekitákat pusztítsa ki, minden marhástúl. De Saul azoknak Királyokat 's a' marha' szebbjét, fűsvenységből, életben hagyta meg; 's midőn azért megdorgálá a' Proféta, a' vétket hadaira tolá, 's engedetlenségének még vallásos színt akara adni. (I. Sám. xv.)

6) A' Saul' baja elméjének elsetétedése volt, mellybe dölőfűs óhajtásinak bé nem teljesedésük sülyeszté el. Dávid ügyesen verte a' hárfát, 's hogy zengéseivel a' Király' elméjét felderitse, az udvarhoz hívatott. A' szer használá, 's Saul annyira megkedvelé a' fiatal lantost, hogy őt fegyvernekévé választotta. De ez a' hajlandóság továbbad idegenséggé, sőt gyűlölséggé változott el, midőn Dávid az óriást leterítette, 's asszonyok és leányok neki ezt éneklék: „Megverte Saul a' maga ezerét, Dávid a' maga tizezerét.“ (I. Király. xvi. xvii.)

7) Az Engeddi szirtbarlangban, később pedig Saulnak tulajdon táborában, Dávid olly közel jutta Saulhoz, hogy ott ruhája' szélét szelé el, itt pedig dárdáját és ivó edényét elvitte, 's mint hűsége' bizonyoságit, hogy ámbár a' Királyt bánthatta volna, azt nem cselekedte, elő mutatá. (I. Sám. xxiv. xxvi.)

8) Izrael felett Jehova egyenesen maga uralkodék a' Papok által, 's szeretett népét mindaddig védelmezé, míg az hív maradott a' neki Mózes által adott törvényhez. Ez a' nép dicsekedheték egyedül a' theokratiai igazgatással, de elsőségeről elmétlenül lemondott.

9) A' szerentsétlen öreget nem az a' hír ölte meg hogy elestek két rossz gyermekei, hanem hogy a' frígláda ellenségi kezekbe jutott. (I. Sám. iv.)

10) A' holtak' felidézése a' régibb időkben is már vénasszonyok' mestersége volt. (*Lucan. Pharsal.* vi: 692.; *Ovid. Metam.* vii: 199.; *Horat. Sat.* viii: 20.)

I L L Y É S H E Z

ELSŐ ÉNEK

1) Elias Thesbites. Thizbe Felső-Galilaeai városból, a' Naftali' tartományában.

2) A' Palaestina hegyeiben sok igen tágas barlangok találtatának, úgy hogy némelyikében a' háborgások' idején sok népség lakott együtt. Neve az illy üregekben lakóknak a' Hebraeusoknál ענקים, a' Görögöknél τρωλοδυτης (I. Móz. xiv: 6.; Bir. vi: 2.)

3) A' Baal neve alatt a' Nap, az Astarteé alatt a' Hold tiszteltetett; — Phoéniciai Istenségek, 's az elsőbb hihetőleg Hercules, kinek Tyrusban temploma volt. (Lássd: *Jahn, Archaeolog.* III. §. 129, 131.)

4) Christus szül. előtt mintegy 975 esztendővel az ország, mingyárt Salamon' halála után, két részre szakadt. Rehabeám mellett csak két nemzetség marada, Júda és Beniamin; a' tíz többi Jeroboámot, a' Nebát' fiját, választá királyának. Rettégvén hogy a' nép visszatér a' Dávid' maradékihoz, ha innepeiket Jeruzsálemben fognák tartani, Jeroboám két megaranyzott tulkot állíta fel Béthelben egyikét, másikat Dánban, mint Jehova' képeit, 's ezeknek templomokat, oltárokat építe, papokat rendele, 's az innepeket egy holnappal később tartatta. A' bálványozás így bé vala hozva Izraelbe, 's ezért neki megjövendőltetek, hogy háza ki fog veszni. Lakása Sichemben és Thirzóban volt. (I. Kir. xii. xiv.)

5) A' Proféták' iskolájiban ifjak neveltetének a' törvény', éneklés' és egyéb ismeretek' tanulásában, hogy később ők légyenek a' nép' tanítóji.

6) Zarpáth, vagy Sarepta, Phoénicia' városa, a' Földközépi-tenger' szélén Tyrus és Sidon közt.

7) A' sanyarú életet gyakorló Proféták' öltözete egy báránybőrből készült hosszú dolmányból, egy övszíjból, egy durva posztóból szabott köpenyegből áll; 's az utolsó éjjeli takarója volt eggyzersmind

a' kelet' fijának, ha künn hált. János, a' Keresztelő, illy öltözetet visele, Máté szerint, a' III. Részben.

8) A' Keletiek süteményeikhez vaj helyett olajat vesznek.

9) Felház — עֲלִיָּה, ὑπερῶν — egy vagy két szoba az alsóbbak felett, hova a' lakó ahítatosságát csendesen elvégezhetni vonta magát, 's vendégeit beszállította. (*Shaw Utaz.* 188.; *Niebuhr' Utaz.* I. 380.)

M Á S O D I K É N E K

1) A' pogány papoknak egyik esztelenkedésök az vala, hogy bálványaik' tiszteletére testeiket összemetélek késekkel és hegyes vasakkal. Plutarch ezt a' Bellóna' papjairól beszéli; Lactántz, a' hamis Vallásokról, I. XXI.; Tibull a' Cybele' papnéjiről I. 1.; Lucian a' Syriai Istennéről irt Munk.

2) A' Jeruzsálemi templomban az estvélyi áldozat dél után háromkor mutatattott be.

3) Je z re el, Achábnak nyári lakása, öt órányira feküdt Samariától éjszak felé.

4) Ezaiásnál, XLV: 8.

H A R M A D I K É N E K

1) Ber z se ba, Izrael' országának határán, dél felé.

2) G e n e s z t y e (*spartium genista*) a' hőségben lankadóknak kedves árnyékot tart sűrű ágaival.

3) A' Keletieknél a' kenyérsütésnek egyik neme, kivált künn a' mezőn vagy a' pusztában, ez: Kised kerek gödröt csinálnak a' homokban, 's tüzet raknak a' gödör felett, és midőn az eléggé álhévílt, a' gödörbe teszik a' laposra vert tészát, 's addig forgatják, míg megsült. Ezek az úgynevezett hamupogácsák, עֲלִיָּה. (Lásd *Chardin Voyage.* T. II.; *Thevenoth, Voy. au Levant.*; *Niebuhr* - - -)

4) A' Hóreb hegye nyugot-deli szaka a' Sinai-hegynek.

5) Abel-Mehola a' Gilboa-hegyen épült Sichem és Bethseán között.

6) A' Phoeníciai Hercules' egyik tisztelete abban állott, hogy száját csókolgatták. (*Cicero, IV. Verr. 43.*)

7) A' Mózes' törvényei szerint az Izrael' fiai-
nak nem vala szabad öseikről rájuk maradt telkeiket
eladni (III. Móz. xxv.)

8) A' Keletiek' pecsétjeiken nevök áll. A' nyomót megkenik valamely festékkal, 's alája ütik az írásnak. (*Pococke. I.*)

9) Lásd a' Jegyzést a' Mózes I. Éneke alatt. Szám 7.

10) Ramóth Leviták' Szabad-városa, a' Jordán' keleti felén a' Gád' nemzetségében.

11) Ez a' Micha nem egy azon másikkal, ki a' XII. kisebb Proféták közt.

12) Gilgál a' Jordán' nyugoti felén, a' Sarrónei téren, a' Gaas hegye és a' tenger közt.

13) Ekronban, melly egyik fő városa a' Philisteusok' földének, az ezek által bálványzott Baal-Sebubnak (Szunyogistennek) fényes temploma volt, 's a' bálvány, mint a' keletben igen kártékony szúnyogok' és legyek' elkergetője, tiszteltetett. Zeusz és Heraklesz is viselék az ἀπομύιος, μυιωδης, μυιαγος (Légyisten, Légyelkergető) nevet. — (*Clemens Alexandr. in Protrept.; Plinius L. X.; Aelian. Hist. Anim. L. V.*)

14) Samum, forróságával meggyilkoló szél Africában. (Lásd: *Tunisia. l. 346.* a' Jegyz.

E L I Z E U S H O Z

E L S Ő É N E K

1) A' Moabiták' Királya Dávidnak uralkodása oltá az Izrael' Királyától függött, 's ennek évenként marhával adózott. A' Moabiták Lóttól vevék eredeteket, 's rokonai valának a' Hebraeusoknak, 's a' két nemzet közt így nem volt örökséges ellenségeskedés.

2) Keletben, hol nyárban szüntelen tart a' szárazság, rettenetes szél 's fergeget szokta jelenteni az eső' érkezését, kivált a' pusztákban. (*Russel natural history of Aleppo.*)

3) Kir-Hareseth, fővárosa a' Moabiták' földének, hegyes tájon, 's később Carcha nevet visele az Araboknál (*Abulfedue Syr.*)

4) Sunem város az Izsachar' tartományában, két órányira a' Tábor-hegyétől dél felé.

5) A' Keletiek mint köszönetnek egymásnak szünet nélkül, midőn útazásaik alatt összetalálkoznak, lásd *Niebuhr' Arabia' Leírását.* I. 49.

6) Jóh XIX : 25.

7) Jelen. I : 5.

8) I. Korinth. xv. 55.

M Á S O D I K É N E K

1) János IV : 13.

2) A' belpoklosság' több nemei, rettenetes hatásai, 's gyógyításai, 's azon szoros gond felől melyet az illyek körül forgóknak Mózes a' III. K. XIII. R. parancsola, lásd *Jahn' Bibl. Archaeol.*

3) III. Móz. XIII : 45.

4) A' két figyelmet érdemlő folyam: Ph a r p h a r és A m a n a (ma Phége és Schamaweis) Damaskus körül eggyesülnek. Amaz az Antilibanon, ez a' Liba-

non hegyén fakad. Némellyek azon egy forrás' két ágának hiszik, melly az Amana hegyben veszi eredetét.

5) Rimmon, Syriai bálvány, de a' ki felől semmit egyebet nem tudhatni.

6) Dothán város négy órányira Samariától Tábor felé.

7) „Vég ívet és nyilat“ — kép nélkül ezt jelenté: „Készülj hadakozni.“ — A' nyílnak kelet felé lövése azt jelenté a' Királynak, hogy az arra fekvő Izraelhez tartozott vidéket végye vissza ellenségeik' kezekből, 's mint profetáló jelentés annál beszélőbb vala, minthogy régen szokás volt a' hadizenetekor egy láncsát berepíteni az ellenségi birtokba. (*Justin. II. — Aeneis. IX. 47.*)

8) Aphék, város egy napi távolyban Tiberiástól, Damaskustól éjszaknak.

9) Elizeus Profetának sírje, a' Szent Hieronymus' bizonyítása szerint (*in epitaphio Paulae*) Samariának szomszédjában állott. (*Brentano. II. Kir. XIII. Jegyz. a' 20. Szám. alatt.*)

A' M A K A B É K H E Z

A' Történetvizsgálók nagyobb részben egy értelemben vannak az eránt, hogy a' Maccabaeusi epitheton nem egy nemzetség' sajátja volt, hanem Antiochus Epiphanes nyomorgatásai alatt, Christ. előtt 166. eszt, mind azoké, kik az igaz hitért és a' hazáért valamelly nagy tettet követtek el. Alkalmat reá hihetőlég a' haldokló Mathathiás ada, ki a' maga harmadszülöttét Júdát, az újabb idők' legnagyobb Izraelitáját, profetai lélekkel מַכְבִּי a' Kalapácsolónak nevezte, 's a' nép' Vezérévé kikiáltotta.

E L-

E L S Ő É N E K

1) Antiochus Epiphanes, fja a' Nagy Antiochusnak, Christ. előtt 175. lépe, 's törvény ellen, a' Syriai thrónusra, melly igazságosan Demetriust, az ő testvér bátyjának Seleucus Philopatornak fiját illeté. Polybius őtet Athenaeusnál, valamint a' Sicilii Dio-dórus is, Fragm. xxvi., ollyformán rajzolják, hogy a' hordott *ἐπιφανής* (*ragyogló*) név helyett inkább érdemlé az *ἐπιμαρής* (örjögő, esztelen) nevet, mellyet rá kormányzottai ragasztottak.

2) Modin, város, Jeruzsalem-től nyugot felé, nem messze a' tengertől.

3) Makab. iii: 12.

MÁSODIK ÉS HARMADIK ÉNEK

A' történet' helye, hol a' szent Martyrok Istentért és Hazáért veszték, némellyek szerint Antiochia, némellyek azt Jeruzsálemre teszik. A' kik ide, úgy állítják, hogy Antiochus, hallván melly merész lélekkel gátolják az ő győzödelmét a' Zsidók, 166. a' Chr. el., maga is áltjőve Judeába.

Egy *Florus Biblicus* nevű Munkában (Tyrviae 1741.), hol Pexenfelder Mihály a' Makabééknek egy szép szakot szentele, az Eneklő feltalálá a' hős anyának és hét fíjainak neveiket, a' hogy azokat Flavius Josephus és Commentátorai adják.

1) V. Mózes' xxxii: 36.

NEGYEDIK ÉNEK

1) Ecbatána, ma Tábris, anyavárosa a' Médiai Királyságnak, hol később a' Perszai Királyok is szeretének lakni a' hűsebb szellő' kedvéért, melly a' hegyekről, és az éjszaki keletre fekvő Caspiai tenger felől lengett.

2) Eleazárnak e' merész tettére nézve lásd I. Makab. vi.

3) III. Móz. xxv. az parancsoltatott az Izraeli-
táknak, hogy minden hetedik és ötvenedik év hálaöröm'
innepe legyen, 's ezeken a' nép nagy jótételeket ve-
ve, és a' hol (a' 9dik vers szerint) az engesztelés'
napján az egész tartományon végig zengének a' trom-
biták.

4) Zsolt. cv.

5) V. Móz. xxxii: 30.

6) Spárta és Róma. (Lásd: I. Makab. viii.
és xii.)

7) I. Móz. xlix: 10. megjövendőltetett Júdának
hogy tőle el nem vétetik a' királyi pálcza, 's az tel-
jesedésbe a' Megváltó által ment. (Máté ii: 6.)

8) A' Római Anyaszentegyház' tanításai szerint
az *Ecclesia triumphans* azon boldogúttakat
foglalja magában, kik az örök koszorút immár meg-
nyerték; a' *purgans* azokat, kik a' tisztulásnak
bizonyos szakai szerint azt elnyerni reménylik és vár-
ják; a' *milans* azokat, kik innen a' síron, Hit,
Szeretet, Remény által annak elnyerése után töreked-
nek; 's így minden maga tagjait ezen nagy törekedé-
sében közönséges könnyűségével egyesíti.

F O G L A L A T

MÓZES	- -	I. Ének	- -	Isten	- - -	3
„ „ „ „		II. Ének	- -	Megváltás	- -	22
„ „ „ „		III. Ének	- -	Feltámadás	- -	45
SÁMUEL	- -	Eggy Énekben		Itélet	- - -	75
ILLYÉS	- -	I. Ének	- -	Hit	- - -	91
„ „ „ „		II. Ének	- -	Remény	- -	105
„ „ „ „		III. Ének	- -	Szeretet	- -	121
ELIZEUS	- -	I. Ének	- -	Halál	- - -	141
„ „ „ „		II. Ének	- -	Halhatatlanság		155
A' MAKABÉK		Mathathiás	- -	Vigasztalás	-	171
„ „ „ „		Eleazár	- -	} Szent Megnyugvás	- - -	195
„ „ „ „		Salomóne	- -		- - -	205
„ „ „ „		Júda	- - -	Győzödelem	-	228

T O L D A L É K

Jens Immanuel Baggesen *)

a' Drezdai Reggeli Ujságban 1827. Nro 105.

★

An des grossen Karl des V. grösseren Sängers.

Sey mir gegrüsst auf dem Kulm des christlichen
epischen Pindus,

Du, der ein Sänger empor über die neuesten ragst,
PYRKER, der südlichen Deutschen Homer, wie der
nördlichen Klopstock!

Schaut' ich auf jene herab, blick' ich zu dir nun
hinauf.

Klein ist gegen Messias dein Held, doch kann sich
mit deinem

Messen der Dichter; vermäss aber der Sänger sich
nicht,

*) A' Parthenaisz' (eroticus tárgyú Éposz') Éneklője.

Der sich den Seinen wählte zum Lied? Auch blieb
in dem Lied er

Unter dem Ziele zu tief, das er zu hoch sich gesteckt.
Über das Deinige schwangst du dich auf, denn nur
menschliches sangst du,

Selber ein Mensch, der im Staub immer kein Engel
noch ist!

Aber als Dichter doch mehr als ein Sterblicher. Lebt
doch Achilles

Nur durch Homer im Gesang, Hiero nur durch
Pindar;

Gottfried selbst, der Befreier des heiligen Grabes, durch
Tasso,

Fingal durch Ossian nur, Helden durch Dichter allein.
So war's, wird es noch seyn so lange die sterbliche
Grossmacht

Nur zur Unsterblichkeit hebt grössere geistige Kraft.
Über den Helden des Lieds ragt stets der tragende
Sänger,

Jener ist nur Ganymed, dieser der Adler des Zeus.
Aber wie kann der Begeisterte selbst den Begeisternden
heben?

Wie den Christus der Christ? Unter der heiligen
Wucht

Sinkt anbetend er hin; auch sank und betete jener,
Der uns den Heiland besang, dunkler und dunkler,
der Welt

Halb nur verständlich. Geblendet vom Glanz der zu
himmalischen Helle

Ward zur elegischen Nacht auch ihm der epische Tag
Jene mit lyrischen Sternen besäet, doch ohne die Sonne,
Welche dem Epos allein Leben und Wärme verleiht.

Zwar erhabner erschallt sein Lied von der Sünder Er-
lösung

Als das deine, das nur christliche Slaven besingt.
Aber das deinige tönt der Kunst gemässer und schöner,
Klarer auch; hat man doch jetzt mystischen Dun-
kels genug.

Einfach wälzt es die Wogen daher, wie des Oceans
Epos,

Nicht wie des Rheins Dithyramb, welcher den Glet-
schern entstürzt.

Brüder, mir seyd ihr indess in ernster, heiliger Andacht
Beide, der Ältste doch er, der im Christengesang
Brechend der Erste das Eis des gefrorenen teutonischen
Sprachborns

Schwimmen in griechischer Kunst, selber ein Schwan,
uns gelehrt.

Sey mir, wie Jener, obgleich ich als Greis am Rande
des Grabes

Erst dir begegne von fern, herzlich als Vater ge-
grüsst.

Österreichische Nationalbibliothek

